

DUMITRU TODERICIU

AVENTURĂ ÎN ADÎNC

DUMITRU TODERICIU

aventură în adânc

Desenul copertei : DUDA VOIVOZEANU

virtual-project.eu
== aladrian ==

E D I T U R A   T I N E R E T U L U I
1968

La cota minus două mii patru sute şaptezeci

Turaţia, imagine trecută prin urechi a nebunei şi neputincioasei zvârcoliri a maşinii, îşi întrerupse urletul lacom, ca sfâşiată de o putere de nebiruit. Zadarnic mai aştepta Doina Harnagea sfârşitul – şi apoi reluarea efortului mecanic al motorului. Tăcerea – năvălită asemenea nopţii într-o încăpere unde întorci dintr-o singură răsucire de mină butonul comutatorului electric – se revărsă în toate gândurile ei, o dată cu o mirare. O mirare preschimbată, pe loc aproape, în îndoială, devenită apoi, aşa cum ai număra unu, doi, trei, patru, teamă, frică, spaimă, groază chiar…

„Cârtiţa” imobilă încetase să-şi mai asculte pilotul. Se înţepenise desigur, în cine ştie ce strat mineral. Senzaţia de nestăvilită înfricoşare o cuprinse şi o stăpânea acum, aidoma unei ape mari, o apă dintr-acelea care îneacă totul. Îşi scoase cu o mişcare tremurată inelul din deget. Îi privi piatra. Un ametist. Albastru. Speranţă, nu? În limbajul pietrelor. Ridică înciudată din umeri şi frica îi crescu parcă. Nu împlinise nici măcar 23 de ani. La această vârstă este firesc să te temi, să te îngrozeşti atunci când… Aşeză inelul pe o poliţă a bordului. Închise apoi ochii, strângându-şi cu putere pleoapele, până la durere. Absurd şi totuşi… Cuvintele lor, ale celorlalţi îi răsunau acum în minte, cu totul într-altfel: „Orice oprire a motorului înseamnă catastrofă! Totul se solidifică în jur. Maşina devine una cu roca”.

Vorbele erau ale lui Dionisie Harnagea, profesorul, academicianul Dionisie Harnagea, tatăl ei. Dar „Cârtiţa”, cea dintâi maşină experimentală construită în vederea explorării adâncurilor scoarţei planetei, „Cârtiţa” fusese doar prevăzută cu motoare care nu se opresc niciodată… care *nu se pot* opri. Cât de lăudăroase păreau acum afirmaţiile lui Ştefan. Ştefan Leahu, „celebrul” proiectant şi constructor al autoforezei subterane, colaboratorul favorit al profesorului Harnagea, „mâna lui dreaptă”, îşi fondase

părerile pe cele trei sute de experimentări reuşite, întreprinse de „Cârtiţă”. Dar Ştefan Leahu nu era numai doctorul inginer Ştefan Leahu, secretar ştiinţific al institutului de mecanică tehnică din Bucureşti, ci şi logodnicul ei.

Şi acum? „Ce caut eu oare în cabina aceasta strâmtă?”, se întreba cu neprefăcută mirare Doina Harnagea. „Ce caut în această cabină-laborator a unei *sape automate cu ghidaj direct* (cum numiseră ziarele şi specialiştii autoforeza subterană, în ziua intrării ei în probele tehnologice). Sunt aici pentru că aşa am vrut – îşi răspunse tot ea. Vroise. Şi cu câtă insistenţă şi mai ales nerăbdare. Dorise din toată inima această „escapadă” subterană, în cursul deodată schimbat al căreia intrase, în tragica devenire a unei aventuri cu mult mai primejdioase decât şi-ar fi putut închipui ea, numai cu două ore în urmă, acolo „sus” , „afară” … Numai cu două ore în urmă, atunci când se strecurase pe furiş, fără să ştie nimeni, la bordul „Cârtiţei”... Aplecându-şi fruntea, şi-o apăsă cu putere în căldura palmei deschise. Se revăzu vorbind cu paznicul câmpului experimental, căutându-l pe Sandu Văraru, anume fără să-l găsească, ocolind maşina ca să nu fie văzută, în timp ce el discuta cu mecanicii staţiei de întreţinere; furişându-se printre obişnuiţii gură-cască din personalul terenului experimental; pătrunzând prin uşa etanşă a cabinei pustii de la tribord, în corpul enorm şi metalic al „Cârtiţei”. Nu o văzuseră. Nici nu s-ar fi putut. Strânşi în grup, ascultau explicaţiile pe care Văraru, pilotul „Cârtiţei”, nu le precupeţea nicicând mecanicilor de la întreţinere. Îl auzi apoi pe acesta trecând peste pragul propriei lui cabine – de la babord – o replică simetrică a celei în care se adăpostise ea însăşi – manevrând dispozitivele de pornire şi îşi reaminti cu emoţie de clipa în

care, în zgomotul uriaşului motor, începu să-şi trăiască mult doritul ei drum subteran.

Aşadar… Sandu Văraru îşi trecu mâna cu degetele resfirate prin păr, apoi, coborându-şi încet palma pe dinaintea ochilor şi-o privi mirat: umedă. Maşinal îşi căută batista. Şi-o scoase din buzunarul costumului de drum. Îşi şterse năduşeala de pe frunte. Trei sute treizeci de metri? Ridică din umeri. Cadranul din faţa lui era cu totul de altă părere. El nu era de acord cu cifrele ieşite din calculul pe care pilotul îl refăcuse mintal pentru a treia sau a patra oară. Un calcul simplu. În medie, pe minut, „Cârtiţa” săpa pe verticală – ţinând seama de înclinarea normală a itinerarului urmat, patru, cel mult patru metri şi jumătate. Trebuia să se găsească deci la trei sute – trei sute şaizeci de metri sub nivelul plutodromului şi la o oarecare distanţă de el. Cadranul însă înnebunise cu totul. După o oră şi jumătate de foraj activ, sapa automată se afla la cota… minus două mii patru sute şaptezeci! La peste doi kilometri, la doi kilometri şi jumătate sub nivelul solului. Cum se putuse întâmpla una ca asta şi mai ales de ce? O explicaţie, alta decât dereglarea indicatorului? Dacă motorul ar mai fi în funcţiune, s-ar arăta desigur utilă. Acum însă… Indicaţiile acului arătător încetaseră aproape de patru minute. Patru veşnicii. I se părea absurd, dar aceasta era realitatea. Afară, cleştele rocii din ce în ce mai vâscoase continua să se strângă, răcindu-se în jurul maşinii. Proiectata experimentare – a trei suta poate – se preschimbase în catastrofă. Îşi trase cu un gest brusc capul între umeri. Apăsă apoi – maşinal – butonul de pornire. Mai făcuse până atunci – şi la fel de inutil, de câteva zeci de ori – acelaşi gest.

De fapt – socoti el – totul devenea lipsit de sens. Chiar cursul timpului, „Cârtiţa” – adevărată rachetă sfredel,

acţionată alternativ de două turboreactoare şi prevăzută cu un bloc-motor rezervă, fusese construită pentru a explora scoarţa, până la *redusa* adâncime de circa patru sute de metri. Principiul de funcţionare al maşinii era în aparenţă simplu. Galeriile-itinerar erau săpate în rocile din subsol, pe măsura înaintării agregatului. Acesta lăsa să treacă prin propriul său corp, prin canalul unui *ajutaj*[1] special construit dintr-un metal sintetic extrem de dens şi de refractar, rocile transformate de „burghiul-motor" într-un curent de adevărată lavă. Acum însă devenise limpede că maşina se rătăcise şi apoi se blocase.

La cea de-a trei sute doua încercare, pe un drum ce trebuia să descindă la cel mult trei sute cincizeci de metri adâncime, „Cârtiţa" încetase să mai asculte de comenzile sale. Iniţial o luase razna pe direcţie. Apoi *coborâse vertiginos*. Deşi, practic vorbind, maşina nu putea să facă mai mult decât nouăzeci până la o sută nouăzeci de metri de foraj de înaintare pe oră, ea se afla acum, împreună cu ocupanţii săi, la capătul unui itinerar nedorit şi neprevăzut, de peste doi kilometri şi jumătate în *adâncime* – şi încă imobilizată. În faţa maşinii şi în spatele ei, de-a lungul trupului ei, pe dinlăuntrul ei, prin ajutaj, roca răcită o închidea definitiv în sânul său.

Urma ANOXIA! Acesta era cuvântul! Numele ştiinţific, preţios, impunător prin rezonanţa lui sonoră, savantă, a unui anume fel de a muri. Anoxie, adică lipsă de oxigen. Sandu Văraru îşi frământă o clipă bărbia cu degetele mâinii stângi, apoi îşi mai trecu o dată cu grebla celeilalte mâini prin păr. Nu era nimic de făcut. Nu *mai* era nimic de făcut.

Lovitura seacă, urmată de cele una, două, trei, patru, cinci, şase şi şapte bătăi, din ce în ce mai scurte, mai puţin

[1] Dispozitiv mecanic de o anumită formă, permiţând scurgerea unui fluid (gaz sau lichid) cu o anumită viteză (n.a.)

grele, dar mereu mai mult căptuşite de inimitabilul răsunet atât de numai al lui, al aurului, venit în contact cu podeaua metalică – îi făcu să tresară pe amândoi. O mişcare lipsită de băgare de seamă a fetei împinsese inelul de pe poliţa bordului. Speriată, ducându-şi mâna la gură ca pentru a-şi acoperi ţipătul neauzit, pasagera clandestină a „Cârtiței” încremeni: „Acum va afla că sunt şi eu aici…”

Zvâcnindu-şi fruntea în sus şi azvârlindu-şi brusc căutătura în tavan, Sandu Văraru căută – numai pentru o clipă – explicaţia în imposibil. Zgomotul venise prin tubul acustic de legătură dintre cele două cabine. Dincolo însă nu se afla nici un obiect din metal care să poală cădea în acest fel. Un obiect liber – ar fi căzut de mult, pe drum, în mers, nici nu s-ar fi auzit. Acum însă, când „Cârtiţa” stătea nemişcată… „Dincolo, în cabină, e cineva! E *cineva.*” Pilotul se întoarse spre capătul pâlniei cotite a tubului acustic. Tremurată, nesigură, absurdă, vocea lui reluă, căutând:

— ...e cineva?

— Te rog să mă ierţi… sunt eu.

Neliniştit, cu vorbele spuse încet şi repede, atât de repede încât trecură abia inteligibile prin cotlonul tubului, răspunsul păru să-i spună lui Văraru, în acelaşi timp: „îmi pare rău”, „iartă-mă” şi „îţi promit că n-am să mai fac!” Doina?! Fiecare sunet din vorbele fetei îi explodă pe rând în urechi pilotului, însumându-se în fantasticul unei constatări care depăşi pentru un moment impresia lăsată de oprirea motorului. Doina!

— Da… ştii, începu ea de dincolo să vorbească grăbit, foarte grăbit. Dorinţa mea de a face un drum cu „Cârtiţa” o cunoşti doar. Tata şi cu Ştefan au râs de mine. Nimeni nu mi-ar fi dat voie. M-am strecurat singură. Tot ce-am văzut pe ecran a fost formidabil. Rocile acelea incandescente. De fapt… Evident că aveam intenţia să-ţi spun. Adică să-ţi dau

un semn că sunt şi eu aici. Mi-a căzut inelul. Nu-i aşa că nu te superi?

„Să se supere?” întrebarea Doinei îl readuse la realitate. O cunoştea de mult. Fusese dintotdeauna o zvăpăiată fata aceasta. O răsfăţată a lui Dionisie Harnagea şi desigur că într-o oarecare măsură şi a logodnicului ei, doctorul Ştefan Leahu. Dar ce idee să se „strecoare” în maşină – aşa numea ea actul acesta de imprudentă nebunie. Se înfurie. Asta îi mai trebuia lui acum. Căutând încruntat spre deschizătura tubului acustic vroi s-o înfrunte, s-o certe, să-i spună că…

Brusc, redeveni calm. Toate acestea nu mai aveau nici un rost. Nu, acum trebuie cu totul altceva. Şi oxigenul? Întrebarea aceasta îi năvăli o dată cu accentul tragic pe care îl ascundea într-însa. Înjumătăţit. Suntem doar doi. Timpul de viaţă care mi-a rămas, care ne-a mai rămas, se corectă în gând Văraru, a scăzut şi el la jumătate.

— Doina, va trebui să mă ierţi că deocamdată nu voi putea să-ţi ţin de urât. Fapta dumitale pentru care nu are rost să te cert, m-a avansat pe postul de şef de echipaj şi pe bordul navei noastre plutonice este nevoie de disciplină. Vei fi nevoită să mai rămâi câtva timp numai cu dumneata însăţi. Vreo treizeci sau patruzeci de minute. Cifrele pe care le citesc pe aparatele de bord nu îmi îngăduie încă să pun maşina în mişcare… Până atunci trebuie să fac nişte calcule…

— Înţeleg… Te rog chiar. Voi aştepta cuminte. Ai nevoie de linişte, mai ales dacă faci calcule.

Sandu Văraru nu-i răspunse. Deschise un caiet de tabele, cercetă cadranele unor indicatoare şi mâzgăli ceva pe o filă de carnet. Calcula durata de rezistenţă fizică a echipajului, în funcţie de rezervele de oxigen aflate la bordul „Cârtiţei”.

Cu privirile pironite pe cifrele însemnate pe hârtie, Sandu Văraru nu îşi putu stăpâni un fior. Calculul arăta că peste douăzeci de minute va trebui să treacă pe rezerva de oxigen din butelii. Aparatul de produs preţiosul gaz din roca săpată îşi încetase activitatea şi el, o dată cu blocarea motorului. Aerul din cabină devenise viciat. Apăsă pe un buton. Întinse mâna, trase de o manetă. Manevră două mici robinete. Nemiloasă, ideea de adineauri îl cuprinse din nou. Orice amânare devenise inutilă. Nu trebuia să-şi mai dăruiască niciuna. Era doar evident că maşina nu mai avea şanse să funcţioneze. Legătura cu exteriorul? Balizajul fusese şi el întrerupt. Unde? Îşi scutură gândurile care începeau să se încurce. Să fie oare această poarta pe care intră teama în mintea omului? Mai rămăseseră câteva minute până la termenul pe care şi-l acordase, cu voce tare, pentru repornire. Închise ochii. Gânduri. Devenind pilotul „Cârtiţei” – şi cât îşi dorise el acest lucru! - inginerul Sandu Văraru acceptase în mod liber consimţit toate „riscurile meseriei”.

Singur, ar fi ştiut şi să moară… Dar acum, prezenţa şi a acestei tinere, a acestei studente la filologie, care preferase unei după-amieze banal petrecute acolo „sus”, în societatea ei obişnuită, o presupusă escapadă pe sub pământ, prezenţa ei aici, la bordul „Cârtiţei”, indiferent de modul în care se realizase, modifica cu totul datele problemei. Vor muri amândoi. Vor muri şi nimeni nu va şti niciodată ce s-a întâmplat. „Cârtiţa” era doar un prototip. Nu vor avea cu ce s-o scoată. De altfel nici nu vor afla vreodată unde se află.

Când s-o fi întrerupt balizajul? Precisă, întrebarea îi stărui lui Văraru în minte, revenind mereu, obsedantă. Maşinal, fizicianul controlă instalaţia de intercomunicaţii. Inutil. Verifică apoi aparatura de aeraj. Oxigenul era asigurat din butelii timp de încă nouă ore. Dar după

aceasta? Va trebui să-i spună. Şi reacţia ei? Nu. De vreme ce dorise atât de mult acest drum, de vreme ce îndrăznise şi izbutise să se îmbarce clandestin la bord, pentru ceea ce probabil că îşi închipuise că va fi doar o mică excursie, o călătorie de probă, în subteran, ar fi trebuit să-şi dea seama că totuşi există şi riscuri. Ba nu! Era, sau mai bine zis fusese şi ea tot atâta de sigură ca şi el. În ruptul capului, el însuşi nu s-ar fi încumetat să pornească singur la drum, dacă nu ar fi avut cel puţin aceleaşi certitudini în buna, în sigura desfăşurare a itinerarului. Parcă se auzea pe el însuşi, raportându-i academicianului Harnagea: „Mă simt mai bine la manşa „Cârtiţei” decât la volanul propriului meu automobil”. Iar acum? Acum… sfârșitul. Cât de ciudat mai răsună în minte acest cuvânt, atunci când, deodată şi ireversibil, devine autentic. De fapt, suntem doi condamnaţi la… „În submarine este interzis să vorbeşti despre înec…” Cine spusese oare aceste cuvinte? Le citise o dată, de mult, pe când era copil, într-o revistă. Cu câtă pasiune urmărea el pe atunci aventurile echipajului unui submersibil călătorind în jurul lumii! Romanul scris de un autor francez, care nu se număra printre maeştrii genului, îi deschisese totuşi gustul pentru neobişnuit. Desigur că în realitate submariniştii… Este totuşi cât se poate de practic să nu vorbeşti despre asta. Dar poţi oare nici să nu te gândeşti? De pildă, acum, eu, ba nu, noi doi, Doina şi cu mine. Dacă noi… Magia acestui „dacă” răsărit în minte de dincolo de pragul instinctului de conservare îi trezi hotărârea. Nu! Îi va spune! Trebuie să-i spun şi încă chiar acum. Imediat.

— Doina.

— Daa…

— Nu ştiu cum să încep…

— Ce să începi?

— Îmi pare deosebit de rău că în loc să răspund altfel curiozităţii care te-a adus aici, a devenit necesar să te pun

la curent cu… cu ceva care… cu ceva ce nu am dreptul să-ţi ascund…

— Dar despre ce este vorba? Şi de ce pe tonul acesta atât de grav, domnule şef de echipaj? Un şef urâcios, care nici nu şi-a întâmpinat echipajul cu o urare de bun venit la bord, nu-i aşa? Sau tot eşti supărat că m-am urcat fără bilet? încercă ea să-i întoarcă răspunsul în glumă. Dar vorbea stăpânindu-şi cu greu tonul vocii şi strângându-şi cu putere pleoapele ochilor închişi. Da, da, continuă ea. Un ton prea grav. Ştii doar că dacă te-ai gândit la o cerere în căsătorie, te afli în întârziere. Mâna mea a fost acordată de mult. Am un logodnic. Iar pentru alte comunicări poţi să fii mai puţin protocolar şi în orice caz mai explicit. Introducerile alambicate m-au impresionat întotdeauna într-un chip neplăcut.

În mintea fetei însă crescuse dintr-o dată dorinţa ca el să nu-i spună. Ea îşi apăsă pentru câteva clipe degetele şi apoi palma mâinii stângi pe rădăcina gâtului, ca şi cum ar fi vrut să-şi stăpânească o zbatere. Nu voia să-l audă vestindu-i lucrul acela. „De nu mi-ar spune! ” îşi repeta ea în gând şi poate că de aceea chiar se hotărî să i-o ia înainte vecinului său de drum, într-un fel în care ar mai fi putut să-l oprească la timp.

— Ştiu ce socoteşti că trebuie să-mi spui. Ştiu… Eşti încă supărat pe mine şi te necăjeşte faptul că trebuie să repari ceva, sau poate să mai refaci un calcul necesar repornirii. Dar şi dumneata ai spus că pilotul oricărei maşini este şi unic stăpân la bordul ei. Nu te sinchisi de mine. Apucă-te de treabă. Găseşte soluţiile. Nu încrederea în maşină a precumpănit când m-am hotărât să mă furişez în această cabină. Ştii doar cât de mult dorisem acest lucru şi mai ales cât am luptat pentru el. Nu mi s-a dat, *l-am furat*. Dar să ştii că am avut şi am încredere în dumneata. Nu e nici o nevoie să-mi spui acum ce s-a întâmplat. Nici nu aş

pricepe şi apoi sunt convinsă că este ceva… ceva care *trebuie*, în sfârşit ceva care se poate repara. Judec acest lucru după calmul dumitale. Ştiu că eşti pregătit să faci faţă defecţiunilor. Tatăl meu te lăuda întotdeauna pentru încăpăţânarea cu care nu renunţai la ideea de a încerca, chiar atunci când ceilalţi erau de mult descurajaţi, sau când considerau toate posibilităţile de experimentare epuizate.

— Dar, Doina, este vorba acum de cu totul altceva, Suntem într-o situaţie…

— Bine. Bine! Iartă-mă că te întrerup. S-a întâmplat desigur ceva, trebuie să intervii şi eu debutez pe acest bord prin a te ţine de vorbă. Am exagerat poate proporţiile presupusului accident. Ce vrei, aşa sunt. Uneori – ca multe alte femei – exagerez. Îmi place prea mult siguranţa. Dar, îţi repet, tatăl meu şi apoi toţi băieţii de la Institut…

— Doina, eu vreau…

— Ştiu. Adică îmi închipui. Aveai totuşi de gând să-mi ţii un curs de mecanică şi eu te-am dezumflat. Te asigur însă că nu simţeam nevoia să-ţi aud explicaţiile. Nu. De loc. Sunt brutală, nu? Fără îndoială că nu m-ai fi iubit niciodată. În orice caz, în timp ce tu îţi vezi de ale tale, eu aştept… Apoi, ştii? Să nu te temi pentru prezenţa mea aici. Când vom ajunge „sus” ceva mai târziu, explicaţia o voi da doar eu… Sper să reuşesc să-i fac să înţeleagă că eu nu port vina că nu m-am născut bărbat. Asta à propos de replica tatălui meu, când i-am cerut, pentru ultima oară, să-mi dea voie să particip la un drum plutonic. Mi-a zis, privindu-mă lung, că „nu ar fi trebuit să mă nasc femeie”… Dar iartă-mă. Tac. Te las să lucrezi.

Ridicându-se în picioare, bărbatul îşi dezlipi privirile de sub vraja aparatelor de bord şi mai ales a cadranului indicator de adâncime. Se aplecă sub pupitrul de comandă. Deschise trusa de intervenţie. Inutil desigur. Înlăuntru, în

cabină nu se întâmplase doar nimic. Înţelese însă că ea ştie şi trebuia să facă ceva.

Lucioase, noi, instrumentele de măsură şi control şi cele câteva unelte de montare şi demontare – până acum niciodată folosite – îi vorbeau parcă fiecare…

— Doina…

— Daa…

— Doina, dumneata… Dumneata te-ai jucat vreodată cu stelele?

Fetei care urmărea cu atenţie zgomotele mărunte ale muncii bărbatului, întrebarea îi aduse parcă o năvală de spaimă. Ce trebuia să se fi întâmplat pentru ca Văraru, un „dur”, reputat ca atare, să-şi aducă aminte acum de stelele care nu îşi trăiesc strălucirea aici în fundul pământului, decât în închipuirea celor care le poartă cu ei? Încruntarea care-i umbri gândul se preschimbă repede în contrarietate. Şi apoi… Auzi! Să te joci cu stelele. Ce fel de joc o mai fi şi ăsta?

— Nu. Cu stelele? Cum să mă joc cu stelele?

— Bine, continuă încet bărbatul care se întrerupsese din activitatea lui. Uite aşa. Priveşti cerul înstelat al nopţii. Îţi alegi o stea. Una firavă. Abia de o poţi vedea. O alegi timp îndelungat, fără grabă, până dai de ea, pitită-n umbra altora, mai luminoase. Apoi, apoi te faci că o pierzi.

— O pierd?

— Da, te faci că o pierzi, sublinie el ultimul cuvânt, te faci c-o pierzi ca să *te poţi face* mai pe urmă că o găseşti. Nici nu-ţi închipui ce plăcut este s-o găseşti. Cât te bucuri…

Imaginea jocului îşi crescu în gândurile fetei dimensiunile până la realitate. Clădindu-se caleidoscopic din închipuire, un cer aievea îşi ridică deasupra zbuciumului ei miriadele sale de constelaţii şi înfăţişarea lui odată întregită îi deschise o neaşteptată uşă spre farmec…

tocmai acum, îşi zicea ea. Încercă să-şi închipuie faţa bărbatului de care o despărţea peretele metalic al maşinii:

— ...şi dacă nu o mai găseşti niciodată?

— Atunci înseamnă că ai pierdut. Uneori se întâmplă şi asta. Glasul lui Văraru era calm. Grav. Adânc. Liniştit. Glasul lui dintotdeauna? Fata îşi simţi neplăcută încruntarea reapropiindu-se. De ce oare? Când rostise cuvântul „uneori”, vocea bărbatului vibrase uşor. Apăruse în ea ceva ce nu face parte din glasul lui cel dintotdeauna. Ceva care… Oare cu adevărat sosise sfârşitul? Nu! Chiar de ar fi aşa, datoria ei era să încerce cel puţin să se poarte la fel. Să-i răspundă cu acelaşi cunoscut glas al obişnuitului. Să nu-i lipsească din glas *neştiinţa*… Să nu simtă omul de alături că şi ea *ştie*, că a simţit, că a aflat… Că îi este frică, atât de frică. De dincolo zgomotele se auziră din nou. Metal lovit de metal. Sandu Văraru lucra. Ea şi-l închipui montând, demontând, măsurând. Frica o părăsi, dar nu de tot, i se păru doar că se ghemuieşte undeva mai departe, îmbrăcându-se în propriile ei nelămuriri, gata să sară din nou, oricând, în plină lumină.

— Doina…

— Da, Sandu… Dar nu se mulţumi să-i răspundă. Volubilă, ea îşi porni şirul vorbelor, continuând o convorbire forţată pe care atenţia bărbatului furată de ceea ce se întâmplase cu maşina nu o mai urmărea decât poate pentru a surprinde în cuvintele ei vreun semn al acelei nelinişti cu care se trădează primejdia, atunci când o ştii sau încerci s-o măsori… „A fost o cursă extraordinară. Nu? Şi ecranul?” Ambele cabine aveau câte un cadran-ecran prin care se observa roca topită de înaintarea agregatului.

— Ce joc caleidoscopic de nuanţe! Nu aş fi bănuit nicicând că focul poate îmbrăca atâtea haine

surprinzătoare. Şi apoi toate aparatele din cabină ! Nu zău. Parcă m-aş afla într-un laborator de cercetări…

— De fapt aşa şi este… Ecranul acesta, pe care ochii aparatelor văd o incandescenţă studiată de simţurile lor mecanice, ce transpun în cifre imaginea materiei topite, arse de burghiul motorului în înaintarea sa, şi trecute prin însuşi corpul maşinii, sub formă de rocă gata consumată, azvârlită înapoia maşinii, ca să îngheţe din nou, merită să fie privit ca un panoramic al celui mai neaşteptat fantastic…

Înainte de a se corecta el însuşi, glasul tinerei interveni energic şi nu fără o uşoară nuanţă de ironie:

— Devenim declamatori, Sandu. Încă puţin şi ai să începi să-mi vorbeşti despre măruntaiele fluide ale rocii în care aparatele tale citesc pagină după pagină faimoasa carte a naturii? Haida de! Cred că nu este cazul să… Vocea ei se opri brusc. Ironia îi slăbi siguranţa din glas şi tonul acestuia ameninţă o clipă să devină tăios. Nu. Mai bine nu. Mai bine să tacă decât să-i arate că ştie.

— Sandu, continuă ea. Nu este nevoie… Iartă-mă. Am vrut să spun că nu trebuie să-mi faci nici o demonstraţie. Chimia, mineralogia, petrografia şi cu atât mai puţin mecanica aplicată nu au constituit slăbiciuni de-ale mele nicicând. Poate unde am auzit prea mult vorbindu-se despre ele în jurul meu. M-am suprasaturat de ele. De ele, sau cu ele? Poate că vrei să-mi spui cum ar trebui să mă exprim corect. Vezi, nici măcar nu pot s-o fac, când este vorba de chimie şi rudele ei celelalte...

Cu un surâs în gând, Sandu Văraru o lăsă să continue. Nu strica de loc să vorbească. Să vorbească. De-abia mai câştiga el timp. Pentru ce? Ştia doar prea bine că nu se mai poate face nimic. Iar când va afla şi ea? Fără îndoială că se va întâmpla şi acest lucru. Acum încă nici nu bănuieşte. Mai târziu însă?

Stăpânit, glasul Doinei continua să-i parvie prin tubul de legătură, care reda fiecare sunet limpede, nelipsindu-l de nici o nuanţă.

— Ei, nu ai sfârşit?

Tresări. Îi spusese doar că motorul are nevoie de o foarte scurtă odihnă. Ea nu ştie desigur – îşi închipuise el – că esenţa funcţionării „Cârtiţei” constă dimpotrivă în permanenţă, în continuitatea neîntreruptă a forajului de înaintare, asigurat automat în caz de pană prin intrarea în funcţiune a unui al doilea bloc motor. Dar rezerva, deşi încercată şi verificată de atâtea ori – nu intrase de astă dată în rol. Glasul vecinei continua:

— Ştii, Sandu... M-a cuprins parcă un început de teamă. Am auzit, am avut mai ales în ultimul timp, adică în cele din urmă momente dinainte de oprirea motorului, senzaţia că mă găsesc într-un ascensor intrat într-o vertiginoasă cădere. Nu aş putea spune că mi-a plăcut.

Broboane mari de sudoare rece mustiră pe fruntea pilotului. Aşadar şi ea avusese senzaţia acelei prăbuşiri în gol, despre care el îşi închipuise că e doar un renghi al nervilor solicitaţi de implacabila şi inexorabila oprire. Doina continuă:

— Da, nu mi-a plăcut. Din fericire nu a durat prea mult. Totuşi, totul a fost... Glasul preschimbându-i-se brusc, deveni deodată vioi. Sandu? Cât e ceasul? Doamne! Al meu arată aproape patru şi jumătate. Se va face târziu. Prea târziu. Ar trebui ca până la şase sau cel târziu şapte să ne aflăm iar acolo, sus, afară. O să pornim curând, nu? Aşa-i că nu trebuie să-mi fie teamă?

O lăsă din nou fără răspuns. Şi ea vorbi mai departe. De-abia când glasul neprevăzutei lui însoţitoare păru că-şi pierde din linişte, îl năvăliră iarăşi îngrijorările legate de prezenţa ei la bordul „Cârtitei”...

— Vorbeai de teamă? Nu? Adică, da. Sigur. Vom porni. Voi mai lăsa însă puţin motorul să respire… să se răcească…

Cea din urmă şuviţă, slab luminată de pe faţa cadranului-ecran, se stinse. Pământul sfârşise de înghiţit maşina.

— Sandu…

Şoptită, chemarea îl surprinse pe Văraru. Ea însă se gândea mereu, la altceva.

— Sandu, cred că bunul dar sobrul şi preţiosul meu logodnic va face nişte ochi când va afla, când îi voi spune că am fost… Ascultă - glasul fetei crescu uşor în intensitate – tata… tata însă… El nu va trebui să ştie vreodată despre această escapadă a mea. Ai să-mi promiţi că odată ajunşi sus vei păstra secretul? Dar nici nu mi-ai spus până la ce adâncime ai coborât? Cu viteza despre care-mi vorbeai – cred că acum trebuie să ne fi oprit la vreo trei sute, trei sute cincizeci de metri, nu?

Zgomotele instrumentelor se auziră din nou. Sandu Văraru alesese din ochi un măsurător de tensiune. Îl ridică. Rece, metalul întâi îl înfioră. Aşeză binişor obiectul la loc. Închise trusa. Deschise o alta, continuând să tacă. Devenise felul lui de a răspunde. Dialogul îl aducea iar pe marginea prăpastiei din care creştea noaptea adevărului pe care acum i se părea că nu-l mai poate amâna; cu toate că el încă nu găsise nici o soluţie.

— Eeei…

– Da, Doina. Mai trebuie să aşteptăm. Poate încă vreo alte treizeci sau patruzeci de minute. Cifrele arătate de aparatele de bord nu îmi îngăduie încă să pun maşina în mişcare. Ce vrei? Amănunte izvorâte din condiţiile concrete de funcţionare ale maşinii. Mă întrebai la ce adâncime

anume ne aflăm. Trebuie s-o determin. Încă nu am făcut-o. Te plictiseşti?

— Dar nu mă plictisesc de loc, se auzi glasul fetei. Nu. Nu mă plictisesc. Şi apoi, reţeta nu mi-ai dat-o dumneata însuţi? Cred că-mi dai voie?

— Eu? Ce să-ţi dau voie?

— Să mă joc cu stelele. Iac-aşa. Îţi alegi o stea mică, mică. Sanduu! Am regăsit-o. Iar am regăsit-o. Câştig mereu! Sandu! Şi glasul tinerei brusc obosit tremură într-un chip cu totul neobişnuit: Sandu, dumneata nu te bucuri?

— Ba da, Doina. Mă bucur. Cred că ai dreptate. Aşa se cuvine. Toate stelele pierdute trebuie regăsite…

Auzindu-i cuvintele, privirile de dinlăuntru ale Doinei Harnagea părăsiră o închipuită Cale Lactee, coborând înspre solul în adâncimile căruia se aflau ei doi. Coborâră şi acolo, la hotarul dintre cer şi Pământ, căruia oamenii îi spun de obicei zare, descoperiră ca într-un apus luminat de o ultimă geană de lumină, o procesiune de umbre şi de lumini. Dionisie Harnagea, prietena ei Iris, Nicolae, portarul-paznic de la câmpul de experimentare, singurul care o zărise intrând în maşină, Ştefan Leahu, logodnicul ei, o colegă de liceu pe care nu o mai întâlnise de câţiva ani, fosta ei profesoară de pian, secretara tatălui ei şi o grămadă de cunoscuţi şi necunoscuţi, urmau la pas o pată de lumină ale cărei margini irizate se stingeau treptat, micşorând-o. Părând că porneşte din ea însăşi, cortegiul se depărta încet, înghiţit de neant, fără ca niciunul dintre „ei” toţi să-şi întoarcă faţa, să-i caute drept în ochi şi s-o cheme: „Doina, hai, vino cu noi…” Trase cu putere aer în piept şi îşi umezi buzele.Toate stelele pierdute *trebuie* regăsite şi *trebuie* să crezi acest lucru chiar atunci când pare lipsit de temei. Trebuie! Simţi ceva prelingându-i-se uşor pe obraji. Două lacrimi…

Dincolo, Sandu Văraru continua să lucreze. Zgomotele dese păreau să trădeze un alt curs al strădaniilor lui. Aşa şi era. Luminoasă, vie, fierbinte, ideea se aprinsese sub fruntea lui ca un bec.

O partidă întreruptă…

Ştefan Leahu, înălţându-se pe vârful picioarelor, îşi făcu vânt că de obicei şi racheta se abătu năprasnic asupra mingii, azvârlita în sus cu cealaltă mână. Serviciul lui Leahu era reputat imparabil. Iris însă îi făcu faţă şi, neaşteptată, întoarcerea mingii îl găsi pe fizician descumpănit. O prinse, dar nu izbuti să o trimită înapoi decât până în plasă. Avantajul era al tinerei sale partenere. Partida debuta promiţător. Servi din nou, când, năvală zgomotoasă, de undeva din spatele boschetului apropiat, se ivi – stăpânindu-şi cu greu gâfâiala – secretara comisiei tehnice a Institutului. Flutura un plic mare, alb, cu disperarea cu care îşi agită batistele în semn de rămas bun pasagerii unui vapor plin cu emigranţi fără voie, abia desprins de la ultimul ţărm ospitalier.

Iris ajunsese prima lângă banca dintre cele două terenuri gemene de tenis de câmp. Prăvălită pe şipcile verzui ale băncii, secretara abia mai sufla. Tânăra îi luă plicul şi maşinal i-l întinse doctorului Leahu, care, cu o manifestă nedumerire întipărită în priviri, se apropiase şi el. Acesta îl luă, îl deschise.

— De la profesor?

Mut, gestul secretarei, care nu găsi altă putere decât aceea de a face un semn din cap, îi confirmă aşteptările şi totodată surprinderea.

Iris urmări pe faţa lui Leahu imperceptibilul joc de linii – cercetătorul era un om pe cât se poate de stăpânit. Trăsăturile dure ale înfăţişării sale nu lăsau de obicei loc unor prea mari schimbări de expresie. De astă dată însă pe faţa doctorului se întipărise contrarietatea. Urcând de pe hârtia scoasă din plic, privirile doctorului Leahu se deplasară încet, aţintindu-se în ochii partenerei sale de tenis. Stingherită, fata avu pentru un moment senzaţia

copilului surprins de educator, cu cine ştie ce soţie şi o nelinişte crescută brusc în gânduri o îndemnă să se întrebe dacă nu cumva urgenta misivă conţine vreun reproş la adresa ei. Abia, când uscate, buzele lui Leahu lăsară să scape o constatare pe care nu s-ar fi aşteptat s-o audă de la el, cel întotdeauna sigur, Iris Arachelian îşi dădu seama că se întâmplase ceva deosebit de grav.

— E de neînţeles…

Apropiindu-se, pe lângă umărul robust al bărbatului, Iris citi cele câteva rânduri aşternute pe fila albă de mâna grăbită a profesorului Harnagea:

„Leahu!

Te aştept. Cu planurile „Cârtiţei" şi cu detaliile de intervenţie în caz de accident. Urgenţă! "

Sub cele trei rânduri ale laconicei chemări, în loc de semnătură, un simplu *H*. O iniţială cu trăsăturile mari cât un sfert de coală – trădând o grabă care, ca şi de altfel întreg stilul chemării, nu făceau parte din obişnuita etichetă a lui Harnagea. Sobrietatea, distanţa, morga acestuia lipseau. Nu, nu era Harnagea, omul care chiar cu propria lui fiică, orfană de mamă de la naştere şi pe care o crescuse cu atâta grijă, nu vorbea decât cu „dumneata". Cu adevărat se întâmplase ceva deosebit. Iris Arachelian, preparatoare în laboratorul de încercări de rezistenţă din Institutul de cercetări geofizice al cărui director era Dionisie Harnagea abia putu să se ţină pe urmele lui Leahu. Cu scrisoarea în mână, acesta se smulsese locului, rupând-o pur şi simplu la fugă spre Institut. Cele două terenuri de tenis de câmp se aflau în parcul din spatele impozantei clădiri a acestuia.

Chipiul negru cu cozorocul strălucind de departe şi purtând la mijloc, deasupra acestuia, însemnele aurite ale Institutului, brodate cu fir, nu reprezenta doar un semn distinctiv al portarilor sau paznicilor de serviciu, consemnându-le esenţa de autoritate, indispensabilă în teorie oricărui cerber de instituţie publică. Nu. Atunci când o caschetă aparţinea unuia ca Nicolae Străjan, dobândea o însuşire în plus: vorbea. Cuvânta într-un limbaj propriu, desigur, dar nu lipsit de gama celei mai variate expresivităţi, datorită zecilor de feluri în care era sucită, îndoită, rotită sau pur şi simplu frământată în mâinile mari, puternice şi cu degete noduroase ale lui Nicolae Străjan. Un observator cât se poate de atent şi inspirat de părerile specialiştilor în ale albinelor, care pretind că au descifrat în mişcările de aripă ale acestora codul unor semnalizări complexe, susţinuse că s-ar fi putut redacta chiar şi un dicţionar de sentimente în care durerea, tristeţea, bucuria, necazul, nedumeririle şi celelalte stări ale profilului psihic ar fi putut fi traduse prin mişcări de chipiu, sau cu chipiul, ale lui Nicolae Străjan.

Uneori, în mâinile agitate ale portarului-paznic de serviciu cu schimbul şi la „terenul experimental” (locul de start al „Cârtiţei” în expediţiile sale de explorare), chipiul părea a exprima o dilemă. Aşa era şi acum. Dar nu-i vorbă că şi evenimentul, de pe urma căruia se întâmplase una ca asta, nu era de ici, de colea. Întrebarea pentru Străjan se punea hamletian: „Să spun sau să nu spun”. Şi-apoi, dacă va spune, cât anume trebuia să spună? Tot? Nu… Străjan, la simplul gând că s-ar putea să aducă totul la cunoştinţa celor aflaţi în drept de a şti, clătină din cap. Nu se poate, ori poate…

Trecuseră mult prea multe ore de la plecarea maşinii în probă. În curând vor fi ceasurile şapte şi… nimic. Privirile

lui Nicolae Străjan măsurară în zadar câmpul rămas gol. În afară de movila îngrămădită în privire parcă de o cârtiţă uriaşă şi care trăda locul prin care maşina lui, „domnu Sandu” pătrunsese în pământ sau de urmele unor muşuroaie acum aproape nivelate, formate în cursul precedentelor plecări şi sosiri, nimic nu mai apărea pe întinderea *plutoportului* experimental.

Această ultimă numire a câmpului experimental îi aparţinea lui Dionisie Harnagea. Se exprimase în acest fel în cursul unui interviu dat Radioteleviziunii, iar Străjan, amator de cuvinte neobişnuite, o reţinuse.

— Nimic. Obişnuitul zgomot – propriu ivirii maşinii „din pământ” nu creştea brusc din sol. Caracteristicul muşuroi de pământ urmat de apariţia unui guler de materie incandescentă nu începea să se formeze, oricât ar fi vrut Nicolae Străjan să-l vadă. Devenise limpede că ori maşină a ieşit din pământ prin altă parte – lucru cu totul potrivnic obiceiului şi aşteptărilor, ori s-a împotmolit în adânc, undeva şi atunci…

Chipiul se opri din rotire şi tras cu putere până la urechi luă poziţia hotărârii. Încălcându-şi obligaţiile profesionale, Nicolae Străjan încuie uşa de la cabina lui, durată din tablă metalică şi din sticlă, şi se îndreptă spre oraş. Ajunse la Institut. Pătrunse în clădire. Luă liftul, străbătu două-trei coridoare şi se opri în faţa uşii închise a biroului lui Dionisie Harnagea. Bătu. Nici un răspuns. Bătu din nou. Tot tăcere. Atunci, după ce se descoperi şi îşi consultă parcă din nou chipiul, cumpănindu-l o clipă între degetele dreptei – portarul apăsă clanţa uşii.

Dincolo, la început, nimeni. Secretara lipsea. Apoi, drept, temut, întrebător în pragul încăperii propriu-zise a biroului său, apăru academicianul.

— Ce este, omule?

Puţin iritat, glasul savantului lipsit de aristocratica lui tonalitate obişnuită îl izbi pe Nicolae Străjan care, pierzându-se cu totul, rămase mut. El trebui să fie de-a dreptul interogat pas cu pas, pentru a mărturisi coherent, în cele din urmă, pricina pentru care venise.

Dionisie Harnagea asculta atent, încruntându-se din când în când. Aşadar acestea se petrecuseră. „Cârtiţa” plecată la drum, în cadrul obişnuitului său program experimental de foraj, dar pentru o experimentare nouă nu revenise ca de obicei. Neplăcută întâmplare !

— Zici că te-ai uitat bine la ceas? Era cu adevărat ora trei când a plecat maşina?

În glasul său neaoş din Transilvania, portarul Nicolae Străjan (care îşi revenise complet din emoţie; vorbise doar pentru prima oară atât de mult cu profesorul) continuă, oarecum supărat că i se pune la îndoială precizia informaţiei.

— Două, mă rog frumos. M-am uitat bine, cum să nu mă uit şi chiar din acest motiv m-am prezentat la domnia voastră ca să vă aduc la cunoştinţă, zise el înţepat. Că doar am avut – zău, eu am avut vreme să-l rog să treacă pe la mine, că avea o notă de serviciu. Numai că dumnealui s-o fost uitat tare la mine, vreau să zic aspru, o dete el pe graiul lui obişnuit şi agrăindu-mă cu glas ridicat mi-o dat poruncă să nu-l mai supăr atâta, că-i cu grabă şi are să o ia când s-o întoarce la lumină, că zicea că până în două ceasuri îi înapoi şi-apoi, mă rog frumos, se scărpină nervos, cu mâna pe după ceafă, portarul, mi-a zis chiar cu vorbele lui: „Aldat ai uitat să mi le dai, iar acum te grăbeşti?”

Răspunzând în continuare privirilor nedumerite ale lui Dionisie Harnagea, Străjan îşi urmă monologul:

— ...ştiţi *aldat*!... Vreau să zic că de multe ori, în câte o zi de pauză, dumnealui mai venea, mai încerca maşina pe loc... Acum tot una mi-i, mă ţâpaţi afară sau nu... O dată

chiar, pentru vreo jumătate de ceas cât o probat motorul, m-o fost luat şi pe mine înlăuntru… Faină maşină, n-am ce zice! Da, mă rog ca să vă spun, era pe la două. După ce-o dat în vorbă o ţârucă cu mecanicii, s-o urcat şi-o pornit. O dată numai ce s-o fost umplut zarea de fum şi de flacără, ieşind de acol' din botul motorului şi-apoi s-o sfredelit singur în pământ pierind din ochii mei…

Uitând de prezenţa portarului şi urmărit doar de gândurile care îl frământau, Dionisie Harnagea trecu de la calmul lui, cel atât de obişnuit, la o activitate febrilă a cărei agitaţie se împărţi de îndată între telefon, radiodispecer, butoanele diferitelor sonerii şi câteva sertare ale biroului.

Vorbea, apăsa, căuta, întreba…

Uluit, Nicolae Străjan – se afla doar în slujba Institutului de mai bine de zece ani - avu prilejul să descopere pentru întâia oară un alt Harnagea decât îl ştiau mulţi şi și-l închipuise el însuşi. Omul de după birou nu mai era cel care-i dădea atent bună dimineaţa ori bună ziua de câte ori trecea pe poarta terenului de experienţe… Speriat de schimbarea petrecută cu savantul, ca de un proces teribil pe care el însuşi îl declanşase fără voie, Nicolae Străjan, maşinal, fără să mai aştepte gestul de concediere, care întârzia, începu să-şi muncească din nou chipiul între degetele neîndemânatice ale mâinilor.

Dar aceasta nu dură decât o singură clipă. Stând brusc locului, după ce-l mai privi o dată speriat pe directorul Institutului, portarul făcu un semn din cap, în chip de rămas bun, şi apoi se urni, retrăgându-se de-a-ndăratelea spre uşă. Dionisie Harnagea păru a nici nu-i observa dispariţia.

Reîntors la postul său, Nicolae Străjan scrută terenul. Nu se întâmplase nimic între timp. Sfârşit ca de o treabă peste puterile sale, Străjan se lăsă greu pe scaunul cu speteaza îmbrăcată în plastic negru. Mecanic, răsfoi

registrul de intrări şi de ieşiri, în care o caligrafie stângace însemnase totuşi şi plecarea „Cârtiţei” în ultima ei probă. Deodată tresări. Tresări aducându-și aminte că... Desigur, tocmai acest gând legat de ceea ce nu-i spusese lui Dionisie Harnagea era acela care îl pornise la drum… Nu avusese însă curajul şi totuşi trebuia, trebuia… Începu din nou să-şi frământe chipiul, cu care se uitase într-o mână.

„De ce să fie nevoie să-l anunţi şi de asta, tot tu?” părea că-l întreabă supărat chipiul, fulgerându-l cu o sclipire de lumină răsfrântă de partea superioară a cozorocului lăcuit. Dar cine altul s-o fi făcut? Cei de la hangar? Erau toţi plecați! După-amiază liberă. Eşti doar portar, numai portar. Ba nu, nici măcar atât. Înainte erai portar la Institut, azi eşti de fapt doar paznic, paznic al câmpului experimental, unul dintre cei trei paznici ai lui. Ce treabă ai tu cu ex-pe-ri-men-tarea?„ păru să-l întrebe chipiul cu o altă rotire, silabisind parcă tocmai acel cuvânt care între toate îl impresionase cel mai mult pe Nicolae Străjan. „Mai apoi, continuă parcă chipiul, dacă tot ai fost la el, cel puţin atunci de ce nu i-ai spus tot, măi omule? Tot! ” Străjan simţi că de fapt aici se află sâmburele propriei sale nemulţumiri. Dar cum s-o fi făcut el pe asta? Cu toate că, la urma urmei, nu se amestecase decât împins tocmai de această latură a lucrurilor, simţise desluşit că nu ar fi fost în stare să aibă nicicând tăria de-a-l anunţa pe Harnagea că şi propria lui fiică, Doina, a… Nicolae Străjan clătină din cap. Ce treabă are el cu toate astea? Dar Sandu Văraru nu se întorsese la timp şi ticăitul acela, care tot aprindea şi stingea becul de semnalizare de pe panoul din cabina de control – situată şi ea pe teren, alături de chioşcul paznicului – se oprise. Când? Ei vezi, asta el nu observase. Îl privise şi judeca din clipirile lui luminoase că maşina merge prin pământ, apoi când iar s-a uitat la el, nu a mai văzut nici un schimb de lumini. *A stat*! Era limpede. Despre

acest lucru, Străjan nu suflase o vorbă, o singură vorbuliţă profesorului. Curiozitatea îl împinsese să-şi lipească obrazul de faţa rece a geamului cabinei de control – în care nu se aflase nimeni, în care nu intrase nimeni, în tot cursul după-amiezii. Privind prin sticla limpede, Străjan urmărise o vreme clipirile becului. Înainte de a se fi hotărât să-i ducă profesorului Harnagea vestea plecării „Cârtiţei” portarul căutase în zadar prin geam spre panoul de control. Becul nu se reaprinsese.

„Într-un ceas şi jumătate, cel mult două ore, suntem înapoi”, aşa îl asigurase pilotul maşinii de sfredelit pământul…

Apăsat, un pas străin se simţi apropiindu-se. Nicolae Străjan ridică geamul. Unul dintre electricienii de serviciu. Se bucură de ivirea lui, dar în zadar, căci peste câteva clipe îşi dădu seama că taina care-l apăsa tot nu putea s-o încredinţeze altuia. Dacă ar fi fost aici Văraru, ei bine, da, lui şi poate numai lui i-ar fi încredinţat un asemenea secret. Acum însă… Aşa, din cel mai întortocheat cotlon al gândului său de azi ieşi o hotărâre nouă:

— Ascultă-mă, omule. Îmi ţii o ţâră locul, aici?

— Dacă spui… Îl ţin. Dar unde pleci? După tutun? Mai bine-ţi aduc eu. Dacă vine cineva de la Institut? Ce le spun? Uneori vin în control chiar atunci când nu te aştepţi…

— Mai întâi că nu trag tutun, apăsă pe vorbele lui Străjan. N-ai citit în gazete că tutunul este o otravă… E iarba dracului şi nu-mi dau sănătatea pe fum. În al doilea rând poate să vină oricine. N-ai decât să-i spui. Cine vrea să ştie, să afle că eu într-acolo, tocmai într-acolo mă duc şi încă pentru a doua oară în după-masa asta. Am o treabă cu… Am o treabă, ce mai! Cine vrea să mă găsească să mă caute la secretariatul direcţiei, dacă nu m-oi nimeri să fiu pe drum când întreabă. Ai înţeles?

Fără să mai aştepte răspunsul celuilalt, Nicolae Străjan îl lăsă uimit locului şi plecă. Umbla repede, chibzuind în fel şi chip, cum să facă şi ce să spună, cum să-nceapă, cu ce fel de vorbe anume.

Aşa se întâmplă că ajunse la Institut înainte de a fi descoperit cele mai potrivite cuvinte, cu care să-l întâmpine, sau mai bine spus să-l agrăiască din nou pe Dionisie Harnagea. Secretara – care de astă dată era de faţă – văzându-l, nu-l opri şi nici nu-l întrebă ce s-a întâmplat. Se ridică doar de pe scaunul ei, de la biroul aproape înecat de cărţi, de caiete şi hărţi, urmărindu-l cu ochii mari şi uluire în priviri. Iar el împinse cu putere uşa rămasă întredeschisă şi dând-o cu totul de perete, îi spuse răspicat lui Harnagea, care de dincolo de biroul său se ridicase în picioare.

— Să ştiţi că dumnealui n-a plecat singur cu „Cârtiţa”. În maşină s-o fost suit şi dânsa. Pe partea celaltă şi încă înainte de el.

În acea clipă cele şase capete ale oamenilor din jurul mesei lungi, de lucru, pline de planuri şi hărţi desfăcute, de lângă biroul lui Harnagea, se întoarseră toate spre el. Singur academicianul rămase neclintit. Doar ochii-i fulgerară o clipă, apoi deveniră mari, foarte mari şi buzele lui se mişcară încet întrebând:

— Dânsa? Care dânsa? Cine?

— Fiica dumneavoastră, domnişoara Doina!

Ştefan Leahu refuza.

Soneria continua. Cineva suna cu încăpăţânare. Ştefan Leahu se ridică în capul oaselor de pe canapeaua pe care se azvârlise îmbrăcat, după lungi şi agitate plimbări făcute prin odaie. Lumina o stinsese. Telefonul îl scosese

din priză. Reîntors după miezul nopţii de la consfătuirea convocată de academicianul Dionisie Harnagea, dorise să se rupă de orice contact cu lumea. Avea nevoie de un răgaz. Voia să gândească, să reflecteze la ceea ce se întâmplase în cursul unei zile atât de bogate în evenimente. Nu izbutise însă să-şi calmeze nervii şi, suprasolicitat, de o agitaţie mereu crescândă îşi impusese o odihnă forţată care se încăpăţânase să nu vină. Soneria continua să sune. Nu va deschide, chiar dacă s-ar apăsa pe butonul ei până în zori. Nu va... Sări în sus. Destul! Destul! Primul cuvânt îl rostise în minte. Al doilea însă îl urlă pur şi simplu, năpustindu-se asupra uşii din hol. Cu mâinile tremurânde încercă să o deschidă. După o scurtă oprire soneria îşi reluă chemarea. Descuie. Trase uşa spre el.

— Iris, dumneata?

— Da, îi întâmpină ea surprinderea. Eu. Am venit să-ţi vorbesc. Ca să-ţi spun că voitul dumitale calm – de la consfătuirea care s-a terminat abia cu două ore în urmă – nu m-a impresionat. Plecasem spre casă, hotărâtă să tac. Să închid în mine însumi impresiile… ba nu, nu impresiile, constatările de la consfătuirea convocată de Harnagea. De obicei izbutesc să-mi impun voinţa. De astă dată însă am de apărat un absent.

— Dar nu înţeleg, o întâmpinase doctorul Ştefan Leahu, continuând să o privească la fel de surprins ca şi în clipa în care-i deschisese. În picioare, aproape din prag – uşa rămăsese pe jumătate deschisă, Iris îi vorbea privindu-l, căutând parcă, cu fiecare intonaţie a vocii, cu fiecare mişcare a buzelor să-l certe, să-l tragă la răspundere.

— Mă refeream la colaboratorul dumitale Sandu Văraru şi nu la prestigiul, preţiosul prestigiu ştiinţific pe care crezi că l-ai apărat printr-o atitudine condamnabilă…

— Dar, Iris…

— Aşa e. Ai dreptate. Acestea nu sunt lucruri despre care să se vorbească în picioare, din uşă. Şi încă din pragul unei uşi aproape larg deschise. Nu m-ai poftit însă înăuntru şi nici nu mi-ai oferit un scaun pe care să mă pot aşeza. Să presupunem însă că invitaţia a fost făcută şi să stăm de vorbă. Pentru că trebuie să înţelegi. Şi eu, de fapt, am venit ca să te ajut să o faci...

— Draga mea, mă faci să cred că eu…

— Ai greşit. Aşa este. Să nu cumva să-ţi închipui că ieşirea aceea despre prestigiul dumitale ştiinţific, pe care accidentul „Cârtiţei" îl compromite nu prin sine însuşi ci doar pentru că există unele nelămuriri în legătură cu modul în care s-a desfăşurat ultimul ei start, te-a apărat astă-seară de acel *„odi profanam vulgus et arceo*"[2] acolo în biroul bietului nostru director. Nu. E o închipuire numai. Iar dacă ceilalţi, din motive care îi privesc, nu au înţeles sau nu au voit să priceapă, eu ştiu, eu am simţit tot ce s-a întâmplat cu dumneata şi mai ales *în* dumneata.

Se aşezase, vorbind, pe un scaun, în faţa căminului zidit din cărămidă aparentă. El rămăsese în picioare. Îşi încrucişase doar mâinile peste piept, de parcă ar fi aşteptat ceva. Să termine ea? Leahu ştia unde bat vorbele Irisei Arachelian. Avusese cu adevărat o ieşire, Dar ea nu se manifestase aşa cum de obicei se întâmplă când ceva te înfurie cumplit prin neprevăzutul loviturii cu care te-nfruntă. Nu. El rămăsese aparent acelaşi rece şi stăpânit, aşa cum începuse. Acest Văraru! Accidentul i se păruse din capul locului absurd. El cunoştea doar maşina pe care o proiectase şi o construise. Cu Văraru însă nu se prea înţelegea. Dar ce căutase Doina în autoforeză? O enervare care asemenea unui arc întors până la refuz se armase

[2] *Horaţiu*, Ode – 3, 1, 1. „Urăsc vulgaritatea profană şi mă feresc de ea". Gând al poetului care dispreţuieşte aplauzele, răsplătind realizări ieftine, (N. A.)

singură în el, îl făcuse să răbufnească în felul lui. Demonstrase cu lux de amănunte că *salvarea* era imposibilă şi deci in-o-por-tu-nă. Rostirea cuvântului in-o-por-tun – silabisit şi cu un acelaşi accent pus limpede pe fiecare parte a lui – fusese singurul „lui” ton ridicat de la consfătuire. Acolo însă se aflau Harnagea şi Iris. Tatăl „ei” şi logodnica „lui”... Ce curios. Doina şi Sandu Văraru, deveniţi deodată „ei” în ghilimele, se preschimbaseră în „El” şi „Ea” ca şi cum ar fi ajuns deodată simbolul unei taine, personajele unei înfricoşătoare întâmplări despre care nimeni nu va şti vreodată mai mult decât ştiau ei acum, adică în fapt nimic. De ce a plecat? De ce a luat-o? *Când s-au înţeles ei* să facă asta? Prezenţa Irisei, aici, acum, îl enerva poate la fel de tare.

— Zici că ştii ce s-a întâmplat cu mine şi mai ales în mine. Atunci, mă rog, pentru ce te-ai mai ostenit să vii până aici? O întrebă el, instalându-se în fotoliul de sub geam şi întorcându-se cu amândouă mâinile sprijinite pe braţele lui capitonate cu moar în dungi negre şi stacojii, anume pentru a nimeri cu faţa înspre ea. Da, repetă el, liniştit, pentru ce ai mai venit dacă ştii?

Simţind hotărârea, învelită în tonul aparent neutru cu care fuseseră rostite cuvintele bărbatului, dar şi stridenţa lor interioară, Iris Arachelian de-abia acum fu sigură că a lovit acolo unde trebuia.

— Aş putea crede că acum eşti ironic. Aş putea poate să răspund la fel. Nu am venit ca să fac cu dumneata un război de intenţii şi nici de tonalităţi în vorbele pe care le schimbăm. Ce bine ar fi însă dacă ai sparge crusta aceasta de fals academism, dacă ţi-ai scoate mănuşile *glacé* de pe mâinile sufletului – căci cred, trebuie *să mă laşi să cred*, că ai totuşi aşa ceva.

— Dar, Iris...

— Lasă-mă să continui. Apucă-te de umerii propriei dumitale conştiinţe şi zgâlţâie-te bine, bine de tot, doctore Ştefan Leahu.

— Iris, atitudinea dumitale…

— Ştiu. Acum te pregăteşti să-mi spui că eşti gata să-mi ierţi ieşirea, datorită nenorocirii care m-a lovit. Aşa ar veni, nu?

— …

— Alexandru Văraru nu este logodnicul meu. Sentimentele care mă leagă de el sunt însă cunoscute de toată lumea. Sunt mândră de ele. De faptul că îl iubesc. Că mă iubeşte. Că ne iubim. Tot Institutul ştie acest lucru. Urma să ne căsătorim la toamnă. Urma să…

— Iris, şi vocea lui Ştefan Leahu deveni caldă. Iris, înţeleg. Este însă absurd. Nu pricepi că Sandu Văraru, este pierdut? Că sunt pierduţi amândoi, că… ce Dumnezeu! Noi doi… ne aflăm a fi… totuşi… în slujba ştiinţei. Suntem intelectuali. Basmele cu voinici înviaţi cu câte un strop de apă vie picurat pe rana aducătoare de moarte aparţin doar altui orizont de gândire. Nu putem să rămânem sau să ne refugiem în continuare într-o lume ale cărei dimensiuni se măsoară numai cu închipuirea.

— Timp de patru ore ai demonstrat în cadrul consiliului ştiinţific extraordinar, convocat de Harnagea, că „ei” sunt pierduţi. Că faimoasa dumitale „Cârtiţă” a îngheţat undeva în adâncul pământului. Că propria dumitale logodnică nu mai există, că… Ascultă, doctore Leahu. Dumneata nu ţi-ai iubit de loc logodnica?

Izbit ca de o lovitură fizică, Leahu tresări, cu violenţa, eschivând parcă un atac.

— Iris! Dar cum îţi îngădui să mă întrebi asta? Începu el să vorbească agitat, încurcând unele cuvinte. Şi apoi ce legătură poate să aibă iubirea cu obligaţia mea de om de ştiinţă de a nu părăsi tărâmul ferm al raţiunii? Maşina am

conceput-o şi am construit-o eu, Iris. Şi în linii mari şi în amănunte ea este inventată de mine. Aici, vezi, aici sub fruntea mea – îşi ciocăni el tâmpla cu degetul – au apărut pentru întâia oară ideile care stau la baza tuturor mecanismelor şi a funcţionării „Cârtiţei”… Şi tot eu *ştiu* că maşina, înţelegi, maşina, în primul rând *ea*, maşina *a minţit*. I s-a întâmplat ceva ce nu avea voie să se întâmple şi acum nu mai există. În clipa în care vorbim, agregatul construit de noi face parte dintr-o rocă, s-a înfrăţit cu nemişcarea ei undeva în fundul pământului. Practic nu mai e-xis-tă!

— La bord era pare-mi-se prevăzută o provizie de oxigen.

— Da, şi în timp ce funcţiona, maşina fabrica ea însăşi oxigenul necesar alimentării cabinelor. Văd însă că vrei cu tot dinadinsul să-mi reiau demonstraţia de aseară. Aşa se întâmplă când omul de ştiinţă îşi uită însuşi fundamentul gândirii sale raţionale. Te avertizez însă că în această problemă nu dispun, din nenorocire, de nici un supliment de explicaţie *ad usum delphini*.[3]

— Bine, dar…

— Iris, Iris, gândeşti şi tu aidoma ca şi bătrânul Harnagea! Îşi pierduse pur şi simplu limpedea judecată. El care…

— Taci! Şi apoi de ce „bătrânul” Harnagea? îşi imită ea interlocutorul. Auzi acum: „*bătrânul*” Harnagea. Cât de repede ne mai detaşăm de noi înşine, de noi cei de ieri. Atât de repede, încât îmi vine să mă-ntreb când ne prefacem sau ne-am prefăcut, acum sau atunci…

---

[3] „Pentru uzul delfinului”...Nume dat unor ediţii alese ale clasicilor latini redactate pentru fiul regelui Franţei, Ludovic al XIV-lea, (Delfinul – Dauphin – era titlul acestuia), din care se scoseseră anumite pasagii considerate nepotrivite. În sens ironic de uz special (n.a.)

— Iris, eşti aspră, dar…

— Ţi-am spus că nu am nevoie de justificarea propriilor mele atitudini. Ar fi potrivit chiar să nu ai faţă de mine un ton de reproş. Eu sunt cea care am venit aici să fac reproşuri!

— Ascultă-mă! A fost o greşeală de neiertat faptul că Harnagea a transformat o discuţie importantă, necesară neapărat – dar numai între doi sau trei oameni de răspundere – într-o consfătuire largă. Dumneata, Iris, de pildă (şi nu eşti singura persoană în această situaţie), nu trebuia să asişti la discuţie. O discuţie din care, în loc să înţelegi raţiunile ştiinţifice care m-au împins să spun şi să susţin că nu mai există altă soluţie decât să ne resemnăm, ai tras concluzia că trebuie să mă condamni, pentru că m-am încăpăţânat să susţin şi apoi să apăr această părere. Eşti nedreaptă. Nu încerci să judeci real. Şi apoi, fie! Da. Sunt un încăpăţânat, Iris. Un om fără suflet, un rău, care refuză să improvizeze o riscanta, o absurdă şi imposibilă acţiune de căutare şi apoi de salvare a unui *erou*. Dar ce fel de erou? Asta nu te întrebi, nu-i aşa? Un erou care şi-a permis – şi ajuns aici, Leahu începu să ridice tonul – şi-a permis probabil să sucească mintea unei adolescente entuziaste sau în orice caz uşor de entuziasmat, ca s-o poată lua cu el în adâncuri. Căci sper că nu vrei acum să mă faci să cred că Doina s-a îmbarcat în autoforeză prin contrabandă, ca un copil teribil din romanele lui Jules Verne. A luat-o cu el ca să-i demonstreze, vezi, Doamne, că el e „teribil” şi poate să-i „arate” o lume de viziuni apocaliptice şi de aventură pe care tatăl şi logodnicul ei… *oficial* i-o refuzau din… neînţelegere.

— Crezi dumneata asta? Că a avut intenţia s-o ducă cu el? Mi-ar fi spus doar…

— Ce cred eu? Poate nu ştii sau n-ai auzit – îşi coborî el brusc vocea, rărindu-şi vorbele – n-ai auzit că Doina îmi

ceruse – şi nu o dată ! – chiar *mie* să-i prilejuiesc aceeaşi plimbare. Pur şi simplu să o las să facă un drum împreună cu el. Acum înţelegi?

— Asta încă nu înseamnă că şi Sandu a avut intenţia să o îmbarce cu dânsul. Nu avea voie. Nu ar fi făcut-o şi nu pentru că nu avea voie, ci din simţ de răspundere… Dar *á propos* de acest simţământ, dumneata, doctore Leahu, pentru ce ai refuzat cererea Doinei, despre care până acum, să-ţi spun drept, nu auzisem? Tot din grijă şi simţământ de răspundere pentru viaţa ei? Nu cumva ai procedat astfel pur şi simplu din frică? îl întrebă ea, privindu-l deodată tăios, drept în lumina ochilor.

— Ar trebui să te poftesc afară, Iris.

— ...ori poate – ca şi cum nu l-ar fi auzit, reveni şi mai dur tânăra lui interlocutoare – ori poate poziţia dumitale de logodnic *oficial* al Doinei te împiedica să-ţi plimbi aleasa pe sub pământ… Haida de, vrând să ne justificăm, devenim şi ridiculi. Ce ai vrut să insinuezi prin expresia „logodnic oficial”?

— Am vrut *să spun*, şi nu să *insinuez*, exact ceea ce ar fi trebuit să reţii singură, de la bun început, din toată această nenorocită întâmplare. Ar fi trebuit şi nu ai făcut-o. Nu îţi pare acum ciudată neobişnuita admiraţie a Doinei pentru Sandu Văraru? I-a corespuns probabil şi vreo dorinţă a lui de a-i stârni admiraţia prin isprăvi legendare… Pentru mine acum lucrurile încep să apară limpede într-o cu totul altă şi nouă lumină. Se pare că întâmplarea a terminat deosebit de tragic – din păcate – un început, destinat probabil unui *happy-end* quasicinematografic. Doina şi Sandu...

— Ciudat om mai eşti, doctore Leahu. Tare ciudat. Şi cât de rău îţi mai judeci semenii, măsurându-i după dumneata.

— Nu, Iris. Înainte de a mă acuza de gelozie sau de nepăsare, mai trebuie să pui în cântar şi altceva, reluă Leahu, judecă şi dumneata. Ca să construiesc „Cârtiţa”, am lucrat timp de şase ani. Probele ei tehnologice, rezultatele primelor sale încercări, m-au relevat ca pe un…

— Vrei să spui un faimos constructor sau proiectant, nu?

— Oarecum. Da. Ei bine, organizând acum o absurdă încercare de intervenţie, fără nici o şansă de izbândă, tot acest renume pentru dobândirea căruia am muncit şi care în fond nu e numai al meu, ci şi al Institutului, al ştiinţei noastre, nu va fi oare compromis? Peste toate cele petrecute să mă fac şi de râs tocmai eu, cel pe care accidentul „Cârtiţei” 1-a lovit în orice caz dublu?

— Maşina şi logodnica…

— Exact… Şi încă lovit de cine? Cu aceasta revin la ceea ce poate că am avut până acum delicateţea să nu subliniez destul. Am fost lovit de Sandu Văraru. De acest Sandu Văraru al dumitale, pe care, dacă ar fi să-l apreciez cum merită, ar trebui să-l dispreţuiesc, să-l urăsc chiar. Auzi, Iris? Să-l *urăsc*. Eu unul nu am nici un fel de vină în toată această nenorocire. Nu-mi recunosc niciuna. Şi dacă am poate totuşi o vină, una, dar *una singură*, este aceea de a-l fi propus pe Alexandru Văraru drept pilot de încercare al maşinii. Fizicianul Văraru îmi fusese însă recomandat de un Institut al Academiei, de foştii lui profesori, de oamenii sub îndrumarea cărora lucrase… Iar eu, eu am fost prea slab, am înăbuşit unele presimţiri, am alungat unele suspiciuni care mă confruntaseră şi am acceptat.

— Presimţiri, suspiciuni? Dar mie „acest Alexandru Văraru”, cum spui dumneata, mi-a istorisit că numai cu trei ani în urmă te-ai luptat timp de şapte luni încheiate, ca să-l aduci în Institut. Că ai dus o întreagă acţiune de

convingere. Că l-ai solicitat pe el, pe şeful lui, pe un prieten al lui, care ţi-a fost coleg, că… dar, în sfârşit…

— Da, da. În sfârşit. Cu adevărat, Iris. Fiecare om îşi are desigur teza lui proprie. Eu însă am dreptate şi trebuie să mă crezi *pe mine*!

— Care va să zică te-ai lăsat influenţat, te-ai supus părerilor altora de l-ai angajat pe Sandu în Institut. Fie! Te-ai supus. Probabil la fel cum te-ai supus în Institut şi tuturor capriciilor profesorului – căci e om şi are capricii, slavă Domnului. Te-ai supus însă într-o speranţă, cu o anume speranţă. Aceea de a-ţi folosi această „supunere”, ca să-i spunem aşa, nu?

— Iris I A trecut mai bine de o oră de când eşti aici. O oră de când mă străduiesc să rămân o gazdă politicoasă şi să nu mă supăr. Ţii oare chiar atât de mult să mă jigneşti grav?

— La nevoie şi numai dacă aceasta va reuşi să determine în dumneata o asemenea reacţie.

— Nu pricep…

— De ce nu te scuturi de atitudinea pe care ai adoptat-o aseară la consiliu? De ce nu revii asupra hotărârii luate?

— Ce vrei de la mine?

— Să te-mbraci, să mergi la profesor, să-i spui că te-ai… că ai mai reflectat, între timp, şi că totuşi…

— Îmi ceri să-mi sacrific tot prestigiul ştiinţific de dragul unei himere, care, şi aşa vorbind – chiar în cazul celei mai binevoitoare exagerări, se va spulbera de la sine, în termen de câteva ore, atunci când cei doi îşi vor fi epuizat provizia de oxigen din buteliile de rezervă. Aceasta dacă au mai rămas în viaţă până acum. Ar fi să ne grăbim să descoperim – şi numai eventual – doar rămăşiţele maşinii, prinse într-o rocă oarecare. Nici măcar cauzele accidentului nu Ie vom cunoaşte vreodată.

— Cu alte cuvinte… încercă să încheie Iris Arachelian, ridicându-se brusc de pe scaun, cu alte cuvinte…

— Înţeleg că ţii la Sandu Văraru, că îl iubeşti; înţeleg că această iubire nu a fost ştearsă din inima dumitale de amănuntul, nu lipsit de semnificaţie, că şi-a îngăduit – eu asta cred – să-i fure propriului său şef unicul copil, ucigându-i-l într-o aventură nebunească. Înţeleg că eşti capabilă să-i ierţi orice, că nu poţi să-l uiţi, că nu poţi să te împaci cu ideea că şi-a frânt gâtul cu acest prilej, dar este absolut inutil să insişti. Refuz! Iar ca să-ţi ajut să mă judeci real, poţi să consideri că hotărârea mea nu e dictată de răul evident pe care mi 1-a făcut mie, ci de dorinţa ca adevărata crimă săvârşită de Sandu Văraru – şi te rog să observi că termenul acesta, potrivit de altfel, l-am folosit doar intre noi – să fie ultima fantezie petrecută în Institutul pe care îl conduc.

Dionisie Harnagea nu înţelege.

De fapt, Ştefan Leahu avusese dreptate. Dezbaterile consiliului ştiinţific fuseseră furtunoase. La început, unul dintre participanţi atacase principiile constructive a1 ale motorului „Cârtiţei”. Mai apoi, alţi doi conchiseseră în sensul că rezistenţa materialelor de execuţie ar fi lăsat totuşi de dorit. Leahu fusese de la începui nevoit să se apere. Rece, calculat, precis, el demonstrase nu numai excelenta funcţionare a maşinii – dar şi faptul că, tocmai din această pricină, „Cârtiţa” nu se putuse accidenta decât printr-o greşeală gravă a pilotului. Acesta va fi suprasolicitat-o. Cât despre soarta celor doi pasageri de la bordul „Cârtiţei”, Leahu fusese din capul locului categoric. Pierduţi pentru totdeauna.

Aducându-şi aminte de toate acestea, Dionisie Harnagea se învinovăţi pe el însuşi pentru izbucnirea acelui val de sentimentalism cu care îşi pusese în încurcătură colaboratorii şi încercă parcă un sentiment de culpabilitate pentru nepotrivita lui atitudine. Le cerşise pur şi simplu o propunere, o idee, o soluţie, pentru o salvare care – şi un orb ar fi trebuit s-o vadă din primul moment – nu era posibilă. Sunt totuşi tatăl ei – aşa îşi spusese şi le spusese. Vorbele lui Ştefan Leahu îi mai răsunau şi acum în urechi. „Aveţi un prestigiu ştiinţific mondial recunoscut. A insista să ne gândim măcar la o intervenţie – în stadiul actual al forajului de adâncime cu autopropulsorul – ar fi să ne îmbarcăm în nava utopiei. Sunteţi părinte, înţeleg. Sunt eu însumi legat de fiica dumneavoastră şi vorbesc acum şi în calitate de logodnic al ei. Nu este cazul vreunei intervenţii, al organizării vreunei acţiuni de salvare. Amândoi – şi dumneavoastră mai ales – avem o singură datorie faţă de ştiinţa pe care o servim. Dumneavoastră să gândiţi şi să îndrumaţi mai departe Institutul, eu să transpun în realităţi

concrete, în maşini reale, aceste gânduri şi îndrumări. Iar de fizicianul Sandu Văraru cred că nu va mai trebui să ne aducem aminte într-alt fel, decât ca de un caz, pe care nu-l vom putea nicicând judeca. Nu avem şi nu vom mai avea date. Aş dori să fiu bine înţeles. Nu susţin că Văraru trebuie să rămână pentru noi un aventurier strecurat în rândurile veritabililor oameni de ştiinţă. Din păcate însă prezenţa Doinei Harnagea la bordul „Cârtiţei” în această ultimă călătorie, nu poate da acţiunii pilotului „Cârtiţei” decât calificativul de aventură…” Leahu vorbise rece, aspru, lipsit de sentiment, uneori chiar cu o notă retorică. O îndoială ciudată i se strecurase în gânduri lui Harnagea. Pe de o parte, ca om de ştiinţă, nu putea să-i reproşeze primului său colaborator o atitudine care, formal vorbind, rezista oricărei critici raţionale, pe de alta vocea lui Leahu trăda o tonalitate în care vibrau efecte aparte şi care instinctului de părinte al lui Dionisie Harnagea nu-i scăpară, deşi nu le-ar fi putut explica amănunţit… Totuşi nu avea dreptul să-l acuze…

Doina însă, ea? Ce căutase oare la bordul „Cârtiţei”? Durerea, năprasnica durere a părintelui care îşi pierde unicul copil era în parte narcotizată de nedumerirea care îl îndemna, care-l îndemnase la început, să nu creadă nimic din spusele lui Nicolae Străjan. Totuşi, o serie de amănunte, coroborate cu declaraţiile portarului, le confirmaseră destul de repede pe acestea din urmă. Doina îl însoţise pe Văraru în ultimul lui drum subteran. De ce plecase, cum plecase şi de ce Sandu Văraru admisese această plecare? În zadar încercă timp de ore Dionisie Harnagea să-şi explice, să-şi stoarcă amintirile pentru a descoperi indiciile unei alte apropieri decât o obişnuită camaraderie între fiica sa şi pilotul „Cârtiţei”. Să fi existat vreun sentiment la mijloc?

Văraru era foarte tânăr, legătura lui sufletească cu Iris era cunoscută. Dragostea lor îşi adusese, la vremea sa,

contribuţia la atmosfera de simpatie care-i înconjura pe amândoi. Iris se număra printre prietenele Doinei… Nu! Faptul rămânea pur şi simplu de neînţeles. Şi apoi, iarăşi şi mereu, ce urmărise Doina, participând la această periculoasă şi absurdă expediţie? Ce urmărise? De ce fusese luată? Ce-i drept, nu o dată, fata îşi exprimase dorinţa de a fi prezentă „măcar pentru câteva clipe la bordul maşinii, în subteran”. Leahu o ironizase amuzat. Harnagea, el însuşi, o, dojenise în glumă. Cine ar fi crezut să îndrăznească totuşi… Nu. Trebuie să mai fi fost ceva. Să mai fi contribuit ceva la hotărârea de a întreprinde acest drum. Oricum, singurul vinovat nu putea fi decât Văraru. Retorice sau nu, exagerate sau nu, cuvintele lui Ştefan Leahu se dovedeau totuşi adevărate. Aprecierile doctorului erau cât se poate de pline de logică… Cu toate acestea, profesorul Harnagea simţi cu totul altceva decât s-ar fi cuvenit să-l îndemne raţiunea. Aşa descoperi academicianul că, totuşi, el nu-l poate urî pe Văraru şi deodată îşi dădu seama că, de fapt, dacă avea vreo repulsie, aceasta era tocmai pentru exactitatea glacială şi lipsa de sensibilitate de care dăduse dovadă Ştefan Leahu, cu toate că, de obicei, aşa era el, rece, distant.

Apoi gândurile profesorului se îndreptară spre Iris Arachelian, prietena, buna prietenă a Doinei. Poate că ea să ştie mai mult. Îi păru rău că la terminarea discuţiilor din consiliul ştiinţific nu o reţinuse, nu-i ceruse o explicaţie, pe care poate i-ar fi putut-o da. Avusese în schimb o convorbire în doi cu Ştefan Leahu. Un soi de convorbire. Scurtă. Foarte scurtă chiar. Circumspecte şi convenţionale, cele două fraze pronunţate de doctorul Leahu reprezentaseră în acelaşi timp mărturisirea unei dezolări şi formula cam convenţională a unei condoleanţe : „Vă rog să mă iertaţi dacă am îndrăznit să vă apăr - prin atitudinea mea – şi renumele dumneavoastră de savant, împiedicând

luarea unei hotărâri care s-ar fi dovedit nu numai puerilă, dar ne-ar fi făcut pur şi simplu de râs. Credeţi-mă că resimt din plin această înfiorătoare nenorocire, această groaznică pierdere, ca şi dumneavoastră…”

Se părăsiseră apoi, cu scuza subînţeleasă că nu doreau să-şi facă în continuare vreun rău prin evocarea amintirilor despre o fiinţă de care erau atât de strâns legaţi amândoi… Nu. Odihnă, somn, relaxare, pentru toate acestea va mai fi alt timp. Acum însă, el, el Harnagea, va trebui cel puţin să ştie pentru ce se întâmplaseră toate acestea? Ce vor spune străinii? Ziarele? Cunoscuţii? Iată întrebări care l-ar putea preocupa pe un altul, de pildă, da, da, da, chiar pe Ştefan Leahu… „Lui îi pasă de toate acestea”, îşi zise oarecum înciudat Dionisie Harnagea. „Mie, se întrebă el, mie, să-mi pese acum şi de ce mai spune lumea? Nu, mie nu-mi trebuie nici o justificare. Am nevoie de o explicaţie. O ex-pli-ca-ţi-e. Eu vreau să ştiu, eu trebuie să ştiu de ce a plecat Doina… Eu…” îşi repeta din ce în ce mai agitat Harnagea… „trebuie să cunosc…” şi ridicându-se din fotoliul masiv de piele, în care zăcuse prăbuşit de cum ajunsese acasă, se îndreptă spre biroul său de lucru.

Ajuns aici, puse mâna pe telefon. Formă un număr cunoscut. La celălalt capăt al firului, tăcere. Telefonul suna în gol. Iris nu se afla acasă. Dar sunt orele două după miezul nopţii… Clătinând din cap, savantul se reîntoarse, păşind rar, apăsat, spre fotoliu…

Prea târziu.

Prinsă de o volbură de vânt, perdeaua zbură în lături, fâlfâindu-şi marginile brodate cu franjuri în zornăitul inelelor ce o prindeau de bara de alamă în care era fixată.

Ştefan Leahu, fără să se grăbească, se ridică, se îndreptă spre uşa balconului şi o închise. Se întoarse apoi spre interlocutoarea lui:

— Aşadar tot mai stărui?

Iris Arachelian se întrerupse o clipă din contemplarea cărţilor de pe raftul bibliotecii şi, punând la loc un volum pe care îl luase, îl deschisese la întâmplare şi-i răsfirase paginile cu un aer distrat, îşi întoarse faţa spre Ştefan Leahu. El continua să se plimbe cu mâinile la spate prin încăpere.

— Până acum, am vrut de trei sau patru ori să plec acasă şi, dacă de fiecare dată m-am reîntors din uşă, pentru a reînnoda o convorbire care nu-mi este dintre cele mai plăcute, nu am făcut-o decât pentru a stărui. Continui să stărui cu aceeaşi tărie care m-a împins să vin la dumneata. Înainte de a fi oameni de ştiinţă sau oameni de rând, categorisirea îţi aparţine şi ai făcut-o chiar şi în public şi chiar cu un oarecare cinism – suntem oameni pur şi simplu. În afara tuturor celorlalte datorii permanente sau periodice – iartă-mi sarcasmul, dar vreau să vorbesc pentru urechea dumitale – ca oameni, avem şi datoria să nu pierdem speranţa, şi chiar de am pierdut-o, să nu ne manifestăm chiar atât de tranşant.

— Nici chiar în faţa evidenţei?

— Doamne, murmură Iris. Cum să-ţi vorbesc ca să mă înţelegi? Sunt cea mai bună prietenă a Doinei, pe omul acela care e cu ea, acolo în pământ, îl iubesc, pe dumneata aş vrea să te stimez, zău că aş vrea! De ce nu-ţi dai seama că un efort, chiar gratuit, făcut în întâmpinarea unei ultime

speranţe, reprezintă măcar un omagiu postum, adus amintirii celor doi…

— A lui Văraru care…

— Ai mai spus tot ceea ce vrei să reiei acum; dar ascultă-mă şi pe mine. Uite. Ştii că sunt sinceră. Eu nu am de unde să cunosc tot ce ai stârnit în Dionisie Harnagea cu atitudinea dumitale rezolută, dar…

— L-am apărat să nu cadă în ridicol…

— Bine. Fie, dacă neapărat vrei să crezi asta. Eu însă ar trebui să-ţi spun că, deşi mă simt jignită, profund jignită de toate supoziţiile, consideraţiile şi părerile dumitale, în legătură cu motivele prezenţei Doinei la bordul „Cârtiţei”, deşi tocmai pentru că ţin la Sandu, ar trebui cel puţin să te dispreţuiesc, am venit de fapt aici, ca să te rog să întreprinzi ceva, ca să te conving să găseşti ceva, în vederea pornirii unei acţiuni reale de salvare…

— Nemaipomenit. Eşti o exaltată. În condiţiile acestea nu mai terminăm niciodată… Te întorci mereu de unde ai plecat… Iris, nu vezi cât eşti de naivă?

— Taci. Lasă-mă să vorbesc. Îţi cer aceasta nu pentru că aş mai dori întreţinerea unei nădejdi dincolo de limitele raţiunii sănătoase – deşi eu, eu am în cazul „Cârtiţei” o convingere proprie şi la care nu renunţ – ci pentru că aşa cum te cunosc, din descrierile lui Sandu – *din descrierile* lui, mă auzi? — din ele în special, *sunt convinsă că poţi să întreprinzi ceva* efectiv pentru regăsirea „Cârtiţei”… nu a lor… a aparatului în primul rând, poftim, a maşinii… Eu cred în această latură tare a dumitale, capacitatea profesională, deşi ţi le detest pe absolut toate celelalte.

— Admiraţia lui Sandu Văraru pentru mine, admiraţie pe care văd că insişti să mi-o prezinţi, mă înduioşează. Îmi pare rău însă că o aflu postum şi într-un moment în care eşti interesată să mi-o prezinţi. Dar, mă rog, admiţând prin absurd că aş întreprinde totuşi ceva, crezi că aş putea să

construiesc o nouă „Cârtiţă”, cu care să plec în căutarea celei dintâi, cât ai bate din palme? Nu te întrebi ce se va fi întâmplat acolo în adânc cu…

— Cu logodnica dumitale şi cu colaboratorul cel mai apropiat tot al dumitale. Cu omul prin care maşina pe care ai inventat-o şi-a trăit gloria primelor sale experimentări, cu cel care a contribuit cel mai mult la finalizarea ambiţiilor dumitale de până ieri?

— Fie şi aşa, dacă susţii asta, cu ei…

— Doctore Leahu, ar fi o copilărie din partea dumitale să consideri că aş putea să cred mai mult în dumneata decât în posibilităţile lui Sandu Văraru. Capacitatea voastră creatoare poate fi egală, el dă mai mult, pe latura lui – zic eu – pentru că îşi trăieşte mai mult propria sa creaţie. Aş dori totuşi să pot sau mai bine zis aş dori nu numai să pot să visez, că în efortul pe care ţi-l cer, să vă întâlniţi undeva la mijlocul drumului, dar ca acest lucru să fie chiar şi adevărat…

— Nu înţeleg…

— Eşti doar omul soluţiilor îndrăzneţe, nu? Aşa ai răspuns o dată unui ziarist în cadrul unui interviu. Ce ar fi să lucrezi închipuindu-ţi, numai închipuindu-ţi că ei, acolo, rezistă, că te aşteaptă, că…

— Bizar mod de a concepe ştiinţa mai aveţi voi, toţi aceşti „purtători de suflet”. Ei bine. Să zicem totuşi că voi încerca. Dar să ştii că în cel mai bun caz nu vom descoperi decât doar resturile unei epave. Şi acum destul. Destul pentru ziua de azi, sau mai bine ar fi zis, pentru *noaptea* de azi, se completă el ironic. Schimbându-şi însă repede tonul se grăbi să adauge: îţi promit că mâine dimineaţă voi convoca totuşi din nou consiliul. Voi mai reflecta până atunci… Da? E bine?

Iris îşi aţinti asupra doctorului Leahu toată lumina ochilor ei albaştri şi, ridicându-se, îi puse încet palma pe braţ, atingându-l uşor.

— Mulţumesc. Sper că într-adevăr vei face cum spui. Dar aceasta nu e tot. Promisiunea dumitale nu este suficientă. Va trebui să mă însoţeşti.

— Acum? Unde să mai merg?

— Până la profesorul Harnagea. Veghea dumitale din această noapte încă nu a luat sfârşit. Profesorul trebuie să fie anunţat despre noua dumitale iniţiativă. Să-l înştiinţăm, şi nu la telefon.

— Dar este nemaipomenit, Iris…

— Ţi se pare doar. Dacă nu mi-ar fi frică de tautologie ar trebui să subliniez că neobişnuitul este numai una dintre formele obişnuitului, poate cea mai interesantă. Hai. Vino…

Ridicându-se, doctorul Leahu se porni anevoie spre scrinul japonez din camera sa de lucru. Îşi aşeză pe el pipa stinsă din ciubucul căreia trăsese aer tot timpul discuţiei, muşcându-l uneori cu putere, îşi trecu grebla degetelor răsfirate ale stângii prin păr şi, scuzându-se, dispăru într-o încăpere învecinată, de unde se reîntoarse peste câteva clipe îmbrăcat:

— Sunt gata. Plecăm… Să plecăm.

Ieşiră. Leahu închise cu grijă în urma lui uşa de la intrare. Străbătură apoi grăbiţi curtea şi micul părculeţ din faţa casei, ajunseră în staţia de taximetre. Leahu izbuti să oprească o maşină rătăcită pe acolo doar din întâmplare. Tot drumul, cei doi tăcură. Din când în când, Iris, supraveghindu-şi vecinul, strecura spre el câte o privire scăpată din coada ochiului. Ajunseseră în faţa vilei profesorului. Maşina se opri. Poarta vilei era întredeschisă. Pe alee, pietrişul scârţâia sub apăsarea trecătoare a paşilor grăbiţi. Urcară scările. Uşa de la holul cel mare al casei nu fusese încuiată. Pătrunseră în casă. Pe sub uşă o geană de

lumină răzbătea din biroul profesorului. Iris bătu în uşă. Nici un răspuns. Se priviră o clipă nedumeriţi. Fu apoi rândul lui Leahu să bată în uşă. Ceva mai energic. Tăcere şi de astă dată. Leahu întredeschise uşa. Nu se auzi nimic altceva decât zgomotul vântului care izbea între ele canaturile ferestrei, întredeschise şi oprite de a se căsca larg de greutatea draperiilor de catifea. „Se va fi culcat uitând lumina aprinsă”, îşi spuse Leahu, deschizând uşa larg. Dar nu era adevărat. Dionisie Harnagea se afla în birou. Cu ochii mari, speriată, Iris duse mâna la gură, dar nici un sunet nu ieşi dintre buze. Întins pe jos, între fotoliul răsturnat şi birou, Dionisie Harnagea zăcea cu capul dat pe spate, cu fruntea congestionată, cu un ochi acoperit spasmodic în răstimpuri de zbaterea speriată a unei pleoape, cu celălalt aţintindu-şi sticlos o privire goală, în tavan, în timp ce un rictus adânc îi deforma jumătate din figură. Era fără cunoştinţă. Chemat în grabă, un medic stabili diagnosticul: hemiplegie datorită unei congestii cerebrale. Academicianul paralizase. Hotărârea lui Ştefan Leahu ajunsese aici, cel puţin deocamdată, mult prea târziu…

Un scafandru se blochează.

Spun unii că în cele mai grele şi mai rele momente ale vieţii, atunci când omul este confruntat fără putinţă de scăpare cu propriul său sfârşit, ar avea loc o retrospecţie, veritabil şi rapid desfăşurată, în mersul căreia ca într-o lumină de fulger – îi defilează prin faţa ochilor minţii secvenţele propriei sale vieţi. Scriitorii, crezând într-o astfel de ultimă şi dramatică reînviere a amintirii, au descris-o de multe ori. Ei au plasat asemenea reveniri cinematografice în ultimul zbucium al luptătorului căzut pe câmpul de bătălie, scăldat în propriul său sânge şi aflat în *articulo mortis*[4], în gândurile accidentatului, ale omului care se îneacă, ale sinucigaşului… În mintea lui Sandu Văraru însă nu se ivea nici o astfel de amintire de demult, sau de departe. Gândurile-i toate lucrau ca în cadenţa unei turbate maşini cu abur, iscodind frenetic, căutând fără răgaz, îmboldite ca de un bici de acel năpraznic „trebuie”, „trebuie”, „trebuie”, ce i se zbătea în tâmplă cu fiecare nouă bătaie de puls.

O amintire însă, una singură reuşi totuşi să-i treacă pragul obsesiei. Ea îi aduse chipul lui Enea Zeneanu, un bun şi bătrân profesor de latină, pe care-l avusese în liceu. Readucerea aminte, debutată banal şi absurd în acelaşi timp de la clasicul: *hic, haec, hoc*, lăsă timpul necesar reproiectării profesorului însuşi, chel, extrem de miop, atingând aproape cu lentilele groase ale ochelarilor săi paginile cărţii în care citea şi trecu apoi după un adevărat *enchainé* cinematografic la „*hic Rhodus, hic saltus*”[5]. Da, aşa le spunea în clasă bătrânul, ori de câte ori îi scotea la tablă. Acum e acum, *acum* trebuie să ştii. Elevul Alexandru

[4] “În ultimele clipe ale vieţii” (adagiu latin).(n.a.)
[5] “Aici Rhodus, aici saltul” (adagiu latin consacrat operativităţii şi certitudinii în acţiune).(n.a.)

Văraru de obicei ştia. Profesorul se stinsese de mult. Sandu uitase latina. Proverbul însă îi rămăsese în minte şi îl întrebuinţa ori de câte ori în împrejurările vieţii avea să se întreacă cu el însuşi.

Aşadar: *hic Rhodus, hic saltus*... Dar salvarea ţinea de miracol. Sandu Văraru ştia în schimb că minunile, atunci când se fac, se datorează în cea mai mare parte organizării – poate chiar ceva mai mult decât ştiinţei sau vreunei inspiraţii fericite, traduse de unii prin noroc. Printr-o ciudată preschimbare, din clipa în care avu convingerea că vecina lui de bord îşi dă seama de toată întinderea primejdiei prin care treceau – nu numai că se liniştise, dar începuse cu adevărat să poată gândi. În fapt se puneau trei probleme. Întâi şi întâi asigurarea unei rezistenţe, a supravieţuirii în timp. În al doilea rând o explorare atentă a spaţiului liber din imediata apropiere a maşinii – dacă acest lucru ar fi fost cu putinţă; în al treilea rând, restabilirea comunicaţiilor cu cei de sus. Aşadar, asigurarea rezistenţei sau cu alte cuvinte *oxigen*. Dar din ce şi mai ales cum? Clasicele metode preconizate de chimie pentru obţinerea preţiosului gaz îi reveniră în minte, aşa cum şi le mai putea reconstitui din frânturile de chimie rămase încă din şcoală. Se sili să le trieze, să le judece, eliminând multe dintre amănuntele inutile sau chiar nepotrivite care le tulburau conţinutul, ori le denaturau sensul. Se auzea parcă pe el însuşi răspunzând în ora de chimie, că „oxigenul este cel mai răspândit element chimic, constituind aproximativ 50% din compoziţia scoarţei Pământului, socotită până la adâncimea de 16 kilometri şi intrând în alcătuirea aerului şi a apei, aflându-se în natură fie în stare liberă, fie mai ales prins în combinaţii.” Importa însă cel mai mult, în situaţia dată, oxigenul din scoarţă. Revenind mai aproape de actualitate, Văraru îşi aminti cu precizie de cifrele trecute în expunerea de motive tehnice a proiectului „Cârtiţei”. Dar era cu totul

în zadar să ştii că 53% din compoziţia nisipului însuşi constă din oxigen, că 65% din argilă reprezintă tot oxigen, sau că pământul este doldora de oxizi de tot felul, atât de bogaţi în oxigen. Ce folos că este oxigen dacă nu poţi să-l scoţi din locurile în care este prins? Şi culmea, metodele de obţinere a oxigenului pe care şi le reamintea, păreau – considerate în contact cu realitatea – pur şi simplu ridicule.

Oxigenul… „Oxigenul ia naştere prin descompunerea la cald a cloratului de potasiu”, aşa scria în cartea de chimie. Sau, „în industrie oxigenul se obţine în cantităţi mari din aerul atmosferic”, şi totuşi… Maniera în oare proceda „Cârtiţa” *aflată în mers şi numai atunci*, pentru a-l produce din materia minerală prin care îşi deschidea drum, se baza pe o separare a oxigenului din oxizii metalici. Obţinerea gazului avea loc însă în condiții aparte, legate de parametrii de funcţionase ai maşinii şi folosind un aparataj care, o dată cu moartea motorului, nu mai putea fi considerat nici el util… Cheia situaţiei se afla probabil tot aici. Trebuia găsită o altă cale de scos oxigenul din oxizii metalici, repede, simplu şi uşor, folosind noile posibilităţi sau mai degrabă condiţii de lucru pe care le mai putea asigura bordul. Şi poate că nu numai oxizii. Există doar şi alte combinaţii metalice oxigenate… Dar înainte de toate trebuia să afle în ce fel de strat anume se aflā blocată autoforeza. Dacă ar fi fost de exemplu prinsă într-un zăcământ de piroluzită, ei bine, atunci simpla încălzire a acestui mineral, un banal minereu de mangan, ar fi furnizat direct oxigenul. Pentru asta nu era nevoie decât de o temperatură de cinci sute de grade Celsius. „Înainte însă de a te gândi cum să faci rost de o asemenea temperatură, era mai util să crezi că nu ai dat peste şansa de a fi nimerit într-un zăcământ de piroluzită”, îşi spuse Văraru. Trebuiau explorate „împrejurimile”, dar aceasta nu era o treabă prea uşoară. Teoretic posibilă, cercetarea spaţiului din jur fusese

prevăzută pentru toate cazurile cu care maşina, nimerind în goluri subterane – ar fi devenit cu putinţă o sondare „directă” a spaţiului „exterior”. La bordul „Cârtiţei”, în fiecare cabină exista câte un costum special de „exersiune”, confecţionat din materialul cel mai potrivit, izolant, rezistent, refractar. Regulamentul de bord al „Cârtiţei” prevedea nu numai instrucţiuni speciale pentru folosirea lui, dar şi modul în care se poate ieşi din autoforeză. Plutonauţii puteau să părăsească cele două cabine prin tuburi separate, oarecum asemănătoare celor prin care submariniştii îşi părăsesc vasul, evacuându-se prin tuburile lans-torpilă.

Brusc, Văraru îşi întrerupse firul gândurilor. De dincolo, un foşnet de hârtie străbătu cotlonul tubului acustic intrându-i în urechi.

— Doina, ce e cu tine?

— Mă distram, completându-mi elementele de cultură generală cu „nişte” literatură de specialitate. Am epuizat aproape singurul op pe care l-am găsit la bord. Este un manual sinoptic, intitulat „Metoda de folosire a scafandrului individual SIE 510”.

— Interesant, nu? În orice caz nu cred că ar strica sa ne completăm direct informaţiile printr-un tur de orizont făcut braţ la braţ, în aceşti scafandri. Ce zici, ţi-ar surâde?

— Mie? De ce nu...

Văraru se aşteptase la un asemenea răspuns. Când ai curajul ca să te îmbarci pe furiş într-o aventură ca aceasta, ideea de a lua contact direct cu realitatea din jur nu poate să nu-ţi surâdă. Zâmbi.

„O femeie şi jumătate, adevărat om, această fetiţă” – îşi spuse pilotul „Cârtiţei” în sinea lui, admirând nu numai curajul vecinei sale, dar şi calmul ei în care mai rămăsese o reconfortantă doză de umor sănătos... Încercarea acestei a doua călătorii, ieşirea din agregat, devenise imperios

necesară. Ideea „ieşirii” îi dezmorţi din nou lui Sandu Văraru un sector dureros al gândurilor, un sector din care de-abia izbutise să evadeze, acel al neprevăzutei prezenţe a Doinei la bord şi mai ales a implicaţiilor acesteia. Avea oare dreptul să o ia cu el? Nu, acum nu se mai putea pune problema să plece fără ea. Riscurile, un accident care ar fi putut să fie grav nu erau cu totul de neprevăzut. Dacă vor pieri amândoi? Brusc îşi alungă acest gând din minte. Explorarea era necesară, tot atât de utilă precum devenise de important ca ei doi *să nu se despartă*, deci…

— Vom întreprinde o explorare. S-au copt condiţiile realizării unui mic tur de orizont prin spaţiul din jurul nostru. Mai întâi însă va trebui să-i discutăm amănuntele.

Începând pregătirea unui contact nemijlocit cu natura din jur, Sandu Văraru avusese senzaţia că porneşte o luptă, poate cea mai „strânsă” şi mai dură din câte purtase în tot decursul existenţei sale. Tipul de construcţie al „Cârtiţei”, modul în care ea arunca spre „înapoi” jetul de materie trecută prin ajutaj, favoriza în cazul răcirii mediul ambiant, caz care fusese totuşi prevăzut, formarea unor zone libere, pline de gaze şi din care un om, introdus în scafandru, putea ori când să culeagă „probele” necesare unei cercetări „directe”… Cele doua dispozitive separate de ieşire din maşină se reuneau, încă înainte de a părăsi autoforeza în aşa numita „cloacă”. De aici oamenii din scafandri, părăsind săniile purtătoare ale acestora, ajungeau în exterior. Comunicaţia dintre cei doi scafandri era realizată radiofonic.

În scurtă vreme pregătirile luară sfârşit. Cei doi, îmbrăcaţi în scafandrii lor, se instalară în dispozitivele de ejectare. O apăsare de buton şi Doina porni spre „în afară”. Aparatura funcţiona. Tânăra semnaliza din cloacă: „totul bine”. Urmă apoi – dus de sania sa proprie – un sac de metal rezistent la mare presiune. Veritabilă trusă de

explorare şi investigaţie – el conţinea un mic motoraş de săpare, cu alimentare proprie, transistorizat, unelte mecanice, aparate de măsură şi control, materiale de prim-ajutor. Veni rândul lui Sandu Văraru. Acesta apasă pe buton. Sania, un fel de saltar culisant, în care se afla introdus el însuşi îmbrăcat în scafandru, porni. Porni, dar nu-şi urmă cursa până la capăt. Un obstacol mecanic neprevăzut îl imobiliza. Văraru reveni la pornire şi după două-trei încercări nereuşite înţelese că pe această cale nu va mai putea părăsi „Cârtiţa”. Era blocat în micul său spaţiu de pilot. Din interiorul cloacei de evacuare recepţionă semnalele de apel ale Doinei, apoi vocea ei răsună limpede în difuzorul din casca scafandrului.

— Sandu, ce faci? Nu vii?

Aici apare Viorel Ursu.

Viorel Ursu se afla în cei de al zecelea an de exercitare a profesiunii sale de ziarist. Colegul său Petre Postelnicu, coleg de redacţie şi bun prieten, venise ca de obicei să i se plângă de „tristul şi nefericitul” său destin. Exista o explicaţie. De ani de zile îngheţase în serviciul de „ştiri locale” al „Globului”. Un serviciu consacrat mai ales faptului divers şi relatărilor din domeniul administraţiei publice, domeniu arar înrudit cu senzaţionalul sau cu subiectele grase, care de obicei îi dau multaşteptatul prilej de afirmare oricărui reporter de talent, ridicându-l dintre coloanele rubricii sale obişnuite la gradul unui „condei – cunoscut”. Vânător neobosit de noutăţi fierbinţi, Viorel Ursu înţelegea „oful” interlocutorului său. Pentru o clipă îşi reaminti de propria sa muncă. Pildă vie de jurnalist activ, el putea să fie întâlnit în cele mai ciudate locuri, la cele mai neaşteptate ore, în cele mai nebănuite posturi, totul fiind făcut numai şi numai pentru a afla primul informaţia, servită apoi caldă, prin telefon, redacţiei. Îl compătimi pe Postelnicu. Ce folos să ai aptitudini de vânător de elefanţi, când mergi totuşi numai la vânătoare de iepuri! Ca de pildă acum. O anchetă banală, în spatele căreia nu se ascundea desigur nici o pistă nouă care să-i deschidă în sfârşit jungla marii vânători. Când Roman Petrescu, redactorul-şef al ziarului, anunţase tema anchetei în plină şedinţă de sumar, nu se prea găsiră entuziaşti care să şi-o ia în piept, încărcându-se cu sarcina de a o realiza. Cineva dintre cei de faţă îi propuse pe Postelnicu.

Acesta, cu oarecare ezitare în glas, acceptă. Ancheta urma să fie făcută pe tema „oameni şi case”. Trebuia organizată o discuţie cu un număr de şase-şapte locatari ai noului cartier construit la una din marginile capitalei.

Tema? Raportul dintre oameni şi propriile lor case, interpretat prin prisma spiritului lor gospodăresc.

— Ce plat, comentase în barbă unul dintre cei de faţă. Straşnic, nu?

Bătându-l uşor cu palma peste umăr, un altul îl consolase pe Postelnicu:

— S-ar putea totuşi să iasă un material bun… Deşi eu unul am rezerve. Oricât te-ai strădui, tema e prea banală. Banală şi suprabătută. Viorel Ursu era însă de altă părere. Cu instinctul acela care nicicând nu dăduse greş, se hotărî nu numai să-şi încurajeze colegul, dar să-l şi ajute.

— Dacă vrei, bineînţeles. În acest caz, însă, ar trebui să-mi laşi mie doi sau trei din aceşti oameni. Să-i „fac” eu.

Cei doi stabiliră un plan de bătaie şi apoi se apucară de lucru.

Aşa se întâmplă că într-o călduroasă după-amiază de primăvară, Viorel Ursu ajunse în faţa uşii lui Nicolae Străjan. Nicolae Străjan?… Avusese în liceu un coleg cu acest nume. La început, când întâlnise numele înscris în notiţa dată de Postelnicu, Viorel Ursu tresări. Aflând apoi vârsta şi profesia omului, se linişti. Interesant prin sfătoşenia şi accentul lui neaoş transilvănean, Străjan deveni deodată şi mai interesant, când Ursu află cu surprindere că erau originari din sate învecinate. Aşezaţi la masa acoperită cu o faţă de masă lucrată la gherghef, Străjan, „gospodarul”, împreună cu ziaristul, începură să schimbe întrebări şi răspunsuri. Pe masă se afla o sticlă de vin şi într-o farfurie mare feliuţe subţiri de clisă, cârnat afumat şi brânză de oi frământată, sfărâmicioasă, cu gustul puţin iute. Soţia lui Străjan, nana Lisaveta – cum îi spuse Viorel Ursu, cucerind-o din primul moment – se îngrijea să le fie mereu pline paharele şi farfurioarele. Evadând din limitele convenţionalismului, discuţia celor doi se deplasă înspre alte domenii. Viorel Ursu află câte ceva despre pasiunea pentru grădinărit a lui

Nicolae Străjan. Deodată, din întâmplare (ziaristul nici nu mai putu să-şi amintească de unde îşi schimbase cursul convorbirea) el abordă recentul accident întâmplat „Cârtiţei”. Presa încă nu publicase nimic despre dispariţia maşinii, survenită doar cu o zi înainte. De altfel, la rându-i, nici Străjan – care avusese o zi de recuperare, program liber – nu cunoştea nimic în legătură cu congestia cerebrală care îl doborâse pe academicianul Harnagea, scoţându-l de pe arena vieţii Institutului. Lucrurile se potriviră în aşa fel încât emoţia portarului, la aflarea tragicei întâmplări din noapte, se uni cu surpriza ziaristului. Viorel Ursu îi mulţumi în gând lui Postelnicu pentru prilejul – oferit indirect – de a se lansa într-o mare „aventură” gazetărească. Rezultatul? Tipărit negru pe alb în ediţia de a doua zi a ziarului un titlu: *„Maşina experimentală „Cârtiţa” pilotată de fizicianul Sandu Văraru şi având la bord pe fiica academicianului Harnagea dispare în cursul unei călătorii de explorare neprogramate. Academicianul Harnagea paralizat. Un plan de recuperare a „Cârtiţei”?”* Titlul, enorm, lung, prea lung, contravenea regulilor stabilite de conducerea ziarului. Totuşi redactorul-şef de la „Globul” nu protestă când văzu materialul, semnat de cei doi, Ursu şi Postelnicu. El fu cules şi introdus cu precădere în pagină, titlul însuşi apărând cu litere „corp 60.”

Straşnica exclusivitate, realizată de Viorel Ursu care, în noaptea următoare vizitei la Străjan, alergă, trezi din somn „oameni de ştiinţă şi savanţi, secretari de Institute şi specialişti – pentru a putea „încropi” cele trei file ale articolului-bombă, îi aduse toate elogiile confraţilor săi şi o mărturisită invidie din partea unor colegi de breaslă, cărora, rămas acelaşi, le răspunse zâmbind:

— Ei, ce vreţi? Am avut şi eu o dată noroc!

Norocul acesta însă îi surâse în continuare şi, zi cu zi, patru sau cinci reportaje, semnate de astă dată numai de

el, ţinură publicul la curent cu încercările, căutările şi pregătirile legate de construirea „Cârtiţei II”.

De fapt, cea de-a II-a „Cârtiţă”, iniţial, pe vremea când încă nu se gândise nimeni la ea nici serios şi nici concret, se numea în teorie – ca aparat prevăzut pentru viitor – „Sobolul”. În orice caz, „Sobol” sau „Cârtiţa”, el nu trebuia să fie improvizat. În fapt (şi Ursu se miră când reuşi să afle şi acest amănunt) maşina aceasta exista de pe acum. Exista… în linii mari şi în bucăţi. Cele trei motoare se aflau – unul în stadiul avansat de construcţie, al doilea pe bancul de probă, al treilea în stare de proiect. Jumătate din viitoarea caroserie aştepta cuminte în hala de montaj a unei uzine ploieştene de construit maşini, iar piesele celeilalte jumătăţi erau proiectate ca prototip. Aparatajul de bord, piesele instalaţiei electrice, aparatura electronică de măsură şi control – duplicate, uneori ceva mai perfecţionate ale celor de la bordul „Cârtiţei”, ca şi instalaţiile de alimentare cu aer şi apă ale cabinei, unice şi spaţioase, existau şi ele unele se aflau chiar în stare de asamblare înaintată sau chiar asamblate gata, fie în vederea desfăşurării – prevăzute – a montării definitive a „Cârtiţei” peste un an, fie ca răspuns din timp la comenzi dinainte făcute. Aşadar… Numai că „Sobolul”, devenit acum „Cârtiţa II”, urma să intre în probe tehnologice peste abia mai multe luni, iar acum…

Fără să ştie, însuşi Viorel Ursu fu acela care grăbi decizia, forţând destinul.

Succesele reportajelor publicate şi funcţia de „Sesam, deschide-te” a legitimaţiei sale de ziarist îi dădură lui Ursu dreptul de a se prezenta la numai cinci zile după accidentul „Cârtiţei” la Institut. El fu primit în mod special de către doctorul Ştefan Leahu, conducătorul provizoriu al Institutului. Ziaristul îi pusese pur şi simplu cu spatele la zid, formulându-i cât se poate de limpede trei întrebări:

— Pot oare să mai fie salvaţi cei doi pasageri ai „Cârtiţei”? În câtă vreme va putea să treacă la un foraj de explorare eficient „Cârtiţa” a doua? Cine va face parte din echipajul acesteia?

Ridicându-şi privirile albastre, reci, dure, Ştefan Leahu şi le pironi în ochii ziaristului. Trebuia să răspundă. Şi, pentru întâia oară de câteva zile, îşi dădu seama că răspunsul său era într-un fel angajamentul unei ispăşiri. Un angajament care-i îneca ultimele ezitări. Dar ce rost mai avea să gândească acum la acestea toate… Acceptase jocul pe muchie de cuţit cu propriul său renume de om de ştiinţă încă de când bătuse fără răspuns în noaptea aceea dramatică la uşa neîncuiată a biroului academicianului Harnagea; acum rezultatele pe care putea să le aducă o eventuală reuşită cântăreau infinit mai mult decât sentimentele sau resentimentele sale personale. Privirile sfredelitoare ale lui Viorel Ursu îl obligau pe doctorul Leahu să-şi abordeze direct propriile sale răspunderi legate tocmai de întrebările atât de clar formulate de ziarist. Aproape mirat, doctorul Ştefan Leahu se auzi dând răspunsuri într-un fel şi cu o fermitate, la care el însuşi nu se aşteptase…

— Doresc să nu fiu greşit înţeles. Cu condiţia că veţi relata exact cuvintele mele, lipsindu-le de strălucirea pe care uneori o poate împrumuta unei fraze „întoarcerea” gazetărească a ideii, în scopul unei formulări mai ieşite din comun, îţi voi da răspuns la toate cele trei puncte ale chestionarului dumitale.

— Aşa va fi, încuviinţă cu o sobră înclinare a frunţii ziaristul.

— Riguros ştiinţific vorbind, cei doi de pe „Cârtiţă”, fizicianul Văraru şi fiica profesorului Harnagea nu mai dispun, încă de acum trei zile, de oxigenul necesar întreţinerii vieţii.

— Cu alte cuvinte dumneavoastră îi consideraţi…

— Îmi este greu să-mi amintesc de acest lucru, rosti mai mult murmurat doctorul Leahu, judecind însă logic lucrurile, „ei” nu ar mai putea fi în viaţă acum. Nu e mai puţin adevărat că „el”, Sandu Văraru… vreau să spun, avea cunoştinţele ştiinţifice şi tehnice mai ales necesare încercării, chiar în condiţiile unei opriri a motoarelor „Cârtiţei”, a unei acţiuni desfăşurate „in extremis„[6], în scopul prelungirii rezistenţei fizice a echipajului pentru încă un timp. Dar acest timp, acest timp nu poate fi decât foarte scurt şi nu se poate vorbi despre dobândirea lui decât în anume condiţii… Doar dacă accidentul care va fi întrerupt cursa „Cârtiţii” nu a produs şi efective stricăciuni la bordul ei.

— Totuşi dumneavoastră v-aţi propus să descoperiţi maşina, să ajungeţi până la ea.

— Evident. Găsirea „Cârtiţei”, *numai găsirea ei*, ar putea explica ce s-a întâmplat, conducând la putinţa evitării unor accidente similare pe viitor. Pe de altă parte o recuperare a resturilor acestei maşini ar constitui prilejul unor mari şi noi progrese în străbaterea adâncurilor solului cu autoforeze mecanice. Iată de ce ne-am propus recuperarea maşinii şi, evident, nu salvarea se pare cu totul imposibilă a echipajului său. „Cârtiţa II” ar putea să fie montată în circa 30-40 de zile de efort maxim.

— S-au şi luat măsuri?

— Am stabilit un program accelerat. Noua, autoforeză va fi de patru ori mai puternică decât prima. Din echipaj (aţi vrut să afle cititorii presei şi acest amănunt) vor face parte cinci persoane. Doi piloţi, un cercetător din institut, eu însumi şi…

[6] În ceasul al doisprezecelea, în disperare de cauză (expresie latină), (n.a.)

Coborându-şi privirile de la Leahu la propriul său carnet de note, Viorel Ursu avu o idee, una dintre năstruşnicile sale idei, care soseau totdeauna la timp şi îl completă pe omul de ştiinţă:

— Şi eu! Posed cunoştinţe de mecanică. Am urmat şi Politehnica. Timp de doi ani. O boală de plămâni m-a silit să abandonez. Ulterior am terminat o altă facultate. Apoi, cine vreţi să scrie tot ce se va întâmpla pe drum?

Ştefan Leahu îl privi o clipă surprins. Apoi acceptă, în definitiv, cu asemenea prilej, completarea echipajului se face prin voluntari. După ce se despărţiră, Viorel Ursu alergă spre gazetă să ducă vestea mare ca un titlu de articol de senzaţie: „*Peste 29 de zile plecarea, cu Ştefan Leahu la timonă, spre adâncurile Pământului*”.

Azor a spus: „Doina, încearcă singură! ”

Grigore Barnea nu era inginer miner. Cu toate acestea, timp de şase până la douăsprezece ore zilnic, putea fi aflat de o vreme încoace la orizontul IX, adâncimea de 324 metri, al uneia dintre minele recent deschise, în noul bazin carbonifer din Subcarpații Munteniei. Motivul? Neîncetata urmărire a unei măsurători. Supravegherea neîntreruptă a aparatelor unei noi staţii de cercetare. O staţie subterană, ale cărei utilaje de măsură şi control aveau rostul să transforme în informaţii cifrice indicaţiile culese de un dispozitiv electronic special, destinat aşa-zisei „investigaţii fine” în domeniul minier şi seismologie. Specialiştii erau în mod unanim de părere că maşinăria se afla pe pragul unei strălucite cariere tehnologice de „miner auxiliar” şi prevestitor de cutremure. Aparatul, denumit în jargonul consacrat al limbajului tehnic de specialitate: „detector suprafin al variaţiilor magnetice de câmp” sau (din inevitabilul obicei al oamenilor de ştiinţă de a vorbi prescurtat din spiritul unei economii de exprimare) D. S. V. M., consta, în fapt, dintr-un mecanism de înregistrare – pe o bandă anume confecţionată din plastic metalizat a oscilaţiilor extrem de fine ale valorilor câmpului magnetic local. Construit cu numai un an în urmă de specialişti şi cercetători din laboratorul mecanic al catedrei de electronică din cadrul Institutului Politehnic din Ploieşti, aparatul îşi baza măsurătorile pe o însuşire „aparte” a câmpului magnetic. Bănuită mai de mult, cunoscută doar de puţină vreme şi studiată abia începând din primăvara anului 1969, legătura dintre mişcările seismice şi câmpul magnetic local ridicase noi probleme de cercetare, o dată cu descoperirea microseismelor ultrafine şi permanente. Se descoperise că de fapt marile mase de pământ ale continentelor sunt într-o continuă ultramicrooscilaţie

seismică, „întreruptă” doar din când în când (şi din fericire destul de rar) de seisme propriu-zise, cutremure de pământ observabile şi uneori atât de dăunătoare. Ideea aceasta a permanenţei unei mişcări seismice, „observabilă” deabia peste un anumit prag, când îşi transforma caracterul, trecând la acele agresiuni brusce care sunt în fapt cutremurele, putea fi folosită la organizarea unui serviciu de prevedere a seismelor „obişnuite”. Tuturor mişcărilor le corespundeau anume valori ale intensităţii câmpului magnetic local, iar acestea erau proporţionale cu amploarea oscilaţiilor constante. Detectorul subteran aflat în supravegherea lui Barnea fusese construit tocmai pentru a prinde experimental relaţia dintre alura microoscilaţiilor telurice şi ultrafinele seisme – pe care alte aparate, mai puţin sensibile, nici nu le înregistrau.

Banda aparatului se derula încet, în tăcere. În încăperea din subteran în care electronistul îşi ducea activitatea de mai bine de opt luni, erau numai ei doi, el şi prietena lui, liniştea. Gluma îi aparţinea şi el era – mulţumit mai mult de realitatea din care izvorâse, decât de spiritul făcut. Pe măsura realizării înregistrărilor, acestea erau transmise – printr-un releu de legătură – unui creier electronic. Filtrându-le prin analizorii săi, acesta căuta să stabilească relaţia dintre natura oscilaţiilor şi intensitatea câmpului, încercând să surprindă o legitate. Cercetările aveau un scop dublu. Pe de o parte progresele seismografiei sau mai bine zis ale seismologiei, lărgindu-se simţitor capitolul : „Prevederea cutremurelor de pământ”, pe de altă parte se căutau jaloane pentru stabilirea unor comunicaţii prin sol, între localităţi situate destul de departe unele de altele, eventual chiar la extremităţile opuse ale marilor mase continentale, sau – cum credeau mulţi şi preconizau mai puţini – între antipozi. Această din urmă experienţă – socotită de către câţiva specialişti drept

nerealizabilă, nu era desigur prevăzută pentru un viitor apropiat.

Creierul electronic şi toate celelalte „anexe” ale experimentării se aflau departe înapoia frontului, „sus”, „afară”. Aici doar detectorul solicita grija lui Grigore Barnea. Înalt, foarte slab, cu umerii laţi şi şoldurile înguste, cu ochi albaştri, făcut parcă anume să placă prin energia pe care o radia întreaga lui înfăţişare, fizicianul avea ceea ce se cheamă de obicei un „temperament aparte”. Inegal. Prietenii, puţini de altfel, îl socoteau contradictoriu. Poate din pricina unei doze de visare cu ochii deschişi, în care se complăcea – dar numai în momentele numite de el însuşi „clipele sale de relaxare”.

„Ce vreţi, le explica el uneori cunoscuţilor săi, visez şi eu, în rarele momente în care mă întâlnesc cu mine însumi; poate că în felul acesta văd – arar, când se întâmplă o asemenea întâlnire – realitatea mai… neştiinţific!”

Lumea zâmbea. Revenit la normal, Barnea îşi relua mina de om de acţiune despre care cu greu ai fi putut crede că este în stare să stea zece ore în şir nemişcat într-o cabină construită în subteran, numai pentru a urmări nişte înregistrări şi a supraveghea transmiterea lor mai departe, tocmai la Câmpina, unde se afla – la un Institut local – creierul electronic. Pentru orele de veghe însă - aparatura funcţiona semiautomat – Grigore Barnea avea un însoţitor, un adevărat amic, mereu altul şi în fond mereu acelaşi, creionul lui. Cu învelişul colorat în dungi alternativ roze şi albe, cu o mică radieră fixată în tablă la capătul de care „se muşcă”, lucru ştiut de Barnea încă de pe când era elev de liceu, creionul nu-l părăsea nicicând. Calcule, însemnări, articole, desene – toate ieşiseră de sub succesivele existenţe efemere ale eternului său creion. Fără să fie neapărat extravagant sau conservator încăpăţânat, Barnea folosea acelaşi fel de ustensile epigrafice. Declarând la

orice întrebare că veşnicul lui creion face parte din „menajeria de tare” a fizicianului din el.

De data aceasta creionul, ajuns la jumătatea vieţii, alerga pe o filă albă de hârtie, schiţând cercuri, trăgând linii, împlinind flori, încercând chiar o caricaturală prezentare de autoportret, în timp ce gândurile tânărului hoinăreau… Se pregătea pesemne o nouă întâlnire a lui Barnea cu el însuşi. Tocmai atunci telefonul – exista unul în mica încăpere subterană – sună.

Barnea îl lăsă să se manifeste, numărând în minte seriile de triluri ale „privighetorii”. Familiare, toate obiectele din jurul fizicianului îşi aveau numele lor. Detectorul se chema „şoarecele”, scaunului său metalic îi spunea „Nae”, iar ceasului electric aşezat într-o cutie de protecţie, îmbrăcată în albastru „excelenţa sa…” Cu un „Excelenţă, Nae s-a plictisit…” Grigore Barnea îşi încheiase de multe ori „ziua” lui desfăşurată la lumina albă a unui bec de neon fixat în tavanul încăperii.

Fără să se grăbească, tânărul catadicsi în cele din urmă să ridice receptorul. Era Institutul. „Ceilalţi”. Cei de la Bucureşti. Te pomeneşti că iar vor să modifice parametrul condiţiilor de recepţie. „Asta ar fi a treia schimbare cerută de două ore încoace”, mormăi în gând, nemulţumit, fizicianul. „Ce vor fi găsit”? Ridică receptorul. Familiara voce a lui Francisc Năsturel, „Maître François”, cum îl tachinau colegii, îl abordă direct:

— Ascultă, Barnea. Dumneata… Spune, măi omule, cu ce fel de benzi ai început să lucrezi?

Năsturel, biolog şef al secţiei de biocurenţi de la Institutul de seismologie din Bucureşti era reputat pentru sobrietatea sa ştiinţifică şi mai ales extrema lui seriozitate. Nedumerit, Barnea ripostă:

— Cum, cu ce fel de benzi? Nu pricep…

— Vreau să te întreb dacă benzile pe care ai înregistrat semnalele din ziua de 24 ale lunii – erau noi? Dacă erau curate?

— Ce vorbă mai poate fi şi asta? Desigur că erau curate. Noi! Când le-am introdus la încărcare, abia le scosesem din ambalajul lor de fabricaţie. Cel original…

— Ciudat. Foarte ciudat chiar… Când vii la Bucureşti?!

— În mod normal? Ce-i azi? Joi? Ei bine, luni…: Luni dimineaţa. În lunea viitoare pot să fiu la Institut. Voi fi aşadar la Bucureşti… Şi dacă e nevoie pot să vin şi mai devreme. Am să-i anunţ şi pe cei de la Câmpina. Dar ce este cu benzile?

— Nu te alarma. Ai spus luni dimineaţa, nu?

— Da. În Bucureşti, acasă, sunt însă de sâmbătă seara. La Institut voi fi luni.

— Păi de ce nu spui aşa, omule? Acasă, după câte am înţeles, vei fi de sâmbătă. Va trebui să ne întâlnim de cum ajungi în Capitală. *Vreau! Ţin neapărat să-ţi vorbesc*. Să-ţi arăt ceva. Ceva în legătură cu benzile, neoficial, bineînţeles. Este vorba de o părere personală, a mea. Numai pentru asta nu este nevoie să vii luni la Institut. Doar dacă ai dumneata vreo treabă…

— Dar totuşi ce anume s-a întâmplat?

— Mai nimic ! Am făcut o experienţă cu animale. O experienţă interesantă. Dar vom vorbi despre aceasta, atunci. Acum te las. La revedere. Pe sâmbătă seara. La mine. Cât de târziu!

O experienţă cu animale? Repunând receptorul aparatului telefonic în furcă, Barnea ridică din umeri. Omul ăsta e mai sucit decât mine, îşi zise el, privind cu luare-aminte desenul cu care se jucase până atunci. Apoi zâmbi. Francisc Năsturel nu era un om obişnuit, însăşi natura cercetărilor cărora li se dedicase era destul de neobişnuită. El fusese doar inventatorul filtrului biologic de curenţi slabi.

De fapt, o întâmplare banală, cunoscută, căci se poate oricine întâlni cu ea – îl determinase să încerce. Era vorba despre sensibilitatea animalelor la apropierea seismelor. Fenomenul brut era cunoscut din antichitate. Din punct de vedere ştiinţific, pentru a putea fi explicate corect lucrurile, e nevoie de găsirea legăturii între fenomene, aparţinând, unele, domeniului clasic al oscilaţiilor şi undelor – şi altele, ţinând de biocurenţi Desigur, câinele sau calul simt iminenţa cutremurului pentru că recepţionează, în captatorii lor, anumite emisiuni electromagnetice foarte slabe care… Pornind de aici, o dată cu punerea în evidenţă a unor asemenea emisiuni, *cu dovada înregistrării lor de către captatorii vii*, se ajunsese cu timpul la construirea după „model” a unor captatori artificiali, evident cu mult mai simpli, dar la fel de sensibili. Un asemenea captator era de fapt şi detectorul dat în grija lui Barnea. Dar toate acestea arătau cu prisosinţă că venise vremea lui Francisc Năsturel. Epoca afirmării sale ştiinţifice. Ideea o purtase în minte cel puţin patru sau cinci ani. Cât era de simplă, cât *părea* ea de simplă, acum, când, găsindu-şi o verificare experimentală, îngăduia eşafodarea unei teorii coerente! Cum simt de fapt animalele? Receptorii lor de biocurenţi captează nişte emisiuni foarte slabe, sunt impresionaţi de oscilaţiile sau de undele din adânc. Este însă vorba de o adevărată „citire”, sau doar de o „reacţie” la un bruiaj teluric al propriilor lor biocurenţi? Acest lucru mai trebuia stabilit. Paralele, experienţele se succedau, se controlau, se verificau unele pe altele. Era suficient să compari biocurenţii animalelor aflate în legătură cu înregistrările subterane Cu cei ai animalelor „libere”. Fantastică, similitudinea înregistrărilor grafice a emisiunilor îi dovedi lui Năsturel din capul locului că nu greşise. Cele două serii de animale furnizau grafice deosebite *doar prin intensitatea înregistrărilor*. Răsturnând însă datele problemei,

laboratorul bioseismic al lui Francisc Năsturel găsi în sfârşit calea de a descifra mişcările telurice în comportarea fiinţelor vii şi „efectul Năsturel”, descoperit „pe toată scara animală de la melc la om”, cum îi plăcea adesea tânărului savant să spună, îl făcuse cunoscut şi apreciat în lumea oamenilor de ştiinţă. După propriul lui exemplu, unul dintre colaboratorii săi, specialist în fiziologia botanică, încercase să descopere analogii şi în lumea vegetală. Recaptând, ca din zbor, ideea colegului său, Năsturel, lucrând împreună cu celălalt, demonstrase că la plante, undele „seismice” se pot simţi în oscilaţiile concentraţiei sevei brute. Cât de mult muncise Năsturel la această nouă lucrare, a cărei urmărire necesita folosirea unor aparate măsurând presiuni sensibile la variaţii de ordinul unei mărimi de o miliardime de atmosferă…

Cu toate titlurile lui de glorie ştiinţifică, traduse prin tot atâtea diplome şi distincţii academice, Năsturel nu devenise un infatuat. Rămas acelaşi „băiat bun” din anii începuturilor, el îşi oferea cu sinceră bunăvoinţă prietenia tuturor colegilor săi de Institut. Iar Barnea ajunsese „umbra” detectorului subteran, datorită numai lui, datorită acestui ingenios „cavaler al noului”, cum îl numise o dată pe Năsturel un reporter entuziast. Bun cunoscător al oamenilor, Năsturel – asta se petrecuse la prima lor întâlnire – îl măsurase pe Barnea lung, oarecum bănuitor, pentru ca apoi, deodată, ca surprins de o revelaţie să izbucnească:

— Dumneata aici? La secţia de calcul? Dar nu se poate! Te văd cu totul şi cu totul în altă parte. *Acolo* este locul dumitale, în cadrul secţiei de experimentare. De altfel am să-ţi fac o propunere formală în acest sens. Da – uite…

Îl cuprinsese familiar cu o mână pe după umăr şi apoi, conducându-l printr-unul dintre lungile coridoare ale Institutului, îi vorbi despre propriile sale lucrări. Aşa îl

cucerise Năsturel. La fel cum îi cucerise pe toţi aceia pe care îi abordase. De atunci, din ziua aceea, îmbrăţişând cauza secţiei experimentale, Grigore Barnea intrase pe o uşă nouă în lumea propriului său destin: punerea la punct a detectoarelor superfine de oscilaţii şi unde…

Convorbirea – deşi i se păruse ciudată – reprezenta, de fapt, o manieră firească de lucru a lui Francisc Năsturel. Dacă vreun om pe lume ştia să-i facă pe alţii să fie curioşi, apoi de bună seamă că acesta era Năsturel. Până în sâmbăta acelui sfârşit de săptămână, Grigore Barnea îşi trăi aşteptarea cu clipa. Când târziu, în noapte, ajunse în Capitală, fără să-şi mai întrerupă calea cu o haltă – atât de necesară – acasă, Barnea îşi depuse valiza în faţa uşii apartamentului lui Năsturel şi sună de două ori lung şi apăsat – aşa cum recomanda o inscripţie făcută meticulos cu tuş pe un carton, fixat sub sonerie. Năsturel era acasă şi nu-l lăsă să aştepte prea mult. Se ivi de îndată în cadrul uşii deschise, îmbrăcat, cu o înfăţişare preocupată şi păstrând în tonul vocii o gravitate oarecum academică, rară la el. Îl măsură din creştet şi până în vârful pantofilor, apoi îl luă în primire:

— Ai venit direct. Splendid. Te aşteptam! Îţi laşi valiza aici. Nu te mira. Mergem împreună la Institut.

— Nu înţeleg…

— Nu pentru dumneata, o nu… Pentru mine îţi cer lucrul acesta. Trebuie să mă verific. Dar încă de pe acum simt nevoia să-ţi mai pun o întrebare. A rămas cumva vreo bandă neamplificată? S-ar fi putut să rămâie? Iartă-mă dacă acest început de chestionar este, sau *pare* absurd, dar răspunsurile dumitale prezintă pentru mine o deosebit de mare importanţă.

Întrebarea lui Năsturel i se păru lui Barnea surprinzătoare. El ştia doar că aparatajul nu ar fi îngăduit o transmitere fără amplificare! Biologul şef citi în privirile

nedumerite ale lui Barnea aproape un reproş, îşi privi o clipă ceasul de mână, apoi continuă:

— Da! Ştiu că am pus o întrebare nelalocul ei, că nu ai putut să transmiţi fără să amplifici în prealabil, dar aici, aici a ajuns şi ceva în plus, înţelegi, a ajuns *ceva în plus*, un adaus. Pricepi, Barnea? Ceva ce seamănă, grafic vorbind, cu o emisiune modulată într-un anume fel, cu… în sfârşit, mai bine să vezi ! Mergem.

Pe drum, în maşina lui Năsturel, conversaţia nu continuă. Din când în când, surprinzându-şi vecinul cu coada ochiului, Francisc Năsturel se întreba dacă tânărul fizician va izbuti să-l ajute. Barnea era cunoscut în Institut nu numai drept un bun fizician, ci şi că un om cu idei. Împingându-l între oamenii de la experimentare, Năsturel voise să-l sprijine, să-l determine să-şi facă „clasele” de transformare a ideilor în realităţi. Dar acum?

Ploua. Stropii de apă se irizau pe geamul parbrizului, împrumutând interiorului maşinii în lumina aruncată de farurile celor încrucişate pe drum, o înfăţişare cu totul aparte. Amestecul de umbră şi lumină crudă era dominat de profilul energic al lui Năsturel. La ce se va fi gândind oare? Şi ce se petrecuse? O oscilaţie în plus? De unde?

Automobilul stopă pe prundişul din faţa intrării. Portarul îi privi pe cei doi cu indiferenţă, salutându-i cu o vagă ridicare a mâinii spre cozorocul chipiului. Omul nu avea de ce să se mire. Năsturel era un obişnuit vizitator nocturn. O dată chiar avusese originalitatea de a începe o consfătuire ştiinţifică la un ceas după miezul nopţii. Fusese însă necesar. Cei doi urcară grăbiţi cele câteva trepte. Ascensorul. Goana etajelor lăsate în urmă. Oprire la al optulea. Coridorul.

Cheia *yale* a lui Francisc Năsturel se învârti în broască; apoi lumina becurilor cu mercur aduse ziua în încăpere. Era rece în biroul şefului sectorului „Biocurenţi”.

Pe masă, pe rafturi, pe scaune, aparate, cărţi, stative cu eprubete, caiete… Dezordine. Nimeni nu avea voie să se apropie de lucrurile lui Năsturel. Praful se ştergea însă în fiecare zi. Făcea el însuşi lucrul acesta. Barnea ştia şi nu se mira. Tresări însă brusc atunci când auzi lătratul. Aşadar Năsturel îşi mutase „o experienţă”, montând-o aici?

— Să facem prezentările, dragă Barnea. Apropie-te. Acesta e Azor. Un fox deştept şi sensibil. Ascultă, dragul meu, îi spuse biologul şef însoţitorului său, punându-i mâna pe umăr, vezi acest căţel? Făceam, cu câteva zile în urmă, obişnuitele mele experienţe. Experienţe în paralel. Comparam graficele date de amplificatoare – primite de la dumneata – cu aceleaşi grafice înregistrate direct din sistemul nervos al câinilor. Ei bine, unul dintre câini a prezentat o înregistrare grafică în plus. Ceea ce e bizar, este faptul că, încercând apoi să trec emisiunea primită de la dumneata prin organismul câinelui respectiv, el nu a mai redat-o fidel, ci intercalând oscilaţia aceea pe care nu ştiu nici de unde a cules-o el, nici de ce tot o repeta… Câinele este acesta. Azor. El a înregistrat o emisiune *străină*, pe care a tot repetat-o, înţelegi, dragul meu?

— ...a tot repetat-o, continuă tânărul fizician ideea lui Năsturel, *a tot repetat-o* (vorbi el mai mult ca pentru sine) *ca şi cum ar fi păstrat-o ca pe o amintire legată de un acelaşi moment evocat de anumite intensităţi ale undelor traduse prin curba desenată de aparate, nu?* Eu la câini nu mă pricep, dar dacă Azor ar fi un aparat electronic, aş spune că există o explicaţie.

— Care?

— Un fel de inducţie puternică şi care, o dată imprimată, rămâne o *vreme* în ceea ce am putea numi memoria unui circuit oarecare, iar acesta, cum e pus în condiţii similare primei înregistrări, restituie oscilaţia… O restituie fidel…

— Ascultă, Barnea. Nu regret că te-am chemat. Bănuiam că mă poţi ajuta. Am nevoie de sprijinul dumitale. Nu te mira. Deocamdată nu ştii încă tot. Toate acestea – de până acum, despre care ai aflat, sunt bune. Sunt plauzibile. Sunt de înţeles. Dar câinele a fost extrem de tulburat. A suferit un adevărat atac de spaimă. O panică.

— Aceasta e biologie. Mă depăşeşte. În orice caz…

— Ştii ce? Am să repet experienţa. Vrei să mă ajuţi?

Urmând cu atenţie indicaţiile lui Năsturel, Grigore Barnea îl ajută să-şi pună la punct aparatajul necesar încercării, prize, contacte, aparate de măsură şi control, ecranul de citire a undelor. La electrozii fixaţi, după urechile mici, nervoase, în creştetul şi sub bărbia animalului, fură cuplate legăturile.

Experienţa începu. Banda, purtând înregistrarea amplificată, începu să se deruleze. Ecranele de citire se iluminară. Un bâzâit uşor se auzi în încăpere. Deodată…

Degetele mâinii lui Francisc Năsturel îşi strânseră cleştele în jurul braţului tânărului fizician. Cuprins ca de o panică nebună, Azor, care dădea de câteva momente grave semne de nelinişte, fu invadat progresiv, începând din vârful cozii spre bot de un tremur mărunt. Cu ochii injectaţi, ieşiţi din orbită, lătră de câteva ori. Lătratul se preschimbă repede într-un urlet continuu; acesta, scăzând în intensitate, se transformă la rându-i într-un geamăt profund, dureros, răscolitor.

— Priveşte, auzi, Barnea! răsună glasul, devenit spart, al biologului-şef.

Pe ecranul de control, sinuoasă, frântă, iar reluată, oscilând când uşor, când violent, o nouă linie verzuie îşi trăi dunga luminoasă timp de câteva clipe. Apăru apoi un zigzag oarecum cunoscut. Barnea se încruntă. Îl ştia… Îl mai întâlnise. Zigzagul îşi zbuciumă şi el traseul de-a lungul ecranului, pe măsură ce banda înainta. El însă nu era

prezent şi pe ecranul comparatorului. Acolo nu apăruse. Experienţa se termină.

— Am o idee, rupse Barnea tăcerea. Ai privit vreodată cum arată oscilograma vorbirii? A vorbirii omeneşti obişnuite…

— Crezi aşadar că…

— Nu cred cu fermitate, şi apoi în prezenţa dumitale nici nu aş putea crede în ceva care ţine de domeniul biologiei, în care – repet – nu mă pricep. Oscilaţia aceasta însă seamănă foarte bine, foarte mult cu...

— Am şi încercat, dragă Barnea. Te gândeşti probabil la o transpunere a impresiei luminoase, a traseului oscilaţiei – în sunet, nu?

— Ca să mărturisesc adevărul, la asta m-am gândit, cu toate că știu că în trecut aţi mai încercat la Institut acest lucru, servindu-vă de înregistrările trimise de mine, şi nu aţi ajuns la ceva… De data aceasta însă, plusul furnizat de Azor devine demn de luat în considerare. E cu totul altfel. Această oscilaţie… Pe aceasta, continuă Barnea, coborându-şi parcă fără să vrea tonul, vocii, *pe aceasta* aţi transpus-o în sunet?

Ridicându-şi privirile, Năsturel şi le aţinti în ochii tânărului fizician. Nu se înşelase. Cu adevărat om de idei Barnea! Deşi încă atât de tânăr, abordase problema pe singura ei latură cu adevărat constructivă şi la care el însuşi, Năsturel, meditase. Se hotărî să i-o spună:

— Uite ce e, Barnea, ideea aceasta am avut-o, am avut-o şi eu. Nu am îndrăznit însă. Prestigiul meu ştiinţific îmi cere uneori să-l apăr, renunţând la acţiuni în spatele cărora poate că stă succesul, dar care comportă un prea mare risc şi în primul moment ar putea fi considerate chiar drept căutări de senzaţie, temerare ieşiri dincolo de terenul certitudinilor consacrate sau mai ştiu eu ce…

Barnea îşi îndreptă privirile spre chipul atât de expresiv al lui Năsturel, spre faţa aceea arsă de soarele marilor înălţimi, de zeci de ori pe an, ori de câte ori avea răgazul unei evadări spre munte. Alpinist amator, biologul-şef realizase câteva valoroase „premiere” pe trasee alpine noi, în condiţii grele şi cu performanţe de timp şi de efort care îi aduseseră chiar şi un titlu de maestru al sporturilor, un titlu ce nu-i jena de loc reputaţia de sobrietate profesională. Trăsăturile lui Năsturel purtau însă acum o patină de osteneală. Albastrul de viorea - altădată bătând în plumburiu – al ochilor lui era parcă mai şters. Barnea clătină din cap.

— Vorbele dumitale îmi aduc aminte de unul dintre foştii mei profesori de la facultatea de fizică a Universităţii. Îl chema Tancred Călin. Foarte versat în termodinamică. Scrisese zeci de cărţi ştiinţifice şi de popularizare despre termodinamică. Noul însă îl speria. Era conformist. Riguros de conformist. Chiar în lucrările sale se relua mereu. Despre parapsihologie susţinea că nu există din două motive: întâi pentru că apăruse prea recent, şi în al doilea rând deoarece decanul facultăţii de care-i aparţinea catedra nu „credea” în baza ei ştiinţifică…

— Mi se pare că am auzit ceva despre omul acesta.

— Se poate. Azi este uitat, deşi a plecat din facultate de-abia de doi sau trei ani. Pregătirea lui profesională ar fi justificat pe deplin o reala contribuţie a acestui om la progresele fizicii. Nu a făcut însă nici o descoperire, niciuna singură. *I-a fost frică* să o facă. Frica de ridicul, bolnăvicioasa frică de un ridicul închipuit numai, nu este o caracteristică a adevăratului om de ştiinţă. Trebuie curaj şi uneori mai mult decât curaj : chiar o mică doză de nebunie…

— Vezi, tocmai pentru aceasta te-am chemat. Înainte de a organiza o experienţă de felul celei propuse de

dumneata, vroiam să te consult. Am pregătit absolut totul. Avem tot ce ne trebuie şi o s-o facem.

— Sunt convins că ai avut ideea înaintea mea. Se şi impunea de la sine. Mă bucur că vom încerca experienţa împreună, că-mi îngădui să particip la ea.

Dar lucrurile nu s-au desfăşurat după cum prevăzuseră cei doi oameni de ştiinţă. Traductorul de oscilaţii sau, mai corect spus, comparatorul imagine-sunet, nu se lăsă convins cu una, cu două. După trei ore de încercări, experienţa încă nu-şi lua cursul dorit, nu „prindea corp”.

Abandonară biroul lui Năsturel, trecând într-unul dintre laboratoare. Acolo îi găsiră zorii zilei, apoi dimineaţa de muncă a cercetătorilor din secţia de biocurenţi. Îşi luară şi trei ajutoare şi, în cele din urmă, când de mult era soarele urcat sus pe cer, pe la vreo zece, Năsturel izbuti să întoarcă, în sfârşit cu folos, întrerupătorul releului de comandă, „declanşând” noua experienţă.

Ecranul aparatului din perete se aprinse. „Oscilograma lui Azor” apărea în fine curăţată de orice alte influenţe. Cu intensitatea amplificării pusă la maximum, traductorul imagine-sunet intră în funcţiune. Zgomote. Hârâituri. Pocnituri. Apoi deodată, din difuzorul aparatului ieşi o voce. O emisiune de sunete care imita glasul omenesc, un glas bărbătesc, plăcut, energic, calm. Acest glas pronunţa limpede, pe româneşte, articulând, cuvânt după cuvânt, o frază: „Doina, încearcă singură…!”.

Francisc Năsturel şi Grigore Barnea se contemplară reciproc. Repetară experienţa. Rezultatul: acelaşi. Atunci, deodată, cuprins parcă de o frenezie bizară, împiedicându-se în drum de un scaun pe care îl şi răsturnă, Francisc Năsturel ieşi în trombă din laborator. Ajuns în biroul său se repezi spre telefon. Când Grigore Barnea, care pornise

după el, intră pe uşă, mâna biologului-şef forma tocmai numărul. I se răspunse. Începu să vorbească.

— Ana?

— ...

— Să mă ierţi că te deranjez la această oră. Dă-mi-l pe Viorel: Da. Da. Neapărat. Viorel? Tu eşti? Nu. Cum spuneai că o cheamă pe fată? Cum care fată? Povestea cu „Cârtiţa”, frate…

— ...

— Doina? Aha.

Astupând pentru o clipă pâlnia receptorului cu palma, Năsturel îl lămuri pe Barnea care nu pricepea nimic.

— Auzi? Doina… O cheamă *Doina*! Apoi biologul şef îşi continuă discuţia cu cel pe care-l ceruse la telefon.

— Doina aşadar. Pentru ce te întreb? Pentru că Azor a spus: „Doina, încearcă singură!”

Explozia

Auzind în casca scafandrului cuvintele lui Sandu Văraru, Doina se simţi descumpănită. Cum să încerce singură? Totuşi o altă ieşire nu exista. Îmbrăcată în scafandrul de explorare, potrivit cu marile presiuni – fusese doar proiectat să „ţină” până la 350 de atmosfere, rămânând suplu – dispunând de mica rezervă de oxigen din butelia prinsă la spate, fata încercă să se obişnuiască cu ceea ce s-ar fi putut numi „peisajul” din jur.

Un gol. Un gol cu înfăţişarea haotică. Cu pereţii dintr-o rocă albăstruie-negrie în lumina proiectorului portativ. Văgăuna, căreia o parte a trupului „Cârtiţei” îi completa un perete, se prelungea departe în spatele maşinii, înghiţită de întuneric. Cea dintâi aruncătură de ochi o convinse pe noua plutonaută că cel puţin în situaţia dată, Sandu Văraru nu avea cum să-şi părăsească locul din autoforeză. Peretele acesteia era spart şi un colţ de rocă, perfect aderent cu buza crăpată a peretelui, părea a fi bine înfipt în trupul maşinii.

Să încerce singură! De-abia atunci – pentru întâia oară – Doina constată mirată că nu-i este frică. I se părea chiar cât se poate de normal să se „desfăşoare”, ascultând poruncile scurte dar limpezi ale omului care, închis în propria lui cabină, o dirija; „Doina, încearcă acum, Doina, îndreaptă imaginea spre stânga. Doina, proiectează lumina spre dreapta”. Minuscula cameră de televiziune, montată pe proiectorul manual, îşi făcea datoria, transmiţându-şi imaginile pe ecranul din interiorul forezei automate. Ideea de a crea aparate de investigaţie autonome, alimentate prin tranzistori proprii, fusese a doctorului Ştefan Leahu. Privind cu atenţie contururile ce i se proiectau în faţa ochilor pe micul ecran, Sandu Văraru avu un gând de recunoştinţă pentru cel mai apropiat colaborator al

academicianului Dionisie Harnagea. Urmărind pas cu pas fiecare secvenţă, pilotul „Cârtiţei" îşi făcu o idee din ce în ce mai precisă despre natura rocilor în care se petrecuse accidentul. Nu şi-l putea însă explica.

Înainte de a primi porunca omului din maşină, Doina Harnagea presimţi că deschizătura larg căscată nu departe, la picioarele lor, în podeaua văgăunii, ascunde ceva. Cuvintele lui Sandu Văraru îi confirmară temerile. Da. Aşa trebuie procedat. Şi ea se strădui să facă tot ce trebuie.

— Îndreaptă fascicolul proiectorului în jos şi explorează golul. Fata făcu întocmai. Era adânc. Nu îndrăzni să se apropie prea mult de buzele copcii din rocă, de frică să nu se rupă peretele subţiat din apropierea ei şi să nu se prăbuşească ea însăşi în gol. Totuşi, ceea ce se putea vedea, îngăduia aprecierea unei adâncimi a golului de cinci-şase metri.

— Apropie-te de gaură, Doina. Cunosc roca. Te va susţine. Nu se sparge prea uşor. Feldspaţii sunt duri şi destul de rezistenţi şi apoi nervurile acelea întunecate arată că o felie de granit se prelungeşte până acolo… Judecând cu ochi de cunoscător aspectele rocilor ce-i cădeau sub ochi, Văraru manevra din când în când şi un mic comparator automat, pe care îl aprinsese şi-l consulta. Privind, nu putu să-şi împiedice un gând de omagiu, de admiraţie pentru natură şi se întrebă căror frământări ale intimităţilor tetelurice se datora tot acest joc al substanţei regnului mineral. I se adresă din nou tovarăşei sale de drum cerându-i să coboare…

— Să cobor, eu, acolo, în gol?

— Da, răspunse el, şi ea înţelese că nu era momentul împotrivirii. Coborî. Acţionând panglica subţire de oţel inextensibil, prevăzută cu gheare culisante, pe care o scoase dintr-un buzunar al scafandrului, fiica profesorului Harnagea urmă întocmai instrucţiunile lui Sandu Văraru,

care, urmărind-o pas cu pas, când prin imaginea de pe ecranul televizorului de control, când cu închipuirea, căută să-i uşureze drumul prin indicaţiile de rigoare. În cele din urmă, odată coarda de oţel ancorată în pitonul cu dispozitiv de autofixare – fata îşi dădu drumul în gol. Sârma se derulă rapid, lăsând-o binişor pe solul unei văgăuni. De astă dată, ridicându-și privirile, tânăra descoperi în tavanul uşor înclinat al noului gol o parte din „burta” de oţel albicios a „Cârtiţei”. Maşina era prinsă în plafonul uriaşei deschideri, cu care făcea corp comun. La o nouă poruncă a lui Văraru fata căută într-unul dintre pereţii grotei de la „subsol” un lăcaş strâmt şi îngust care să o poată adăposti. Apoi, tot la cererea pilotului „Cârtiţei”, determină natura gazelor din golul rocii, pentru că, după raţionamentul lui Sandu Văraru, numai o pungă de gaze ar fi putut îngădui formarea unui asemenea gol, o dată cu întărirea lavei, lăsată în urmă de dispozitivul motor al forezei automate.

— Azot? Dar nu se poate! Fu cel dintâi comentariu al plutonautului, cu totul surprins de neaşteptata sa constatare. Azot… Azot şi încă în stare moleculară… Cunoştinţele de chimie nu-i îngăduiră să-şi explice cum se petrecuseră fenomenele care au adunat acolo acest azot. Cele două pungi suprapuse aveau aşadar o atmosferă de azot… Faptul rămânea… Presiunea? Văraru îşi manifestă un nou gând de admiraţie pentru Ştefan Leahu. Îşi aduse aminte de vorbele acestuia din urmă: „Vom echipa oamenii de la bordul „Cârtiţei” cu scafandri, având pereţi dubli, flexibili, capabili să reziste prin materialul din care vor fi confecţionaţi la presiuni de peste două sute optzeci de atmosfere. Să nu credeţi însă că ei nu se vor putea mişca. Am toate motivele să consider că şi la această presiune se poate face – în scafandru – gimnastică suedeză, dacă faţa externă a costumului se comportă la presiunea exterioară,

precum se împacă faţa dinlăuntru cu starea normală a corpului viu pe care-l îmbracă aidoma unei mănuşi suple…”

Nu era însă acum momentul potrivit să filosofeze asupra priceperii acelora care creaseră costumul. A acelora care dăduseră ideea. Cel mult ar fi trebuit să repete în gând ce spusese odată, mai de mult, cu voce tare unui coleg de Institut: „Bravo, deci, pentru Leahu!”.

— Îndreaptă proiectorul în sus. În aşa fel, ca să mături cu lumina lui tot tavanul. Aşa. Spre stânga. *Spre stânga*. Cuvintele pilotului conduceau paşii fetei care explora, cu răbdare, fâşie cu fâşie bolta sălii subterane. Apoi, deodată, de nepriceput, Văraru începu să-i vorbească Doinei despre sirop. La început Doina nu înţelese. Apoi, maşinal, pipăi punga fixată pe coapsa piciorului drept al scafandrului. Da – aşa era. Acolo se aflau, într-o trusă specială, cele trei flacoane. Coniac, ceai reconfortant, sirop concentrat de melasă. În ambalajele lor extrem de rezistente, flacoanele erau prevăzute cu un dispozitiv anume, ce îngăduia alimentarea unui orificiu al căştii, terminat printr-o susetă. Doina îşi reaminti că mai demult, într-o după-amiază, pe când se afla la Iris acasă, Văraru, prezent şi el, le explicase funcţionarea ansamblului flacon-cască. Acest lucru se întâmplase de fapt în ziua în care – cu câteva ore mai înainte, într-o discuţie în doi purtată cu Sandu Văraru, îl rugase pentru prima oară s-o ia cu el la bordul „Cârtiţei”. „Aşa beau plutonauţii”, zâmbise el, luminându-şi cuvintele. „Dar acum, se întrebă Doina, ce-o fi vrând? Să beau sirop de melasă?Nu simt nevoia să beau ceva. Nu. Aici se ascunde cu totul o altă intenţie”. În continuare el îi vorbi despre stâlp. Stâlpul? Da, îl vedea. Acolo, în faţa ei şi aproximativ în dreptul motorului „Cârtiţei”, se aflau un soi de stalactită şi o stalagmită împreunate, continuate una-n alta. Legau tavanul de podeaua văgăunii. Piciorul de piatră, aidoma unui stâlp grosolan cioplit sau turnat, avea şi

margini de ruptură şi prezenta şi rotunjimi sticloase. Cine l-o fi făcut aşa – capriciul naturii, sau procesul de răcire al rocii topite de „Cârtiţă” în înaintarea ei…?

— Da, Sandu, văd stâlpul…

— Atunci ascultă, Doina, îşi întrerupse el firul gândurilor. Dumneata ştii doar în ce situaţie reală ne aflăm…

— Nesuferitule! Îmi spui asta tocmai pe când începeam să caut sus pe boltă, la picioarele tale, o nouă stea? Sigur că ştiu, răspunse fata, cu febră în glas.

— Ceea ce îţi cer este însă foarte primejdios. S-ar putea ca din asta să ni se tragă sfârşitul şi repet: nu mai târziu şi nu din altceva!

— Ce am de făcut?

— Te retragi acolo, în crăpătura aceea strâmtă. Mai lumineaz-o o dată, s-o văd. Da, aşa. Cred că e potrivită. Să nădăjduim că vom reuşi. Te retragi acolo şi, ridicându-te pentru o clipă deasupra peretelui care aproape că închide mica văgăună, despărţind-o de restul sălii subterane, arunci cu putere flaconul cu concentrat de melasa. Îl arunci după ce îi desfaci capacul de metal şi nu-l mai are decât pe cel al supapei din sticlă subţire… Ca să se poată sparge din izbitură… Înţelegi, îl arunci drept în stâlp, îl pocneşti de stâlp cu toată puterea ta…

— Şi dacă nu se sparge?

— Repetăm până se sparge… Dar cum l-ai aruncat, te tragi după peretele de stâncă te ascunzi după el, ca într-un adăpost sigur… Hai, Doina, încearcă!

O dată, de două ori, de trei ori, fata îşi încercă norocul… Fără nici un folos. Sticla nu se sparse. Arunca probabil cu neîndemânare. Certându-se pe sine însăşi pentru stângăcia de care dădea dovadă, mai încercă…

Aşezat, pe buza adăpostului improvizat, proiectorul ilumina încăperea, azvârlind umbre fantastice în firidele şi

cotloanele săpate în stâncă. Stâlpul era acolo, în faţa ochilor ei, la mai puţin de douăzeci de paşi.

— Atenţie, Sandu, arunc din nou...

— Haide, Doina, încearcă, în…

Orbitoare flacăra țâșni din stâlp! Aruncată de suflu înapoi, Doina Harnagea simţi cum cele două margini ale crăpăturii în care se adăpostise parcă vor să se unească, în timp ce totul era scuturat de o puternică zdruncinătură. Proiectorul îi căzu la picioare. Încercă să se prindă cu mâinile de ceva. Degetele mănuşilor costumului se crispară în gol. Se prăbuşi, pierzându-şi cunoştinţa.

„Doina, Doina. Fetiţo dragă. Doina, trezeşte-te…” Jetul de lichid lansat în cască de dispozitivul de trezire acţionat de regulatorul automat de bioritmuri al scafandrului îi umezi tinerei fruntea, obrajii, bărbia, pentru a treia oară amestecându-se cu propriile ei lacrimi.

— Doina, trezeşte-te!

— Da, Sandu… Te aud… Sunt aici… Ce s-a întâmplat? Ai ieşit?

La lumina proiectorului din mâna lui Sandu Văraru — celălalt se spărsese în căderea lui violentă – grota, enormă, parcă de două ori sau de trei ori mai sălbatică şi mai mare decât fusese, şi în orice caz mai înaltă, arăta aidoma unei cariere de piatră răvăşită de furtuna unei puternice explozii. Desprinsă din tavan, prezentând o serioasă fisură în corpul ei de oţel, „Cârtiţă” se afla acolo la câţiva paşi. Pe locul unde înainte fusese stâlpul de piatră. Rocile fumegau.

Ghemuindu-se la pieptul lui Sandu Văraru, Doina izbucni în plâns.

— Fetiţo, tu eşti doar curajoasă, se poate?

Deschise mari ochii, măsurându-l cu luare aminte.

— Ai spus curajoasă? Ştii, Sandu, cred că de fapt am fost curajoasă, dar nu mi-am dat seama. Explozia însă…

Redat în difuzorul căştii transparente a scafandrului tinerei lui însoţitoare, puţin metalic, dar totuşi destul de fidel, glasul plutonautului îi furniza lămurirea pe tonul acela „obiectiv” cu care unii dintre profesori explică la catedră.

— Într-o anumită atmosferă gazoasă şi la presiuni de ordinul miilor sau chiar al sutelor de atmosfere, zahărul poate deveni exploziv. În condiţiile care domneau aici înainte, concentratul de melasă din buzunarul scafandrului dumitale, Doina, conţinea în fapt echivalentul a cinci kilograme de dinamită…

Mari, ochii fetei îl cuprinseră, descoperindu-i parcă fiecare dintre amănuntele feţei – aşa cum se vedeau ele prin „sticla” căştii, pe rând… bărbie, gură, nas, obraji, ochi, frunte şi apoi iar ochi.

Privirile li se întâlniră. Buzele bărbatului se mişcară uşor, dar înainte de a rosti ceva, cuvintele ei îi răsunară în urechi pe un ton pe care nu i-l auzise nicicând:

— Sandu… Eu, eu… O invidiez pe Iris şi în acelaşi timp mă bucur mult pentru ea…

O evadare nocturnă

Când, la ora unu după miezul nopţii, Ştefan Leahu află despre intenţia lui Viorel Ursu de a-l vizita *imediat*, rămase interzis. Ce mai voia oare? Ceva ce nu se poate spune prin telefon?! Perplexitatea îi fu mult prea mare ca să protesteze imediat; iar când, revoltat că este din nou deranjat fără noimă la un ceas atât de nepotrivit, vroi să formuleze un protest indignat, telefonul se închisese demult. Încercă să-l cheme el însuşi pe ziarist, ca să-i întâmpine sosirea. Zadarnic. Nu mai răspundea nimeni. Nebunul plecase. Se afla pe drum. „Vine!” Bombănind, fizicianul se îmbrăcă, trecându-şi o haină de casă peste pijamaua de mătase. Toate acestea se datorau numai şi numai propriei sale slăbiciuni. Nu era destui că se lăsase silit de Iris la o acţiune pe care, în sinea lui, încă nu şi-o justificase cu totul, continuând s-o considere drept prea grăbită; acum şi ziaristul acesta, amator de senzaţional, îşi permitea să-i strice lui odihna. Dar nu.Îi va da o lecţie! Se va îmbrăca şi va pleca. Repede, repede, chiar acum!

Niciodată – cu excepţia momentelor de executare a ordinului de a fi gata echipat, în curte, pentru adunare, în cinci minute, primit de atâtea ori în perioada în care îşi făcea serviciul militar – Ştefan Leahu nu trecuse atât de repede de la deschiderea primului nasture al pijamalei, la încheierea celui din urmă nasture de la pardesiu. Stinse apoi lumina şi, încă furios, dar cu mânia „căptuşită” de satisfacţia de a-i fi jucat un renghi freneticului reporter – îşi părăsi locuinţa, ieşind pe scara de serviciu. Odată ajuns în curte, căută circumspect în jur. Nimeni. Perfect! Ieşi pe poartă. Contactul cu strada îl învioră. Trase cu putere în piept aerul rece al nopţii. Îşi ridică privirile. Lumina crudă a neonului, cocoţată în vârful stâlpilor înalţi de beton, nu îngăduia cerului să-şi etaleze comorile de sclipiri. Singură

luna, la fel de etern clorotică şi, pentru circumstanţă, împlinită, aidoma unei tingiri de aramă coclită, păru a-l întreba unde merge. Nu putu să-i răspundă. Nu ştia. O apucă la întâmplare spre stânga. Merse o bucată de vreme. O luă apoi pe altă stradă spre dreapta. Puternic, parfumul pătrunzător al liliacului înflorit îi izbi nările. Ia te uită! Vila lui Harnagea… Se opri în colţul străzii, îmbrăţişând clădirea cu o privire atentă, cercetătoare. Era o ciudată îmbinare de stiluri în această vilă. Arhitectul căutase ceva, o sinteză personală, inspirându-se din stiluri deosebite, ale căror discrepanţe nu izbutise însă să le împace într-o concluzie unitară. Rotunjimi şi unghiuri, suprastructuri complicate şi părţi simple la extrem, alternate într-un amestec nereuşit…

„O vom modifica, Doina”. Aşa-i spusese el odată logodnicei sale, într-o seară târzie, în care acelaşi parfum de liliac îi umpluse nările. Acum un an. Acum douăsprezece luni, îşi aminti el. Era la două săptămâni după logodnă. Devenise stupid să-şi mai amintească acum de toate acestea. Se înciudă chiar pe el însuşi, pe întâmplarea alimentată probabil de ceva din subconştient şi care-l adusese aici. Gândul îl purtă pentru o clipă spre academician. Harnagea se afla în spital. Din noaptea aceea – în care fusese internat şi până cu o zi în urmă, când, dintr-o datorie de mult intrată în profesional, Leahu se interesase de soarta profesorului – nu-şi revenise. A fost un adevărat noroc că atacul de paralizie nu-l doborâse definitiv. Medicii sperau într-o remisiune parţială. Oricum e ca şi un mort… Un mort şi el, gândi doctorul Leahu. Şi el? Absurd, un alt gând, străin, îi trecu prin minte şi de, pe buze constatarea ridiculă îi ieşi aproape rostită…: „Parc-aş fi eu fantoma ei şi am venit să-mi revăd casa!” Ridică din umeri şi întoarse cu hotărâre spatele clădirii care răsărea albă din umbrele curţii până de arbori. Pătrunse apoi în parcul învecinat. Se aşeză

pe o bancă, în intrândul ferit de lumină şi de priviri al unei alei.

„Aprilie. Noapte cu stele.
Clipele mi se lasă pe umeri
cu palmele lor grele.
Stau singur pe-o bancă de îndrăgostit.
Şi număr de la zero până la infinit...”

Versurile îi reveniră unul după altul în gând, exacte, aşa cum le scrisese cu cincisprezece, ba nu, cu şaisprezece ani în urma... Era pe atunci în clasa a noua. Elevul de liceu Ştefan Leahu, pasionat de fizică şi matematici, iubea literatura. Ei da! De fapt e o vârstă la care toţi scriem poezii. El însă nu scrisese decât una singură. Închinată unei fete. Ruxandrei desigur. Ba nu... Unei alte colege de an, de la un alt liceu. Îi revăzu ochii, mari, negri, vioi. Clătină din cap. Nici măcar nu o cunoscuse. O zărise, o singură dată. Nu avusese cum să-i spună că o iubeşte. Sau poate numai i se păruse că o iubeşte. Râse scurt, cu un râs care nu era al lui:

„Aprilie. Noapte cu stele.
Clipele mi se lasă pe umeri...”

Strofa îi reveni ca un leit-motiv al unei vechi şi nevindecate nereuşite. Cum o chema pe fata cu ochii negri? Desigur că fusese doar un elan de moment. Vroise s-o întâlnească. Să-i vorbească. Plimbându-se printr-un parc, repetase cuvintele pe care dorea să i le spună, cum ai repeta o lecţie grea înainte de teză. Poezia o scrisese pentru ea. Şi cu câtă grijă o transcrisese pe un, cartonaş alb, curat ca zăpada... Alesese apoi un plic pe măsură. Era roz şi căptuşit cu hârtie subţire violetă. Fusese sigur c-o dă gata! Tocmai îl lipea, după ce scrisese adresa, când, grea, mâna bătrânului

Leahu, medicul chirurg Nicolae Leahu i se lăsă pe umeri. Ursuz, aspru la cei şaizeci şi trei sau şi patru de ani ai săi, medicul nu se mai putea coborî la înţelegerea unei adolescenţe pe care o vedea manifestându-se doar prin lentilele groase, biconcave ale ochelarilor săi, care micşorau, micşorau totul de la literele cărţilor, la chipurile celor din jur. Bătrânul îi smulse scrisoarea şi o citi. Apoi, în faţa obrajilor îmbujoraţi ai adolescentului, cu o voce batjocoritoare, străină, spartă uneori, când sarcastică şi când ironică, dar niciodată „adevărată”, analiză rând cu rând poezia.

— Aprilie„! Ei, poftim. Şi de ce nu martie? În regiunile temperate, dragul meu, inima începe să bata repede din luna martie. „Noapte cu stele”. Pleonasm. Toate nopţile sunt cu stele. Stelele există şi când nu le vedem. Norii au doar funcţia perdelei indiscrete. Ţi se lasă „clipele pe umeri”? Şi chiar „cu palmele lor grele”! Ia te uită, dumnealui i se lasă clipele pe umeri cu palmele lor grele; nemaipomenite clipele astea! Dar să mergem mai departe. Stă „singur pe o bancă de îndrăgostit”. Ca şi cum ar exista bănci speciale prin parcuri, purtând etichete sau tăbliţe: „bancă de obosit, bancă de visător, bancă de îndrăgostit”… Ha, ha! Dar, oricum, poate că transmiţi ideea administraţiei oraşului! Ştiu eu… S-or găsi pe la primărie şi unii care s-o considere inteligentă! Şi apoi, la sfârşitul acestor versuri ai făcut şi tu ceva. Ai numărat în abstract, ca o moară care macină vânt, de la zero la infinit. Nemaipomenit! Nemaipomenit! Să ştii că ai să devii un mare poet. Un poet născut în zodia berbecului, aprilie sau… Nu. Voi poeţii vă pricepeţi mai bine la zodii. Mi se pare că e zodia taurului. În sfârşit, e o poezie pe măsura zodiei, cu coarne! Ha, ha!

Şi aşa mai departe, bătrânul îi disecase în maniera lui prima şi ultima poezie. Ridică din umeri. De fapt el, Leahu, nu prea avusese copilărie… Doar un tată prea vârstnic.

Un scârţâit uşor pe prundişul aleii îl readuse pe fizician în actualitatea realităţii. Se apropia cineva. Se apropia o femeie. Ridică privirile. Să fie oare cu putinţă? Iris? Iris Arachelian. Ţintuit locului, doctorul Leahu o urmări pe măsură ce îi creştea în ochi, apropiindu-se.

Venea de-a dreptul spre el. Lăsându-şi de o parte gândurile, Leahu se ridică să-i meargă în întâmpinare. Făcu doi paşi, al treilea, al patrulea…

— Ajunsă în dreptul lui Ştefan Leahu, Iris îşi întoarse uşor faţa spre el. Buzele bărbatului se mişcară, dar cuvintele plănuite nu-i ieşiră din gură. Privindu-l fără să-l vadă, trecând cu luminile ochilor prin el, ca pentru a căuta ceva departe, departe, tânăra femeie – preocupată doar de gândurile ei – îşi continuă drumul. Nu-l văzuse. Nici nu-l văzuse… Scârţâind pe prundiş, paşii ei se îndepărtară. Ieşise pesemne la plimbare. Grăbit, Leahu, porni într-o direcţie contrară celei în care dispăruse silueta Irisei.

Masa e servită

„Am venit pe lume în 1632, în oraşul York, într-o familie bună. Tatăl meu nu-şi avea obârşia în acest oraş, ci se născuse la Bremen şi se stabilise mai târziu la Hull, unde ajunsese, datorită negoţului, în stăpânirea unei frumoase proprietăţi. Părăsind negoţul s-a mutat la York, unde s-a însurat cu mama. Familia mamei...” Unde se întâlnise oare Sandu Văraru cu frazele acestea?

— Doina, vorbi el în cască, ascultă: „Am venit pe lume în 1632 în oraşul York într-o familie bună. Tatăl meu nu-şi avea obârşia în acest oraş, ci se născuse...” Cunoşti aceste cuvinte?

— Desigur, vecine Robinson. Recunosc începutul. De fapt am ajuns şi noi ca şi el. Nu-i aşa? Naufragiaţi. Nişte bieţi naufragiaţi pe ţărmul sălbatic al unei insule de gol dintr-o mare de piatră, sub un cer de rocă...

— Şi acum, aidoma lui Robinson, va trebui să câştigăm aici nu numai un adăpost, dar şi hrana, şi nu numai hrană, ci, în plus, şi aerul de respirat. Eroul lui Defoe, măcar avea ce respira ! comentă el.

— Sper totuşi că ne vom descurca cel puţin la fel de bine ca şi el. Au trecut doar de atunci câteva secole şi apoi – iartă-mă – eram cât pe aci să spun că suntem doi, uitând că eu, una, de prea mult folos nu-ţi pot fi. Totuşi sunt convinsă că vom izbuti!

— Mă bucură hotărârea ta... Şi mai ales încrederea. Fusese un moment în care...

— Taci. Nu e nevoie să vorbeşti *acum* despre aceasta. Să încercăm, adică să încerci să taci, să întreprinzi ceva. Eu nu am să pot decât să te asist.

— Când am propus să ieşim din „Cârtiţă” în scafandri, dobândisem certitudinea că nu vom încerca în zadar.

— Vei sfârşi prin a mă face să te admir cu desăvârşire, încercă ea să devină ironică. Dar în glasul ei vibra un tremur uşor. Deși îi era frică. Şi îi era frică şi lui – tremurul avea cu totul alte pricini de care nici ea nu-şi dădea încă seama.

Dezolantă, priveliştea crescută în faţa lor sub lumina proiectoarelor, revela întreg dezastrul „Cârtiţei”, ieşită din uz o dată pentru totdeauna. Bolovani, colţi ascuţiţi, rupturi, urma dinţilor exploziei în carnea de rocă dură a adâncului. De la albăstrui la negru, nuanţele înviate de lumina proiectoarelor de mână treceau din una în alta.

Privirile fostului pilot al „Cârtiţei” cuprinseră în braţele uluirii rămăşiţele ei. Lovită, turtită, spartă pe alocuri, foreza automată zăcea inertă în faţa lor. Etanşeitatea cabinelor era grav compromisă. Văraru se apropie încet de maşină. Va trebui să încerce degajarea buteliilor în care se afla rezerva de oxigen, săraca lor rezervă de oxigen. În ultimele clipe dinaintea exploziei, pe când înfrigurat o aştepta, închisese admisiunea de oxigen spre cabine. Întregi, buteliile erau la îndemână. Puteau să fie folosite pentru reîncărcarea recipientelor de oxigen montate în scafandri. Totuşi, acestea toate erau doar feluri de a consuma timpul şi aşa limitat de cantitatea rezervelor şi nu însemnau de loc vreun nou câştig de vreme. Înciudat, Sandu Văraru se reîntoarse spre însoţitoarea lui. Doina continua să se găsească în cotlonul de rocă din care, aproape nemişcată, îl fixa cu privirile.

„De ce nu mă întrebi de unde voi scoate oxigenul fără de care peste câteva ore nu vom mai putea exista?” părea să întrebe el.

„Pentru că sunt convinsă că o vei face!” părea să răspundă ea. Amândoi îşi dădeau seama că de fapt gândeau aşa şi după cum furia din întrebarea închipuită a bărbatului era veritabilă, tot aşa şi siguranţa din răspunsul

imaginar al fetei era adevărată. Şi ei ştiau amândoi ca, în fapt, din înciudata lui încordare şi calmul ei incredul, trebuia să se nască soluţia. Bărbatul încercă să-şi rânduiască ideile. Îngrămădindu-se multe, mult prea multe şi mult prea repede, nu-i îngăduiau să se regăsească; încrederea ei? În loc să-l îndemne, în primul moment, îl descumpăni. Ea îşi închipuie că el poate… Dar dată nu ar fi fost îmbrăcat în acest scafandru, de fapt, totuşi deştul de comod, de n-ar fi avut capul înşurubat în această cască transparentă, şi-ar fi dus mâna spre creştet. „Sus”, acolo unde… în sfârşit, „sus”, „afară”, aşa făcea ori de câte ori căuta câte-o afurisită de soluţie. Cu adevărat ar fi avut pentru ce să se scarpine în cap, de astă dată. O soluţie? O *soluţie*! Repetă cuvântul în minte de multe ori şi deodată se surprinse auzindu-şi bătăile inimii. *O soluţie, o soluţie, o soluţie, o soluţie*. De şaizeci sau şaizeci şi cinci de ori pe minut. *O soluţie… soluţie*… Electroliza unei *soluţii* apoase conduce la oxigen şi hidrogen. Dar pentru aceasta trebuie apă: Apoi ce faci cu hidrogenul creat în surplus de un asemenea proces? Prezenţa acestui alt gaz, nedorit, nu va modifica condiţiile din văgăună, în situaţia marilor presiuni la care se aflau? Presiunea… S-ar putea ca presiunea să se fi schimbat. Avusese doar loc o explozie. Să o măsurăm. Scafandrul era doar prevăzut cu un dispozitiv anume construit. Pe mâneca stângă. Acoperit cu o clapă de buzunar. Îl descoperi. Desfăcu apărătoarea, eliberând butonul. Acţionă aparatul de măsură printr-o simplă întoarcere a acestuia. Ei asta! Dar nu se poate numai două atmosfere? Ba nu. Mai puţin chiar. Una… Una şi ceva. O presiune aproape normală, ca şi sus.

— Doina, se auzi el vorbind, surprins. Ştii că a scăzut presiunea? Avem acum… Ne aflăm într-un amestec gazos la presiune aproape normală. Din acest punct de vedere nu va fi nevoie de măsuri speciale ca să fabric oxigen.

Credeam… Îmi închipuiam că presiunile ridicate vor pune probleme, alte probleme. Şi, continuă el, vorbind cu o certitudine pe care nu şi-o bănuise, cunosc acum chiar şi calea pe care voi produce acest oxigen.

— Electroliza? Din liceu îmi aduc aminte că printre metodele…

— Nu e nevoie să-ţi mai aduci aminte şi apoi, nu-mi spuneai adineauri, parcă despre chimie, că nu ţi-a plăcut nicicând? Nu. Nu prin electroliză. Nu dispunem nici de apa necesară, nici nu vom avea ce să facem cu hidrogenul rezultat. Vom aplica cu totul alt procedeu. Voi începe prin a analiza gazele din atmosfera noastră „subterană”. Aparatele existente în epava „Cârtiţei” îmi îngăduie acest lucru. Şi mai întâi voi încerca să aflu temperatura acestei atmosfere…

— Nimic mai simplu. Scafandrul are un tub… Vezi bine că am citit cu atenţie instrucţiunile…

— Exact. Este un termometru.

— 64 de grade Celsius.

— Scafandrii noştri rezistă până la cinci sute şaizeci de grade.

Cotrobăind prin sfărâmăturile navei plutonice, Sandu Văraru reuşi să găsească ceea ce căuta. Analizatorul automat era capabil să arate, calitativ şi cantitativ, chiar şi *urme* ale oricărui gaz din atmosferă. La bordul „Cârtiţei”, el făcea parte din ceea ce Dionisie Harnagea numise „recuzita inutilă”. Proiectanţii sapei automate îl prevăzuseră totuşi, pentru eventualitatea unor explorări exterioare întreprinse de echipaj. Ca şi cu câţiva ani mai înainte, în călătoriile cosmice – era prevăzut şi aici cazul unei stopări – cu motorul aprins – pentru porniri şi reporniri subterane şi în ipoteza explorării unor pungi cu gaze. În decursul încercărilor întreprinse până atunci, Sandu Văraru nu căutase nicicând să părăsească vehiculul. Mai mult chiar,

concluziile experimentărilor făcute tindeau să demonstreze drept inutilă orice ieşire din autoforeză. Acum însă analizatorul devenise interesant. Sandu Văraru îl aşeză pe un colţ de rocă, încercând să-i asigure o stabilitate relativă. Temperatura mediului înconjurător nu vătăma piesele aparatului – prevăzute cu o ramă de protecţie împotriva eroziunii prin factori naturali. Uitând aproape unde se află, Văraru redevenise experimentatorul de laborator, calm, precis, atent.

„Oare nu pentru că mi-l închipuisem aşa, am avut îndrăzneala să mă furişez în cabina goală de la tribordul „Cârtiţei”?” se întreba Doina, urmărindu-l fascinată.

Văraru devenise altul; sau mai bine zis, redevenise el. Indicatorul aparatului colora în nuanţele cele mai diferite un ecran minuscul cât capacul unei cutii de chibrituri. Fiecare dintre nuanţele care se schimbau, se desfăceau, se recompuneau în faţa ochilor tânărului fizician îşi avea însă semnificaţia ei. Văraru o cunoştea atât de bine încât nici nu mai avea nevoie s-o compare cu banda multicoloră de plastic lipită pe o latură a cutiei aparatului, ca să traducă fiecare culoare prin compoziţia cutărui sau cutărui gaz, intrat în alcătuirea amestecului din care se compunea atmosfera hrubei subterane… Albastru-indigo, iată aşadar bioxidul de carbon, violet – oxidul de carbon, verde – metanul, verde-albăstrui – iată şi azotul, portocaliu – hidrogenul sulfurat… Deodată un cenuşiu roşcat acoperi micul ecran. Straşnic!

— Doina, Doina, vapori de apă! În atmosfera acestei peşteri, făurită cu preţul câtorva picături de zahăr dizolvate în suc de fructe, se află vapori de apă! Vapori de apă şi… şi oxigen! Oxigen, Doina! Urlă aproape, în casca lui, Sandu Văraru.

— Oxigen? Mirarea tinerei depăşi atitudinea pe care o iau de obicei toţi profanii în faţa minunilor chimiei. Ea

înţelese că în strigătul bărbatului se află ceva foarte însemnat pentru ceea ce, în sfârşit, părea că se va putea numi, cel puţin pentru câtva timp, viaţa lor de acum înainte.

— Sandu, făcu ea vorbind încet în cască, dar bărbatul îi prinse fiecare sunet din fiecare cuvânt, Sandu, de unde l-ai scos?

— Nu eu. Siropul tău, Doina! Din granit! Savanţii au prevăzut de mult acest lucru şi au şi calculat câte gaze se pot naşte în scoarţă prin încălzirea, în condiţiile specifice de aici, a unei cantităţi de granit. În timpul facultăţii, la un seminar, am rezolvat o dată chiar şi o problemă. O problemă pe această temă. Văraru râse. Un râs scurt. Puţin sălbatic, cu o nuanţă de ironie. Auzindu-l, Doina îşi dădu mai bine seama că fostul pilot al „Cârtiţei” se mărturisea indirect, prezent undeva pe drumul victoriei.

Aveam un păcătos de curs de mineralogie. Da, continuă el, un curs de mineralogie fizică. Asistentul cu care făceam seminarul nu mă prea considera un element strălucit. Adevărul era că mie îmi plăcea fizica şi nu mă omoram cu firea la „dexterităţi” de felul acestui curs de mineralogie… Am calculat atunci că prin încălzirea unui singur kilometru cub de granit pot să rezulte douăzeci şi şase milioane tone de apă, peste cinci milioane tone de hidrogen, imense cantităţi de bioxid şi oxid de carbon, metan, azot, hidrogen sulfurat şi bineînţeles oxigen – vreo douăsprezece-paisprezece milioane de tone…

— Şi crezi că de fapt dispunem acum…

— ...de suficient oxigen? Da. Dar în teorie. Spun *în teorie*, căci atâta vreme cât nu-l putem separa şi nu avem cu ce să-l izolăm din amestecul de gaze sau să-l purificăm, este ca şi cum am încerca să deschidem un yale cu blocul din care se poate face cheia.

— Şi atunci…

— Atunci va trebui să „ucidem” acest oxigen, de bine ce s-a format. Din fericire am cu ce... Într-o oră, cel mult o oră şi jumătate, construiesc aparatul necesar...

Privindu-l, Doina se surprinse zâmbind. Zâmbind într-un anume fel. Imagini mai vechi şi mai noi îi năvăliră în minte... Îşi surprinse o încruntare când – grăbită ca o săgetare – o imagine de mult uitată îi trecu prin faţa ochilor închipuirii. Erau cu toţii... Când fusese asta? Ea, Iris, Leahu, da, toţi patru. Leahu şi el, el, Sandu Văraru... „Văraru, ai o calitate, taci la timp ca să poţi gândi repede, dar asta este în acelaşi timp şi marele dumitale defect...” Fusese ironic, sau *voise* doar să fie ironic cu acel prilej Ştefan Leahu? Liniştit, fără grabă, Văraru îi răspunse superiorului său cu o anecdotă. Le povestise cum Ştefan cel Mare – în tinereţile sale – a, pus gâdele de „l-au tăiat pre copilul de casă” care – la Putna – „când au aşezat temelie” pentru locaşul mănăstirii trăsese cu arcul mai departe decât vodă; îndrăznise să tragă mai departe. Acră, întrebarea lui Leahu o enervase:

— Te pomeneşti că voi fi fiind eu acum voievodul fizicii experimentale din Institut, Vărarule, nu-i aşa?

Iris, intervenind în grabă, încheiase discuţia: „Ce mai la deal, la vale, la noi toţi ar vrea să fie voievozi ai formulelor şi ai armatelor de calcule; e o adevărată fericire că a trecut vremea săgeţilor, chiar şi pentru doctorul docent Leahu, nu-i aşa, Sandu?” Închise ochii. De ce îşi aducea tocmai acum aminte de toate acestea? Închipuirea-i însă continuă să lucreze şi, printr-un joc al gândurilor, Doina încercă să şi-l imagineze pe Ştefan Leahu în faţa ei, acolo, la câţiva paşi, în scafandrul individual, trebăluind la nişte aparate... şi să se bucure. Încercă şi nu reuşi nici să-l „vadă” pe Leahu şi nici să se bucure. De fapt, deşi îl cunoscuse pe Leahu cu trei ani mai înainte şi era de mai bine de un an logodnica lui, Doina nu-l văzuse niciodată

„lucrând”. Când gândea sau scria la biroul său, Leahu practica singurătatea exclusivă, când experimenta, nimeni afară de colaboratorii săi direcţi nu era admis să ia parte... Se spunea că chiar în cercul strâmt al colaboratorilor săi era îngheţat – rigid… Se spunea. Amabilităţile lui şi chiar dezinvoltura din cadrul unor reuniuni mondene – aveau ceva de „făcut”. Numindu-le „sobrietatea logodnicului meu”, Doina îşi oferise momente de snobism, atunci când nu trebuise să recunoască ea însăşi că încă îşi cunoaşte prea puţin logodnicul. Închise ochii, strângându-şi cu putere pleoapele şi simţi deodată, simţi cu mirare că ar fi bucuroasă să fie Iris, aici în scafandru, alături de ea.

Fără să-şi poată măcar închipui ce se petrece în gândurile însoţitoarei sale, fostul pilot al „Cârtiţei” îşi continua munca, aruncând din când în când, pe furiş, câte o privire peste umăr, peretelui de stâncă cel mai apropiat. Pe suprafaţa rocii, abia se putea zări ca un fel de dantelă fină, galbenă. Privind-o, Sandu Văraru zâmbea în casca lui transparentă. Natura îi conducea paşii spre victorie. Încet dar sigur…

— Sandu… -

— Stai aşa! O clipă numai, o singură clipă. Gata. Am găsit-o!

— Steaua, Sandu?

— Da. Ai ghicit. Am găsit una dintre stelele de care aveam nevoie. O afurisită de nevoie! Uită-te… Vezi acest plan înclinat?

— Seamănă cu un radiator de maşină. Pare însă alcătuit din milioane şi milioane de pori. E ca o placă.

— Da. Este o placă poroasă. Un filtru. Pompa aceasta pe care am instalat-o sub filtru absoarbe gazele din atmosfera insulei noastre de gol!

— Dar de ce se îngălbeneşte placa poroasă?

— Ei, vezi! Aceasta e cheia problemei. Priveşte această rocă. Degetul înmănuşat al scafandrului arătă spre peretele de stâncă din apropiere.

— Parcă sunt nişte desene gălbui, nu-i aşa?

— Depuneri de sulf. Am făcut eu acest lucru. Adică l-am provocat. Placa poroasă este dintr-un material absorbant-poros… Face parte dintre substanţele utilizate în analizatorul de gaze pentru reţinerea unora-dintre ele. Fiind vorba de o substanţă rău conducătoare de căldură şi zgomot, e utilizată curent şi ca izolant. Spre fericirea noastră. De aceea a fost pusă şi între pereţii dubli ai cabinelor „Cârtiţei”.

— Bine, şi acum ?

— Această placă reţine hidrogenul sulfurat pe suprafaţa sa. O dată cu el însă, oxigenul aspirat la rândul lui de pompă, neastâmpărat cum este, atacă hidrogenul sulfurat şi îl transformă, îl „oxidează”, cum spun chimiştii, până la sulf elementar şi…

— Priveşte, strigă Doina, arătând spre faţa plăcii, de pe care câteva picături mari, limpezi, musteau, repezindu-şi dârele la vale… E apă, nu?

— Exact, Doina. Perspicacitatea ta mă bucură. În zadar ar fi existat aici vapori de apă, în atmosfera noastră. Nu am fi avut cum să-i precipităm, să-i condensăm. Aşa însă, fabricăm apă…

— Iar din apă…

— … din apă, abia acum, printr-o simplă electroliză, folosind curentul electric generat încă în suficientă măsură de acumulatorii „Cârtiţei”, preparăm oxigenul. Oxigenul pe care apoi îl vom culege şi-l vom ţine în butelii…

— Nu e prea complicat, Sandu?

— Iată o întrebare demnă de fiica academicianului Dionisie Harnagea! Mai simplu însă nu mă pricep să conduc lucrările, să ştii, nu am încă experienţă...

— Se mişcă, se mişcă, râse Doina, bătând din palme, veselă ca un copil.

— Da. Se mişcă indicatorul de presiune al buteliei în care-ncarc noua rezervă de oxigen. Dispozitivul a început să meargă! Când vom începe să consumăm acest oxigen, va trebui în prealabil purificat…

— Tot printr-un filtru?

— Toate ideile cu adevărat mari sunt simple. Tot printr-un filtru. Îl voi închipui şi pe acesta, ceva mai târziu. E o simplă chestiune de execuţie. Deocamdată însă mi-e cam foame. Bine cel puţin că avem şi apă. Va trebui şi ea purificată.

— În trusa scafandrilor individuali se află şi câte o butelie de supă concentrată şi încă puţin sirop…

— Propun să atacăm supa. Ţi-am mai spus că mi-e foame. O foame de lup.

Apropiindu-se, fata îi întinse butelia cu supă, şi în clipa când Sandu Văraru i-o luă din mână, ea schiţă o reverenţă, anunţându-l pe un ton glumeţ:

— Masa e servită!

„Tăcere ... e ora laşităţii”

Trecuseră de mult două ore după miezul nopţii. Mai puţin obosit de plimbarea sa nocturnă, impusă de dorinţa de a scăpa de inoportunul Viorel Ursu, decât de tulburătoarea întâlnire – unilateral realizată – cu tânăra preparatoare, doctorul Ştefan Leahu ajunsese la Institut. Îl salută pe portar, străbătu coridoarele, luă liftul, urcă cinci etaje, pătrunse în birou, aprinse lumina.

Răsfirate – peste tot schiţe, planuri, executate cu migală pe hârtie de calc. Vrafuri de cărţi pe birou, pe masa din faţa lui, pe fotolii, pe jos chiar. Se dezbrăcă de pardesiu şi de haină, îşi trase pe mânecă halatul. Se aşeză apoi pe scaunul înalt, capitonat cu pluş, pe jumătate întors spre fereastră. Halatul îi rămăsese descheiat, căutătura obosită. Privi în jur. „Cârtiţa II” se încăpăţâna să pună probleme cu care nici nu-şi închipuise, în zilele lipsite de febră ale creării primului agregat că se va întâlni vreodată.

Nu. Era limpede că nu poate să avizeze încă favorabil asamblarea tuturor acestor piese într-un nou agregat. Nimeni nu va ierta noii maşini o defecţiune similară celei bănuite că ar fi scos-o din funcţiune pe cealaltă. Măcar dacă s-ar izbuti descoperirea defecţiunii, a *sursei* defecţiunii. Părerile, împărţite de la început, *împărţite* rămăseseră. Dar el? El, Ştefan Leahu, *el* ce credea? Fără îndoială că maşina cedase sub influenţa unei condiţii de explorare neprevăzută în proiect. Această diagnoză tehnică părea (aidoma câte unui diagnostic medical), artificială şi desigur falsă. Adevărul era că se întâmplase ceva. Ce, unde anume, de ce? Rapide, propunerile unora dintre specialişti constituiseră pur şi simplu pretenţii de a demonstra o erudiţie tehnică absolut inutilă. Prilej de etalare a unor formule, de prezentare a unor calcule, care toate făceau, în fapt, autopsia unor ipoteze. Zadarnic. Zadarnic. Ştefan

Leahu îşi avusese desigur şi el propria sa teorie. Şi încă de la început. Trăiau în ea deducţii de o impecabilă claritate şi mai ales izvora din ea concepţia pe care şi-o formulase Leahu despre accident, părerea că, în fapt, la baza construcţiei celui de-al doilea agregat trebuia să fie aşezată îndreptarea erorii care fusese fatală celui dintâi. Eroarea? Dar care? Zâmbi. Nu. Despre toate acestea lor, celorlalţi, nu le spusese nimic. Şi nici nu le va spune, până când, gata asamblat, aparatul cel nou nu va ajunge în situaţia de a i se monta comanda. Atunci, ei da – *atunci* va interveni. Concepţia lui era cât se poate de limpede. Defectul „Cârtiţei” numărul unu îl constituia gradul său înaintat de automatizare! „Harnagea să fie aici şi să m-audă spunând una ca asta. Ar zice că sunt nebun. Nebun de legat. Totuşi acesta este adevărul, îşi spuse în gând Ştefan Leahu. „Mai mult decât atât”, îşi continuă el solilocul interior, „sunt chiar convins că, dacă aş avea un mijloc să vorbesc acum cu Sandu Văraru, dacă acesta, prin absurd vorbind, ar trăi, mi-ar răspunde la întrebarea mea: „Nu ştiu”. „Nu ştiu pentru ce *s-a blocat de la sine motorul, oprindu-se*”. Ştefan Leahu era perfect edificat, (aşa se socotea cel puţin) despre „esenţa” accidentului „Cârtiţei”. O blocare a unui dispozitiv „mecanic. Acesta apoi a dus 1a alte nefuncţionări şi aşa, deodată, totul s-a înţepenit. Apoi, roca din jur s-a răcit. Şi gata. Gata… EI unul aşa îşi explica totul şi se gândea chiar la celălalt aspect al problemei, mai ales în explicaţia pe care şi-o dădea lui însuşi asupra motivului *real, intim*, din care acceptase totuşi să grăbească fabricarea noului agregat de intervenţie, construcţia lui. Paradoxală numai în aparenţă, concluzia la care ajunsese Leahu reprezenta de fapt una dintre marile tare ale automaticii. O tară întrevăzută de specialiştii perspicaci încă de la primele începuturi ale acestei însemnate ramuri ale mecanicii aplicate: *excesul de automatizare*. Aprehensiunile lui Ştefan

Leahu erau legate de unul dintre cele mai intime resorturi ale marilor procese ce comandau funcţionarea aparatelor electronice. Era vorba de sincronism. *Coordonarea în timp* a fost din totdeauna una dintre problemele majore ale bunului mers al maşinilor moderne. Natura sincronismului şi-o explicase Leahu, încă de student, apelând întotdeauna la o comparaţie simplă cu ceea ce se întâmplă în cadrul poate cu mult mai complex, dar în linii mari asemănător, al organismului uman. Funcţionarea, ca *proces continuu*, variat de jocul condiţiilor exterioare în care are loc, dar în esenţa lui *neîntreruptă* acelaşi, presupune întotdeauna auxiliarul circuitului şi supravegherea aparatului de măsură şi control. Pentru ca un organism mecanic să-şi desfăşoare activitatea automat este nevoie ca în fiecare moment o anume parte din maşină *să ştie* ce se întâmplă, determinând la timp intrarea în scenă a acţiunii următoare. O continuă acţionare „după ce” şi „pentru că”, dar la timp, într-o succesiune a cărei ordine, de intrări şi ieşiri din rol, nu reprezintă numai scenariul după care se joacă „viaţa” mecanică a maşinii, programul ei de lucru, dar şi rezultatul cert al desfăşurării întregului proces „la fel”, mereu *la fel*. Poate că toate aceste aspecte reprezintă o filosofie ieftină, dar de această corectă interpretare schematică a funcţionării maşinii depinde modul în care ea răspunde comenzilor. În acest ansamblu sincronismul apare ca o însuşire ce face ca anumite prezenţe active ale cutărui sau cutărei părţi din mecanism să nu mai aibă loc „după”, *pentru că*... ci pur şi simplu să se producă „în acelaşi timp”, *deoarece*... Ori tocmai aici trebuie să se fi petrecut defecţiunea. Cauza? O frază dintr-un raport pe care îl făcuse cu mulţi ani înainte administraţia fostului program spaţial american N.A.S.A., de la Cape Kennedy, şi pe care adeseori profesorul Călin o cita în cadrul orelor sale de curs, când le vorbea studenţilor despre mecanisme electronice,

la facultatea de fizică, îi reveneau în minte lui Ştefan Leahu : „... este un fapt stabilit că circa optzeci la sută – adică mai mult de trei pătrimi din accidentele observate cu prilejul lansării de rachete, sateliţi şi nave spaţiale, în primii cincisprezece ani ai erei cosmice debutate în 1957, *au rămas fără cauze cert explicabile*. Mai mult decât patruzeci şi trei la sută dintre defecţiunile înregistrate de aceleaşi statistici *nici măcar nu s-au putut bucura de o constatare efectivă a cauzelor imediate*. În orice caz, singura concluzie care a putut fi trasă a fost aceasta: *cu cât mecanismele interesate erau de o fineţe mai mare*, cu atât accidentele neprevăzute, sau mai corect spus imprevizibilul din accidentele posibile deveneau mai frecvente, neîngăduind întotdeauna o acţiune de evitare prealabilă... Mutându-şi ideea pe alt plan, doctorul Leahu îşi aminti de un banal neajuns, semnalat de mai toţi amatorii pasionaţi de frumuseţile din fotografie. Faptul că este cu mult mai uşor să fotografiezi corect cu un aparat de duzină, decât cu unul reprezentând ultimul strigăt al tehnicii, dar a cărui complexitate reclamă pentru simpla lui întrebuinţare cunoştinţe de specialist. Orice defecţiune la bordul „Cârtiţei”, cât de mică, ar fi trebuit să se traducă – o dată cu prima oprire de motor, prin automata intrare în funcţiune a celui de al doilea bloc-motor. Aici ar fi trebuit să se manifeste sincronismul din reacţiile nervoase ale „Cârtiţei”. Străpungerea unei singure izolaţii, a unuia dintre miile de circuite imprimate ale complicatului sistem de comandă, ar fi putut să conducă la neintrarea în acţiune a motorului de rezervă şi această banală întârziere adusese desigur tot restul.

Fineţea, sensibilitatea, precizia „Cârtiţei” constituiau pentru agregat un veritabil călcâi al lui Achile. Numai aici putea fi lovit agregatul şi chiar aici fusese. Convingerea lui Leahu devenise certitudine. El ştia că are dreptate. Poate

tocmai din această pricină se hotărâse să fie necruţător în redactarea avizului său. Toate aceste planuri păcătuiau printr-un exces de complicaţii inutile. Sensibilitatea a omorât „Cârtiţă” I-a; pe cea de-a doua trebuiau s-o construiască mai robust – nu în comportările sale pe „teren”, ci în organele ei de comandă. „Mai robust, mai simplu, chiar dacă din punct de vedere tehnic vom aduce pe lume un agregat mai grosolan, se auzea parcă vorbind pe el însuşi, la viitoarea conferinţă de avizare. Cel puţin la atâta lucru să slujească sacrificiul celor doi… Ajungând cu gândurile în acest loc, Ştefan Leahu şovăi puţin. Fără îndoială că aici se afla partea lui slabă. Iris? La urma urmei fata asta îl irita. Ea mai credea încă într-o supravieţuire a celor doi. Pentru ea, nici Văraru şi nici Doina nu muriseră. Trăiau acolo undeva în subteran, precum *kobolzii*[7] fermecătorului Rübezahl, parcă anume ca să-l grăbească pe el în montarea noii maşini. Ce prostie. În sinea lui însă Leahu trebuia să-şi mărturisească că nu-l supără atât absurditatea convingerii Irisei – gânduri de îndrăgostit care, lovit în obiectul dragostei sale, nu se poate resemna la ideea că l-a pierdut – cât îl enerva încrederea tinerei în puterile şi, mai ales, în posibilităţile lui Văraru. De acolo izvorau toate aceste convingeri duse dincolo de absurd. Văraru incomparabilul, inimitabilul, Văraru cel care…

Telefonul sună. O dată, de două ori, de trei ori. Încet. Cu o calmă alunecare de mână Leahu se întinse, ajunse la priză şi, scoţând-o din doză, deconectă aparatul. „Acum lucrez”, vorbi el tare, ca pentru a-şi da o explicaţie. „Acum lucrez”. Desfăcând alte suluri de hârtie de calc, fizicianul şi inginerul din el se întreceau parcă în a iscodi desenele. Lucraseră băieţii nu glumă. Lucraseră.

---

[7] Kobolzi – duhuri subterane în legendele munţilor metalici ai Boemiei. De aici se trage numele elementului chimic cobaltul. (N. A.)

Îşi aprinse o ţigară. Apoi alta. Privi în jur. Cărţi. Rafturi cu cărţi. Mecanică, fizică, astronomie. Aliniate, îngrijite, volumele reprezentau în fapt propria lui viaţă. Anii lui, lunile, săptămânile lui, zilele lui. Era tânăr, deşi el însuşi nu-şi aducea aminte de ceea ce, în afară de studii, mai umple viaţa unui tânăr. Plimbări? Spectacole? Tenisul – dar şi asta pentru că jocul făcea parte din doza de convenienţă „liber consimţită”, din ceea ce se numeşte de obicei „atmosfera socială” a uni om; şi totuşi Leahu juca tenisul cu priceperea unu sportiv consacrat şi cu o adevărată plăcere. Afară însă de acest tenis care nu-l scotea din incinta Institutului, nu mai rămânea loc pentru nimic altceva. Doina intrată în viaţa lui (trebuia să şi-o mărturisească, oarecum în legătură cu multvisata-i carieră ştiinţifică) nu îi ocupase decât strictul timp necesar arborării unor relaţii de societate. La început fusese, ce-i drept, tare îndrăgostit de ea, sau poate că numai i se păruse?… Revenirea la obişnuitul lui fel de a fi nu întârziase însă. Şi toate acestea se întâmplaseră numai şi numai pentru că, în fond, atunci la început nu avusese suficientă încredere în el însuşi, în propriile sale puteri. Preparatorul, asistentul, şeful de lucrări Ştefan Leahu se temuse de întâlnirile cu viaţa. I se păruse că sprijinul puternicului Harnagea – bătrânul era doar un nume în ştiinţa europeană – îi va netezi calea. Academicianul care îl apreciase pentru puterea lui de muncă şi caracterul său studios şi-l apropiase pentru tot ceea ce era bun în el. Mai târziu, când Leahu, o dată cu primele lucrări publicate, ajunsese să-şi dea seama că de fapt se luptase să spargă nişte uşi şi aşa deschise, că tot ar fi ajuns la acelaşi rezultat şi fără eforturile de a se modela după alţii, şi fără o serie de compromisuri pe care în fapt – muţeşte – i le reproşau unii dintre colegi - lucrurile nu se mai puteau schimba şi nici nu ar mai fi fost nevoie, de vreo schimbare. Pe dinăuntru însă fostul asistent al academicianului Harnagea, devenit prim

colaborator al profesorului şi acum – după îmbolnăvirea lui atât de gravă – continuatorul de drept al lucrărilor sale, suferea, gândindu-se la toate acestea şi se simţea amputat de toată acea bogăţie de amintiri pe care ţi-o lasă viaţa, când ţi-ai supus-o, luându-te cu ea de piept.

Ce e drept, valoarea sa profesională adăugându-se poziţiei pe care i-o „aranjase” totuşi Harnagea, ajunsese să o justifice pe aceasta din urmă. *Acum* nu-i mai reproşa nimeni doctorului Ştefan Leahu locul pe care reuşise cu timpul să-l *merite*, dar firea omenească, acel anume fel al omului, veşnic gata să judece chiar când nu este întrebat, numai pentru că vede undeva o diferenţă de nuanţe care-l supără, crease nu numai în gândurile altora o apreciere ce mai păstra rezerve, dar născuse chiar şi în închipuirea lui Leahu o reacţie de apărare. Deşi de mult depăşită, aceasta se întipărise pe undeva şi îl făcea adesea – tocmai când nu trebuia să fie – rece, distant, ironic, pe dinafară, iar pe dinăuntru nemulţumit.

Dincolo de actul oficial al logodnei, care îi aducea acel remarcabil (şi poate prea remarcat) plus al poziţiei sale sociale, se afla desigur plăcerea de a fi descoperit în Doina o parteneră decorativă în serile de ieşit în lume, o interlocutoare drăguţă în plimbările şi rarele lor momente de intimitate şi… atât. Nepriceput să pătrundă în sufletul oamenilor şi neştiind să se facă iubit, Ştefan Leahu nici nu ştia cum „trebuie” să ţii la cineva. Pe Doina, de fapt, chiar în legea lui, nu o iubise. Dar oare iubise el cu adevărat pe cineva? Fără îndoială că dacă soarta şi-ar fi desfăşurat în alt fel cărările, ar fi ajuns foarte curând să trăiască alături de fiica academicianului în atmosfera pe care trebuie s-o aibă un cămin. Gândindu-se la aceasta, Ştefan Leahu nu-şi putu stăpâni un *anume* surâs. Sarcastic. Era la adresa acelui *trebuie* care fusese nu numai martorul unei bune părţi din

activitatea sa, din activitatea sa pe toate planurile dar şi din – oare nu s-ar fi putut spune chiar aşa?

— Destinul său. Acum chiar. Până şi acum, *trebuia* să facă această maşină. TREBUIA.

De ce oare? De ce trebuiau sau nu trebuiau să se producă tot soiul de întâmplări? De pildă, noaptea asta. Poate că ar fi fost alta, dacă nu ar fi fugit, da, da – *a fugit*, acesta era singurul cuvânt potrivit – de întâlnirea cu Viorel Ursu. De ce? Fiindcă ziaristul l-ar fi inoportunat cu curiozitatea lui, i-ar fi pus cine ştie ce alte întrebări la care nu se putea răspunde decât limpede.

Se ridică de la birou. Reveni în fotoliul său. Mai frunzări câteva planuri, apoi se îndreptă spre bibliotecă. Întinse mâna la întâmplare. Alese o carte, o deschise. Poezii.

„Fug rătăcind în noaptea cetăţii,
În turn miezul nopţii se bate rar;
E ora când cade gândul amar,
Tăcere... E ora laşităţii”.

Ştefan Leahu închise volumul, aşezându-l apoi liniştit pe marginea raftului. „Nocturna” lui Bacovia crescuse din fiecare vers al ei numai umbre şi toate aceste umbre îl înconjurară aidoma unei avangarde de iscoadă, din armata nesfârşită a mutelor păreri de rău... Cuvintele poetului îl aduseră înapoi, pe locul din care fugise, din care de-abia izbutise să se smulgă, cu implacabila forţă a hazardului pe care nu poţi să ţi-o explici. Poezia aceasta, citită cu uluirea unei neaşteptate găsiri, îl întâmpinase cu reproşul limpede rostit pe care niciodată cei din jur nu i-l aduseseră cu viu grai. Era un laş. Ştefan Leahu descoperi în acelaşi timp şi acest lucru, şi faptul că nimic din fondul lui sufletesc nu protestează la această descoperire. Ridică din umeri înciudat. La ce ar fi protestat, când de fapt se înhămase la

toată această *inutilă* construcţie de maşină, fără să creadă prea mult în utilitatea propriei sale munci…

Va fi o creaţie – dacă va reuşi – izvorâtă doar la imboldul acelui accident şi atât… Dar el, Leahu, nu constata în sine însuşi forţa necesară realizării unui succes. Va ieşi o „Cârtiţă” nouă şi mai puţin bună decât cea care se pierduse în adâncul pământului. Va fi… la naiba cu toată această sofisticărie interioară lipsită de consistenţă! Fizicianului i se păru că se află într-un fotoliu din care asistă la ceea ce i-ar fi plăcut să se numească drama lui – dar nu era nici măcar o dramă… Pe scena gândurilor lui interioare replicile îi veneau greu. Artificialul din fiecare le îneca pe toate în lipsă de autenticitate. În fapt pierderea celor doi nu-l zguduise prea mult. Se lăsase nu numai provocat, dar şi descoperit de Iris, şi îi fu ciudă.

Cel mai potrivit titlu…

Versurile lui Bacovia îi reveneau obsedant şi abia atunci când îşi dădu în sfârşit seama că nu mai poate scăpa de ele, îndrăzni să se privească, pe el însuşi, în (propriul lui gând, reflectat ca din oglindă. Ora laşităţii? Ei bine, nu! Se îndreptă spre telefon. Ridică receptorul. Formă un număr. Costea Negrescu, profesorul Costea Negrescu, preşedintele secţiei de geologie el Consiliului naţional pentru cercetări ştiinţifice, era acasă. Unde în altă parte ar fi putut oare să se afle la două ceasuri după miezul nopţii? Adversar al teoriilor lui Harnagea, Negrescu nu-l iubise nicicând pe Leahu. Îl socotea arivist. Doamne! Oare de ce îl caută acum pe omul acesta, pe el, tocmai pe el? Înainte de a-şi explica, înainte de a-şi putea răspunde, vocea lui Negrescu îi sună limpede, mirată, în urechi. Începu să-i vorbească. Geologul îl recunoscuse. Îi ghicise glasul din primul moment. Acum, nelăsându-i loc pentru replică, doctorul Leahu îl inundă pur şi simplu în valul propriilor sale cuvinte. Şi nu vorbea bine, nu-i vorbea de loc bine interlocutorului său nevăzut, nici bine şi nici ce trebuia. „Ori poate că e mai potrivit să-i spun toate acestea”, se întreba nedumerit fizicianul, pradă unei dorinţe de a scoate tot din el, o dorinţă de la care nu se mai putea sustrage. Amestecându-şi uimirea cu o înfrigurare de care nu izbutise a se dezbăra încă de la începutul acestei convorbiri nocturne, Ştefan Leahu se auzi în sfârşit isprăvind.

— ...şi aş dori să nu consideraţi că v-am înşirat toate aceste lucruri într-o oră a curajului, dimpotrivă, este o oră a laşităţii. S-ar putea ca toate cele întâmplate să mă fi dezechilibrat fără să-mi dau seama. M-am înhămat la o acţiune nouă sub impresia unei datorii de ordin moral şi acum, iată, simt că nu am suficientă convingere să duc lucrurile mai departe. Nu pot. Sunt depăşit. Mâine îmi voi

înainta demisia. Voi cere să mi se încredinţeze alt post. Nu mă întrerupeţi. V-am vorbit, v-am căutat tocmai pentru că simt, pentru că ştiu că nu mă apreciaţi prea grozav… S-ar putea chiar să exageraţi în minus. Cred că nu merit să stau acolo unde sunt, unde mă aflu… Alexandru Văraru şi cel puţin alţi şase sau şapte ca el ar fi fost poate mai nimeriţi în acest loc. Eu...

Răspunsul lui Costea Negrescu se făcu auzit de-abia când, epuizat, Leahu tăcu fără să-şi încheie fraza, depăşit de propria-i osteneală, prins în ghearele unei migrene cumplite.

— Îmi închipui că vorbeşti de la biroul dumitale. Nu-i aşa? Ei bine, până într-o jumătate de oră îţi voi fi alături. Cred că în tot ceea ce mi-ai spus se află, aşa cum susţii şi dumneata, o oarecare doză de adevăr. Poate că nu e chiar rău acest lucru. Acum. În orice caz vreau să te văd. Mă îmbrac. Pornesc către institut. Vin.

Sfârşit, Ştefan Leahu lăsă receptorul în furcă…

— Va veni aici Costea Negrescu? Nu. Nu-l va mai găsi. Nu va trebui să-l – mai găsească. Va… Ştefan Leahu se încheie cu un gest reflex la halat. Apoi se descheie. Şi-l scoase. Aruncă halatul pe birou, peste cărţi, peste planuri, peste hârtii. Se precipită spre uşă. O deschise. O închise în urma lui şi începu să fugă pe coridor. Să fugă. Acolo. La capătul acestuia, în faţă, deschisă, din podea şi până în tavan se căsca fereastra. Prin golul ei, primăvara intra în clădirea Institutului, o dată cu zgomotele de afară.

Biroul lui Ştefan Leahu se afla la etajul cinci. Mare, din ce în ce mai mare, deschizându-şi larg braţele, fereastra se repezi în calea fizicianului, întâmpinându-l. Repede, repede, mai repede… Umbra străinului, nelămurită, crescută pe negândite din golul scărilor, se prăvăli parcă în calea celui care alerga, tăindu-i drumul ca un zid crescut din pământ, răsturnat înainte-i. Izbirea celor doi fu violentă.

– Păi bine, omule, izbucni fizicianul…

— Doctore Leahu, dumneata? Dumnezeule, de când te tot caut. Am aşteptat trei ceasuri în faţa uşii casei dumitale. Ai fugit de mine. Dar eu nu se putea să nu te caut, să nu te înştiinţez!

Era Viorel Ursu, cu aparatul de fotografiat şi magnetofonul său miniatural, atârnate pe după umăr. Ziaristul îşi propusese să-l descopere pe Ştefan Leahu oriunde s-ar fi aflat şi în sfârşit izbutise.

La început, fizicianul îşi privi interlocutorul, ţâşnit din noapte ca dintr-un arc, cu surprindere. Apoi, încruntat, se căzni să-l înţeleagă. Îl însoţi încet; cu fiecare nou pas alături unul de altul, cei doi se apropiară de geamul deschis.

Ajuns aici, ziaristul se întrerupse.

— Te văd înfrigurat, doctore Leahu. Sper că-mi îngădui să o închid, nu? Leahu încuviinţă, făcând un semn din cap. Viorel Ursu închise fereastra, apoi îşi urmă şirul vorbelor.

— Aşa! Mi-a mai venit sufletul acasă. Nici nu ce bucuros sunt că am dat peste dumneata. Uite ce este, Azor, explică Ursu gesticulând, dar pe tonul pe care ar fi relatat un fapt divers oarecare, Azor, câinele lui Francisc Năsturel, biologul-şef de la seismologie, Azor, un câine al naibii de isteţ, a transmis nişte veşti… dar aici pe coridorul ăsta nu mai adaug nimic. Să intrăm în biroul dumitale, doctore…

Maşinal, neînţelegând de loc ce vrea ziaristul cu câinele lui Francisc Năsturel, pe care-l cunoştea personal – făcuseră o dată parte dintr-o aceeaşi delegaţie, cu prilejul unui congres ţinut în străinătate – doctorul Ştefan Leahu se supuse. Intrară în birou. Cel dintâi Leahu.

— Ai cumva ceva de băut? Un coniac… Sau în orice caz ceva tare.

În timp ce Leahu încuviinţă în tăcere, ziaristul continuă:

– Primăvara e încă prea tânără. Nopţile sunt răcoroase. Am stat prea mult pe afară. Aproape c-aş spune că mi-e frig.

Fără să-şi ceară voie, Viorel îşi aprinse apoi o ţigară şi se întoarse, ca într-o piruetă, pe scaun, pentru ca să-şi sprijine bărbia pe speteaza lui.

Gestul i se păru lui Leahu mult prea intim, chiar ofensator. Se stăpâni însă, şi scoţând dintr-un mic dulăpior practicat în perete o sticlă de coniac şi două pahare, îi umplu unul vizitatorului său neprevăzut.

— Mulţumesc. Ziaristul sorbi o înghiţitură şi, dregându-şi glasul după ce tuşi de două sau de trei ori – înecat de tăria băuturii – se pregăti să-şi reia istorisirea. Enervat, abia stăpânindu-se, Leahu i-o luă înainte:

— Sper că nu m-ai căutat numai pentru ca să-mi vorbeşti despre ogarul lui Năsturel.

— Ba da! Tocmai despre el. Numai că nu e ogar. E fox. Dar să vezi pentru ce. Eu, continuă Viorel Ursu, sunt de meserie ziarist şi mai ales prin vocaţie reporter. De fapt toată ziua scriu şi alerg. Alerg şi scriu. Scriu, descriu, relatez, întreb. De explicat însă nu explic decât rar şi numai în linii foarte mari. Explicaţiile amănunţite le dau oamenii de ştiinţă. Pune mâna pe telefon şi vorbeşte dumneata cu Francisc Năsturel. Ai să afli că... e destul de complicat. Pe mine m-a fiert de viu în apele explicaţiilor lui, timp de vreo două ceasuri, până ce am priceput şi m-am lămurit, cât de cât. Dumneata însă ai şanse să pricepi imediat. Da, da.

Vorbeşte cu el şi ai să afli. Azor a transmis nişte veşti de la Doina. De la Doina Harnagea!

— Ce face? Se-ntoarse, încruntându-se, doctorul Leahu.

— Vorbeşte cu el şi ai să afli. Şi, în primul rând, vei cunoaşte amănuntul că, cel puţin acum patru zile, adică la

16 zile după accident, Văraru şi Doina Harnagea mai trăiau acolo jos!

Stupefiat, Ştefan Leahu întinse mâna, cuprinzând receptorul telefonului. Viorel Ursu se ridică de pe scaun şi, pipăindu-şi cu înfrigurare pardesiul azvârlit peste un scaun, îşi căută carnetul.

Îl găsi. Îşi scoase creionul mecanic din buzunarul interior de la piept şi, grăbit, din picioare, notă cu un scris mare şi tremurat: „O experienţă senzaţională…” Nu. Nu e bine. Se întrerupse. Altfel! Trebuie scris în alt fel. Da. Exact. Scrise din nou: „*Câinele Azor transmite: fizicianul Sandu Văraru şi Doina Harnagea trăiesc*”.

Privi apoi încântat foaia de carnet. Da, pentru viitorul lui reportaj acesta era cel mai potrivit titlu. Apoi, deodată, în timp ce Leahu îşi începuse convorbirea cu Francisc Năsturel, ziaristul tresări ca şi cum s-ar fi scuturat de nişte lanţuri care-l ţintuiseră locului şi aruncă o privire fugară pe cadranul ceasului de mână. „Doamne, e ora trei şi jumătate. Dacă în treizeci de minute nu dau vestea la ziar, nu mai apare mâine” şi, smulgându-şi pardesiul de pe scaun, dispăru în trombă.

Aşa află Ştefan Leahu despre isprava lui Azor. Prins în viitoarea veştii adusă de ziarist şi pe larg amănunțită de Năsturel îşi deschise toată puterea lui de căutare înspre ea. Revenită în răstimpuri încă, imaginea lui însuşi de adineaori deveni din ce în ce mai străină.

Începu să i se pară chiar că altcineva alergase mai înainte pe coridor…

Curând începu să-şi adune planurile, să rânduiască hârtiile împrăştiate pe birou, să-şi strângă volumele scoase din bibliotecă. Ştefan Leahu redevenise, aparent, cel dintotdeauna.

Cele relatate de Ursu i se păreau fantastice. Nici o clipă însă nu se îndoi de adevărul lor. *Simţea* că trebuie să fie aşa, chiar dacă lucrurile păreau de necrezut.

Mu isprăvi însă de rânduit. În uşă se auziră câteva bătăi. Era Costea Negrescu. Venise.

O bucătărie fără precedent

Trecuseră douăzeci şi patru de ore din ceasul exploziei… Văgăuna împlinise o zi. Sandu Văraru se trezi cel dintâi, după primul somn – şi trebuie spus că acesta fusese reparator – primul somn din subteran. Doina continua să doarmă în scafandru. Aparatul imaginat de Leahu, „fabrica lui de apă şi oxigen”, funcţiona fără să se întrerupă, acumulând gazul în butelii. Oxigen, apă şi hrană. Acestea erau cele trei obiective necesare menţinerii vieţii. Sandu Văraru era însă conştient că, cel puţin pentru moment, la o salvare nu se putea gândi. Şi chiar dacă, printr-o întâmplare cu mult prea fericită, s-ar fi putut să fie cumva salvaţi, era limpede că aceasta trebuia să vină dinafară. Numai că, pentru ca să se întâmple una ca asta, ar fi fost nevoie de o legătură, ar fi trebuit ca el să le poată comunica celor de afară unde anume se află. Îşi măsură în gând şansele: minime. Nu cunoştea nici un sistem de comunicaţie capabil să fie pus la punct, în condiţiile în care se aflau ei acolo, la doi kilometri şi jumătate adâncime, cine ştie exact sub care punct de la suprafaţă.

Şi apoi, admiţând prin absurd că ar fi existat un mod de comunicaţie, de înţelegere, cine şi mai ales cu ce i-ar fi scos de aici. O a doua „Cârtiţă” nu exista. Să se termine construcţia „Sobolului”? Pentru ce? El însuşi, dacă ar fi fost sus în locul lui Harnagea, al lui Leahu, sau al oricărui altul, le-ar fi spus: inutil! Ei nu mai trăiesc de mult. Şi apoi, chiar admiţând că s-ar fi mobilizat toate resursele organizării şi ale tehnicii pentru a construi o nouă „Cârtiţă”, erau necesare, în condiţiuni optime de lucru, cel puţin cinci sau şase luni. Totuşi… Deocamdată trăim – îşi zise el – şi, alungându-şi cu hotărâre toate celelalte gânduri, începu să se preocupe de cea de-a treia problemă stringentă: hrana.

Este uşor, la urma urmei, să smulgi subsolului apa şi oxigenul, pe care într-un fel sau altul le poţi obţine făcând chimie şi ajutându-te de fizică, dar alimente nu poţi să produci din nisip, sau din argilă, din granit ori din oxizi minerali… Absorbit de gândurile care îi hărţuiau mai mult raţiunea decât imaginaţia, şi neizbutind să scape de fantastic, ori de câte ori îşi propunea să demareze pe o idee cu adevărat inspirată – Sandu Văraru nici nu observă că Doina, care se trezise, se apropiase de el şi că, aşezată pe un colţ de piatră, îl privea în tăcere.

De-abia când îi simţi mâna apăsându-l pe umăr, îşi reaminti de prezenţa ei.

— Iartă-mă, Doina. Mă rătăcisem în altă parte.

— Punem rămăşag că de data asta nu te jucai cu stelele?

— Nu e nevoie. Ai câştigat. Mă gândeam la ceea ce vom mânca începând de astăzi. Spun asta, întrucât nu avem nici un fel de provizie alimentară.

— Păi din toate astea, făcu ea un larg gest cu mâna, Robinson Văraru nu poate scoate ceva demn de stomacurile noastre flămânde?

— Din păcate nu suntem struţi. Şi apoi, chiar şi struţii nu mănâncă pietre. Bucăţele de piatră sunt înghiţite în general de orice pasăre doar pentru a-şi accentua funcţia de moară a pipotei. Despre struţi s-a exagerat. E o legendă.

— Şi crezi că de fapt nu s-ar putea mânca nimic din ceea ce se găseşte pe aici? îl întrebă tânăra cu o înfăţişare în parte serioasă, în parte pornită pe glumă.

Văraru îşi dădu seama că Doină îi atribuie capacităţi peste propria sa putinţă şi ripostă pe un ton brusc acrit:

— Nu… Nu cred. După cum de asemenea nu mă socotesc omnipotent. Dacă am izbutit să realizez într-un timp record această instalaţie de produs apă şi oxigen, aceasta se datorează în primul rând faptului că la bordul

„Cârtiţei” existau materialele şi mecanismele necesare alcătuirii „fabricii” noastre de apă şi oxigen, şi numai în al doilea rând pregătirii mele. Să nu uităm însă că, dacă nu eram doctor în fizică, nu m-aş fi aflat la bordul „Cârtiţei” ca pilot, şi apoi trebuie să recunoaştem că am avut şi noroc. Dumneata începi să vezi în mine un soi de erou, un Briareu[8] care face tot – şi nu este aşa. Nu sunt de loc Pico de la Mirandola[9].

Glasul Doinei vibră uşor. În tonul ei apăru o abia simţită nuanţă de părere de rău. Nu voise să-l jignească. Adevărul însă era că avea o desăvârşită încredere în el şi această încredere – în ultimele ore – crescuse şi mai mult.

— Nu. Nu te consider de loc Pico de la Mirandola, deşi tot ceea ce ai făcut – aici – până acum reprezintă totuşi ceva. Aş vrea însă să-ţi mărturisesc admiraţia mea nu atât pentru ceea ce ai izbutit să faci, cât pentru hotărârea de a nu te lăsa depăşit de tot ceea ce ni s-a întâmplat. Iar dacă uneori, când mă gândesc la toate acestea, mi se înflăcărează închipuirea, să ştii că există totuşi un temei…

— Să nu exagerăm, Doina. Nu mi-am făcut decât datoria de om de ştiinţă.

— Sandu, dumneata l-ai citit pe Hemingway?

— Pariez că vrei acum să-mi dai un exemplu „livresc”, cum se spune.

— Nu. Un citat. „Chiar zdrobit, un om adevărat nu poate fi nicicând înfrânt”… Dacă am vreo admiraţie pentru

---

[8] Gigant mitologic, fiu al cerului (Uranos) şi al pământului (Gea), cu cincizeci de capete şi o sută de braţe. Precipitat în mare de Poseidon şi înlănţuit sub muntele Etna, în Sicilia, Briareu era simbolul puterii fără limite, (n. a.)

[9] *Jean Pico de la Mirandola* (1463-1494) – celebru savant italian, faimos pentru cunoştinţele şi mai ales perspicacitatea şi curajul tezelor sale. (n. a.)

dumneata, se datorează faptului că, cel puţin până în clipa asta, ai confirmat acest punct de vedere.

— Prea bine. Fie. Văd că mă vrei cu orice preţ erou. Te avertizez însă că eroul acesta al dumitale, care aplicând ce ştie din chimie şi fizică şi folosind piese aflate la îndemână îţi asigură apa şi aerul, habar nu are - şi aceasta mă jur că este adevărat – habar nu are cum şi cu ce să te hrănească de aici încolo. Şi inaniţia îl pândeşte la fel de grav şi pe el.

— Ar trebui să te gândeşti. Eu una… Dar ia stai. Ştii, îmi amintesc ceva. Da, da. Cu câţiva ani în urmă, era prin 1967. De-abia învăţasem să citesc. Venise tatăl meu cu un ziar. Ne-a făcut lectură din el. Nu i-am priceput titlul. Era vorba despre o „fagie” neobişnuită. Se scria acolo despre un copil. Îl chema parcă Franco…

— …Bernacola, nu?

— Da ! aşa este, se miră ea, dar de unde ştii?

— Iată un alt prilej de a-ţi deschide robinetul admiraţiei pentru bietul de mine. Vei fi spunând… Zău, n-ai crede chiar dacă ţi-aş jura că am citit şi eu pe atunci informaţia în ziar. Dar nu e adevărat. Cazul Bernacola a cunoscut nu numai o celebritate jurnalistică. El s-a bucurat şi de atenţia cercurilor ştiinţifice. Copilul Bernacola – avea doar opt ani – a dat într-o zi de gustul benzinei. El locuia în Peru, la San Miguel şi a fost examinat cu cea mai mare atenţie de medicii din Lima. La început misterul era greu de elucidat. Băieţelul se plângea de violente dureri de abdomen. Acestea nu cedau decât temporar şi numai după ce neobişnuitul petrolofag consuma o porţie zilnică şi destul de respectabilă de benzină. Benzina devenise singura lui hrană… Asta a durat câtva timp. Mai apoi misterul a fost elucidat.

— Şi care era?

— Doina, Doina! Eşti gata să baţi din palme de bucurie dacă-ţi voi spune. Ei da, microorganismele. Flora bacteriană specifică a traiectului gastro-intestinal. Văd că eşti atentă…

— De ce nu aş fi?

— Ziceai că ştiinţa…

— Asta nu e matematica sau chimie şi apoi biologia mi-a plăcut dintotdeauna. Ceea ce îmi spui e interesant şi eu…

— Văd că iar începi…

— Ei bine, tac. Dar continuă.

— ...şi cum îţi spuneam, în intestine de pildă, au loc o serie întreagă de transformări de substanţe, în fond transformări chimice, determinate de fermenţii prezenţi. Unii dintre aceşti fermenţi, în loc să fie secretaţi de celulele vii ale organismului, rezultă dimpotrivă de pe urma activităţii vitale a unor agenţi microscopici.

— Flora microbiană din intestin.

— Exact, şi în intestinul subţire al micuţului Franco se aciuase un microorganism, înrudit – după cum au constatat ulterior specialiştii cu *baccilus subtilis*.

— Ce nume impozante pot să mai aibă microbii!

— Mai ales când comit acţiuni demne de pomposul lor nume. Acesta pe care 1-am numit preschimbă zaharurile în glicol butilenic, o hidrocarbură întâlnită în unii derivaţi de petrol, Un altul, *eschericia colii*, preface, în anumite condiţii, zaharurile în derivaţi de hidrocarburi. Unii fabrică acetonă sau dioxiacetonă, alţii diverse hidrocarburi. Cel izolat în intestinul micuţului Franco oxida hidrocarburile ciclice, de felul derivaţilor benzenici prezenţi în benzină, transformându-i în zaharuri…

— Bine, dar în organismul oamenilor obişnuiţi…

— Doina – ascultă-mă! Ştii la ce m-am gândit? Medicii din Lima au izbutit atunci, în primăvara anului 1967, să afle

ce se petrecuse cu intestinul subţire al lui Franco Bernacola, dar nu au cercetat şi *de ce se întâmpla* acest lucru.

— De ce? îi urmări ea gândurile.

— Eu cred că pur şi simplu în organismul lui Franco se rătăcise, se aciuase, şi se simţea bine acolo un microb banal, care secreta fermenţi ce transformau benzina în hrană energetică.

— Şi atunci, după tine, oamenii ar putea să funcţioneze cu benzină?

— Experienţa din cazul lui Berna cola a arătat că în anume condiţii acest lucru nu este imposibil. Amintirea cazului acesta însă mie mi-a dat o altă idee. *Á propos* de admiraţie, dacă ideea se va dovedi bună, să ştii că totuşi nu o merit…

— La ce te-ai gândit?

— La faptul că aici, de jur împrejur, se află şi mâncare. Multă mâncare şi noi nu ştim nimic.

— Ce mai revoluţie în bucătărie!

— Da! S-ar putea să punem bazele unei arte culinare fără precedent!

O lecţie de parapsihologie.

Când Francisc Năsturel îşi sfârşi expunerea, douăzeci de perechi de ochi se aţintiră asupră-i. Toţi cei de faţă căutau parcă să se dumirească cum anume trebuie luate cele îngrămădite de el în jumătatea de oră, cât durase referatul şi apoi scurtul comentariu care-l completase.

Îl priveau şi se priveau. Faptele erau cunoscute. Năsturel le citase fie din prestigioase publicaţii ştiinţifice străine, fie din rapoarte şi referate extrase din propriile sale lucrări. În timp ce citise şi vorbise – mai toţi cei de faţă îşi luaseră note. Cel dintâi rupse tăcerea Costea Negrescu.

— Am ascultat cu multă atenţie. Vă mărturisesc că cele împărtăşite nouă astăzi de biologul-şef al secţiei de biocurenţi din Institutul de seismologie m-au copleşit. Nu ştiam. Nu mă aşteptam să aflu despre asemenea performanţe experimentale în domeniul parapsihologici.

De fapt, referatul lui Năsturel pornise de la un caz, care la vremea sa fusese dezbătut mai de toate ziarele mari ale lumii. Lucrurile se întâmplaseră de mult, în cel de-al şaptelea deceniu al veacului. Pilotul de linie australian Wilkins făcuse, din cauze legate de unele defecţiuni ale sistemului de direcţie, o aterizare forţată pe gheţurile Antarcticei. Rămas acolo cu aparatul sfărâmat, lipsit de efecte călduroase şi rezerve alimentare, se putea considera pierdut. El fusese totuşi salvat datorită bunului său amic Harold Sherman, care – de la Sidney – reuşise să intre în contact telepatic cu el, aflând pe această cale cu totul în afară de obişnuit coordonatele geografice ale locului de aterizare…

— Da, continuă Negrescu, recunosc că nu aş fi putut crede cu putinţă o asemenea întâmplare. Ca geolog, psihologia m-a interesat prea puţin, şi mai ales noile sale capitole, din care poţi să cazi atât de uşor în braţele

facilului senzaţional. Totuşi… În orice caz, referatul şi apoi completarea făcută de vorbitor… Vedeţi, eu… Eu sunt geolog şi mă abţin de la alte comentarii. Nu am competenţă. Se poate. Probabil că aşa este, că Azor cu adevărat a… dar, ce vreţi, sunt geolog… Întrerupându-se cu un gest larg de neputinţă, tradus printr-o semnificativă ridicare din mâini, profesorul Costea Negrescu tăcu. Îşi şterse apoi ochelarii cu batista scoasă din buzunarul de-la piept şi se reaşeză pe scaun.

— Cred că nu trebuie să avem, să manifestăm asemenea rezerve. Pentru mine cel puţin, declară profesorul Alexandru Naum, secretarul Academiei, lucrurile sunt clare. Fenomenul în sine reprezintă un atavism. O rămăşiţă a putinţei pe care o avea primitivul – lipsit de uzul vorbirii şi izolat de semenii săi, rătăcit adeseori în mijlocul unei naturi total ostile – de a se orienta printr-un evident proces de „informaţie biologică”...

— A mai rămas în prezent la unele animale, la lilieci, delfini, păsări migratoare, completă o voce din ultimul rând de scaune.

— ...Dar la om, organele şi mai ales mecanismul „informaţiei biologice” s-au atrofiat, continuă Naum.

— Vreţi poate să susţineţi că transmiterea de informaţii „direct” de la om la om, de la distanţe mari, este un lucru definitiv demonstrat? întrebă altul dintre participanţii la conferinţă, un fizician.

Francisc Năsturel se consideră dator să răspundă el însuşi:

— Da. Aşa este. Cercetările noastre au dus mai departe o serie de studii mai vechi, încă din anii 1965-66, era un lucru bine stabilit că sistemul nervos al omului este caracterizat printr-o susţinută activitate electrică şi că în celulele nervoase au loc chiar şi descărcări electrice, un soi

de fulgere miniaturale, dar care nasc emisiuni de unde electromagnetice.

— ...şi, bineînţeles, îl completă Naum pe Năsturel, este în parte dovedit că toate fenomenele telepatice – şi mai ales transmiterea gândurilor de la individ la individ la distanţă – au loc tocmai pe această cale.

— ...*Mitocondriile*, nu? încercă să intre în discuţie un cunoscut naturalist.

— Evident. Nu îmi închipuiam însă că sunteţi la curent cu ultimele cercetări, la un mod atât de amănunţit – lucru care de altfel îmi face multă plăcere, îi răspunse Francisc Năsturel profesorului de botanică. Da, ele. După cum prea bine se ştie, acestea sunt nişte minuscule organe constituite în interiorul celulelor vii şi care, emiţând electroni, par a juca aci un rol de microcentrale energetice. Ori, undele electromagnetice din afară – şi de ce nu unele materializate prin biocurenţi străini? — influenţează starea electrică a mitocondriilor, determinând crearea condiţiilor propice recepţionării mesajelor transmise telepatic.

— Toate sunt bune şi frumoase, interveni abia atunci în discuţie doctorul Ştefan Leahu, dar fenomenele telepatice de care s-au ocupat atâţi cercetători de mare clasă, presupun, între altele – în mod obligatoriu dacă nu mă înşel – existenţa unui proces de voinţă. Pentru ca să fiu recepţionat, trebuie să vreau să emit, nu? Parcă aşa am înţeles eu din studiile pe această temă ale profesorului Vasiliev de la Moscova sau ale eminentului parapsiholog sovietic, doctorul L. M. Suharevski, ca să citez doar pe doi dintre savanţii care au zeci de ani de experienţă în acest domeniu.

— Nu este neapărat nevoie. De fapt fenomenul transmiterii gândului la distanţă nu este chiar atât de simplu. Sunt cel puţin două mari posibilităţi, bine distincte,

după cum au relevat până acum experienţele. Pe de o parte e vorba de o *sugestie hipnotică*. Atunci experienţa nu poate exista fără o *intenţie* şi un *sens* al transmisiei de informaţii. Dar mai e şi cealaltă posibilitate, explică Năsturel, şi anume ca…

— ...să se lucreze prin sugestie telepatică de la mare distanţă – şi în acest din urmă caz, deşi sensul şi intenţia a existat ori de câte ori s-au organizat experienţe, se cunoaşte şi o *recepţie la întâmplare* şi s-a înregistrat şi o *transmisie realizată inconştient*, deci fără intenţia expresă a celor aflaţi în cauză… S-au întâlnit cazuri, îl continuă pe Năsturel Alexandru Naum, precizând că de fapt chiar întâmplarea cu salvarea miraculoasă a lui Wilkins, pilotul australian, se desfăşurase la modul neintenţional.

— Evident! O hipersensibilitate nervoasă acţionează în sensul captării mesajelor din jur şi care au fost lansate în atenţia noastră.

— Credeţi că aşa ceva s-a întâmplat şi cu câinele Azor?

— Eu aşa socotesc, încheie Năsturel… De altfel această consfătuire a fost convocată tocmai pentru a stabili *organizarea* unui contact între noi şi cei doi rătăciţi din scoarţa Pământului. Este singura cale pe care am putea afla unde anume se găsesc…

— Nu cred, ripostă dur Leahu. Nici ei singuri, dacă sunt cu adevărat în viaţă – lucru care drept să vă spun ţine de fantastic – nu pot să ştie unde se află…

— Desigur, reveni la şarjă Năsturel, aşa e. Dar stabilirea unei legături cu ei – o dată cu posibilitatea determinării locului de unde anume vorbesc – va conduce în cele din urmă la regăsirea lor.

— Dumneata, *colega*, vorbeşti totuşi ca şi cum ar fi vorba despre nişte exploratori rătăciţi dincolo de nişte munţi sau ape, cu puştile alimentate cu gloanţe şi

echipament din belşug şi care-şi vor petrece timpul vânând şi spunând snoave vânătoreşti în jurul focului de tabără, în aşteptarea calmă a salvării lor. Nu ţii seama că fiecare clipă smulsă de ei în plus supravieţuirii reprezintă un efort, i se adresă direct, vorbind pe un ton aspru, Costea Negrescu...

— Dimpotrivă, ţin seama. Este bine să ne grăbim. Îmi permit însă să vă atrag atenţia că alura de intensitate a fluxului nervos cu care a fost descrisă curba expresiei captată de Azor corespundea calmului. Văraru nu părea - cel puţin în acel dramatic moment presupus de dumneavoastră – să-şi fi pierdut minţile de nerăbdare. Aveţi însă dreptate. E nevoie de grabă. În cadrul acesteia însă, eu propun să se studieze putinţa transmiterii la distanţă a unui mesaj telepatic către cei doi plutonauţi prin acelaşi canal de legătură – Azor.

— Şi, mă rog frumos... Cum se va transforma o legătură unilaterală, întâmplătoare, în convorbire bilaterală? Cine se va învrednici cu introducerea propriilor noastre cuvinte în mintea lui Azor, cu transmiterea lor *din Azor*, ca să zic aşa, în atenţia celor doi, şi aşa mai departe? *Cum* şi, repet, *cine*? întrebă Naum.

— *Eu*, răspunse, cu toată energia adunată în glas, Francisc Năsturel. Consider că este cazul să mă străduiesc, mai ales că există nu numai condiţii, dar şi unele şanse de reuşită.

Iris nu era singură

Îl privi amuzată. Sandu Văraru continua să urce. Din când în când îşi întorcea privirile. Îi întreba parcă fără cuvinte de ce rămân mereu în urmă. Urcuşul începuse în zori – soarele se ridicase o dată cu ei, apoi le-o luase înainte şi ajuns sus, în creştetul bolţii, îi aştepta, gătit în toată strălucirea lui, să ajungă pe platou. Ideea ascensiunii fusese a Irisei. De câte ori călătorise, timp de cinci veri la rând, pe şoseaua aceasta, care, trecând prin Corbu şi Tulgheş leagă Borsecul de Bicaz, şi ridicându-şi privirile spre stânga, acolo la răscrucea de lângă pod căutase un sprijin în zare, Piatra Roşie i-l oferise cu generozitate, deşteptându-i curiozitatea.

— Este o bornă din vremea în care pe Pământ mai trăiau giganţi, o asigurase un întâmplător tovarăş de drum, dornic să fie spiritual.

— Zic unii – şi eu am auzit legenda de la un localnic, începu un altul, că de piatra asta se leagă o întâmplare. În vremuri de demult, când au năvălit odată tătarii, o ceată de-a lor îşi tăia drum prin Carpaţi şi nimerise tocmai pe valea Bistricioarei. Rătăcind drumul, ori poate chiar atrasă într-o cursă de localnici, îşi găsise jalnicul sfârşit în cotlonul unei văi apropiate. Tătarii fură nimiciţi de bolovanii prăvăliţi de sus, de căderea falnicilor brazi, „înţinaţi”[10] şi de săgeţile vânătorilor moldoveni de prin împrejurimi.

Cu acest prilej, prinşii au avut cinstea de a fi tăiaţi sus, pe creştetul stâncii aceleia singuratice, care încunună muntele, şi au înroşit-o cu sângele lor. Iată un bun prilej de a rămâne în amintirea poporului, pentru întregul munte, care de la piatră şi-a luat numele de i-au spus până peste veac, Piatra Roşie.

---

[10] Tăiaţi parţial, anume pentru a putea fi apoi prăvăliţi asupra duşmanilor. Metodă folosită de români în unele lupte în cursul evului mediu. (n. a.)

Când fu rândul unui al treilea să se amestece în discuţie, el relată interlocutorilor săi că nu legenda cu tătarii, ci pur şi simplu o observaţie a ciobanilor care-şi păşunau oile pe locurile dinspre Pântec şi Grinţieş ar fi izvorul numelui acelui munte.

Privind-o dintr-o parte, în ceasul însângerat al apusului din lunile de vară, stânca îţi apare ca ieşind din apele de foc ale amurgului, pricină îndestul de temeinică să-i fi spus păcurarii Piatra Roşie…

Cu asemenea tradiţie, cu forma aceea de tron al furtunilor, cum se întâlneau destul de des prin partea locului, în cursul verii, cu văile apropiate atât de pline de farmec, cu pădurile întunecate care-i închideau parcă accesul, stânca o atrăsese pe Iris. Tocmai dintr-această dorinţă, grupul celor cinci exploratori ai „continentului Piatra Roşie”, cum îşi numise şi ea în zori ceata, debarcă de pe strapontinele unui microbuz al întreprinderii forestiere de la Corbu, la poalele muntelui care trebuia cucerit. Tot drumul o ţinuseră într-o glumă. Văraru, în care nu ai mai fi putut cunoaşte pe omul sever şi serios de la Institut, avea un fel al lui aparte de a povesti. De pe buzele lui, cea mai banală anecdotă dobândea un haz irezistibil. Pentru Iris, care-l cunoştea doar din obişnuite întâlniri de la Institut, acest nou şi surprinzător fel de a fi al tânărului se dovedi o revelaţie. Pe la mijlocul drumului poposiră într-o vâlcea, în care un zmeuriş des le aţinu calea cu buzele lui de foc, numai bune de muşcat. Se înfruptară cu lăcomie, în timp ce unul dintre bărbaţi, geolog cu prestanţă şi faimă de om lipsit de umor, le istorisi nişte snoave cu urşi, zmeură, miere şi mure, fără cap şi fără coadă şi mai ales fără sare. Îşi reluară drumul. În dreptul uneia dintre vâlcele se rătăciră. Nu toţi. Ei doi numai. Iris Arachelian şi cu Sandu Văraru. O stâncărie plină de colţi şi de poliţe, de ai fi zis că Sfarmă Piatră trecuse pe aici, lăsându-şi treaba făcută

numai pe sfert, le aţinuse calea, şi cine ştie cum vor fi luat-o - Iris culegea din loc în loc câte-o ciuboţică a cucului – de s-au găsit deodată numai ei.

— Şi acum am să-ţi istorisesc basmul cu zmeul, începu el, măsurând-o de parcă ar fi vrut să afle tot ce s-ar ascunde în gândurile ei…

Senină, cu o lumină mai mare poate decât aceea pe care o purta în chip obişnuit în ochii ei mari, albaştri, Iris îl înfruntă cu zâmbetul.

— Vei fi fiind poate dumneata zmeul din poveste, nu-i aşa?

— Nu. Dar nici tu nu eşti zâna, şi apoi n-am pe aici vreun turn în care să te duc să te închid…

– Că nu-s zână îmi pare bine, deşi poate că nu e tocmai politicos să mi-o spui. Piatră pentru turn ai însă în jur destulă, mi-e temă doar că nu ai închipuirea pornită pe calea zidirii lui. Ştii, noi fizicienii, zmei-nezmei, zâne-nezâne, se pare că am rămas în urmă cu poezia.

— Dacă te gândeşti că am s-o folosesc pentru a-ţi asemui cerul din căutătură cu albastrul de smalţ topit al tăriilor, pe vreme de soare, sau ca să mi te-nchipui încălţându-ţi piciorul, de altfel de mărimea condurului Cenuşăresei, cu ciuboţică cucului, atunci admit că ai dreptate. De o asemenea poezie sunt depăşit. Nu o gust, şi ca atare ea nu mă-ndeamnă s-o trăiesc. Există însă şi alte poezii…

— Te pomeneşti că le vei fi scris dumneata! Începi să-mi faci surprize serioase, după câte văd!

— Să ştii c-am scris, dar nu asta are importanţă. Mă gândeam la cele două feluri de poezie care nu-mi displac.

— Mă faci curioasă…

O, nu mi-am propus acest lucru. Mă gândeam la acea sinceră poezie a începuturilor, proprie copilăriei fiecărei

literaturi, şi în al doilea rând chiar la poezia vieţii de fiecare zi. Cotidianul nostru, în tete-a-tete cu ştiinţa...

Îl privi lung. „Care va să zică Sandu Văraru are sensibilităţi de poet. El, ursul de la staţia pilot de-ncercare a maşinilor şi dispozitivelor speciale, el care… Haida de! E un truc. Am să-l pun la încercare”, îşi zise Iris.

— Şi, mă rog frumos dumitale, lăsând deocamdată cotidianul la o parte, poate că ai vrea să-mi spui şi mie despre care poezie a începuturilor literaturii vorbeşti? De fraţii Văcăreşti, de Costache Conachi, de cine mă rog?

— Întrebarea ta, Iris, are în ea o doză de ironie. Dacă e la adresa mea, treacă-meargă, nu mă cunoşti încă.

— Ceea ce nu te împiedică, după câte văd, pe dumneata, şi zicând astfel Iris accentuă ultimul cuvânt, *pe dumneata*, repetă ea, să-mi spui pe nume în timp ce eu…

— De obicei mă adresez oamenilor după cum simt că-mi stă bine s-o fac; şi apoi m-ai întrerupt. Spuneam că dacă ironia e la adresa mea te absolv, dar dacă e la adresa poeţilor amintiţi, te contrazic. O resping. Văcăreştii, aşa cum sunt ei, cum scriu ei, judecându-i în contextul epocii, pe mine unul mă emoţionează. Mă gândisem însă la alţi poeţi vechi.

— Din literatura universală?

— Da, dacă vrei. Am avut prilejul, cu trei sau patru ani în urmă, să dau de poezia vechilor trubaduri. La început m-am apropiat de ea din curiozitate. Cu timpul însă am ajuns să caut această poezie. Ascultă:

„Trei mie-mi sunt duşmanii şi doi stăpânii răi
Ce-ntr-una zi şi noapte se-ncearcă de-a mă pierde.
Mi-i inima duşmană, şi ochii mi-s duşmani
Când dragostea mi-o poartă tristeţea să-mi desmierde,
Spre cine nici o dată nu s-a gândit la mine.

Stăpân amarnic mi-este iubirea pentru tine
Stăpână-mi eşti la rându-ţi şi te visez mereu. ”[11]

— Ciudate versuri… Germane, franceze, italiene?

— Nu! Aparţin unei alte poezii. Una dintre cele mai gingaşe din câte au înflorit vreodată pe solul bătrânei Europe. Poezia occitaniană.

— Socoteam ieşirea dumitale poetică drept un anume snobism, manifestat de sobrul fizician din dumneata – că doar aceasta e eticheta sub care te cunoaşte lumea din Institutul nostru. Văd însă că am de-a face cu un adevărat exces de rafinament poetic.

— Eşti ironică?

— Deloc! La noi s-a scris extrem de puţin despre poezia occitaniană. Nu a înflorit cumva în Franţa, la poalele Pirineilor?

— Exact. Până în secolul al XIII-lea când din raţiuni legate de combaterea albigenzilor[12], oamenii locurilor au fost supuşi cu focul şi cu fierul de regii Franţei. Cultura lor a fost nimicită. Poezia lor însă a supravieţuit!

— Mistral însuşi – concurentul lui Alecsandri în cântarea ginţii latine – scrisese şi el în această limbă, nu?

— Desigur. Trubadurii din Occitania însă au lăsat splendide creaţii poetice în care sensibilitatea şi imaginea se contopesc ca într-o lumină din care…

— Mă ierţi că te întrerup. Vroiam însă să ştiu mai repede cine anume a tradus fragmentul pe care mi l-ai recitat?

---

[11] Versuri din literatura *catară*, publicate în culegere în „Cahiers du sud*”*, Marsilia 1942. Pasajul citat aparţine poetului Raymond de Mirval (sec. XIII) şi a fost redat în traducerea întocmită de autor. (n.r.)

[12] Albingenzi sau *catari* – populaţie de altădată din sudul Franței, regiunea Languedoc şi care vorbea o limbă romanică (limba oc), azi dispărută. (n.a.)

— Eu, Iris.

— Începusem să cred acest lucru şi nu-mi pare rău că l-am aflat. Mă temeam chiar să nu mă dezamăgeşti, pronunţându-mi numele cine ştie cărui traducător consacrat. Dar autorul?

— Raymond de Mirval. A scris-o în 1242. Anul în care tragedia distrugerii Languedocienilor era aproape consumată, în flăcările rugurilor şi sub dărâmăturile cetăţilor lor, cucerite de cavalerii îmbrăcaţi în grele armuri de oţel ale regelui Franţei. Dar să-ţi recit şi sfârşitul poeziei:

„Cum să trăiesc aievea, când visul chiar mă doare
Şi gândul mă frământă, crescând din toate cele
Făptura ta-n lumina stăpânului din soare,
Stăpânei ce-i din lună, stăpânelor din stele.
Şi eu te văd pe tine, din ele-n fiecare...”

Apoi Sandu Văraru tăcu. Cei doi îşi reluară drumul şi, cu gândul că-i vor găsi şi pe ai lor, acolo sus, la stânca din vârful muntelui, la poalele Pietrei Roşii, urcau cu nădejde. Aşa se întâmplă că le ieşi în cale pădunicea de brazi. Tineri copacii – totuşi treceau din lumină la umbră şi din zăduf la răcoare. În mijloc, într-un fel de poieniţă – izvorul. Se opriră din nou să-şi mai tragă răsuflarea. El se aşeză pe un bolovan. Ea rămase-n picioare. Îl privi. Îi privi apoi mâna. Degetele-i erau albe, lungi, subţiri. Unghiile trandafirii, tăiate scurt, îi dădeau un aer de şcoală. Lipseau doar petele de cerneală, pe care cu ani în urmă abia de le scotea cu piatră *ponce*.

— Sandu. Te superi că-ţi spun pe nume?

— Nu.

— Vreau să te întreb ceva. Raymond de Mirval acesta a mai scris şi alte poeme sau poate cântece?

— Desigur.

— Şi ai mai tradus şi altele?

— Tot desigur, zâmbi el.

— Atunci de ce, îşi coborî ea vocea, cu teamă parcă să nu o mai audă şi altcineva, de ce mi-ai recitat tocmai acest poem?

— Am să-ţi răspund printr-o altă întrebare. Cunoşti povestea cu condurul Cenuşăresei? Ei bine, pentru că ţi se potriveşte!

— Să mergem. Or fi ajuns sus. Să nu-i lăsăm să ne aştepte, îl îndemnă ea, pornind cu hotărâre la drum.

— Ai dreptate, să mergem, o urmă el.

Îl privi amuzată.

Arăta bine în fotografia de atunci, luată de cineva din grup acolo, sus, pe vârful Pietrei Roşii, fizicianul Sandu Văraru. Era în poza aceea lucioasă, reprezentând un grup de patru persoane, al doilea din stânga. De fapt atunci se întâlniseră ei doi pentru prima oară, Sandu şi Iris… Iar acum? Cu un zgomot sec, Iris închise albumul de fotografii. Poze. Câteva poze. Oare aceasta să fie tot, să rămână tot, de acum înainte? O imagine dintr-o fotografie, o sută de imagini dintr-o sută de fotografii?

De-abia atunci tresări. Intrase cineva. Fără să bată, fără să-l anunţe nimeni, numai el ştia cum, Viorel Ursu se afla acolo, lângă ea.

Nu-şi aduse aminte de el. Poate că nici nu-l cunoscuse vreodată. Privindu-l însă, Iris desluşi în luminiţele acelea ciudate, ce-şi pâlpâiau ziua în ochii străinului, un adevăr, un adevăr pe care-l aştepta în pofida tuturor celor cu putinţă şi fără de putinţă, şi, căutându-i drept în priviri, îl întrebă încet, rar:

— Trăieşte?

Fără să scoată vreun sunet, Viorel Ursu îşi aplecă fruntea şi şi-o ridică iar, în semn că e aşa.

Lipseşte o carte de bucate

Să faci borcane, când ai la dispoziţie resturile unei maşini de talia „Cârtiţei” nu e prea greu, cu o singură condiţie – să nu doreşti ca ele să fie de sticlă. Erau multe piese printre părţile rămase întregi sau nu ale fostei maşini de foraj de explorare, care la nevoie se puteau preschimba în recipiente. Sandu Văraru nu se codi prea mult în a le alege. După socotelile sale, erau necesare vreo sută optzeci – două sute de vase, pentru a monta… O bucătărie ca lumea. Aici Doina îl putea ajuta. Bineînţeles că nu în sensul în care poate fi considerată bucătăria numai ca o tehnologie culinară, ci chiar ca noţiune în sine – aici, în sol, doar toate lucrurile luau un alt aspect, sau mai curând dobândeau alte valori. În această lumină (mai concret spus ar fi fost „în acest întuneric”, luminat de proiectorul cu alimentare practic perpetuă), cele peste o sută optzeci de „vase” ale lui Sandu Văraru nu slujeau la servit sau preparat mâncăruri, ci pur şi simplu la „fabricat” hrană, după principiile imuabile aşezate de mii de ani la baza tehnicii fermentaţiilor. Hrană? Simplu. O vor produce celulele vii ale microorganismelor, care există până şi acolo în sol. El le va pune pe treabă. Ele vor munci, furnizând materia organică – zahăr, proteine, grăsimi.

Peste cinci sau şase zile vom avea şi hrană. Dar până atunci? Păţania primarului din Cork îi reveni în minte.

Acesta izbutise cu adevărat să trăiască zeci de zile fără să mănânce. În India fachirii fac şi azi la fel. Dar în ce condiţii?

Întâmplări de felul celebrului naufragiu survenit cu un secol şi jumătate în urmă corăbiei „La Meduse” în largul coastei de apus a Africii, de pe urma căreia au pierit după douăsprezece zile de rătăciri fără speranţe, cu pluta pe apele oceanului, o sută treizeci şi patru de oameni în

chinurile îngrozitoare ale foamei, sau foametea endemică ce bântuia altădată prin Asia de sud est şi Extremul Orient, secerând anual milioane de vieţi, au demonstrat pe deplin slaba rezistenţă umană în faţa lipsei absolute de hrană.

Ideea lui Sandu Văraru de a întrebuinţa tehnica microbiologică pentru procurarea hranei în subteran nu era rea. Se putea aplica cu succes. Necesita însă două condiţii – aparatură şi timp.

Utilajul exista… Rămăşiţele „pământeşti” ale „Cârtiţei” cum le numise – nu fără umor – Doina, într-una dintre discuţiile lor, furnizau din belşug tot ceea ce era necesar, fie ca material direct utilizabil, fie ca piese bune pentru confecţionarea unor dispozitive şi aparate. Laboratorul, adevăratul laborator pe care îl reprezentase aparatajul de măsură şi control automat al agregatului, putea servi unor asemenea scopuri. Cu timpul însă nu era de loc nici uşor şi nici simplu de luptat. Înainte de zece zile, o dată pus la punct utilajul, era de prevăzut că nu vor avea hrană fabricată de el. Problema era de a găsi ceva pentru acele zile, dar ce? Poveştile despre izolaţii care, înfometaţi fiind, îşi mănâncă ghetele sau curelele, puse în prealabil la fiert, Văraru le socotise dintotdeauna simple basme. Şi apoi plasticul înlocuise cu totul orice curea în trupul „Cârtiţei”, afară de… Ei da, afară de nişte tacheţi ai motorului auxiliar, treizeci şi doi de tacheţi, de câte o sută douăzeci şi cinci grame fiecare, confecţionaţi din piele crudă, uscată, şi bineînţeles tratată corespunzător. La început alungă ideea, apoi o reluă. În fapt era singura, singura aplicabilă. În situaţia lor.

În teorie pielea este, datorită structurii sale cologenice, o substanţă proteică, cu un ridicat conţinut de proteine. Proteinele la rândul lor constituie una dintre bazele alimentare ale omului. Aşadar înfometaţii cărţilor de aventuri, şi unii dintre eroii tragediilor reale petrecute pe

apă sau pe uscat, avuseseră temei să-şi consume pielea bocancilor sau curelele de la pantaloni la vreme de mare foamete. Numai că, de obicei încălţămintea – şi destul de des marochinăria – fiind confecţionate din piele tăbăcită cu diverşi compuşi minerali otrăvitori, lucrurile nu erau prea simple.

Pentru Văraru, în cazul tacheţilor (organe de fricţiune şi bătaie din organismul mecanic al „Cârtiţei”), calea de la piesă de motor la articol comestibil era schematic foarte simplă. Tacheţii erau însă ancrasaţi cu ulei, murdari, unii impregnaţi cu vopsea.

Aşadar amândoi, şi el şi Doina, folosind un şir de vase succesive, imaginat de Sandu Văraru, şi prin care tacheţii murdari şi apa curată circulau în contracurent, începură să spele tacheţii.

Douăsprezece ore ocupate cu spălări savant combinate despărţiră apariţia ideii de primul tachet, transformat într-o masă gelatinoasă, cvasitransparentă. Un soi de stridie uriaşă, foarte greu de tăiat de alunecoasă ce era substanţa – noua materie hrănitoare îşi lua locul pe o tavă improvizată. Sarea – clorură de sodiu exista în amestecurile frigorifice din buteliile elemenţilor de generat curent electric şi luată de acolo, dizolvata, recristalizată – asezonă puţin, neobişnuita mâncare, De altfel, lucrul la care Văraru nu se gândise la început şi care tocmai din această pricină l-a surprins a fost triplarea volumului şi marele spor de greutate luat de noua „substanţă” alimentară, din pricina apei preluate…

Apa, ultima apă de spălare a preţioasei gelatine, ieşi curată şi neutră din punct de vedere chimic. Astfel verificată, calitatea comestibilă a noului produs alimentar, el fu tăiat în bucăţele. Consumarea mâncării prin dispozitivul căştilor nu fu nici ea prea uşoară. În cele din urmă însă, mestecând încet, mult, bine şi cu mare, foarte

mare răbdare, lucru pe care i-l recomandase şi Doinei, Sandu Văraru, după ce înghiţi cea dintâi gură de „stridii artificiale”, i se adresă vecinei sale de „masă”:

— Cred că puţin piper i-ar fi conferit acestei mâncări o individualitate ceva mai pronunţată.

Tânăra, care şi ea abia izbutise să termine de mestecat o şuviţă flască şi transparentă de tachet, cu greu strecurat prin clapeta de admisiune a căştii scafandrului, clătină din cap:

— Va trebui să studiem introducerea unui nou capitol în cartea de bucate.

— ...sau eventual să redactăm una nouă, o completă zâmbind Sandu Văraru.

Unde e dosarul 2006?

Există multe oraşe mari în întreaga lume. Spre deosebire însă de oameni, care de obicei „se trezesc” mai toţi la fel (de aici imaginile de fapt comune ale căscatului, întinsului mâinilor şi picioarelor după un anume ritual, furtului de somn realizat prin acordarea acelor „încă cinci sau zece minute”), cu marile oraşe lucrurile par a se petrece cu totul după o altă regulă. Fiecare se trezeşte „în felul lui”. Dacă, prin imposibil, un om care a călătorit mult ar fi mutat cu patul, peste noapte, în somn, în cutare sau cutare capitală, ori metropolă continentală, dimineaţa devreme, numai ciulind puţin urechile, când şi le ridică de pe pernă, află dacă s-a trezit la Roma sau Stockholm, la Paris sau Moscova, la Buenos Aires sau Perth în Australia, la Bucureşti sau la Helsinki. Acesta era gândul care cuprinsese atenţia doctorului Ştefan Leahu, în acea dimineaţă timpurie şi atât de bucureşteană a începutului de april.

De-abia într-o a doua secvenţă fizicianul recapitulă tot ce se întâmplase în noaptea precedentă, cel din urmă şi mai tare tablou fiindu-i oferit de discuţia purtată cu Costea Negrescu, geologul.

În străfulgerarea de o clipă a amintirii, Leahu şi-o reaminti toată, retrăind-o. Ciudată însă, amintirea nu-i povestea cuvinte, ci îi reda imagini. *Vedea* parcă fiecare cuvânt al profesorului, *vedea* parcă fiecare vorbă a lui însuşi… Aducerile aminte îi erau restituite de privirile care-i veneau de undeva dinafară, pătrunzându-l şi reînviind în el…

Revăzu etajera cu fine porțelanuri chinezeşti din biroul său de lucru de la Institut. Ceşcuţele acelea mici cât un degetar, din secolul al XVII-lea. Fuseseră fabricate probabil după procedeul descris în scrierile sale de călugărul Amyot, un francez ce contribuise mult la

cunoaşterea Extremului Orient de către europeni. Apoi bila de fildeş. O sferă alburie, de mărimea unei portocale, înfiptă în echilibru în vârful trompei unui elefant de ivoriu şi el. În sferă însă se aflau – de la portocală la cireaşă – douăzeci şi şapte de bile săpate una-ntr-alta, fiecare liberă şi creată de artistul anonim pe locul în care se afla în mingea aceea închipuită… Arta populară din Honan… Mai jos, po o altă poliţă a scrinului-raft, lucrat şi semnat de Boulle[13] cu bronzurile şi liniile sale inimitabile, un *cloisoné* ritual, străveche piesă coreeană…

Profilată pe fundalul familiar al etajerei, silueta interlocutorului său nocturn îi reveni. Îl revedea stându-i în faţă, desenând distrat, pe când îi vorbea, sau pe când îl asculta.

Pisicii, rotunjită pe hârtie aproape dintr-o singură şi continuă dâră de creion, îi urmase un iepuraş desenat după aceeaşi tehnică. Iepuraşului – un hornar, şi aşa mai departe. Îngrămădite – o dată cu mereu rotirea colii – când cu capul în jos, când răsturnate, figurile zoo şi antropomorfe, iscate de sub vârful nervos al creionului mecanic mânuit cu un nebănuit talent de o mână sigură, ajunseră în cele din urmă să se încalece, să se întrepătrundă. Pe unele le creionase *ascultând*, pe altele le schiţase *vorbind* el însuşi Costea Negrescu… Acesta îi era obiceiul. Desenând cu mâna lăsată aproape în voia subconştientului – auzea mai bine şi vorbea mai convingător. Isprăvind cel de-al treilea iepuraş dintr-o procesiune de urechi lungi realizată pe orizontală, geologul depuse creionul peste jungla de figuri de pe hârtie şi, privindu-şi insistent palma deschisă, de parcă ar fi vrut să

[13] Celebru constructor de mobilă francez din sec. al XVII-lea. (n. a.)

citească o continuare la ce mai avea de spus în liniile ei, bine desluşite, încheie:

— Ţi-am istorisit toate acestea, nu pentru ca să-ţi vorbesc despre propriile mele începuturi şi nici măcar pentru ca să te conving că în mod obligatoriu toate începuturile adevărate, în ştiinţă, îşi au greutăţile lor, cât pentru a sublinia că cel mai adesea aceste greutăţi îşi au sălaşul lor bine ascuns, bine întărit în noi înşine. Povestea mea a fost un răspuns la povestea dumitale. O poveste pe care o bănuiam şi faţă de care atitudinea mea, care-ţi acorda o consideraţie încorsetată în rezerve de ordin moral, ca să spun aşa, constituia nu atât o luare de poziţie, cât un răspuns. Deschizându-ţi sufletul în faţa unui om pe care l-ai considerat până acum drept un adversar al dumitale – eu aş zice doar că nu îţi era prieten, fără să-ţi fie duşman – i-ai demonstrat, adică *mi-ai* demonstrat, că de fapt cel care se înşelase am fost eu…

— Nu am apelat la dumneavoastră pentru ca să vă cer un certificat de bună purtare, ripostă Leahu.

— Un certificat însă de care aveai totuşi nevoie. Vezi, dragul meu: eu, dacă e să vorbim deschis, am avut o lipsă de preţuire nu faţă de unele persoane care lucrau în acest Institut, ci faţă de o anumită mentalitate a lor, mentalitate de care s-a molipsit *linia de activitate a Institutului*. Aici s-a lucrat în fond prea compromiţător, prea mult pentru reclamă. Reclama în cercetarea ştiinţifică, dacă poate să existe, vine doar ca un corolar, este ceva cuprins în preţul experienţei cu care s-a lucrat, şi nu un scop. Voi aţi vrut să faceţi *cea mai bună maşină*, pentru a vă demonstra în primul rând capacitatea voastră şi de acest spirit de a face „ca nimeni alţii”, şi *numai pentru asta*, au fost bolnavi mai mulţi. Îl aşez printre ei de pildă şi pe acest curajos şi capabil Sandu Văraru, pe care dumneata, după câte înţeleg, nu l-ai putut suferi după ce l-ai ajutat să se

dezvolte, şi în noaptea asta îţi pare că totuşi ţi-ar fi fost superior în anumite privinţe.

— Din păcate acum e prea târziu ca să mai putem repara ceva…

— Ideea dumitale de a-ţi face *mea culpa* în plină bătălie, de a recunoaşte *post festum* că te-ai crezut prea grozav, că ai fost rău, de a te pierde în consideraţii moral-filozofice, de-a constata că nu ţi-ai iubit logodnica, că te-ai comportat ca un arivist, de-a recunoaşte că eşti în fapt un laş – nu-şi are locul cel mai potrivit să fie trăită în momentul în care cu dinţii strânşi şi pumnii încleştaţi, de-abia trebuie să te avânţi mai cu putere în bătălie… Aş vrea să nu fiu retoric şi să reuşesc să-ţi explic cum gândesc *dumitale*, care, fiind totuşi un cerebral, nu pari să ai nici o antenă veritabila, bine înfiptă în inimă.

Ascultându-l, Ştefan Leahu încerca o curioasă dedublare a propriei sale personalităţi. Îl *auzea* pe celălalt şi *se revedea*, pe el însuşi în acelaşi timp, ca într-un film post-sincronizat cu vorbele interlocutorului său. Desprinse de pe mâna ce desena şi mâzgălea fără să se oprească, privirile doctorului Leahu se ridicară, explorând neatent şi totuşi statistic raftul pe care silueta masivă a lui Negrescu se decupa atât de ferm. Obiecte aduse cu el din multele-i călătorii îi îmbogăţeau poliţele. Ceramică în special. Vase pictate, o amforă, două plăcuţe de faianţă de Delft, apoi alte vase, câteva ceşti, mânerul din sidef al unei săbii japoneze de samurai, beţişoare de mâncat orez, dulăpioare de lemn de santal, cu uşile date cu lac strălucitor prinse în ţâţâni, obiecte lucrate din os şi câte şi mai câte. Prezentându-şi raftul amicilor săi, Leahu avea obiceiul să spună: „Acesta este Extremul meu Orient”.

De fapt fiecare dintre toate aceste obiecte îi amintea de câte o conferinţă sau de vreun congres la care participase.

Revenind de la obiectele din raft la Costea Negrescu, privirile lui Leahu deveniră iar cercetătoare. „Buldogul”, cum i se spunea la Facultate geologului, avea o înfăţişare de atlet care nu renunţa la întreceri, cu toată toamna vieţii. El nu se manifesta, continua să nu se manifeste în modul său obişnuit. Dimpotrivă…

— Te-ai lăsat invadat de panică, într-o clipă de nesiguranţă, urmă geologul. Te obişnuiseşi prea mult să te crezi sigur şi iată că de data asta… Frica, prietene, frica de a nu greşi şi în fond teama de a nu-ţi zgâria prestigiul te-a pornit pe calea pe care eşti acum ameninţat să te-neci în descurajare. Iar vestea că logodnica dumitale trăieşte ţi-a răsturnat în cap întregul eşafodaj de teorii proprii, făcându-te să-ţi pară rău că puseseşi cu o clipă mai înainte mâna pe telefon ca să mă chemi. Ca om, mă bucură totuşi că deşi criza trecuse, ai avut curajul să-ţi descarci sufletul.

— Iar felul în care mi-aţi vorbit…

— Nu, nu, nu! Nu spune despre asta nici un cuvânt. S-ar putea să-ţi regăseşti tonul fals şi să reintri într-o piele din care abia ai izbutit – pentru mine cel puţin - să ieşi cu succes. Cel dintâi lucru de care e nevoie, acum să ştim sau cel puţin să *credem* (căci cred şi eu) că ei trăiesc – este ca dumneata să pui ordine în gândurile dumitale. Să te recucereşti. Ştiu că ai să poţi s-o faci, chiar dacă pentru asta îţi va trebui o adâncă chibzuinţă, dusă de-a lungul câtorva zile de odihnă. Graba cu care se cere construită maşina nu va suferi. Dimpotrivă. Iar de fiica lui Harnagea vei mai avea timp să te îndrăgosteşti de-adevăratelea, după ce o vei salva. Esenţialul este ca – pentru moment – să-ţi recâştigi cât mai repede manifesta încredere în dumneata însuţi ca şi aceea de altă dată, dar pornind de la alte premize, mai reale, mai autentice…

— Ar fi să mă mai nasc o dată.

— În lumea ştiinţifică există, ca în oricare altă lume, fel de fel de oameni. Imensa majoritate reprezintă efortul, munca. Se întâlnesc însă şi unele excepţii. Dialectic vorbind, chiar dacă nu sunt necesare, ele acţionează aidoma inhibitorilor de reacţie din procesele chimice, determinând nu numai sedimentări şi „decantări care rafinează şi purifică, dar şi luări de poziţie care folosesc tot progresului. Triumful însă, triumful, el nu este posibil fără etică profesională. Există desigur şi victorii de moment şi false valori…

Leahu îl urmărea, aşteptând încă acea lovitură pe care înainte o presimţise ascunsă în indiferenţa cu care îl tratase Negrescu ori de câte ori avuseseră prilejul să se întâlnească. Profesorul însă nu contenea să-şi poarte gândul înainte, într-alt fel.

— Îmi amintesc că într-o vreme îţi contestam valoarea. Dumneata ştii pentru ce. Fac doar parte dintre cei care socotesc că ştiinţa se învaţă, capacitatea se dezvoltă, atitudinea se lucrează, numai talentul şi aptitudinile se moştenesc. Uneori. Dinastiile reale sunt extrem de rare în ştiinţă şi ele fac parte dintre excepţiile care confirmă o regulă. Dacă în muzică Bach-ii şi Strauss-ii furnizează exemple în acest sens, ştiinţa la rândul ei se mulţumeşte cu membrii familiilor Carnot sau Bernoulli, Curie şi alte câteva nume, pe care le poţi număra pe degete. Este absurd să stabilească cineva legile de moştenire ale capacităţii ştiinţifice realizate, sau să creadă că geniul se poate lăsa moştenire, ori da de zestre. Dialectica istorică râde de asemenea încercări. Poate că tocmai o asemenea situaţie m-a iritat în cazul dumitale. Fireşte că există şi excepţii. Am spus-o de la început. Ele însă sunt strâns legate de etică. Au existat oameni care, intrând într-o familie de savanţi, s-au străduit să ajungă la nivelul membrilor ei. Pe Harnagea l-am stimat. Mi s-a părut cu adevărat un om consacrat

pasiunii sale. L-am avut adversar într-o serie de idei, adversar, mi-a rămas până la urmă. Continui însă să-l stimez. Pe dumneata la început te-am considerat o cantitate neglijabilă. Convenienţele sociale m-au împiedicat atunci să ţi-o declar răspicat. Atitudinea mea însă era lipsită de echivoc. Evenimentele din această noapte însă mi-au dovedit că am greşit. Aprecierea mea a fost totuşi – şi mă bucur pentru acest „totuşi” – pripită. Spuneai adineauri că ar fi să te mai naşti o dată. Aş dori să crezi ca oarecum, pentru mine, ai şi izbutit s-o faci.

— Profesore Negrescu, eu…

— Nu. Nu e necesar să-mi mulţumeşti. Va trebui să fii însă foarte încăpăţânat, iar dacă vei vedea în această încăpăţânare cu care va trebui să lucrezi de astăzi înainte, în oarba credinţă în succesul necesar, o ispăşire – nu pentru o noapte de îndoieli, ci pentru câţiva ani de judecăţi eronate a ierarhiei valorilor, atunci da, va fi bine. În orice caz, dacă în mănunchiul dumitale de colaboratori ai nevoie de un geolog, serviciile mele le poţi declara de pe acum dobândite.

Uluit, doctorul Leahu nu ştia ce trebuie să creadă. Îşi dădu însă seama că Negrescu îi putea fi de un real ajutor în punerea la punct a celei de-a doua „Cârtiţe”. El şi ai lui, specialişti în problemele legate de structura materiei prin care urma să se mişte noua „Cârtiţă”, reprezentau aliaţi de nepreţuit. Acceptă oferta profesorului Negrescu. Îi exprimă mulţumirile sale. Uitându-se la ceasul de mână, Costea Negrescu îşi închise creionul mecanic, se ridică de pe fotoliul de lângă birou, clătină din cap în chip de salut sau poate de încurajare şi, apucându-şi cu o mână pardesiul trântit cu neglijenţă peste o măsuţă cu cărţi, se îndreptă spre uşă. În urma lui, doctorul Ştefan Leahu îşi ridică de la birou privirile în care acum lucea o lumină stranie – nouă.

Pe hârtia de pe marginea biroului ultimul iepuraş rămăsese fără urechi.

Ştefan Leahu dobândise un prieten. Iar acesta avea o judecată aspră, dură, fără cruţări circumspecte, pe care nu o întâlnise până atunci prea des Leahu, în apropierea lui.

Ajuns acasă, Ştefan Leahu se dezbrăcase grăbit şi se culcase. Somnul îl cuprinsese repede, odihnindu-l cu adevărat. Iar în zori, când obişnuitele zgomote ale zilei îl treziră, readormi. Şi readormi şi mai târziu în cursul dimineţii, când se trezise pentru a doua oară. Împăcat cu el însuşi, acum, din nou, în trezie, se întinse şi, lucru rar, se hotărî să mai zăbovească puţin în pat. Da. Nu se mai grăbea. Acum, când aflase şi că ei supravieţuiseră, dincolo de apreciatul posibil, dar mai ales de când reluarea ideii „Cârtiţei” îşi găsise în sfârşit în el o nouă justificare, ştia că are nevoie de calm. *Festina lente*[14], dictonul latin, începu să-şi trăiască în mintea doctorului Leahu, în chip constructiv, toată puterea sa de exemplu.

Când, ceva mai târziu, se sculă şi intră în baie, tânărul om de ştiinţă îşi aduse aminte de ceva. Se reîntoarse în camera sa de culcare şi chemă la telefon Institutul, cerând să-i fie pregătite toate dosarele cu planurile de execuţie ale vechii „Cârtiţe”. Unicate, câteva dintre ele erau absolut necesare montării noului agregat, aplicarea lor întocmai scutea o serioasă cheltuială de timp.

Apoi, pentru întâia oară cu adevărat destins de la începutul acestei teribile întâmplări, cum o numise Negrescu, reintră în baie. Fu întrerupt însă în scurtă vreme de sunetul telefonului, pe care-l auzi prin uşa rămasă întredeschisă. Cu jumătate de obraz acoperit de cremă, se apropie de aparat şi ridică receptorul.

---

[14] Grăbeşte-te încet (adagiu latin), (n. a.)

— Cum? Lipseşte dosarul cu planul 2006? L-a luat Sandu Văraru? Ca să-l consulte? Acasă? Aha… Gânditor, repuse receptorul în furcă. Dacă dosarul acesta rămânea pierdut, pentru terminarea construirii noului agregat va fi nevoie de o cheltuială de timp în plus, de opt luni… Reintră în baie.

Viorel Ursu anchetează.

Un om îşi datorează de obicei cariera fie împlinirii unei pasiuni, fie ascultării unui sfat – prilej cu care pot intra în funcţiune şi sentimente de recunoştinţă – fie pur şi simplu orbul joc al întâmplării. De obicei acest din urmă mijloc de alegere a drumului în viaţă este rar, sau mai rar întâlnit. Pe Viorel Ursu îl făcuse ziarist Jules Verne. Copil voluntar, unicul fecior al profesorului Valentin Ursu, încercase – dacă se poate spune aşa – până la vârsta de nouă ani toate „carierele” cu putinţă. Fusese pe rând întâi general, apoi colonel, avocat, procuror, medic – cu care prilej operase păpuşa sorei sale mai mari de apendicita, găsindu-şi totodată o vocaţie către chirurgie – apoi inginer, marinar, soldat, portar, sportiv, casier, vatman de tramvai şi navigator. Abia împlinise vârsta de nouă ani când o cotitură importantă avu loc în evoluţia vocaţiei sale profesionale, până atunci pe cât de inegală pe atât de nestabilă. Ea fu adusă de citirea, cu forţe proprii, a minunatului „Ocol al pământului în 80 de zile”. Ceea ce nu reuşiseră prietenii de diferite profesiuni ai tatălui său, persoane cunoscute sau văzute şi devenite între timp personaje pe scena veleităţilor profesionale ale foarte tânărului Viorel Ursu, izbuti de la prima lor întâlnire irezistibilul Phileas Fogg. Copilul din cea de-a III-a clasă a şcolii generale nu ştia că în răspunsul: „Mă fac ziarist”, pe care-l dădu unui unchi în seara zilei în care i se cumpărase

captivantul roman verne-ian, se afla închisă devenirea unui destin. Viorel Ursu ajunsese cu adevărat ziarist.

Pentru lumea din jur „ziarist” înseamnă de obicei un profesionist al jurnalisticii – noţiune destul de cenuşie pentru toţi cei situaţi în afara acestei meserii. Numai cine ştie ce înseamnă *rubrica* – gândită nu neapărat ca noţiune teoretică, definită de dicţionar, ci mai ales ca o ancoră în cotidian, adeseori neridicată cu anii – cunoaşte subtilităţile organizatorice pe care un autor englez le rezuma lapidar în fraza: „Orice gazetă îşi are fochiştii săi”, aluzie la anonimii robi ai calelor fără de care greoaiele vase cu abur de altădată nu ar fi putut merge. Dar marinarii care şi-au dus viaţa în preajma cazanelor, plini de fum şi de sudoare, intrând şi ieşind o dată cu vasul din porturi pe care nu le-au văzut poate niciodată, au avut parte de preţuire cel puţin în literatură. Pe când stiloul tocit al unui redactor II, slujitor credincios al rubricii consacrată mercurialului sau micii publicităţi, deşi perfect comparabil cu lopata de încărcat cărbuni a fochiştilor, nu fusese imortalizat încă de nimeni.

Vorbele rostite de Euclid la adresa regelui egiptean – că, „în matematică nu există drumuri pentru regi” – s-a aplicat, de când există presă, acelui care vrea cu adevărat să facă o carieră autentică de ziarist. Viorel Ursu ştia acest lucru şi-l învăţase pe pielea lui. De altfel un bun comandant de vas nu poţi ajunge fără să fi frecat o singură dată puntea „la şmotru”. Trecuseră câţiva ani din ziua în care o pornise de la redactarea unor breviare economice într-un ziar de interes regional. Anii de jurnalism activ îl împinseră însă înainte, aducându-l din rubrică în rubrică şi din pagină în pagină, până la dreptul de a semna, cu literele culese cu corp 12 ale numelui său, caseta de prezentare a unei anchete de o pagină întreagă. Şi pe acest drum se specializase. Mulţi dintre colegii săi îl considerau un as al meseriei. Şi nu era o minciună că unii dintre cititorii ziarului

îl cumpărau pentru materialele pe care le semna când Bărdasu, când Luntraru, când pur şi simplu V. Ursu, acreditând printre neştiutori părerea că în redacţia „Globului” s-ar afla trei condeie la fel de combative şi – din păcate, ziceau unii – nu totdeauna precis distincte între ele, ca „pană” gazetărească…

Cu timpul însă, Ursu îşi „specializase” scrierile. Bărdasu, competent, alegea dintr-un noian de aspecte legate de activitatea institutelor ştiinţifice câte unul şi, discutându-i cu largă respiraţie problemele, reliefa jocul dialectic al punctelor de vedere controversate, trăgea concluzii „scientiste”. Luntraru, „cavaler al faptului divers”, alegea semnificativul din întâmplarea cotidiană, împănând savoarea foiletonului cu mirări şi candide dileme, sortite parcă să-l facă mai subtil. V. Ursu realiza anchete şi mese rotunde, cu textul spiritual şi plin de vervă.

Rămăsese însă în cugetul veşnic neastâmpărat al lui Ursu, om de talie mijlocie, cu părul tuns în arici, faţa smeadă şi o ciudată licărire jucăuşe în ochii de culoarea oţelului – un capitol nebătut suficient. O dorinţă mereu neîmplinită, bătălii mereu nedate: „marile reportaje” pe care ar fi putut să le facă şi încă nu avusese prilejul. De multe ori ridicând din umeri se consola: „Nu găsesc, nu găsesc. De ce nu se întâmplă şi în ştiinţă ceva care să mă merite!” Şi când îşi spunea aceasta, Viorel Ursu vorbea serios. Maestru în discuţii de fond, spontan şi inspirat în interviuri şi anchete, preţiosul său geniu pentru reportaj era (şi nici nu s-ar fi putut să nu fie) stimulat, doar de „anume” fapte demne de ceea ce numea el „stiloul reporterului”. Un asemenea senzaţional însă nu se produsese timp de multă vreme. Acum în schimb era prea din belşug. Cazul „Azor” îl demontase pur şi simplu pe Viorel Ursu. Simţise încă de la început „vâna evenimentului”. Iată pentru ce, pentru prima oară în cariera lui de ziarist, Ursu se bătuse ca să smulgă lui

Ştefan Leahu o promisiune fermă. Un acord. Încuviinţarea de a participa la viitoarea expediţie telurică a „Cârtiţei” numărul doi.

Până atunci însă mai avea de lucru! Continuând să adulmece doritul prilej al marilor articole, Ursu rămase mereu în „prima linie” a ştiinţei: birourile tehnice ale institutelor de cercetare din Capitală şi laboratoarele oraşelor universitare ale ţării.

„Terenul”, substantiv neutru, este singurul nume propriu din gramatica vieţii mele„, declarase odată emfatic Viorel Ursu şi, credincios angajamentului pe care şi-l luase atunci, demult, faţă de Phileas Fogg, se strădui în continuare să fie şi omniprezent şi omniinformat. Aceasta însă nu însemna că Ursu nu-şi avea şi el timpul său liber sau pasiunea sa extraprofesională, acel „ *violon d'Ingres*”, care face uneori din personalitatea câte unui om un subiect de atracţie pentru mulţi dintre semenii săi, încălzindu-l şi umanizându-i trăsăturile de şablon pe care i le înhamă câteodată viaţa.

Hobby-ul lui Viorel Ursu era pictura. Pasiunea veche – o seamă de călătorii peste hotare nu făcuseră decât să i-o supraalimenteze prin imaginile furate cu privirea din expoziţii şi muzee. Dar el nu picta. Colecţiona picturi. Era un fel de a vorbi până şi acest luam. Căci la Ursu în casă puteai să regăseşti, într-un formidabil vraf de albume, pictura întregii lumi, dar… Reprodusă pe cărţi poştale ilustrate. Policrome, acestea îi fermecaseră multe dintre puţinele ore libere, în care le sorta, le clasa, le aşeza în albume, completa inscripţiile de pe paginile acestora.

Două dintre albumele doldora de ilustraţii din colecţia lui se bucuraseră până şi de atenţia unor veritabili cunoscători; erau cele consacrate secolului al XIII-lea florentin şi sienez.

Trecento-ul florentin şi cel sienez trăiau în colecţia lui Ursu prin peste două sute de reproduceri variate, oferindu-i – - ori de câte ori confisca un novice – mândria de-a şi-l transforma într-un mărturisit admirator.

Acum însă colecţia începuse să fie neglijată. Afacerea „Cârtiţa” şi înfiriparea prieteniei cu Leahu purtau toată vina.

Un nou prieten

Ataşamentul pentru o cauză comună îi apropie pe oameni. Când el este cu adevărat sincer sfârşeşte prin a-i uni. Aşa se întâmplă cu ziaristul şi cu fizicianul. Leahu îşi stabili destul de repede o serie de afinităţi înainte nelămurite cu Viorel Ursu. Surprinzând pe mulţi dintre cei din jur, prietenia lor deveni în scurtă vreme o realitate.

De fapt nu asemănările sfârşiră prin a-i suda pe cei doi, ci o anumită stare complimentară între ei. Leahu – după intrarea sa mai mult sau mai puţin justificată în Institut şi instalarea pe post de vioară secundă a conducerii, căci Harnagea nu mai întreprindea nimic fără a-l consulta, de o bună bucată de vreme – se specializase. Străduindu-se, îşi apropriase o serioasă cultură ştiinţifică, dar rămăsese în adâncul sufletului său tributar acelei doze de nesiguranţă pe care i-o reproşase atât de dur Costea Negrescu. Prea bine nici el nu ar fi putut spune despre ce era vorba. Uneori însă mai fugea de discuţii. Se ferea zile întregi de contacte neprevăzute cu alţi oameni de ştiinţă sau dimpotrivă alteori le căuta, pentru a-şi înăbuşi sentimentul ascuns prin accese de veritabilă violenţă cu care îşi „teroriza” adversarii de dispute ştiinţifice, luând o atitudine de voită răceală, atunci când nu îi aborda de pe soclul unei nimicitoare ironii. Dar numai el singur ştia de unde – din care fântână adâncă, plină cu îndoieli – ieşeau toate acestea. Siguranţa, aplombul lui Viorel Ursu îl

reconfortau. Şi de la început, învingându-şi şi cele câteva nejustificate crize de superioritate, izvorâte totuşi din caracterul lui, trecând peste furiile de moment pe care însă i le mai provoca ziaristul prin felul lui ferm de a-l lua „la fix”, trebui să-şi mărturisească bucuros că îl simpatiza. Apoi Leahu – care cu timpul învăţase atât de bine să se descurce în sesizarea defectelor celor mai subtile ale unui proiect sau în surprinderea defecţiunilor ascunse ale unui motor recalcitrant la buna funcţionare, Leahu care intuia deficienţa unei experienţe încă înainte de a o fi sfârşit – nu avea ceea ce în limbajul comun se cheamă spirit practic. Ştia să lege relaţii, avusese chiar abilitatea de a ţese o întinsă reţea de raporturi sociale, trecându-le savant şi bine dozat prin filtrele relaţiilor familiare sau de simplă convenienţă. „Fiecăruia după poziţia lui şi de la toţi după interes” îi fusese o vreme – în fond – deviza. O deviză pe care i-o imputase până şi Costea Negrescu în noaptea aceea de pomină, şi a cărei formulare i-o atribuiau gurile rele din Institut. Ea însă nu îl scutise de plictiseli pe planurile practice ale vieţii. Leahu nu izbutea de obicei nici măcar să cumpere singur din oraş lucrurile de care avea nevoie. El – care fusese consultat de specialişti de peste hotare cu privire la modificarea principiilor de funcţionare a atâtor motoare speciale – se uita cu neprefăcută deznădejde la robinetul din baie, ori de câte ori, slăbindu-i-se câte o garnitură, acesta plângea într-una. În sfârşit, existau o mie şi unul de lucruri care, izbucnind din cotidian, îl speriau pur şi simplu pe fizician. Acestora li se adăuga o manifestă nepricepere în a aborda oamenii mărunţi, izvorâtă din rutina vieţii de Institut, dusă de pe poziţia „de rang” ocupată de Leahu.

Ultimele evenimente ciobiseră serios prestigiul exterior al doctorului Ştefan Leahu. De câte ori se gândea la asta, Leahu simţea cum se înfurie. Legăturile sale cu

oamenii din Institut? Cu alţi oameni de ştiinţă? Până acum mulţi dintre aceştia – cel puţin aşa credea el - spuneau probabil, pomenindu-l: „Ce băiat bun!”... Dar ceilalţi? Şi-l aminti pe Costea Negrescu. Insinuanta întrebare începu din nou să-şi sape cale în mintea fizicianului. Pe undeva Ştefan Leahu începu să-şi dea seama că dacă ar fi avut acel „ceva”, plusul de omenie al lui Ursu, nu ar fi fost rău de loc. Nu i-ar fi stricat pentru ceea ce de-abia de acum înainte începea să se profileze drept adevărata luptă a doctorului Leahu pentru a se desăvârşi şi menţine, fără spatele larg şi robust al prestigiului lui Dionisie Harnagea.

De inegalităţile sale, fizicianul îşi dădea seama. El se ştiuse de la bun început bântuit de contradicţii şi poată că şi frânat de o doză de inconsecvenţă. Se împăcase desigur prea mult cu ideea că are părţi bune, crescute în umbra unor părţi cel puţin tot atât de rele şi viceversa. Acum ar fi dorit în chip sincer să se poată consacra numai şi numai traseului de viaţă, pe care limpede şi grav i-l sugerase discuţia cu Costea Negrescu. În tot acest cadru de căutări, jalonat de cel mai scurt drum către „Cârtiţa II”, prezenţa necesară şi credincioasă a lui Viorel Ursu nu-l mai părăsea.

Ziaristul – care nu era prea complicat, dar făcea un continuu uz de acel al „doisprezecelea simţ” (cum îi spunea el), pe care oamenii îi numesc şi *bun simţ*, nu cunoştea zbuciumul doctorului Leahu. Un zbucium pe care îl impunea el însuşi. Uneori însă îl intuia. Poate că tocmai din acest motiv se vedeau în ultimul timp din ce în ce mai des, chiar foarte des. Curând îşi deveniră aproape nelipsiţi. Pentru Ursu, fizicianul era necesar din ataşament, pentru Leahu, gazetarul devenise de neînlocuit dintr-o nevoie de ordin interior cu uimire descoperită.

Acestea făcură persoana lui Ursu din ce în ce mai des întâlnită pe coridoarele şi prin atelierele Institutului şi contribuiră la ţinerea lui la curent cu tot ce se întâmpla şi

între zidurile lui şi între cartoanele dosarului „Cârtiţa II”. Aceasta fu calea pe care Viorel Ursu află într-o dimineaţă, din gura lui Ştefan Leahu, despre absenţa dosarului 2006.

Ziaristul se hotărî să cerceteze mai îndeaproape cum stau lucrurile. Leahu îl prezentase tuturor pe Viorel Ursu drept viitor plutonaut. Nimeni nu se mai miră când conducătorul provizoriu al Institutului îşi vesti colaboratorii că noul lui prieten, se va ocupa de descoperirea dosarului. A dosarului care – după cum reieşea limpede din investigaţiile lui Leahu – fusese *luat acasă* spre consultare de către Sandu Văraru şi nu mai reintrase în dulapul lui, la un loc cu celelalte documente ale „Cârtiţei”.

Metodic, Ursu îşi începu „cercetările”. Acasă la Văraru. Acasă la Iris. La prietenii pilotului „Cârtiţei”. Pretutindeni.

Acasă la Văraru… Cheia, o cheiţă, o minusculă cheie yale, ziaristul o obţinuse de la bătrâna Anca Zamfir. Mătuşă îndepărtată a lui Văraru. Femeia locuia departe, tocmai la Snagov. O dată pe săptămână, de obicei sâmbăta dimineaţa, se încărca cu bunătăţi şi, deschizând uşa micului apartament aflat într-un bloc nu chiar atât de nou, în plin centrul Capitalei, debarca direct în bucătărioară, veselă că-şi vede nepotul. Cinci sau şase ceasuri încheiate, urmau apoi pregătirile. O scuturătură generală prin casă şi în urmă făcutul bucatelor, în care bătrâna era neîntrecută. Când într-un târziu şi mai totdeauna însoţit de câte cineva, colegi, prieteni, cunoştinţe, se ivea şi „Sandu” al ei, masa era pusă. De cum o vedea, tânărul se şi repezea la ea şi, printr-un ritual de mult consacrat o ridica pe sus, învârtindu-se o dată de jur împrejur cu ea în braţe, apoi o reaşeza pe pământ, sărutându-i mâna.

— Ho, împieliţatule, destul. Mai bine te-ai gândi ce ai să te faci când n-oi mai fi eu…

— Mamă Anico, mamă Anico! Tare mai vrei să mă pierzi. Ţi-i gândul numai să mă vezi o dată mai repede însurat!

— Vai de capul şi de păcatele mele, rău aţi mai ajuns ăştia tinerii, dacă vedeţi o pierzanie-n temeiul vieţii, îl apostrofa pe jumătate în glumă bătrâna. Apoi, coborând vocea ca pentru un anume înţeles, îl întrebă:

— Da’ Iris, Iris ce mai face?

— Zău că încă nu m-am copt îndeajuns pentru însurătoare. Dar am luat măsuri, mamă Anico. Pentru vara asta am comandat un soare! Şi pe deasupra mai merg şi la mare. În septembrie jucăm la nuntă. Mă întrebi ce face Iris? Am invitat-o la masă. Dar, ia spune, pe ziua de azi ce bunătăţuri ne mai dai? Tiii, se minuna de-adevăratelea, ridicând pe rând cu zgomot nişte capace, prin bucătărie. Saramură de crap? Da' unde minune ai găsit peştele ăsta aşa de mare şi de grozav? Saramură cu mujdei de usturoi şi mămăliguţă. Plăcinte cu brânză. Ba nu! Alivenci! Smântâna asta parcă ar fi… Să ştii că nici maica Eufemia de la Văratec nu le face aşa năstruşnice. Şi ciuperci! Ai făcut ciulama de ciuperci! Da', mă rog matale, de unde ai găsit minunăţiile astea de ciuperci de câmp? Sunt mânătărci? Aha, aşa le zice! Bine, bine! Uite ce-i, nici nu mai stau aici, nu de alta, dar cad în păcat. Mă reped mai bine până jos, la magazin, să iau o Băbească, „puterea ursului” că de… ca la saramură cu mujdei!

Topindu-se de admiraţie, mama Anica îl urmărea cum iese ca un diavol pe uşă, că dumneaei, moldoveancă de prin părţile Huşului, tare îl mai iubea. Tare, tare.

Astea toate Viorel Ursu le aflase de la sursă, iar mai târziu, înarmat cu cheiţa, se prezentase de unul singur acasă la Sandu Văraru. Mama Anica nu voise să-l însoţească. Iris era plecată la o uzină din Ploieşti.

— Nu, maică, nu mă aştepta pe mine, dacă ai nevoie să cauţi hârtiile acelea azi. Mergi de unul singur şi adu-mi sau trimite-mi înapoi cheia. Că eu până peste două sau trei săptămâni pe acolo nu trec. Numai cât mă gândesc şi mi se rupe inima. Acolo este el în fiecare lucrușor. Nu pot! Nimeni nu are dreptul să-mi ceara asta! Şi apoi îi eşti prieten, de vreme ce vrei să ajuţi la scăparea lui, dac-o mai fi vieţuind, sărăcuţul. Îi eşti prieten şi Sandu nu putea avea decât prieteni buni. Îl iubea toată lumea, toată lumea. Du-te sănătos, să încui numai cu grijă după dumneata.

Pătrunzând în casa pilotului „Cârtiţei”, Viorel Ursu simţi o emoţie intensă. Îi făcea impresia că aici, după uşa aceasta masivă de stejar, pe care scria doar numărul apartamentului – 53 – îl aştepta însuşi Sandu Văraru, la cea dintâi veritabilă întâlnire a lor.

Vestibulul era neîncăpător. Îngust, înalt. Un cuier cu ramă de lemn şi o ladă prelungă şi înaltă din lemn de nuc, roşcat-cenuşiu, alcătuiau toată mobila. Pe peretele opus lăzii, o gravură – luna – executată pe la 1640 după observaţiile lui Scheiner.

Trecu mai departe. Deschizând o uşă de sticlă transparentă intră în micul holişor al apartamentului. Neobişnuită, atmosfera casei îl izbi de la început. Pe unul dintre pereţi, drept în faţă, privirile-i întâlniră la început, suspendată, o etajeră lungă din acelaşi lemn de nuc pe care, în interior, un singur rând de cărţi mici şi deasupra un şir impresionant de ibrice de metal – aramă ciocănită – îşi disputau locul cu o călimară din acelea vechi, foarte vechi pe care diacii de altă dată le purtau legate la brâu. Ibricele, şase la număr, şi cu mărimea mergând de la aceea a unei ceşcuţe de cafea obişnuite la a unei oale de gătit sarmale, impresionau prin patina aramei şi lungimea cozilor. Tătărăşti desigur. Din Dobrogea. Călimara, albastră la culoare, purta pe o parte stema Cantacuzinilor: secolul al

optsprezecelea, dacă nu chiar al şaptesprezecelea. Coborând, privirile-i căzură asupra unei mese din fier forjat, a cărei tăblie împlinită din plăci de faianţă de Siena, veritabile, aduceau privitorului mozaicul „unor scene de vânătoare cu iepuri şi căprioare. Pe peretele opus un scrin dulăpior. Deasupra lui o oglindă mare dreptunghiulară.

Călcând cu grijă pe covor – un afgan bătând în roşu şi negru, care acoperea mai tot parchetul holişorului - Viorel Ursu dădu la o parte draperia grea, albă, din pânză groasă de in, care îl despărţea de cealaltă încăpere. Se opri pentru o clipă în prag.

Încăperea destul de mare îl copleşi, accentuând surpriza faţă de tot ce văzuse până atunci.

Mai puţin iscoditoare, căci nu poţi iscodi cu emoţia în suflet, privirile lui Viorel Ursu explorară camera pas cu pas, zăbovind îndelungat asupra fiecărui nou amănunt descoperit. Se află desluşind un plan, anume în chipul în care era aranjată încăperea. Ziaristul găsi în detaliile lui, în liniile acestui plan nişte elemente psihice, din care i se relevă omul Sandu Văraru. Mai întâi simetria. Un perete-bibliotecă ţinea faţă, în cumpăna echilibrului, unui perete dormitor. Pe masa pliantă, vechi şi patinat, un glob pământesc aştepta parcă degetele stăpânului pentru a-l roti, citind taine încă nedescoperite. Între glob şi vasul alăturat, două cărţi vechi, dar de aceleaşi dimensiuni.

Degetele lui Sandu Văraru le atinseră. Le luă, le deschise, le răsfoi. Cartea nouă, o ediţie de lux a operei lui Agricola, reproducere atentă, realizată cu un secol în urmă în Germania. Celelalte două? Nu erau cărţi: două manuscrise. „Contractul colectiv al minelor de sare de la Ocna Şugatag din 1777” şi o condică minieră tot de acolo şi din acelaşi an…

Colecţionarul din Sandu Văraru îi indică ziaristului o latură deosebită a acestuia – meticulozitatea.

Din loc în loc, sus, pe deasupra dulapului-bibliotecă – vechi vase de aramă tătărască, o corabie, replică fidelă a „Santei Maria”, confecţionată din lemn tropical şi pergament, piese de ceramică, vechi şi ele. Pe rafturi cărți şi, în faţa lor, neglijent aşezate, dar fiecare la locul potrivit, la singurul loc potrivit, *cloisoné*-uri mici, monezi, o pungă veche chievită, împletită din zale de oţel, opaiţe romane, capete de statuete antice, flaconaşe de parfum din sticlă de Boemia.

Cărţile? De tot felul. Într-o dezordine obţinută probabil cu naturaleţe de mâna care le aranjase în fiecare raft. Poate mâna unei iubite? Poate chiar a Irisei? Când culcate, când înclinate, când în picioare, lucrări din clasici se întâlneau cu literatura modernă… Interesat, Ursu citi câteva titluri: Dante, Cervantes, Erasm, Bernard Pallisy, Faulkner. Thomas Mann, Gerhard Hauptmann, Rainer Maria Rilke, George Călinescu, „Istoria Românilor” a lui Xenopol, „Istoriile” lui Herodot, o ediţie franceză a „Geografiei” lui Strabon„, „Aforismele” lui Hipocrate, cărţi de artă în editura şi sub îngrijirea lui Franz Toussaint, toate legate în preţios marochin.

„Ce tip, acest Văraru”, îşi zise Ursu. „Un grozav!” gândi el în continuare, dar imediat se ruşină de formula golănească prin care-şi exprimase admiraţia. Brusc, se întoarse în direcţia opusă. O etajeră lungă. Deasupra ei, pe toată lungimea, un şir de farfurii aşezate în picioare. Una dintre ele, o farfurie comună, cu dungă lată, roza pe margine, purta în centru o inscripţie: „*Dans la vie il faut être gay, pour ne pas mourir sans avoir ri* ”.[15]Altă dată Viorel Ursu, un mare optimist, de o robustă construcţie sufletească, ar fi zâmbit citind o asemenea inscripţie; acum

[15] „În viaţă trebuie să fim veseli, ca să nu murim fără să fi râs vreodată”. (Proverb breton), (n. a.)

însă se mulţumi s-o privească îndelung. „Sper că mai trăieşti, omule” gândi el cu o bruscă, violentă căldură în suflet. „Sper că ai să mai râzi de multe ori în viaţa asta…”

La un capăt al golului de sub etajeră se urmau pe perete trei miniaturi. Una dintre ele înfăţişa o femeie. Cu ochi albaştri, cu o buclă pe frunte şi cu părul lung, pieptănat pe spate, radia o filtrată spiritualitate. Cine să fi fost oare? Viorel Ursu nu ar fi putut să spună de ce şi-o închipuise pentru o clipă pe necunoscuta cu gâtul prelung şi umerii obrajilor uşor accentuaţi, stăpână în lumea acestei încăperi. Probabil că pentru Sandu Văraru necunoscuta din micul portret va fi reprezentat ceva. Cine ştie?

Trecuse un ceas şi jumătate de când Viorel Ursu se pierduse în contemplarea universului intim al lui Sandu Văraru – şi el îşi mai continua explorarea.

Deschise uşa, singura uşă tăiată în peretele dintre pat şi lădiţa florentină. Dădea în baie. Pe dinăuntru uşa albă era căptuşită cu o oglindă cât toată suprafaţa ei. În baie – pe planul cotidianului – de la periuţa de dinţi la papuci şi de la maşina şi crema de ras la apa de colonie Yardley, urmele lui Sandu Văraru erau evidente. Se retrase, închizând binişor uşa şi, pe gânduri, păşind încet, străbătu înapoi casa, până în vestibul. Ieşi, încuie uşa în urma lui. O încercă. Coborî pe scări cele şapte etaje. De-abia jos, revenit în tumultul străzii, îşi dădu seama că uitase să caute tocmai dosarul 2006.

Se întoarse. Luă liftul. Ajunse din nou în faţa uşii apartamentului 53, pătrunse înăuntru şi după ce încuie uşa după el, începu să caute în sertarul mesei pliante, în dulăpiorul din colţul bibliotecii, acolo unde Anca Zamfir îi explicase că-şi ţine Văraru hârtiile. Răscoli totul. Puse apoi totul la loc. Nu găsi nimic. Coborî din nou scările, cu gândul la Sandu Văraru, aşa cum ajunsese să-l cunoască *acum*.

Mult ar mai fi dat el în ceasul acela să ştie dacă îi va fi hărăzit vreodată să-l cunoască cu adevărat pe stăpânul casei!   Ancheta lui însă în legătură cu dosarul 2006 abia începuse şi trebuia să se grăbească. Se îndreptă spre locuinţa preparatoarei, care, după câte i se spusese la telefon, încă din ziua precedentă, trebuia să se fi întors de câteva ore de la Ploieşti.

Robinson şi epava.

Timpul nu este duşman al omului decât atunci când acesta nu are ce face cu el. Izolaţii, cei care au trăit recluziuni impuse de propria lor luptă cu viaţa, şi mai ales exploratorii rătăciţi, pierduţi în imensităţi de spaţiu sau de vreme, lipsiţi de comunicaţie cu restul lumii, cunosc cel mai bine această realitate. Când undeva, în mijlocul unor oameni care au dus o bătălie fără precedent pentru propria lor supravieţuire, timpul începe să treacă încet, el aduce întotdeauna cu sine o relaxare la care mai înainte nimeni nu îndrăznise să gândească cu voce tare, un multaşteptat prilej de a nu mai avea – în aparenţă şi în sfârşit – ce mai întreprinde.

La un asemenea cadru nou de desfăşurare a evenimentelor se ajunsese şi înăuntrul „golului lui Robinson”. Instalaţia de preparat hrană microbiologică pornise. Tacheţi convertiţi în proteine comestibile se mai aflau. Văraru şi cu Doina făcuseră chiar unele progrese în „ arta” gătirii lor. Rezerve de oxigen se asigurau mereu, apă exista. O dată cu optimismul născut din câştigarea primei etape a luptei pentru supravieţuire, urmară câteva zile lipsite aparent de activitate, de o activitate impusă de stringenţa situaţiei. Apăruse pentru prima oară în subteran „timpul liber”. Un adevărat timp liber, de a cărui organizare

depindea în mare măsură nu pur şi simplu buna dispoziţie a naufragiaţilor plutonauţi, ci chiar viaţa lor – şi această realitate era de cea mai mare importanţă pentru starea lor psihică generală.

„Psihologia izolării” – titlu poate neconcludent, dar adesea folosit pentru a descrie suma de reacţii intime petrecute în eul oamenilor puşi fie în situaţia de a rămâne singuri, fie de a suporta un timp mai îndelungat o aceeaşi societate, servise drept temă unui imens număr de studii ştiinţifice. Programul călătoriilor cosmice le făcuse necesare. Experienţe făcute în „camere de linişte” experimentale, în laboratoare speciale, îngăduiseră chiar formularea unor norme ale comportamentului omului aflat în stare de izolare. *„Nici o oră fără activitatea ei organizată”, „Întâmplarea nu are ce căuta în cotidianul artificial”* deveniseră de mult legi ale solitudinii petrecute în Cosmos. Se produseseră accidente, izvorâte din înflorirea „întâmplătorului” şi ele conduseseră uneori până la compromiterea rezultatelor unor costisitoare explorări ale planetelor vecine. Dar dacă modul de folosire a timpului ridica asemenea probleme, nu de mai mică însemnătate fusese stabilirea *numărului optim* de participanţi la orice călătorie în funcţie nu numai de capacitatea vehiculului, ci mai ales ţinând seama de lungimea şi condiţiile de desfăşurare a drumului. Se stabiliseră pentru marile călătorii chiar şi contraindicaţii şi în nici un caz – pentru o perioadă de izolare mai mare de zece zile – nu plecau la drum mai puţin decât trei oameni. Cosmonautul solitar era pândit de primejdia unei denaturări a reacţiilor sale normale datorită singurătăţii, susceptibilă, atât de susceptibilă de a fi influenţată diferit de teamă, iluzie, euforie generată de factorii fizici – se descoperise doar până şi o *beţie a Cosmosului*, asemănătoare oarecum celei a adâncurilor – sau tristeţe, depresiune sufletească,

nervozitate exaltată etc.   Grupul alcătuit din doi oameni îşi văzuse adeseori unitatea de păreri subliniată de absenţa unui al treilea, care să sfătuiască, să tempereze, să încurajeze sau să medieze, după caz…

Toate acestea deveniseră valabile acum pentru fostul echipaj al „Cârtiţei”. În timp ce în Cosmos însă, chiar contravenind regulilor psihologice, astronautul sau astronauţii căzuţi victimă întâmplării sau rămaşi „în doi” dispun totuşi de fondul de rezervă proprie, agonisit pe parcursul pregătirilor lor anterioare – lungile lor pregătiri pe plan fizic şi psihic – în cazul de faţă, doi muritori recrutaţi de întâmplare intraseră în pielea unei experienţe pe cât de neobişnuită, pe atât de primejdioasă.

Sandu Văraru *ştia*: şi astfel, câştigarea efectivă a primei bătălii din lupta abia începută îl umpluse de o mândră bucurie, dar umbrele nu fuseseră încă alungate de la orizont.

Fără să-şi răspundă lui însuşi dacă o cunoştea suficient pe fiica lui Harnagea, Văraru se întrebase în ultimul timp parcă din ce în ce mai des în ce măsură nu-și era necunoscut el însuşi… Dar, aşa cum scrisese cu aproape jumătate de mileniu mai înainte, în „învăţăturile” pe care le destina fiului său, Neagoe Basarab[16] fizicianul ştia că „mintea stă-n om ca steagul în mijlocul oştirii” şi tocmai pentru că acest steag era menit să-i ducă pe cei doi din nou „sus”, la lumină, Sandu Văraru elaboră un minuţios şi bogat program de activitate în subteran. El era stabilit pe criterii dintre cele mai riguroase. Spre deosebire însă de obişnuitele planuri de lucru din Institut, noul program nu fu scris nicăieri şi – fapt impus de chibzuinţă îndelungată a autorului-său, el rămânea secret pentru jumătate dintre cei

---

[16] Voievodul Ţării Româneşti (1513-1521), Neagoe Basarab a lăsat poveţe scrise: „Învăţăturile” către fiul său. Teodosie. (n. a.)

care urmau să-l aplice – adică pentru Doina. Conştient că situaţia din colectivele restrânse, vieţuind sub tensiune nervoasă accentuată, în condiţii de izolare şi primejdie permanentă, duce de multe ori la reacţii de *neconformism*, traduse prin respingerea oricăror propuneri impuse sau a unor etape de program dinainte cunoscute, Văraru se decise să-i prilejuiască Doinei o intrare treptată în noul cotidian, o trăire „de la sine” a programului. El se folosi de cele două căi obişnuite în asemenea cazuri, sugestia şi propunerea, şi chiar şi de alte artificii. Toate acestea însă făceau în fapt mai greu, mai complicat efortul psihic al lui Văraru de a-şi conduce „colectivul”. Fostul pilot ai „Cârţiţei” însă nu era un om care să dezarmeze de la primul foc.

— Doina, vreau să stau de vorbă cu tine. Mi-e cam ruşine…

— Sandu, se pare că doreşti cu tot dinadinsul să nu te înţeleg. Bănuiesc că nu vrei din nou să-mi faci o declaraţie importantă. A trecut doar, slavă Domnului, „epoca” unor asemenea declaraţii. Sau poate că a mai rămas ceva nespus? Mărturisesc că de astă dată n-am ghicit. Dacă este vorba de vreo altă primejdie decât aceea de a trăi aici, înseamnă că ai izbutit să-ţi stăpâneşti totuşi cu mult mai bine calmul. N-am simţit nimic… De ce ţi-e ruşine?

— De ce? Mă gândesc la fondul nostru comun de preocupări. În ceea ce mă priveşte, ştii că nu sunt numai fizician, mai corect spus un mecanician cu diverse afinităţi pentru alte ramuri ale ştiinţei impuse de complexitatea cercetărilor, mele. M-a preocupat destul de mult arta, istoria ei, cultura omului, evoluţia lui… Am colecţionat cu pasiune o seamă de vechituri – dumneata ştii poate şi asta de la Iris, dar în domeniile care te interesează în fond pe dumneata eu cunosc mult prea puţin…

— Crezi oare că subtilităţile literaturii moderne sau acordurile muzicii uşoare, ori modernismul în plastică mi-au monopolizat toate resursele de înţelegere?

— Nu, Doina, dar îmi amintesc că de multe ori, atunci când logodnicul dumitale aborda ideile majore din câte-o temă filosofică sau amănunţea atributele de frumuseţe ale unei oglinzi veneţiene sau graţia unei statuete de Tanagra, stabilind comparaţii sugestive, evocând date, momente… În sfârşit în asemenea cazuri uneori te-am văzut şi mai mult chiar, te-am simţit plictisită, încercată parcă pe dinăuntru chiar şi de-o stăpânită contrarietate.

— Te întrerup ca să te supăr. Trebuie să-ţi spun că majoritatea voastră, a oamenilor de ştiinţă, trăiţi prea mult în faţa unui auditoriu văzut sau nevăzut şi vă procuraţi prilejuri de a fi „interesanţi”, practicând în exces viciul absurd (sau devenit absurd) al demonstraţiei. Logodnicul meu mă aşază aproape întotdeauna în banca întâia a elevului favorit şi explică. Numai că profesorul explică cu frica de a nu rămâne nepriceput şi de a nu uita nimic, absolut nimic. Este adevărat că nu prea îmi ascultam logodnicul cu plăcere. Dumneata, Sandu, ai descoperit o parte slabă a mea. Pe alţii mi-ar fi fost ciudă dacă ar fi făcut-o, pe dumneata nu mi-e. Să ştii deci, am acest mare defect: sunt recalcitrantă la maniera didactică. Îmi place mai mult să descopăr eu, decât să mi se explice. Ştefan nu ştia *decât să explice*… Dumneata însă, Sandu…

Vocea Doinei tremură aproape imperceptibil şi bărbatul *auzi* în tremurul acela o chemare, venită de undeva de foarte departe, răzbită cu greu până aici, dar în care vibra o încordată stăpânire amestecată cu un avânt oprit, cu un foarte puternic avânt oprit – şi îi fu teamă. Ea însă continuă:

— Dumneata, Sandu, m-ai învăţat în zilele acestea atât de mult şi de multe, uneori chiar fără să mi le spui,

lăsându-mă numai să te privesc în tăcere, încât, încât mă superi atunci când îmi vorbeşti de incultură, vrând să justifici o anumită incomprehensiune între noi! Îşi sfârşise vorba într-alt fel decât s-ar fi desfăşurat ea, dacă ar fi lăsat-o să-şi ia cursul firesc. Desprinderea, precipitată şi cu greu impusă, desprinderea gândurilor ei de aici, din această discuţie, de lângă acest om, o azvârli departe în trecut. Poţi oare să vorbeşti despre o evadare în depărtare, în „demult”, atunci când abia ai trecut de douăzeci de ani? Fără îndoială că da. Totul depinde doar de meandrele propriei evoluţii, îşi răspunse Doina, confruntându-se intens cu ea, „cea de atunci”. O amintire îi revenea.

Avea „atunci” şaptesprezece ani. Primăvara îi aducea prin ferestrele larg deschise ale camerei ei nu numai mereu acelaşi început de aprilie, cucerit de parfumul liliacului alb de sub geam şi reprezentat ca de obicei în heraldica aducerilor aminte puţine încă, de înfăţişarea carnală a florilor roz-viorii-albe, ale arborelui de magnolia din faţa vilei. Continuându-şi gândurile care rătăceau pe undeva pe afară, prin jurul casei, pe prundişul din faţa scării largi de marmură albă sau poate în umbra vechii porţi româneşti pe care figurau sculptate semnele zodiacului, fiica lui Dionisie Harnagea îşi retrăia pe atunci cele mai proaspete amintiri. Cele două zile din urmă, petrecute la Sinaia, pe pârtiile de schi de pe versantul Pietrei Arse, îi îmbujoraseră culoarea din obraji şi-i poleiseră surâsul cu soare… Nu, nu ea constatase asta… „Cine eşti tu, fată cu obrazul poleit de lumină?” o întrebase el, ridicând-o din zăpadă şi aducându-i apoi schiul desprins şi alunecat departe… „Eşti a craiului mirării?” se interesase serios, în continuare, bărbatul, scuturând-o de zăpadă şi curăţindu-i costumul de schi cu o energie care nu lua de loc în seamă femeia brusc trezită într-însa de înfăţişarea lui. „De ce mă îneci în ochii aceştia atât de mari? Nu am învăţat să înot prin apele cerului, nu

am învăţat încă”, urmase el, fără ca nici un zâmbet să-i dezasprească faţa arsă de soarele piscurilor. „Ţi-ai pierdut şi o mănuşă. Ia-o! ” Luându-şi mănuşa de lână, brodată pe dosul palmei cu fir de lână verde şi galbenă, Doina roşi. „Ei poftim! Acum, după ce că e vinovată de această cădere, îşi mai şi suie bujori în obraji. Ori poate că nu ştii cât de mult îmi plac mie florile cu petale roşii? ” De-abia atunci râse străinul şi îşi dezvălui impecabilele şiraguri suprapuse ale dinţilor strălucitori. Şi tot de-abia atunci îşi reveni şi ea din tulburarea în care o cufundase întreaga scurtă întâmplare – căderea ei, ivirea lui, cuvintele pe care le rostise, căutătura lui adânc albastră. „îţi plac merele? ” Întrebarea fetei ţâşnise fără să-şi dea nici ea prea bine seama de ce, poate din surprinderea cu care îl privea. „Merele, mie, de ce? ” De data aceasta însă răspunsul Doinei veni prompt şi conştient, dându-i parcă o senzaţie de uşurare prin sănătatea temeiului său: „Pentru că mi-ar face plăcere să te văd muşcând din carnea unui măr. Dacă vii cu mine. Am să-ţi dau unul. ” Fără să-i răspundă, străinul o urmă. În câteva clipe – Doina îşi încălţase între timp schiul desprins – reajunseră din urmă grupul. Grupul *ei*. „Alec, dă-mi un măr”, porunci Doina, redevenită capricioasă şi sigură pe sine, unuia dintre băieţi. Acesta îşi scotoci buzunarul sacului de drum, în care tocmai căuta ceva şi scoase din adâncul lui un ionatan de toată frumuseţea. Cu mărul în mână, aplecându-se brusc, ţinându-şi cu măiestrie echilibrul într-o figură menită să facă impresie. Doina Harnagea ţâşni înainte spre luminişul care se deschidea acolo, spre stânci – între brazii care închideau totul într-un vast amfiteatru aflat în plină pantă. Aluneca, vertiginos şi când, peste câteva clipe, goana schiurilor pe zăpada sclipitoare încetini, nu-şi întoarse nici un singur moment privirile. Opri şi aşteptă. Pornit în iureş pe urmele ei, străinul o ajunse. Frâna lui bruscă şi apropiată o umplu de

stropi de zăpadă zburată. „Ho! Mai domol!” îl dojeni ea, întinzându-i comoara roşie din palma larg întinsă. „Iată mărul dumitale. Am ţinut seama până şi de culoarea favorită... Nu muşti? Haide!” îl îndemnă ea. Străinul zâmbi din nou. Făcu apoi un pas înspre ea, încă unul, încă unul şi... Doina simţi cum mărul i se rostogoleşte din palmă şi caldă-n obraz, întâlni răsuflarea bărbatului. Luată-n dar şi dăruită, sărutarea o încleştă o clipă de umerii lui largi. Apoi rămase singură, dreaptă, în picioare, urmărindu-l cu privirile cum ai urmări într-o noapte de toamnă târzie drumul unui meteor printre stele. Desprins din îmbrăţişare, străinul ridicase cu un gest fulgerător mărul de la picioarele fetei, îl duse la gură, muşcă din el – şi cu mărul prins între dinţi, dând din mâinile care-şi reluară bastoanele, ca o pasăre uriaşă din aripi, se mistui în zarea coborândă, ce-l ascunse fetei după o cotitură a pârtiei. Rămase singură, dar nu multă vreme. Înconjurată de grupul prietenilor ei, băieţi şi fete, care văzuseră tot de departe şi acum râdeau cicălind-o, Doina Harnagea se înfurie la început. Apoi se răzgândi şi râse, dând din umeri: „L-am sărutat ca să-i mulţumesc că m-a ridicat adineauri din zăpadă”. Dar ea ştia că minte şi singurul ei regret rămase peste timp că bietul Alec, credinciosul ei coleg şi tovarăş de schi, nu fusese inspirat să vâre în sac mere de un alt soi, de pildă batule, acelea cel puţin erau galbene. Pe străinul de pe Piatra Arsă Doina Harnagea nu-l mai văzuse niciodată. Secvenţa amintirii de atunci din faţa ferestrei larg deschisă fusese urmată de altele. De multe altele. Imaginea „vikingului” de pe Piatra Arsă dăinui o vreme. Într-un fel, simţi ea, nici nu se va şterge vreodată. În schimbul acelui măr roşu ca bujorii, sau ca cireşile şi vișinele, ca unele flori de gura leului sau ca muşcata, Doina Harnagea aflase pentru întâia oară cum se poate îndrăgosti ca şi, cine ştie, poate că o vreme fusese chiar îndrăgostită de acel om,

prezent de atunci încoace ades în paginile jurnalului ei intim. De acel om care călătorise câteodată alături cu ea prin vise, prin întâmplări în desfăşurarea cărora îi spunea fetei de fiecare dată cum îl cheamă. Trezindu-se însă, Doina îi uita mereu numele. Aşa că omul cu mărul rămase pentru totdeauna doar: „el”.

De ce-şi adusese oare aminte de „el” tocmai acum? Toată călătoria înapoi în timp a Doinei nu durase decât preţ de câteva clipe. Reintră în prezent. În suflet însă îi rămase îndoiala.

— Sandu, cred că am fost nedreaptă cu logodnicul meu… Sunt convinsă că nu ţi-ar face plăcere dacă Iris ar vorbi în acest fel despre dumneata… Nu?

Întrebându-l, Doina ştia că ea bate în retragere, că Iris niciodată nu ar fi putut să vorbească în acest fel despre Văraru, pentru că… pentru că… Simţi nevoia să fie aspră cu ea însăşi.

— Sandu, iartă-mă. E firesc să nu răspunzi la tot ceea ce întreb eu. Uneori vorbesc prea mult. Mi se pare că ţi-am mai spus – da, da, vorbesc prea mult… Tocmai atunci când cel mai bine ar fi să tac!

Ea îl privi în acelaşi timp amuzată, încurcată şi interesată, dar ochii deodată i se deschiseră mai largi şi un fel de uimire amestecată cu nelinişte o invadă. Într-un joc de linii care pe planul închipuirii ei se mişcau, se deformau, se confundau – faţa vecinului ei luă trăsăturile altuia… Şi pentru o clipă, o singură clipă, dar care fu de ajuns, renăscu în ea chipul celuilalt. Ca într-un *enchaîné* cinematografic transferul de secvenţe Văraru – „el” – Văraru se operă în trei timpi, ca şi cum i-ar fi impus tactul, în ritmul succesiv a trei bătăi de inimă, una după alta sunate…

— Doina, ce se întâmpla cu tine? auzi ea glasul lui. Ai devenit deodată atât de palidă… Alăturându-i-se, ea se rezemă brusc de umărul şi apoi de pieptul bărbatului.

Închise ochii. Apoi, cu un mare efort, se smulse din mrejele propriului ei gând şi, depărtându-se brusc, se refugie în cel mai depărtat cotlon al văgăunii. Sandu Văraru o urmărea cu privirea. Înţelegea. Ca un prieten. Ca un camarad… *Doar* ca un prieten…?

Cu faţa întoarsă înspre el, Doina Harnagea încercă să-şi cheme pe cineva în ajutor. „Ştefan, Ştefan”… apelă ea în minte, fără a-şi descleşta buzele. Imaginea lui Ştefan Leahu însă refuză să se prezinte la semnalul ei de alarmă. Fel de fel de chipuri îi năvăliră în minte Doinei, în afară de imaginea logodnicului ei, pe care nu izbuti să şi-o refacă în faţa ochilor minţii. Când, peste câteva clipe, în sfârşit „văzu” faţa serioasă, severă ca un reproş, a lui Ştefan, fiica profesorului Harnagea îşi revenise.

— Doina? Era o întrebare, o chemare la disciplină, o îmbărbătare în glasul lui, care parcă semăna cu…

— Sandu, rămâi acolo! Strigă ea în cască, şi, continuând să-i întoarcă spatele, urmă mai încet, dar ferm: Lasă-mă! N-am nevoie de tine! Să nu vii! Să nu vii…

Nici Iris nu ştie nimic.

Când Viorel Ursu sună la uşa micului apartament ocupat de Iris Arachelian şi de bătrâna ei mamă, într-unul dintre noile blocuri de locuinţe ale microraionului Domneşti al Capitalei, era pregătit să abordeze „problema” dosarului 2006 în cu totul altă lumină decât îşi propusese s-o facă, atunci, la început, când se angajase să-l caute. O vagă presimţire îl determina să creadă că nici de data aceasta nu va da de urma preţiosului dosar. În schimb îşi oferea lui însuşi un prilej, un remarcabil prilej de a o cunoaşte pe aceea care-i stăpânea gândurile lui Sandu Văraru. Acum, când ajunsese să descopere atâtea laturi nebănuite de el (şi poate şi de ceilalţi), din personalitatea fostului pilot al „Cârtiţei”, Ursu dorea neapărat să o cunoască mai îndeaproape şi pe ea.

Îi deschise bătrâna. Îl pofti în casă. O urmă în încăperea în care-şi ducea viaţa tânăra preparatoare. Avea de aşteptat: „Cel mult zece minute”. Era plecată – Iris… Un drum neaşteptat până la o cunoştinţă din vecini. Ziaristul se decise să-şi utilizeze timpul, familiarizându-se cu mediul pe care îşi propusese să-l sondeze, încercând ca de obicei să pătrundă dincolo de simpla aparenţă. Camera Irisei îl dezamăgi înainte de a-l surprinde, şi-l surprinse înainte de a-i deştepta uimirea.

O încăpere mare, luminoasă, înaltă. Un rudiment de mobilier din lemn de stejar ars, redus la cele trei mai simple expresii ale sale, pat, masă, scaun. Patul jos, imens, ocupa un sfert din suprafaţa odăii, masa, cu picioarele în x, părea a descinde dintr-o epocă în care răbojul lunilor şi al anilor se-nsemna cu cuţitul în tăbliile ei. În preajmă-i scaunul – cu trei picioare ca al cizmarilor – şi o spetează caraghioasă din două spete de lemn sculptate. Din tavan atârna un felinar autentic, confecţionat din fier forjat. Perdele rustice, două

scoarţe olteneşti pe pereţi, brâie, ştergare. Interiorul de cameră musceleană, desprins aidoma din Muzeul Satului, îl stânjeni pe Viorel Ursu, care se aşteptase să afle cu totul altceva. Cercetă cu luare-aminte modelele cusăturilor, desenele celor câtorva străchini de muzeu, admiră două icoane pictate pe sticlă, descoperi un Grigorescu de mici dimensiuni, care-l privea prin ochii blânzi ai celor doi tăurei înjugaţi la carul ce abia se târa, pe urmă-le. Mental făcu apropierea: Iris-Văraru. Despre „afinităţile” dintre oameni, indiferent de planul desfăşurării lor – sentimental, intelectual, artistic – scrisese. Oricare ar fi unghiul sub care îl priveşti pe un om alăturându-l altuia, chiar dacă îţi poţi da seama de acel inefabil din pornirile umane, e greu să-l judeci, să-l înţelegi, să-l exprimi exact, restituind imaginii sale – „luată după model” – perspectiva ei autentică şi originală, Viorel Ursu ştia toate acestea când – la auzul paşilor fetei – se reîntoarse brusc ca să-i dea un bună ziua reverenţios.

— Bună! îi răspunse ea, măsurându-l cu priviri amuzate. Aşadar eşti aici. Dumneata ai o calitate, dragul meu. Ba nu, iartă-mă, te rog, ai *două*... Era sa o uit pe cea mai importantă. Eşti un obraznic necesar! Nu, nu, să nu protestezi. Există un soi de obraznici cu care e suficient să ne întâlnim o singură dată, pentru a avea apoi mereu nevoie de ei. Iar a doua calitate? Eşti foarte *om*. Să-ţi spun drept, eu despre această noţiune zoologică am nişte păreri proprii. Dar dacă te mai ţin în picioare, făcându-ţi teorii înseamnă că devin o gazdă nepoliticoasă. Ia loc, te rog, pe singurul scaun din această încăpere.

Viorel Ursu, care ascultase aproape fără să clipească discursul Irisei, se aşeză pe scaun, nu fără a risca o întrebare:

— Are cumva instrucţiuni de funcţionare acest ustensil? Mai bine zis ar trebui să te-ntreb partea pe unde se încalecă acest simulacru de cal de lemn…

— Simpatia pe care ţi-o port a crescut cu două trepte de nivel, îl lămuri ea. Sandu Văraru îi spunea şi el tot „cal”. De ce mă priveşti aşa? Când te văd îmi aduc aminte de figurile din Institut. Să ştii că la mine în laborator există oameni care se miră că nu sunt tristă, că nu trăiesc aidoma, toată tragedia care etc., etc., adăugă ea cu un glas care parcă imita pe cineva. Că nu simt grozăvia care etc., etc., oftă ea semnificativ, rostindu-l pentru cea de-a treia oară pe etc. Pronunţat e, tî, cî, nu fără un aer de uşoară revoltă amestecat cu un sentiment de resemnare abia simţit.

Viorel Ursu încălecă pe scaun de-a-ndărătelea, îşi sprijini bărbia de spetează şi nu-i dădu direct replica. Dimpotrivă, rămas parcă în admiraţia scaunului, vorbi încet – cu ochii pironiţi în rezemătoare, domol şi oarecum doctoral:

— Am găsit numele scaunului acesta. Este un *hipotripod*. Definiţia mea sper să-mpace bine cele trei picioare cu calul deşălat pe care nici eu nu ştiu de ce totuşi îl sugerează. Ridică ochii apoi. Privirile li se-ntâlniră. Iris ghici la ce se gândea el, căci îi vorbi de-a dreptul despre asta, continuându-şi un gând al ei.

— Da. Aşa e. De ce să fiu tristă. De ce să plâng o iluzie… Dumneata nu crezi că Văraru mai trăieşte? Nu crezi că se va întoarce? Că toată această grozăvie, căci e grozăvie, aproape că strigă ea, se va isprăvi cu bine? Şi atunci trebuie să fac pe văduva înainte de vreme? Coborându-şi deodată glasul, fata îl întrebă: Spune-mi ce vor toţi aceşti oameni de la mine? I-ar bucura să mă vadă doborâtă, slabă? Ei, bine. Află că într-adevăr mi-e frică, bineînţeles! Nu-i aşa că vor reveni? Hai, vorbeşte, spune.

Nu ce ştii – de ştiut nu ştie nimeni nimic. Dar poate crezi… Nu-i aşa? *Crezi* că se vor întoarce, nu?

— Nu sunt om de ştiinţă.

— Aşadar…

— *Cred* că…

— Spune-mi pe nume. Urăsc protocolul între prieteni.

— *Cred*, Iris. De altfel, sper ca să fiu printre primii care îi vor vorbi lui Sandu Văraru despre dumneata, acolo jos. Fac parte doar din viitorul echipaj al noii „Cârtiţe”, Ştefan Leahu mi-a promis acest lucru. Vom merge împreună să-i căutăm sub Pământ. Aici însă am venit tocmai pentru a grăbi călătoria.

— Mi-ai vorbit despre dosarul 2006. Am căutat prin cele două mape cu hârtii ale lui Sandu, care se aflau la mine. Nu este! Nici nu ar fi putut să fie. Singurele lucruri pe care Sandu Văraru le încredinţa hârtiei – şi pe care mi le-a dat spre păstrare – sunt desenele. Ce-i drept, odată s-au rătăcit printre ele două planuri. Cât le-a mai căutat! Erau două scheme pe care învăţa el comenzile „Cârtiţei”. Mă priveşti mirat. Ţi-au rămas probabil gândurile la desenele lui Sandu. Desena. Este foarte adevărat. Uite-le. Fata se ridică, se apropie de peretele acoperit de brâie şi ştergare în care, spre surprinderea lui, Viorel Ursu descoperi o uşă. Uşa unui panou într-alt fel invizibil. În spatele lui se iviră cele două rafturi, pe care cărţi, hârtii de-a valma îşi arătară neorânduiala.

— Hârtiile acestea nu-s nicicând în ordine. Nu au fost şi nu sunt. Motivul unei critici de care niciodată Sandu nu m-a cruţat. Iris îi întinse mapa cu desene. O privi.

O grafică ciudată. Tuş negru. Tuş albastru. Guaşă. Uneori şi acuarelă. Dungi pufoase. Urmări una, rustic, pipăind-o pe traiectoria curbă, cu buricul arătătorului.

— Scamă, gumă arabică, îl lămuri glasul Irisei.

— De ce le-ai numit desene? E o veritabilă pictură asta, hotărî reporterul, privind al treilea carton…

— Aşa şi le intitula el. „Desenul cu dungi de culoare”… Al patrulea carton însă îi întări lui Viorel Ursu şi mai mult convingerea că oamenii sunt greu de descoperit. Între Văraru cel care ticluise asemenea expresii ale culorii şi liniei şi omul care organizase lumea aceea ruptă parcă dintr-un întreg aparte şi rămasă totuşi, paradoxal, ea însăşi, un tot întreg, Viorel Ursu surprinse o legătură. Nu-şi putea da încă bine seama de natura ei. Îşi aduse aminte că „acolo” nu văzuse nimic. Pe nici un perete… Se îndoia ca Văraru să nu creadă în „desenele” lui.

— Iris, acasă la el însă nu am…

— Ştiu. Toate sunt aici. Le lucra uneori noaptea târziu. Cu mijloace de improvizaţie câteodată. Altă dată, în urma unor savante pregătiri – duminicile. Câteva sunt executate aici. Altele – cele mai multe, acolo. Dar de îndată ce le realiza avea grijă să le scoată… Zicea că la el acasă trăieşte lumea în care se retrage ca după un meterez, pentru a fi el, cu el însuşi. Astea dimpotrivă, constituiau fugile lui, fugile „în afară”, evadarea din el însuşi. Locul lor era deci oriunde în altă parte decât între cei patru pereţi ai lui.

— Dar sunt bune…

— De obicei totul era bun, la el. Poate chiar prea bun. Însă… când îl vei întâlni, adăugă ea, cu uşor tremur în glas, să nu-i aminteşti de ele. Nimeni nu avea voie să le privească. „Fugile” lui erau doar – aşa îmi spunea – şi ruşinile lui. „Să nu le vadă nimeni, Iris”. I-am ascultat porunca. Dumneata, Viorel, îţi vei risca poate viaţa, ca să i-o redai pe a lui, pe a noastră – continuă ea încet – deci *trebuia* să le vezi…

Ridicându-se, ziaristul etală cartoanele pe pat, pe jos… Apoi, prin apropieri şi depărtări pe rând încercate – îşi

lăsă privirile să vorbească cu ele. Trupuri de animale fantastice însufleţind detalii arhitectonice vizibil împlinite din carton, aidoma recuzitei teatrale, pieţe goale în care vidul e sugerat de statui absurde şi manechine ridicule pe fonduri vişinii, cărămizii, stacojii aprinse sau portocalii, bogate în borduri negre şi umbre violete, vădeau tulburătoarea legătură dintre perspectivă şi metafizică, în maniera descoperită la începutul secolului nostru-de Georgio de Chirico, care în „Enigma orei” sau „Muzele neliniştite” lansase pictura metafizică. Dar Văraru nu se oprise la această formulă, care, departe de a constitui 1a el o finalitate, îi servise doar drept rampă de lansare a mâinii pe urma unui gând vizibil agitat de întortocheri interioare.

Feţele „oamenilor” săi purtau pe frunte, în ochi şi pe obraji un adevărat curcubeu de nuanţe, iar peisajele sale reaminteau de revolta împotriva orizontului, a copacilor şi spinărilor de deal dintr-unele creaţii ale lui Paul Klee.

În desenele lui Văraru trăiau şi vestigii evidente ale picturii „naive”. Caricaturală şi totuşi atât de blând şi concret expresivă, o mârţoagă trăgea o trăsurică, aproape soră a celei figurată de Chagall în „Negustorul de vite”, un „Ginere” într-o pădure de ferigi sau poate de lepidodendroni redivivi îi readuse aminte lui Viorel Ursu, de chipul lui Apollinaire din „Muza şi poetul” a lui Henri Rousseau Vameşul… Compoziţii geometrizate abstract şi largi fâşii de culoare, duelând cu muchea umbrelor, împlineau actele, roze şi galbene, în care retrăia, dar într-alt fel, Kandinski. Figuri izvorâte din lumea de taină a covorului oltenesc sau coborâte de după norii groşi şi violenţi ai cerului gata de furtună, ca pentru a-l linişti, îi amintiră uneori lui Viorel Ursu marile împliniri de formă şi culoare ale lui Ion Ţuculescu…

Când sfârşi de gândit asupra „desenelor”, Viorel Ursu îşi ridică fruntea, ca unul care acum abia descoperise

ceva… Ceva ce poate nu urmărise să găsească, dar care era mai important decât ceea ce căutase.

— Iris, s-a făcut târziu.

— Ţi s-a răcit cafeaua. Ai fost atât de prins în cercetarea acestor compoziţii ale lui Sandu, încât nici nu ai auzit când am ieşit să ţi-o fac, când am intrat să ţi-o aduc. Nu-mi stă în obicei să intru-n gândurile oamenilor. Nici măcar nu-mi dau prea bine seama căror forme de exprimare artistică le plăteşte un tribut mai mare grafica sau pictura lui Sandu. Vreau totuşi să te întreb dacă, cel puţin în ea, ai găsit ceva?

— Venisem să caut dosarul 2006. Să sperăm că nu va dura mult până vei înţelege că l-am găsit. Mai bine zis, de-abia acum încep să fiu sigur că îl voi afla. Aşa cum aici, şi datorită dumitale, am izbutit să-l cuprind, în sfârşit să-l cuprind în întregime pe Sandu Văraru.

— S-ar prea putea.

— Acum *ştiu*, continuă Viorel Ursu pe un ton calm, dar a cărui siguranţă nu admitea nici o replică, acum ştiu o mulţime de lucruri. Ştiu mai ales de ce crezi dumneata că Sandu Văraru se va afla din nou într-o zi printre noi, de ce eşti atât de sigură… Să ştii că acum sunt convins şi eu. Da, sunt convins şi eu! repetă ziaristul, ducând la buze ceşcuţa cu cafea şi sorbind o înghiţitură. Cafeaua era rece.

Plutonauţii au timp liber

— Cum i-ai spus?

— Rojdanic. Astăzi l-am numi zodiac. Zodiacul acesta, o expunere a prevederilor la modul general – pe lună şi apoi pe zi, ţinând seama de pretinsele influenţe ale constelaţiilor şi în general a corpurilor cereşti, influenţe care, după cum socoteau autorii acestor scrieri, îngăduiau „citirea” vremii sau a drumului destinelor omeneşti – zodiacul constituia miezul, sâmburele oricărui calendar cu pretenţie din vremea aceea.

— Ce nume curios. *Rojdanic*.

— Cel mai vechi dintre acestea s-a păstrat într-o copie transcrisă de Ion Românul în satul Sânpetru din ţinutul Hunedoarei, între 15 iunie 1619 şi 15 februarie 1620. Face parte din aşa-zisul *Codex Negoianus*.

— Sandu… Am să te rog să mă ierţi. Nu am să mai fiu niciodată urâcioasă cu dumneata. Casca asta mă împiedică. Altfel… Altfel, să nu râzi, mi-aş sprijini obrazul în palmele mâinilor, ca să te pot privi mai bine şi să mă mir. Dumneata cunoşti mult prea multe…

— Ştii prea bine că sunt un colecţionar. Când doreşti să ai în propria ta casă, în propria ta bibliotecă un calendar vechi, un străvechi calendar românesc, este şi firesc să ştii care a fost cel dintâi, cine 1-a întocmit, unde a fost tipărit.

— Mă tot întreb când îţi mai rămâne timp liber. Institutul îţi consumă doar cel puţin zece ore în fiecare zi. Apoi, dumneata scrii. Îţi redactezi lucrările. Cu Iris mergi uneori la teatru, sau la concerte.

— Câteodată mai şi desenez.

— Daa?

— Uneori. Cred însă că faci o greşeală, Doina. Dumneata, şi poate că mulţi alţi oameni, te rog să nu-mi iei în nume de rău această alăturare, nu aveţi o imagine

limpede despre ce anume înseamnă „timpul liber”. Îmi amintesc de o veche poezie cu tendinţe moralizatoare. Am găsit-o în paginile „Revistei noi”, o publicaţie condusă pe vremuri de Haşdeu. Apărea prin ultimul deceniu al veacului trecut. Era acolo vorba, în versurile poeziei, de o stăpână care făcându-i slujnicei sale socoteala timpului îi spunea mereu: „Faci asta, apoi asta, apoi cealaltă şi pe urmă stai”. Dar dacă ar fi adunat cineva la un loc „pe asta”, cu „asta” şi cu „cealaltă”, din cele zece sau douăsprezece strofe ale poeziei, s-ar fi văzut limpede că biata slujnică nu „stătea” niciodată, că nu avea timp pentru aşa ceva.

— Nu văd unde vrei să ajungi.

— Am citit undeva că un oarecare – omul avea desigur „timp liber” pentru asta – a calculat cam cât timp din viaţa unui om care trăieşte de pildă, să zicem, optzeci de ani, îi ocupă fiecare acţiune obişnuită şi indispensabilă a vieţii. După câte îmi reamintesc – eroul era un bărbat – socoteala suna cam aşa: „Slujbă – douăzeci şi şase de ani plini – o treime din totalul timpului; mâncare – şase ani şi jumătate; spălat şi bărbierit – un an şi jumătate; drumuri de acces – casă-slujbă şi viceversa – un an şi jumătate, învăţat – opt ani şi jumătate; îmbrăcat şi dezbrăcat – doi ani; mers la spectacole – un an şi jumătate… Şi aşa mai departe.

— Şi cât îi mai rămânea omului pentru el?

— Bravo, Doina. Aici am dorit să ajung. După calculul ciudatului statistician nu-i mai rămânea nici un rest. Dar te întreb, pentru ce ar mai fi avut nevoie de „timp liber”? Vezi, aici rezidă eroarea. Unii dintre noi, când vorbim sau discutăm despre timp liber, ni-l închipuim ca pe-o felie de vreme în care să nu facem nimic! Un asemenea „timp liber” însă nu există. Şi apoi, chiar dacă ar exista, nu am avea ce face cu el. Nu am avea „nevoie” de el. Îmi pare rău că fizicianul din mine nu reuşeşte uneori decât comparaţii aride şi definiţii smulse parcă din pagini de manual, dar

timpul liber este şi trebuie să rămână un timp complimentar.

— Sandu, zău că asta e fizică sadea, întrerupse ea amuzată de convingerea cu care se antrenase bărbatul în demonstraţia lui, e curat fizică…

— Se poate. Nu contest. În orice caz timpul liber, astfel definit împreună cu celălalt, cel destinat profesiei, serveşte la întregirea omului, la echilibrarea lui. Totul însă depinde de măsura în care fiecare dintre noi ştie să şi-l organizeze pentru a face din el o „evadare” pozitivă şi nu neapărat un viciu.

— Viciu?

— Evident. Colecţionarii turbaţi de pildă! Iris îmi spune uneori că un asemenea individ sunt şi eu. Din pricina ceramicii şi a cărţilor vechi, a miniaturilor şi a mobilelor stil. Ajuns aici bărbatul râse. Un râs scurt, sănătos, care îi dezvălui până la gingii lumina impecabilă a dinţilor.

— ...

— De ce râzi? Mi-o amintesc pe Iris. Când m-am reîntors anul trecut din concediu, venisem încărcat ca un stup de albine. Fluiere, ciubere pirogravate, ştergare, linguri, doage. S-a înfuriat. Şi astea toate unde o să le mai pui? Doina, tu eşti prietenă cu Iris: nu-i aşa că e o fată straşnică?

Da, Iris e cu adevărat o fată straşnică, Doina ştia asta. Şi aici în adânc se convinsese şi mai mult de adevărul din aprecierea lui Sandu Văraru. Îi răspunse scurt, printr-un „da” repezit, tranşant ca o lamă de cuţit care desparte felia de restul pâinii, fără a face firimituri, nelăsând nici o suspensie în tonul ei, prin care discuţia să fi putut aluneca înspre Iris. „Iris e bună, Iris e foarte bună, Iris e cea mai bună, gândea Doina, acest om nu ştie decât asta. În întreaga lume, fată ca Iris nu găseşti.” Leit-motivul lui Sandu Văraru devenise enervant. Nu-i mai plăcea. Nu-i mai

plăcea de loc; „Iris este cea mai bună, cea mai inteligentă, cea mai.” Ei şi?

— Sandu, să nu te superi că nu te mai pot urmări. Mă doare capul. Am să mă retrag în colţul meu.

— Da, Doina. Poftim. Cum vrei tu.

„Oare dacă ar fi fost Iris aici în locul ei, tot aşa i-ar fi răspuns? „Poftim, cum vrei tu.„ în clipa aceea Doina simţi că de fapt ei Iris nu-i place. Poate că nu i-a plăcut niciodată şi nu-şi dăduse seama. Poate că… În timp ce se retrăgea în „colţul ei”, adevărată încăpere separată, săpată de gazele exploziei într-un perete al peşterii, imaginea lui Ştefan Leahu i se deşteptă brusc în minte. Iris? Ştefan Leahu? Se surprinse încruntându-se. Nu. În această clipă nu putea să-i sufere pe niciunul dintre ei. Apoi din nou gândurile îi reveniră la Văraru. „Îl voi fi supărat.” Se gândi să-l împace. Privi peste umăr.

— Sandu. Mă gândesc că dacă ar fi fost Iris aici în locul meu, nu aţi fi fost fericiţi.

— Auzi idee? Dar pentru ce spui asta?

— Pentru că nu v-aţi fi putut săruta. Căştile astea. Izbucniră amândoi în râs. Doina continuă mai mult înveselită decât veselă:

— Am fost urâcioasă cu dumneata şi vroiam să te împac. Cred însă că actualul model al căştilor de scafandru este cât se poate de bine gândit…

— Este exact şi părerea mea, răspunse Sandu Văraru cu glasul devenit deodată mai aspru. Modelul e cât se poate de bine gândit.

Viorel Ursu are o idee.

Dosarul 2006 continua să nu se arate. După patru zile de investigaţii neîntrerupte, Viorel Ursu trebui să se declare bătut. Deducţii, logică, supoziţii, păreri, toate la un loc nu izbutiseră să-l pună pe urmele dosarului dispărut.

Vizite, discuţii, investigaţii diverse. Scotocise până şi prin biroul ocupat înainte de Harnagea, cercetase şi biroul propriu-zis al profesorului Harnagea – dar nimic şi iarăşi nimic.

Mâhnit, jignit chiar, s-ar putea spune, ca de eşecul unei antreprize pe care se grăbise să şi-o închipuie dusă la bun sfârşit şi al cărei deznodământ îi conferea oarecum un „firman” de incapacitate, Ursu se prezentă într-o după-amiază acasă la Ştefan Leahu, ca să-şi depună mandatul.

— Nu văd însă de ce te consumi atât de mult, dragul meu. Nu este şi nu este. Lucrul e clar. Cine ştie unde l-o fi pus. Dar lipsa acestui blestemat de dosar întârzie intrarea în funcţiune a noului agregat cu cel puţin două sute patruzeci de zile…

— Trebuie să descoperim dosarul. Mă gândesc să-l mai caut. *Trebuie* să-l găsim.

— Nu, prietene, se auzi din baie, prin uşa întredeschisă, vocea lui Leahu, rostind vorbele în răstimpuri (tocmai se bărbierea). E în zadar. Singurul care ne-ar putea spune unde-i dosarul este Sandu Văraru. Şi pe el nu-l putem chema la telefon. Ce vrei? Asta-i! Capul lui Ştefan Leahu se iţi prin deschizătura uşii, cu un obraz şi jumătate de bărbie acoperite încă de săpun. Da! Nu avem ce face. Vom reproiecta piesa, piesele respective… Vom pierde timp. Vom…

— Ascultă, dragul meu, dar dacă… Dar dacă, repetă Viorel Ursu, silabisind aproape fiecare cuvânt, dar dacă l-am întreba chiar pe el?

— Pe care el? Ce să întrebăm? Apăru din nou din baie, fizicianul, cu un glas intrigat.

— Pe Sandu Văraru. Să-l întrebăm unde a pus dosarul…

— Viorel, tu eşti nebun? întrebă doctorul Leahu, intrând în dormitor şi tamponându-şi cu prosopul faţa încă udă.

— Ştefan… şi Viorel Ursu abia după ce îi răspunsese cercetătorului îşi dădu seama că prietenia lor trecuse peste un nou prag, Ştefan, îl tutui el din nou… Am o idee!

Cutremurul.

Ora zilei convenţionale din subteran era trecută de două cu patruzeci de minute, când în plină „noapte” totul se zgudui. Mai întâi mărunt, apoi mai puternic. Mai întâi încet, apoi din ce în ce mai grăbit. Zguduiturile crescură, scăzură, iar crescură în intensitate, urmă o zdruncinătură pe verticală, alte cutremurări pe orizontală şi din nou două zdruncinături foarte violente de jos în sus. Sandu Văraru simţi cel dintâi seismul.

— Doina, Doina, cutremur! urlă el în cască. Lipeşte-te de peretele lateral! Lipeşte-te de-a lungul lui! mai continuă el să strige. Nu primi nici un soi de răspuns. Uriaş, un bloc de rocă se desprinse din tavan, prăbuşindu-se într-o parte a văgăunii şi stârnind praf mărunt, aşchii şi sfărâmături, care plouară peste scafandrul bărbatului. Doina continua să tacă. La lumina permanentă a proiectorului tranzistorizat, care nu suferise nimic, fizicianul se apropie, târându-se, de Doina. Se apropie, dar nu o găsi. Locul din faimosul ei colţ era gol. În schimb în podeaua lui se căsca larg o crăpătură. Fata nu se afla nicăieri. *Dispăruse*!

Sandu Văraru se reîntoarse. Consultându-şi cronometrul fixat de mâneca scafandrului, aprecie durata totală a seismului la aproximativ patru minute. Se îndreptă spre proiectorul savant instalat pentru a lumina fosta parte locuită din văgăună. Îl desprinse. Se apropie din nou de buza crăpăturii-formate. Trimise în jos un fascicol de lumină. Crăpătura era destul de adâncă. Scafandrul Doinei însă nu se zărea. Aprecie „podeaua” fisurii căscate în stâncă. Diferenţa de nivel trecea de şase sau şapte metri. I s-a întâmplat desigur ceva grav, se nelinişti el. Apoi se întoarse iar. Păşind încet, cu gândurile încă nehotărâte şi cu un fel de automatism brusc instalat în mişcări, Sandu Văraru se apropie de „maşina” de făcut hrană. Spărturi,

ţevi îndoite. Pietrele proiectate de desprinderea blocului din tavan operaseră din plin. Dispozitivul de produs apă şi oxigen, în schimb, funcţiona normal. Oxigenul se înmagazina în butelii într-un ritm lent, dar prevăzut. Apa se strângea picătură cu picătură în cei patru recipienţi depozit. Aşa cum îi apărea situaţia la cea dintâi privire, reparaţiile necesare de la instalaţia de produs proteine nu i se păreau nici ele prea complicate şi erau deci realizabile într-un timp relativ scurt – un timp care nu era în măsură să compromită micile rezerve alimentare prezente. Aşadar, pentru el cel puţin, viaţa se putea desfăşura mai departe. Până la seismul următor sau până la sfârşit... Dar sfârşitul însuşi cine e în stare să şi-l prevadă întocmai? Gândind astfel, dispariţia Doinei lua tot mai mari proporţii în mintea lui – şi ajunse pentru un moment să nu mai poată măsura toată întinderea accidentului. Trebuia să înceapă s-o caute, trebuia s-o găsească. Reparaţia putea să mai aştepte. Pentru o clipă, ideea că se află poate sub ameninţarea unui nou seism îl năvăli, paralizându-i orice iniţiativă. Se domină însă destul de repede şi, dându-şi seama că, de fapt, un alt seism, aducând noi modificări văgăunii, ar putea să-i închidă calea de acces prin crăpătura larg deschisă, a cărei gură lacomă o înghiţise pe tovarăşa lui de călătorie – grăbi pregătirile explorării.

De altfel ele nici nu durară prea mult.

O rezervă de oxigen în butelia de schimb pentru Doina, dacă eventual ar fi necesar, o provizie de hrană pe zece zile convenţionale, câţiva litri de apă, în total vreo cincisprezece kilograme de bagaj suplimentar în buzunarul extensibil, anume prevăzut în spatele scafandrului, o pârghie de metal – baston, adică, şi pârghie în acelaşi timp, realizată dintr-o ţeavă de aluminiu şi... noroc! Înarmat cu proiectorul, Văraru bătu mai întâi un piton în rebordul crăpăturii – revărsat spre interiorul văgăunii ca o buză

răsfrântă – ancoră în el, solid, frânghia lungă de oţel, scoasă din trusa scafandrului, şi apoi, fixându-se de micul glisor cu inel de atârnare, îşi dădu drumul. Alunecând uşor, atinse fără nici un accident, după numai câteva minute de coborâş, podeaua crăpăturii. Podeaua – căci printr-o ciudăţenie a naturii „fundul de sac” al fisurii era plat şi încă destul de larg; orizontal, se situa paralel aproape cu „solul” văgăunii de deasupra. Văraru asigură funia de oţel – pentru urcare, şi desfăşurând restul din ea, devenit inutil deocamdată, îl rulă înapoi pe mosorul din trusa de intervenţie a scafandrului. Zilele petrecute în subteran îl obişnuiseră cu cele paisprezece kilograme proprii ale scafandrului suplu, paisprezece kilograme în care „progresele tehnicii îngrămădeau, în afara costumului propriu-zis, confecţionat din plastic metalizat şi foarte rezistent, cu pereţi dubli, o microlume de ustensile atât de folositoare. Ridică proiectorul, cercetând locul în care coborâse. Rămase surprins. Se aşteptase la o văgăună mai mică, tăiată pe verticală, şi, când colo, constată – nu fără o serioasă surprindere – că se află în capătul unui veritabil coridor. Un culoar foarte lung, cu pereţi neregulaţi, vizibil făurit după capriciile naturii. Proiectă o lumină în sus. Abia atunci înţelese. Noua văgăună în care se afla existase dacă nu dintotdeauna, în orice caz foarte de mult, şi nici măcar nu fusese prea mult păgubită de cutremur în forma sau aspectul rocilor ei. Şi aici căzuseră câteva mici blocuri, bolovani ceva mai mari, desprinşi din partea superioară a pereţilor, acolo unde ei se continuau cu tavanul colţuros şi vechi, cu patina mineralului uitat de natură, vizibilă sub iluminarea violentă. Cutremurul, prăbuşind o porţiune din tavanul acestui neaşteptat coridor natural, prelungise în sus „golul” lui Robinson. Atâta tot. Slabele efecte ale seismului, în ciuda puterii sale, îl liniştiră pe Sandu Văraru cel puţin în această privinţă. Lumea subterană pare totuşi

destul de solidă. Dar Doina? Alunecând prin gaura căscată chiar la picioarele ei, ar fi fost firesc să se afle pe aici pe undeva. Rotindu-şi în toate direcţiile proiectorul, Văraru o căută în zadar. Nu era.

— Doinaa, Doinaa... strigă bărbatul în microfonul căştii sale. „Dacă ar fi undeva, undeva pe aproape, ar trebui doar să audă, să m-audă”, îşi zise el. Azvârlind un fascicol puternic de lumină în lungul deschizăturii culoarului, nu-i apăru în priviri capătul acestuia. Părea nesfârşit. Se hotărî să-l exploreze. Porni la drum. După numai câţiva paşi, o umbră îi atrase atenţia. O zări doar cu coada ochiului, undeva în stânga lui, mare, ameninţătoare. Întoarse privirile. Deschizătura – căci aceasta fusese umbra – decupată aidoma unei porţi de piatră, lucrată în stil gotic, în peretele de rocă, îl invita parcă să pătrundă într-o nouă văgăună. Se mulţumi să o lumineze. Apoi, trecând pragul, făcu un număr de paşi, se reîntoarse numaidecât. Lucrurile începeau să se complice, uşa deschisă de natură în stânca subterană era doar pornirea unui nou coridor, şi din el, chiar de la început, înspre dreapta şi înspre stânga, se ramificau altele. Revenit în ceea ce el numi, ca reper, coridorul central, Sandu Văraru mai descoperi alte ogive, alte coridoare, alte praguri, alte deschizături, toate comandând accesul unor tunele şi culoare care făceau din rocă un adevărat labirint.

— Doinaa, Doinaaa... mai strigă de câteva ori în cască Văraru, apoi se întrerupse din nou. Dispariţia ei de jos, din locul în care desigur căzuse, nu se putea explica decât printr-o îndepărtare de acolo, pe propriile ei picioare – şi atunci probabil că se rătăcise. Soluţia era una singură: să marcheze locul. Dar *cum* şi *cu ce*? Să bată pitoane? Mai avea 18 pitoane cu sistem de autoimplantare. Dar o dată vârât în rocă, pitonul nu mai putea fi scos. Dacă va avea nevoie? Văraru se cutremură. Cum gândesc eu oare? Dacă

vom avea, dacă vom mai avea nevoie de ele? Nu era bine. Trebuiau economisite pitoanele. Altceva. Să fixeze unul şi să exploreze legat. Mai avea doar vreo sută de metri de cablu subţire de oţel. Să-l desfăşoare şi, ajuns ia capăt, să se reîntoarcă. Complicat! Trebuia găsită o altă soluţie. O altă idee. Un material de marcat terenul? Nu îl avea la îndemână. Ar fi trebuit să se ridice, să cotrobăiască pe sus. Cine ştie dacă ar fi izbutit să afle ceva potrivit. Numai la dotarea inventarului de bord cu substanţe de balisaj al labirintelor subterane nu se gândiseră constructorii „Cârtiţei”. Deodată, ideea îi veni surprinzătoare, cu violenţa cu care fulgerul despică cerul nocturn, sfâşiindu-i întunericul cu şarpele lui de lumină. Ceasul scafandrului. Dispozitiv electronic permanent (practic avea o viaţă de vreo şase sau şapte ani), un asemenea ceas pe care nu-l remonta nimeni, înmagazina energia necesară funcţionării lui din radiaţia calorică a rocilor subterane şi era auzit doar în cască. Acum îl va scoate. Îl va aşeza acolo jos, pe solul pietros şi va pleca. Din când în când, acţionând butonul de ascultare, îi va prinde „bătaia”, aşa cum prinzi cu un radioreceptor emisia postului pe a cărui lungime de undă te afli. Dispozitivul de orientare al scafandrului va face restul, simţind apropierea sau depărtarea de ceas, şi conducându-i paşii. Râse. Ce curioasă, capacitatea omului de a simţi, de a intui uneori, de a descoperi feţele noi ale lucrurilor vechi, aspecte care erau „în lume” şi nu aşteptau decât clipa în care vor fi solicitate, pentru a se oferi utilului. De fapt în fiecare invenţie sunt ascunse, în afară de scopul pentru care a fost creată şi alte posibilităţi colaterale. Uneori – astfel, încât ele pot fi folosite nemijlocit. Sandu Văraru îşi potrivi ceasul, îl „puse” la emisie maximă. Îşi acordă receptorul din cască pe „glasul” ceasului, un tic-tac artificial – imitat de un dispozitiv mecanic, doar din motive psihologice. Verifică totul cu grijă. O dată. De două ori.

Ideea lui fusese cu adevărat potrivită. Sistemul de comunicaţie funcţiona. Porni. Ajuns în faţa primei deschizături tăiată în peretele de stâncă, ezită o clipă, apoi, luminându-şi drumul cu proiectorul, pătrunse cu curaj.

Un culoar în semicerc, altul în linie frântă, altul ramificat, un culoar foarte drept, chiar ciudat de drept, alt culoar tot foarte drept. Şi mereu staţie terminus: Întoarcerea la ceas. Explorând unul după altul gangurile subterane, gândindu-şi itinerarul, repetând de câteva ori drumuri inutile prin acelaşi culoar, fizicianul îşi trecu aproape o oră, într-o penibilă şi lipsită de succes explorare. Nici o urmă! Doina *dispăruse* pur şi simplu în acest labirint. Repetatele lui apeluri radiofonice rămăseseră fără nici un rezultat.

Să renunţe? Nici nu putea să fie vorba de aşa ceva. Efortul însă – ori şi cum greutatea scafandrului nu era de neglijat – îl extenuase pur şi simplu. Continuă totuşi. Un culoar, un nou coridor, alt gang – acesta era boltit, aducând aminte de galeriile exterioare ale unei catedrale gotice, apoi dădu peste un tunel, un tunel lung şi care cobora în pantă uşoară. Îl urmă. Ajunse într-un fel de sală aproape circulară din care se deschideau în întuneric alte hăuri, probabil alte legături subterane între arterele şi sălile principale ale imensului labirint plutonic. Aici peretele de rocă îl surprinse cu sclipiri dintre cele mai ciudate. Ispitit de gândul de a cerceta dacă nu cumva fluturaşii din masa rocii îşi propagă strălucirea şi pe întuneric – stinse proiectorul. O dată acoperit reflectorul acestuia (singurul fel de a-l stinge, era acesta – acoperirea cu un înveliş opac, culisant), Sandu Văraru rămase în întuneric. Aşteptă până ce privirile i se obişnuiră cu întunericul. Se înşelase. Noaptea era desăvârşită. Privi în jur. Ba nu, nu se înşelase cu totul. Acolo, în stânga lui, sclipea ceva… uşor… da, da: sclipea. Se apropie. Ca nişte minuscule cristale luminoase,

fluturaşii, de mărimea firicelelor de mică, îşi jucau în faţa privirilor sale obosite recea lor strălucire. O substanţă fotogenă? Ce mineral ar putea fi? se întrebă Văraru şi, pipăind faţa stâncii cu degetele mănuşii, o netezi de câteva ori. Ia te uită! Sclipirea nu mai era. Să fi fost oare doar în stratul superficial? Încercă să-şi ghicească mănuşa. Nu. Pe buricul degetului arătător al mănuşii nu sclipea nimic. Intrigat, aprinse proiectorul. Contemplă roca, îşi inspectă din nou mănuşa. Pe rocă o dungă îngustă, lăsată ca o urmă umedă pe locul unde-şi pusese el degetul. Suprafaţa mănuşii intrată în contact cu stânca devenise unsuroasă. Să fie oare o substanţă organică? Se apropie de alt perete. Căută şi acolo o sclipire, dar nu găsi. Începu atunci un nou joc. Stingând şi aprinzând proiectorul, căuta fluturaşi de lumină. Nu mai erau. Nici nu observă când, pipăind, privind, întrebând pereţii cu piciorul, ajunse la un prag, când apoi îl trecu, pătrunzând într-o altă încăpere. Deodată o aglomerare de puncte luminoase îi izbi atenţia. În sfârşit le găsise. Se apropie. Controlă. Înţelese. Substanţă organică. Un fel de pastă, ca un unt, grasă şi presărată cu foiţe luminiscente, diferit colorate, unele verzui, altele roşcat, altele violet. Văraru rămase o clipă uluit de descoperirea făcută. Nu putea fi vorba decât de colonii de microorganisme. Cercetă toţi pereţii noii încăperi, lungă, îngustă şi înaltă, în care-l condusese căutarea luminii încrustată în perete. Proiectă lumina lui în tavan şi apoi stinse, aşteptând să-i apară „lumina Pământului”. Sclipeau şi acolo. Căută apoi în lungul sălii şi stinse din nou proiectorul. Acolo… Acolo în fund se afla o geană de lumină… Se îndreptă spre ea. „Lumina Pământului” creştea. Cu proiectorul stins, Văraru înaintă. Pe nesimţite pereţii se îmbogăţeau în lumină şi în culoare. Pătrunse într-o nouă încăpere, prelungă şi aceasta. O numi în gând „sala nervurilor de lumină”. Cu o ciudată senzaţie de uşurare în

gând, înaintă… „Ce înseamnă interesul deodată stârnit de ceva nou”, îşi zise în gând plutonautul, explicându-şi astfel dispariţia oboselii care mai păruse să-l doboare. Pe măsură ce avansa, culoarea şi lumina – împletindu-şi fiinţa – se exprimau în chipuri mai fantastice, mai uluitoare. Nervurile cedară locul unor adevărate draperii, enorme aurore boreale zugrăvite pe faţa rocii, la proporţiile locului, dar conţinând în fascinanta lor înfăţişare treceri de nuanţe pe care fizicianul nu şi le-ar fi putut niciodată închipui. Vâltoarea vie, când liniştită, când agitată de nuanţe şi forme, care îi creştea literalmente sub ochi, îl ducea cu gândul spre vitralii, spre pictura de sticlă luminată pe dinlăuntru, spre cinemascopica prezentare a unui suprarealism abstract. Văraru lega între ele noţiunile acestea într-un chip care ţinea de-a dreptul de paradox… Atras şi uluit, tulburat şi cucerit în acelaşi timp, simţind tot mai mult o nemaiîntâlnită senzaţie de plăcută mirare şi crescândă curiozitate, uitând cu totul de orişice altceva, fostul pilot al „Cârtiţei” continua să înainteze cu religiozitate. El păşea, vrăjit cu totul de mirajul ce i se desfăşura înaintea ochilor, spre centrul acela misterios şi încă îndepărtat, înspre care păreau că se concentrează firele, dungile, benzile, vinele din ce în ce mai groase ale „luminii Pământului”. În gând, îi spusese aşa necunoscutei iluminaţii colorate şi acum, când – fără să-şi dea seama aproape – urma cursul unuia dintre râurile de zi colorate, care îşi aduna afluenţii de lumină din dreapta, de sus, de jos, din stânga şi din toate părţile, părea chemat de lumina aceasta cu buzele uscate de setea unei febre interioare. O febră din ce în ce mai puternică.

Galeriile se lărgeau. Cutreierând una după alta sălile cu pereţii feeric luminaţi, Sandu Văraru ajunse într-o încăpere ai cărei pereţi, în întregime aprinşi, revărsau, pe măsura înaintării lui, un *crescendo* de lumină şi culoare. Se

simţea bine. Se simţea uşor. Cât de bine? Cât de uşor? Deodată privirile îi căzură asupra unui imens panou colorat în care liliachiul şi verdele îşi amestecau apele nuanţelor lor aprinse cu galbenul lămâii şi portocaliul frunzelor moarte din primele zile ale toamnei. Dar acolo, acolo pe zidul de lumină, căci fizicianul era întors cu privirile spre un adevărat *zid de lumină* colorată, arzând şi sclipind mirific – acolo se aflau nişte linii întunecate. Groase cât degetul arătător de la mănuşa scafandrului, aceste linii trasau litere. Litere înalte poate de un cot fiecare, trase pe perete ca de mâna unui copil care s-a jucat, mâzgălind cu cărbune un perete proaspăt văruit. Văraru, cu privirile total furate de spectacol, pradă unei euforii care pusese stăpânire pe întreaga lui minte, pipăi cu privirile cuvintele de pe rocă. Le înregistră în ochi fără să le citească şi, pradă unei sfiiciuni pe care m-o simţise încă niciodată, păşind încet, ca-n vârful picioarelor, mângâind cu căutătura pierdută peretele, trecu mai departe. Trecu şi îşi continuă drumul, condus de lumina care creştea în strălucire şi joc de culori.

Pe perete, cu litere mari, trasate din linii groase, drepte uneori, alteori stângaci strâmbate, scria „Sandu”, scria „Iris”, scria „Doina” şi, la fel de mare, mai jos, cu litere la fel, dar deformate uneori de relieful rocii, mai scria „Te iubesc”…

Patru bărbaţi şi un câine.

Grigore Barnea, Francisc Năsturel, Ştefan Leahu, Viorel Ursu şi Azor. Cei cinci protagonişti ai traducerii în fapt a planului lui Viorel Ursu se aflau în biroul-laborator al biologului-şef al Institutului de seismologie. Experienţa fusese continuată aici.

Ziaristul câştigase lupta. Aceasta era însă departe de a însemna că fiecare dintre participanţii la experimentare avea convingerea că ea va reuşi. De fapt, aproape toţi erau convinşi în sinea lor că cedaseră „artei” cu care ştiuse Viorel Ursu să le vorbească. Un fel savant şi impetuos în acelaşi timp; Ursu ştia – după propria sa expresie – să nu-şi „lase boabe” interlocutorii. Fără să aibă pretenţia de virtuozitate absolută în meşteşugul de a-şi pisa la nevoie semenii, Viorel Ursu descoperise de fapt acea extraordinară artă cu care oamenii trebuie supuşi focului continuu al solicitării numai *la timp* şi numai *un timp*.

Pentru a-l hotărî pe Ştefan Leahu, ziaristul avusese de luptat nu atât cu rezistenţa, „la nou”, direct proporţională cu senzaţionalul din ideea prezentată, o rezistenţă pe care doctorul Leahu o opusese cu încăpăţânarea oricărui om de ştiinţă normal – cât cu binecunoscuta concepţie a fizicianului cu privire la modul de a apăra un prestigiu ştiinţific. De la îndemn la rugăminte, şi de la avertisment la ameninţarea unei lăsări la o parte din colectivul care şi aşa se va forma pentru ca să încerce, toate argumentele ziaristului îşi etalaseră. Ispitele fără un prea mare succes. Victoria sosi, totuşi, dar cu întârziere şi tocmai atunci când Viorel Ursu nu mai spera în ea. Înciudat de rezistenţa noului său prieten, reporterul avansase fraza cea mare:

— Îmi pare rău că va trebui să-i comunic lui Năsturel că nu vrei să participi la încercare. Când ţi-am propus-o ţie – mă luptam de fapt ca să-ţi ofer prilejul de a o conduce.

Năsturel crede că fizicienii, prin dubiul perpetuu pe care-l răspândesc, ca şi prin veșnicele lor întrebări, conferă în general experienţelor de biologie o rigiditate din care nu câştigă prea mult anvergura concluziilor. Ce vrei… Concurenţă între două ştiinţe, intrate cu căruţa pe făgaşul încă prea strâmt al unui drum comun.

— A spus aşa Năsturel?

— O afirm eu şi ar trebui să-ţi fie de ajuns. Mă gândeam că această experienţă, care poate să devină crucială pentru mai mulţi oameni de ştiinţă, ar merita să intre în istorie drept o mare experienţă de fizică. Prevăd însă că Năsturel va îmbogăţi cu ea biologia.

— Şi dacă nu va reuşi?

— Încercarea nu se desfăşoară în piaţa publică. Nu reuşeşte? Va rămâne un protocol într-un dosar. Ştefan, îmi face impresia că ai confundat încercarea care se face între patru pereţi, dacă vrei fără geamuri şi chiar şi fără uşă, cu relatarea unei încercări reuşite pe care o aşază presa la loc de cinste în coloanele ei.

— Va rămâne deci…va rămâne neanunţată, până când…

— Da, va rămâne.

– Ca să accept să iau parte, va mai trebui încă ceva.

— Nu-nţeleg. Ce anume va trebui?

— Cine *propune* experienţa? Înţelegi? Tot nu pricepi? Uite. Mă gândesc că cel mai nimerit ar fi să o propui tu. Eu voi saluta ideea şi voi participa. Ne vei fi solicitat pe noi toţi. Un reporter ingenios, interesându-se cu pasiune de aflarea unui dosar pierdut, propune oamenilor de ştiinţă o experienţă senzaţională în vederea regăsirii acestuia.

— Ştefan, eşti uluitor! Mi-ai dat şi titlul viitorului meu reportaj! O bombă! Nu aş fi socotit drept să mă împăunez cu gloria realizării voastre – căci veţi reuşi – dar dacă tu condiţionezi participarea de acest lucru…

— Ai spus „veţi” reuşi. Nu, „vom” reuşi. Comunică lui Năsturel că accept să conduc experienţa.

„Dracul m-a pus”, se gândi ziaristul, în drum spre Năsturel, care bineînţeles *încă* nu ştia nimic. Te pomeneşti că tocmai Francisc va face căpăţâna cea mai tare. O să-l accepte oare pe Leahu în frunte? Şi apoi cine ştie… O fi cu adevărat *posibilă* experienţa? În definitiv Azor a transmis vorbele – încoace, de ce nu le-ar transmite şi încolo? În gândul lui, ziaristul şi schiţase o „schemă” de experimentare, constând pur şi simplu din inversarea „întâmplării” lui Azor. Nu-i întrebase însă – nici, pe Leahu şi nici pe Năsturel – ce spun fizica şi biologia, electronica şi cibernetica despre toate aceste intenţii ale lui.

Trecându-şi prin noianul gândurilor fel de fel de idei, Viorel Ursu nici nu observă cum – pe neaşteptate – ajunse să se găsească la Năsturel. Dar nu la Năsturel în laborator, ci la el acasă.

Îi deschise însuşi biologul-şef, căruia îi fu suficientă o aruncătură de ochi, ca să citească pe faţa ziaristului că se petrec lucruri grave.

Surprins, acesta abia putu să îngaime:

– Eşti acasă?

— După cât se pare…

Departe de a se prăbuşi, planul de bătaie al lui Viorel Ursu abia se înfiripă, crescându-şi brusc nişte aripi care-l mirară pe el însuşi.

— Ascultă. Am crezut că nu eşti acasă…

— ...şi intenţionai să intri pe geam sau cu vreo cheie falsă? îl întrebă, vizibil amuzat, Năsturel.

— Nu, dar credeam că o găsesc pe Violeta.

— Apel la cel mai înalt for al familiei? Pedalăm aşadar pe simpatia pe care ştim că ne-o acordă soţiile prietenilor noştri sau pe legături de familie?

— Francisc… E adevărat. Intenţionam să o conving pe ea să te corupă. Soţia ta are meritele ei în multe din acţiunile tale, trebuie să recunoşti acest lucru. Nu e cazul să fii ironic cu mine. Este în joc mult prea mult…

– Ia te uită! Şi zici că vroiai să o „captezi” pe ea ca să mă convingă pe mine…

— Nu fi preţios ca un savant. Am să-ţi spun şi ţie…

– Din moment ce ea nu e aici… Sau poate vrei să-mi iei din nou un interviu-fulger? Ar trebui să ţii seama însă de împrejurarea că lumea ştie că ne aflăm a fi cumnaţi.

— Francisc, trebuie să faci o experienţă. O experienţă formidabilă. Unică!

— Îmi stabileşti cumva vreun nou plan de cercetări?

— Da! Căci această încercare trebuie neapărat, auzi tu, *neapărat* realizată. Ajuns aici – fie ce-o fi! — Viorel Ursu îşi dădu drumul, împingând lucrurile până la capăt şi într-o singură răsuflare continuă, spunându-i tot. *Tot* despre discuţia cu Leahu, dar nu şi amănunte despre experienţa urmărită.

Astfel află Francisc Năsturel că el, biolog renumit, face parte din colectivul condus de un fizician, care în propriul lui laborator va întreprinde o experienţă „epocală”.

— Aşadar o experienţă epocală, nu? Şi de ce, mă rog, i-ai oferit lui gloria de a o conduce?

— Pentru că e un… în primul moment am vrut să spun ţâfnos. Totuşi Ştefan…

— Ştefan? Vă spuneţi cumva pe nume? Preţiosul fost viitor ginere s-a democratizat?

— Nu fi răutăcios. Ştefan îşi are şovăielile lui, părţile lui slabe. Într-o măsură oarecare le avem fiecare. Are însă şi calităţi. Voi le cunoaşteţi mai puţin – da, da! Nu mă contrazice! Dar nu despre defectele sau calităţile lui este vorba acum. Dacă nu-l făceam „şef” al viitorului colectiv,

am impresia că ar fi fost ceva mai greu să-l determin să accepte să facă parte din el. Asta e tot.

— Şi dacă nu primesc? De altfel nici nu mi-ai spus despre ce „*este* vorba acum”, dacă – oricum – tu le explici pe toate !...

— Despre Azor. Trebuie să-l faci să vorbească invers. În sens invers. De la noi, la ei.

— Să-l fac să vorbească invers? Şi pentru ce, mă rog?

Însufleţit, Viorel Ursu îi împărtăşi cumnatului său tot planul pe care îl izvodise, în gândul lui, etapă cu etapă. Când isprăvi, obosit ca de un efort îngrozitor, căută un răspuns în privirile interlocutorului său:

— Ei?

Răspunsul biologului-şef sosi prompt şi cu totul neaşteptat, căzând ca stropii bogaţi ai unui duş rece peste speranţele ziaristului:

— Să mă mai gândesc…

Peste câteva zile grupul de experimentare era înfiinţat. Năsturel însă, fără a se fi consultat în prealabil cu nimeni, îi puse ziaristului o condiţie *sine qua non*[17] :

— Ca să accept să iau parte, va mai trebui încă ceva. Uite. Tu ai să propui experienţa şi eu voi participa. Ne-ai solicitat pe noi toţi. Un reporter…

— ...ingenios, care, interesându-se de aflarea unui dosar pierdut, a propus să… etc., etc., etc.

— Se pare că mi-ai pătruns intenţiile.

— Aş! Am făcut o simplă constatare. Oamenii de ştiinţă sunt totuşi foarte uniformi!

— Ce vrei, dragul meu? *Noi*, şi Năsturel accentuă acest pronume, noi, oamenii de ştiinţă (probabil că Leahu

---

[17] Expresie latină redând imposibilitatea unei alte soluţii, existenţa unei condiţii fără de care un anumit lucru nu se poate realiza, (n. a.)

ţi-a cerut exact acelaşi lucru), avem modul nostru de gândire. Apărăm poziţii comune. Transmite-i lui Leahu că accept.

Fericit, Viorel Ursu primi să nu sufle o vorbă nimănui despre experienţa care fu organizată cu minuţiozitate şi în cel mai desăvârşit secret.

Se aflau acum din nou – pentru a câta oară? — în biroul-laborator al lui Năsturel. Barnea, care avea de jucat un rol important în supravegherea „releului" dintre traducătorul electronic al „fazei" – câine – staţia lui pilot – cei doi din adânc, participa şi el. Era firesc. Se desfăşura doar o repetiţie generală.

Schema, ideea iniţială a lui Viorel Ursu din seara aceea, fusese desigur modificată; în linii generale însă era vorba tot de o inversare a întâmplării, a faimoasei întâmplări cu Azor…

În aparenţă, lucrurile urmau să se desfăşoare destul de simplu. Mai întâi trebuia creată câinelui o stare de emotivitate absolut necesară punerii lui „în pagina experienţei". Se cerea apoi imprimarea frazei alese în mintea lui Azor. O frază trecută de traducător în limbajul electromagnetic a lumii undelor, un limbaj asemănător şi mai ales corespunzător celui restituit de câine rândul trecut. Emisia lui Azor odată înregistrată şi preluată – prin creierul electronic – de aparatul de detectare, trebuia transmisă prin el mai departe. Această din urmă acţiune mergea concomitent, cu producerea unor seisme artificiale, create în exploatarea minieră în care se află postul de observaţie al lui Grigore Barnea. Cântărită cu cea mai mare atenţie, savant cercetată şi împărţită în faze şi operaţii, experienţa fusese montată până în amănunţime. Cele câteva repetiţii generale decurseseră bine. În tot procesul experimental, fiecare dintre cele cinci personaje angrenate în el îşi avea rolul său bine stabilit. Simbolic, lui Viorel Ursu

îi revenise rolul de a rosti „cuvintele” şi de a pune întrebarea de care depindeau atât de multe.

Când totul fu în sfârşit terminat, Barnea îşi luă drumul spre mina lui de cărbune. A doua zi, „releul” constituit din câinele Azor – detector – Sandu Văraru urma să intre în funcţiune…

O beţie de culori.

Aflat din ce în ce mai mult sub imperiul jocului de lumini şi de culoare, Sandu Văraru pătrunse într-o uriaşă sală subterană, un adevărat dom tapisat peste tot cu feericul mozaic viu de lumină colorată în sute de nuanţe. Senzaţia de nestăpânită euforie cu care-şi încărcase parcă fiecare colţişor al minţii se transformase pe nesimţite, dublându-se cu impresia din ce în ce mai intensă, mai copleşitoare, a unei dezinvolte siguranţe.

Se simţea uşor şi îi făcea impresia că ar fi în stare de orice.

O nelinişte, care la început fusese destul de pronunţată, atunci când, lucid încă, luase act de neobişnuita senzaţie, încercase să lupte cu bizara lui senzaţie de bunăstare, să-l prevină, să-l facă să ezite, să-l sfătuiască chiar să se reîntoarcă, dar nu izbuti. Dimpotrivă, prevederea înfrântă, încolţită de neobişnuitul optimism pe care Văraru îl trăia cu febrilitate, se refugie în ascunzişuri parcă din ce în ce mai îndepărtate ale gândurilor lui şi sfârşi – destul de repede – prin a dispare cu desăvârşire. „Lumina pământului” îl chema şi nimic nu-l mai putea opri pe Sandu Văraru sa o urmeze. Din acţiunea aceasta însă dispăruse de mult curiozitatea ştiinţifică, sau nevoia de *a afla* pentru *a şti* – a şti ce eventuală primejdie pândea înapoia luminii prinsă într-o continuă pulsaţie. Nici simţul cercetării, atât de propriu omului de ştiinţă nu-l mâna pe Văraru înainte şi nici instinctul de conservare, cea mai elementară pavăză a oricărei fiinţe vii, nu-l împiedica să înainteze. Rob al „luminii pământului”, îi asculta doar glasul de sirenă. Cu fruntea ridicată, oprit cam la un sfert din lungimea imensei încăperi, din pragul ei, contempla acum, pierdut, miriade de străfulgerări calme sau vioaie, care se confundau pe bolta peşterii într-o singură uriaşă şi vie Cale Lactee.

Când, într-un târziu, privirile îi coborâră şi, mereu prins de Vraja de până atunci, îşi rătăci totuşi căutătura în jur, nici nu înregistra o siluetă omenească – proiectată pe peretele aprins, undeva spre mijlocul marii săli. La fel de puternică cu bucuria ce-l copleşea aidoma unei mari taine, pe care, dezvăluind-o, te descoperi pe tine însuţi, aflându-ţi cu mirare laturi neîntrezărite până în clipa aceea – senzaţia că trebuie *să atingă, să mângâie, să se încredinţeze cu ochii degetelor de însăşi existenţa sa proprie*, îl împinse la început să se pipăie, apăsându-şi, încercându-şi scafandrul cu mâinile îmbrăcate în mănuşi. Era el, era el... Sau poate că de-abia începea să fie el... Întâlnind un buton, degetele mănuşii l-au apăsat. Simţurile însă nu aveau vreme să-i amintească plutonautului ce face şi nici gândul nu-l întrebă de ce. Ademenitoare şi fantastice, schimbările de culori înflăcărate dansau pe tavan, pe pereţii din jur, uneori chiar şi pe podeaua imensei peşteri, pe care fiecare pas, fiecare nou pas făcut, lăsa o urmă întunecată. „Lumina pământului” nu putea suferi să fie călcată pe creştet. Instinctiv, fără să părăsească neîntrerupta şi parcă din ce în ce mai nesătula contemplare, Sandu Văraru îşi reluă drumul. Acum era uşor. Din ce în ce mai uşor... „Când am băut ultima oară şampanie?” gândi. Se apropie de silueta întrevăzută adineauri. Nu se miră de loc atunci când, în sfârşit, o recunoscu. Era ea. Doina.

Bucuria regăsirii nu părea decât o firească prelungire a totalei mulţumiri din fiecare fibră a fiinţei sale, resimţită până atunci. Buzele i se mişcară, şoptind încet :

— Doina, Doina...

Auzindu-se chemată, fata se reîntoarse şi-şi aţinti în ochii lui privirile calde, adânci, respirând de încredere şi de o aceeaşi bucurie. Îi răspunse, îi vorbi;

— Sandu! Ai venit? Te aşteptam. Întinse mâna spre el.

Fostul pilot al „Cârtiţei” vroi să mai facă un pas, cel din urmă, care îl mai despărţea de fiica lui Harnagea, dar dădu peste ceva. Surprinderea îl invadă ca o spaimă. Se împiedicase de scafandrul Doinei, care, dezbrăcat, se afla acolo jos, la picioarele lui, împreună cu casca. Înainte însă de a-şi putea da seama ce înseamnă aceasta – fără scafandru, *aici*? — un gând aparţinând mai mult logicii simple decât unei lucide aprecieri a realităţii îi trecu prin minte. Era firesc ca ea să nu fi auzit chemările lui – îşi spuse el – şi mai făcu un pas… Doina? Da, era ea. Se afla acolo în faţa lui, în capul gol şi în costumul de corp. Dar bărbatul nu avu timp să se mire. Mâna lui, propria lui mână ridicată şi aplicată pe obraz, pe gât, pe frunte şi-o simţi caldă, vie, aşa ca… şi înţelese că şi el îşi scosese scafandrul şi casca, şi cizmele acelea grele.

— Doina, Doina, o chemă el, aici e aer!

Taci, taci! îi acoperi ea buzele cu faţa palmei, taci şi bucură-te. Te-am aşteptat să vii. Ştiam ca ai să vii. Căzusem. Mi-a fost frică. Nu m-am lovit. Dar era întuneric. De spaimă am alergat prin beznă cu greu, lovindu-mă de fiecare colţ de rocă. Am văzut apoi o geană de lumină. „Lumina pământului” m-a chemat. M-a luminat şi m-a chemat. Ştiam că ai să vii….

— Da, Doina... „Lumina pământului”. Tot aşa i-am spus şi eu în gând şi nu mi se pare de loc ciudat. Şi pe mine m-a chemat şi m-a bucurat! Dacă ai şti!

Atunci deodată urmă un tremur uşor. Un huruit îndepărtat se auzi, crescu, şi în urmă se stinse tot atât de brusc precum începuse. Un slab cutremur? Întrebătoare, privirile li se amestecară. O clipă. Numai o clipă. Aprinsă, vie, flacăra acelei mari bucurii pâlpâi în lumina ochilor lor.

— Sandu…

Doina… Apropiindu-şi-o, după ce-i cuprinse întâi mâna cu amândouă mâinile, apoi umerii, aducându-şi-o în căuşul format de scobitura braţului, Sandu Văraru simţi nevoia s-o întrebe ceva.

— Doina, tu ştii ce se întâmplă? Îţi dai seama? Doina, ce bine e aici. Doina, doream atât de mult să te găsesc. Eu… Deodată, rupt parcă de farmecul în plasa căruia căzuseră amândoi, glasul Doinei sună răspicat, în timp ce faţa ei, care se lipise aproape de obrazul tovarăşului său de călătorie, se îndepărtă fără veste:

— Sandu, tu poţi să-mi spui, începu ea, pentru ca să urmeze vorbind repede şi ca şi cum ar fi fost supărată că a trebuit să-l întrebe, tu poţi să-mi spui unde ai pus dosarul 2006?

— L-am aşezat, l-am pus… Dar de ce mă întrebi ?...

De-abia atunci, un gând străin, cel dintâi gând venit cu adevărat *din afara lui*, izbuti să-l rupă pe fostul pilot al „Cârtiţei” din lanţul fascinaţiei care-l supusese pe delfin. Cu un efort de voinţă colosal se apleca şi căută pe jos scafandrul fetei, îi pipăi umărul, mâneca, pieptul, mijlocul, coapsa stângă. Aşa… Desfăşură clapeta unui buzunar şi dintr-un flaconaş – totul era prevăzut pentru alimentarea şi servirea prin cască – scoase o pilulă. Duse mica bilă la gură şi o sfărâmă între dinţi. Un gust acru i se răspândi în gură. Brusc, ideile i se limpeziră. Medicamentul, un deconectant de emoţii, îşi făcuse efectul….

Da. Toate erau reale. Ei doi fără scafandru, peştera luminoasă, lumina care *te face bucuros*. Şi unele ciuperci mexicane au astfel de efect. Unele Psilacobele de pildă. Şi altele… Tot din America Centrală. Dar Doina, ea – de unde ştia…?

— Doina, Doina dragă, cine ţi-a spus ţie despre dosarul 2006?

Toată numai mirare, tânăra-l îneca în cerul din ochii ei larg deschişi. Un cer oţeliu acum în reflexia luminii din jur.

— Care dosar, ce dosar?

Şi totuşi îl întrebase acum câteva minute de dosarul cu planul unei piese care trebuie schimbată. Când se va reîntoarce sus, dacă se va mai întâmpla aceasta vreodată, le va spune. Unghiul dintre cele două învelişuri trebuie modificat. Nu e bună înclinarea de 18,5 grade… Afluxul de materie topită în ajutaj, trebuie să fie mai slab. Paradoxal, dar adevărat. Se pot întâmpla blocaje. Meditase între timp mult la această idee. „Doctore, fă unghiul BAL de 31 de grade, nici mai mult, nici mai puţin”, se închipui el, pentru o clipă, spunându-i lui Ştefan Leahu.

— Sandu, tu ştii că, eu… Ai văzut ce-am scris pe perete? Era pentru tine, Sandu. Cunoşti povestea Cenuşăresei? îşi continuă Doina un gând întrerupt. Sandu Văraru însă nu o mai lăsă să şi-l termine, şi, cuprinzând-o energic cu braţul pe după umăr, o sili pur şi simplu să înghită o biluţă alburie.

— Mestecă pilula, îi porunci el. Sfarm-o în dinţi. O strâmbătură de dezgust întipărită pe faţa Doinei îl vesti că acest lucru se săvârşise.

— Sandu, unde suntem şi ce se întâmplă? Îmi e frică. Se strânse la pieptul lui.

— Stai liniştită. Nu e nici o primejdie. Când mă căzneam să încropesc o instalaţie de produs oxigen, nu mă aşteptam ca la câţiva paşi sub picioarele mele să am o – asemenea concurenţă.

— O concurenţă?

— Da. Ciuperca denumită în limbaj neştiinţific „lumina pământului”, iar ştiinţific, dacă îmi dai voie, *Lucigena Euphorica Doinae*, adică: creatoare de lumină euforică, descoperită de dumneata, Doina. I-am dat numele după

canoane riguros ştiinţifice. Cele mai riguros ştiinţifice. Şi acum că ştiu despre ce este vorba, vom întemeia aici o a doua tabără. De acţiunea euforică avem cu ce să ne apărăm, în rest se pare că totul se prezintă totuşi normal.

— Sandu, ce vrei să faci?

— Mă duc să-mi îmbrac scafandrul. Voi urca până sus la tabăra veche. Trebuie să aduc câteva lucruri. Vino şi tu. Hai, îmbracă-te!

În timp ce fata intra din nou în scafandru, o întrebare trecu prin mintea lui Sandu Văraru – lăsând în urmă-i întipărită dâra adâncă a celei mai serioase nedumeriri. Şi totuşi cum de rostise ea o frază despre un dosar de care el nu-i vorbise niciodată şi singură nici nu avea de unde să fi aflat?

Deşi ultimele evenimente îl învăţaseră să nu se mire de nimic, întâmplarea cu dosarul nu putea totuşi să-i iasă din cap. Dosarul… Deodată cifrele, cele patru cifre, un *doi*, un *zero*, alt *zero* şi un *şase*, urmându-se, înlănţuindu-se, amestecându-se, se înscriseră parcă pe peretele grotei feerice, pe al cărei fond dungile de întuneric ale celor patru cuvinte: DOINA, IRIS, TE IUBESC, stăruiau… stăruiau, irizându-şi marginile ce încercau în răstimpuri să s-aprindă şi ele. „Ce tânără e Doina! se gândi el… Iris e mai înţeleaptă… Doina… Iris… Are nevoie de ocrotire Doina… poate, chiar că ea are nevoie mai multă de mine… aici... *Aici*! se grăbi el să completeze. Apoi se sperie şi îşi spuse: „Mare păcat că am cu mine o femeie! ” Pe nesimţite, un zâmbet îi înflori în colţul buzelor, cuprinzându-i încet întreaga căutătură… „Şi totuşi…„ sfârşi el cu voce tare, „dosarul acesta…”

Alo, Năsturel, ce s-a întâmplat?

Grigore Barnea se afla din nou la postul său de supraveghere şi observaţie. Realizarea seismului artificial îi adusese o mie şi unul de necazuri. Nici nu ar fi putut să creadă că o simpla explozie în subteran îi va da atâta bătaie de cap. Provocată la adâncimea de cinci sute treizeci şi cinci de metri, explozia unei foarte puternice şarje de trotil trebuia să producă un seism subteran artificial. Deşi modest – pentru că nu ar fi fost resimţit dincolo de treizeci – patruzeci de kilometri de epicentrul său – acesta reproducea în fond condiţiile unui cutremur adevărat, bănuit de a fi vehiculat cumva, în energia undelor sale de şoc şi ciudata „înregistrare” *sui generis* a vocii lui Sandu Văraru. Priceperea şi rutina tehnicienilor din mina în care „locuia” Barnea se puteau achita cu cinste de misiunea creării unei explozii pe măsura celei comandate de Institutul de seismologie. Hârtia oficială pe care Barnea o adusese cu el, suna simplu – „în scopul studierii unor ecouri specifice recepţionate de detectorul instalat la orizontul…” în rest Barnea — pe cât obişnuia deseori să vorbească neîntrebat, pe atât era de meşter în arta de a tăcea „întrebat”. Drept urmare, nimeni dintre cei de la mină nu aflară altceva decât că „specialiştii Institutului” vor să experimenteze ceva nou şi nimic mai mult.

Singur în faţa ecranului de televiziune, care uneori îi permitea să ia parte, vizual vorbind, la activităţile din Institut, Grigore Barnea fu totuşi destul de emoţionat, când – pe releul cu Institutul, mai bine zis cu biroul laborator al lui Francisc Năsturel – îi văzu apărând pe ecran mai întâi pe Azor, apoi pe Năsturel, urmat de Ştefan Leahu şi de Viorel Ursu.

Asemenea multor oameni de ştiinţă care îşi înţeleg meseria cu creierul, dar şi-o trăiesc cu inima, Barnea

simţise de atâtea ori poezia experienţei înaintate, dramaticul „a fi sau a nu fi” din momentul în care omul aşteaptă înfrigurat un răspuns anume la o întrebare pusă naturii, întrebare de care, în definitiv, atârnă chiar soarta unor semeni de-ai lui. Ochii aceia căprui şi inteligenţi ai lui Azor, prin creierul căruia se decidea poate soarta a doi oameni, nările câinelui aflate într-o uşoară palpitare, mişcările voit calme, dar vizibil nervoase ale lui Ştefan Leahu, liniştea impusă ca de obicei, pe care o manifesta Francisc Năsturel, totdeauna ostentativ dezinvolt în cursul marilor experienţe şi, în sfârşit, glasul, inimitabilul glas al lui Viorel Ursu, de data aceasta uşor alterat de un tremur sesizabil doar pentru un observator atent… Toate acestea le urmărise cu privirile febrile Barnea, şi când îl auzi pe Viorel Ursu rostind „cuvintele”, nu se putu stăpâni să nu închidă, nici el nu ştiu de ce, ochii, strângându-şi pleoapele, tare, tare de tot.

„*Sandu Văraru, Sandu Văraru, unde se află dosarul 2006? Sandu Văraru, unde se află dosarul 2006? Sandu Văraru, unde se află*…” Repetarea întrebării, în fapt atât de simplă, ar fi părut, ar fi putut să pară ridiculă celor care nu credeau în virtuţile unei experienţe de talia celei propuse de Viorel Ursu. De altfel, el însuşi, Grigore Barnea, nu credea. *Nu credea*. Aceasta însă nu împiedica emoţia să-l năvălească, să-l cucerească şi să-l copleşească. Întinse mâna şi, cu un gest brusc, închise televizorul. Se ridică de pe taburet, trecu pe un scaun, reveni pe taburet. Ei – să fie! Aşa se întâmplă dacă omul de ştiinţă se lasă impresionat de acea gamă întreagă de sentimentalisme care de fapt nu au, nu pot şi nu trebuie să aibă vreo legătură cu ştiinţa, cu exercitarea ei activă, concretă, cu experimentarea. „Un mijloc de a stăpâni orice emoţie este acela de a o considera simplu experiment. Trăiţi-o observând-o, ca pentru a-i înregistra momentele. Cine ştie să-şi facă în fiecare clipă

statistica emoţiilor pe care le resimte şi chiar analiza lor, acela nu poate fi nicicând doborât sau slăbit de ele.” Cuvinte auzite, fraze cu care fusese de acord, pe care le tradusese în viaţă, dar acum? Grigore Barnea se surprinse scărpinându-se energic după ceafă. Nu, aceasta nu i se întâmplase decât foarte rar. Îşi contemplă creionul şi, preocupat, îl muşcă adânc de capătul întreg. Cuvintele de mai înainte îi reveniseră în minte pe canalul unei uşoare ironii. Parcă îl auzea rostindu-le! Îi aparţinuseră lui Francisc Năsturel. Le spusese atunci, în vara trecută la o conferinţă. Dar acum, acum văzuse limpede că în atitudinea pe care şi-o impunea dintotdeauna biologul şef, stăpânirea de sine era cea normală, „plus încă ceva”. Un mic adaus. Abia atunci când trăieşti pe viu dramaticul unei experienţe de la care aştepţi prea mult, începi să-ţi dai seama că numai cei care nu o trăiesc pot vorbi despre detaşarea şi lipsa de detalii, de peisaj, a ştiinţei. Grigore Barnea continuă să-şi muşte creionul, când, o dată, de două ori, de trei ori, sună lung şi strident telefonul. Îşi azvârli creionul cât colo pe „bordul” mesei de lucru şi ridică receptorul. Era Năsturel. Furios. Ia te uită! Lui Grigore Barnea îi veni să se plesnească cu palma peste frunte. Aşa ceva nu i se mai întâmplase nicicând. Uitase să branşeze înregistrarea pe canalul Institutului. Înregistrarea, rămasă deschisă, a detectorului subteran. Bâlbâi ceva în aparat, lăsă receptorul alături de telefon, manevră câteva butoane. Un scurt pârâit, un ticăit regulat, apoi tăcere. Intrarea în circuit, poruncită cu un strigăt de Francisc Năsturel, se stabilise. Pe bordul panoului de comandă, în cadrul unuia dintre tablouri, înviase un ecran până atunci cufundat în umbră. Ecranul de control al transmisiei înregistrate şi amplificate. „Oare va culege ceva din Pământ detectorul?” se întrebă, continuă să se întrebe fizicianul. Chiar atunci, printre celelalte două înregistrări, şarpe frânt cu trupul din lumină verzuie, mai

aprinsă decât restul ecranului, se ivi şi înregistrarea suplimentară. Se ivi şi continuă. Barnea îşi consultă cronometrul. Ea dură exact şapte minute. Nu. Nu se poate. Rezultatul este prea prompt. Nu! Se încruntă. Clătină din cap şi ridică din nou receptorul.

Nimic. Bătu în furcă. Zgâlţâi aparatul. Dincolo închiseseră de mult. Era şi firesc. Năsturel nu avea acum vreme de discuţii la telefon. O curiozitate fără margini îl cuprinse pe tânărul cercetător. Şi, deşi ştia că-i tulbură pe cei de la Bucureşti, chemă el de astă dată. Obţinu legătura. Alterată, la celălalt capăt al firului, vocea lui Ştefan Leahu. Era contrariat.

— Le-am primit. Da. Dar semnalele recepţionate nu sunt bune. Am transmis o nouă frază. O invitaţie la claritate. Semnalele primite nu se pot citi. Sunt confuze. Traducătorul nu se descurcă. Alo! Aşteaptă-n receptor, un moment. Aşteaptă, se auzi glasul lui Leahu, în tonul căruia se ivise acum o nuanţă de evidentă deznădejde. Aşteaptă… Apoi se făcu tăcere. Peste câteva clipe o altă voce reluă convorbirea…

— Alo, cine e? întrebă Barnea.

— Viorel Ursu. Ascultă, frate. Revino mai târziu. Neapărat. Acum…

— Dar ce s-a întâmplat? izbucni îngrijorat tânărul fizician, care nici nu-i mai recunoscuse intonaţia vocii lui Ursu.

— Revino mai târziu. Azor a murit !

Cheia Enigmei e-n Cotroceni.

Gândurile lui Sandu Văraru rătăceau departe. Crâmpeie de amintiri, înviind pe rând din tot atâtea excursii în vreme, îl purtau departe, mai departe, foarte departe.

Recapitulându-şi mental toate locurile prin care dorise vreodată să călătorească, se închipuia pe el însuşi când pe undeva prin nisipurile Saharei, când sub cerul veşnic înnorat al ţărmurilor Britanice, când în adâncile scobituri de piatră ale fiordurilor Norvegiei, când la picioarele piramidelor sau undeva pe întinderile furtunoase ale Oceanului Indian. Fără să aibă pasiunea călătoriilor, îi plăcuse dintotdeauna să le întreprindă în închipuire, pe itinerarii şi cu etape pe care le reconstituia destul de fidel, scoţându-le amănuntele din lumea multelor lui lecturi geografice de altă dată. *De altă dată*, adică dintr-o perioadă revolută de patru sau cinci ani, în care devorase pur şi simplu asemenea lecturi. Rătăcirile lui Sanchi Văraru pe meridiane şi paralele încă neumblate aievea îşi aveau însă întotdeauna – sau cel puţin mai întotdeauna – scopul lor. Era şi această aparentă deprindere un mod de a pregăti anumite eforturi de gândire. Eforturi legate de nevoia unui climat propice găsirii răspunsului la nişte, *neapărat*, mari întrebări. De data aceasta însă una singură, insinuată mai mult decât încăpăţânat în gândurile fizicianului, începuse pur şi simplu să-l chinuie. *De unde ştia* Doina, sau mai bine zis, acum când se convinsese că ea nu cunoscuse nimic în legătură cu aceasta, *cum de apăruse* dosarul 2006 în gândurile fetei?

Existau desigur explicaţii. În definitiv se poate explica orişice. Stăruitor încă, în mintea fostului pilot al „Cârtiţei” îşi făcuse loc amintirea unor experienţe mai vechi sau mai noi, experienţe care ar fi putut lămuri în parte „cazul”.

La început cântări mult prima ipoteză. Dosarul 2006 privea în fapt una dintre cele mai importante piese ale „Cârtiţei”. El ştia acum că aceasta conţinuse, în însuşi proiectul ei, germenele accidentului suferit. Nu îşi putea explica desigur „câştigul” atât de brusc de adâncime al maşinii, care îşi oprise cursa la cota minus două mii patru sute cincizeci de metri sub nivelul solului, chiar dacă asupra cauzei directe a catastrofei – oprirea motorului – era oarecum lămurit. Cine ştie, poate că în subconştientul său stăruise pe undeva vreun gând în legătură cu piesa. Uneori există sugestii involuntare, accidente telepatice care fac ca să-i ghiceşti vecinului tău de o clipă un gând pe care el nu ţi l-a mărturisit. Nu! Doina nu putea formula întrebarea, inspirându-se pe această cale din propriul lui gând. Exclus. Sandu Văraru nu citise prea mult în domeniul parapsihologici aplicate, dar un lucru era cât se poate de limpede: pentru a putea fi „cules” din alt individ, un gând – orice gând, trebuia ca el să se manifeste în acesta din urmă în chip stăruitor, susţinut. Ori nu astfel fusese cazul cu dosarul 2006. Ca să prinzi o simplă trecere de idei prin subconştientul cuiva, ar trebui o putere de mediu unică, pe care în orice caz Doina Harnagea nu o manifestase, de când o cunoştea el. Să fi acţionat în acest sens influenţa ciupercilor euforice? Nu era prea de crezut nici acest lucru. Se întâmplase cu totul altceva…

Întins cât era de lung pe solul uriaşei peşteri cu pereţii zugrăviţi cu lumină, deschizându-şi mari ochii pe care-i ţinuse o vreme închişi, începu să caute, printre continuele sclipiri atât de divers colorate ale bolţii, linia unor închipuite constelaţii. Nici un „Car mare” , nici o “Ursă mică” şi nici un „Orion” însă nu se lăsară formaţi de bunăvoinţa lui încăpăţânată de a uni prin linii imaginare, petele mai luminoase din înaltul „tavanului”. Era singur.

Doina rămăsese „sus”, în golul lui Robinson, cu pretenţiozitate numit acum „Staţia numărul unu”. O anunţase încă de cu seară că-n zorii zilei convenţionale ce va urma, are intenţia unei coborâri la „staţia numărul doi”. Înarmat cu o nouă „sarcină utilă”, Sandu Văraru transportase o porţie apreciabilă de bagaje, destinate amenajării noului lor adăpost. „Palatul de vară” – cum îl numise Doina – loc de vacanţă euforică în care, ca să poţi rezista în chip rezonabil, trebuie să te aperi împotriva efluviilor de „fericire”, consumând droguri speciale. Dacă s-ar fi gândit vreodată să-şi scrie „amintirile din subteran”, probabil că şi el, Văraru, i-ar fi dat un nume de basm. Acum însă îl aşteptau alte treburi, imediate. În primul rând stabilirea, cât mai exact cu putinţă, a acţiunii ciupercilor, apoi găsirea formulei propriei lor „funcţionări” metabolice. Devenise important de aflat totuşi de unde anume îşi luau ele oxigenul. De bună seamă că dintr-un compus mineral de esenţă oxigenată din roci. Şi mai ales – se întreba fizicianul – care putea să fie substratul geologic al acestei prelucrări? Stăruitoare însă, venise acum şi continua să-l chinuie această blestemată întrebare ridicată de apariţia dosarului 2006 pe buzele tovarăşei lui de drum.

Înarmat cu un instrumentar destul de improvizat, folosind bruma de cunoştinţe chimice pe care şi-o mai reamintea din liceu şi combinându-şi amintirile cu fragmente cu greu reînviate din vechile şi aproape uitatele manuale de zoologie şi botanică din şcoală, fizicianul reuşi să-şi dea seama că acţiunea euforigenă, ca şi cea halucinogenă, toxică sau de oricare alt fel a ciupercilor microscopice, tapetate pe pereţii sistemului de peşteri, nu aveau totuşi nici un amestec direct în întrebarea pe care i-o adresase Doina Harnagea. Poate că o sensibilizase nervos. S-ar fi putut ca aranjamentul întâmplător al culorilor, efectul jocului lor multiplu şi atât de complex de lumină să

fi dus cu adevărat la o influenţare a intelectului lor, dar aceasta nu ar fi putut decât cel mult contribui la o punere în stare *de recepţie*. O stare despre care vorbesc adesea în cărţile lor specialiştii în parapsihologie şi care… De-abia atunci, în sfârşit limpede, se cristaliză în închipuirea lui Sandu Văraru ideea care-i dădea de o bună bucată de vreme înconjur. „Ei caută.” Ei caută şi au încercat o experienţă de intrare în legătură cu noi pe această cale! Neaşteptată, bucuria îl cuprinse, pentru ca tot pe atât de brusc pe cât îl invadase, să se stingă, lăsând loc unei straşnice îndoieli. Nu vor reuşi singuri! Ar trebui să fie ajutaţi. Ei, de aici, nu aveau cum s-o facă. Ar putea totuşi să încerce. Nu cunoştea tehnica acestor experienţe decât într-un chip vag, foarte vag. Se va gândi la ei. Şi? Parcă până atunci nu se gândise destul? Trebuie gândit desigur *într-un anume fel*, după o anumită tehnică. Îşi propuse să se concentreze, să gândească intens, sugerându-le în acelaşi timp esenţa defecţiunii acelei piese. Dar dosarul? Unde pusese dosarul? Ei! Uitase. Încercă să-şi aducă aminte… În după-amiaza pornirii îl avusese cu el, *la el*. L-o fi lăsat la Institut? Nu! Cu cine se întâlnise? Când vorbise pentru ultima oară cu Străjan îl avusese în mână. Se enervă. În zadar ! Se hotărî să amâne pentru mai târziu încercările de a-şi aminti unde îl pusese. Deocamdată îi era pur şi simplu imposibil să-şi aducă aminte despre acest lucru. *Imposibil*.

Sandu Văraru îşi făcuse de lucru. Amenajarea staţiei „numărul doi” – condiţionată de intenţia plutonautului de a o utiliza drept releu pentru nişte explorări ulterioare – nu-i solicita o grijă deosebită. Lucra aproape mecanic.

Deodată se opri. Registrul, registrul cel gros cu intrări şi cu ieşiri al lui Nicolae Străjan, paznicul câmpului experimental, îi reveni în minte, cu scoarţele lui vinete, cu marginile uşor scorojite, cu colţurile uzate şi întoarse, cu eticheta pătată de cerneală. Acolo. Exact acolo, în plicul

învelitoarei, introdusese dosarul acela subţirel de douăzeci de file, pe care mâna unui desenator abil, gravase – s-ar putea spune cu artă – cele patru semne ale cifrei 2006. Se încruntă. De fapt ce căutase dosarul la el? A, da. Dimensiunile ajutajului. Fusese preocupat de o verificare practică a unghiului. Acum i se părea ca un fel de presimţire nebăgată în seamă 1a timp. Şi ca să nu-l ia cu el, la drum, îl pusese, îl ascunsese în registrul lui Străjan. Dosarul 2006. În el se aflau tabelele de calcul ale piesei şi cele trei desene ale ei, în total şase pagini în trei exemplare, prinse la un loc. Aşadar acolo. Cuprins de o nespusă bucurie se găsi deodată pur şi simplu râzând.

— Iris! Iris! Dosarul 2006 este în coperta registrului lui Străjan, strigă cu putere fostul pilot al „Cârtiţei”.

Reluat de bolţile subteranei, glasul plutonautului se pierdu în ecouri prelungi. Auzindu-le, Văraru îşi tempera entuziasmul. Apoi începu să gândească în fel şi chip la modalitatea de a le transmite celor de sus nu numai locul în care se afla dosarul, dar şi modificarea de unghi fără de care refacerea proiectului – capitolul „piesa 2006” – ar fi fost, de fapt, inoperantă.

Fără scafandru, cu coatele sprijinite în genunchi şi faţa îngropată în palme. Sandu Văraru continuă să gândească un timp. Apoi, cuprins de un fel de reverie, se lăsă pe spate contemplând tavanul. Bilanţul de până atunci al aventurilor subterane nu era prea rău. În definitiv trăiau. Făcuseră descoperiri importante. El ştia cu certitudine că cei de sus nu stau cu mâinile în sân. Toate acestea constituiau tot atâtea motive de optimism. Se hotărî să grăbească amenajarea bazei din peştera luminoasă, pentru a putea întreprinde explorări mai departe într-un răstimp cât mai scurt. Se aflau aici de aproape şaptezeci de zile – exact de şaizeci şi şapte. Da. Avea tot dreptul să creadă, să fie optimist şi *să creadă*...

Închise ochii. Se închipui sus, afară. După revenirea lor. Fără îndoială că va trebui să le explice surprinderea pe care a încercat-o atunci când a constatat că nu e singur la bord. Se învinovăţi din nou de a nu fi verificat bordul. Ar fi trebuit să controleze şi dincolo. Să fi căutat în cabină. Nu. Era absurd. Cum să-ţi închipui pasageri clandestini pentru un asemenea drum. Doina, Doina…!

Nebănuită, caldă, umedă, lipicioasă, alunecarea prelungă i se prelinse peste obraz, aidoma unei panglici ude. Toţi muşchii lui Sandu Văraru se crispară. În urma neprevăzutei atingeri, inima îi izbucni, zbătându-i-se în pieptul lui nişte bătăi nebune. Degetele mâinilor i se crispară. Încercă să se ridice. Trupul însă nu-l ajută. Clipi din ochi repede, repede. Singurul lucru mobil din întregul lui organism păruse a-i rămâne doar pleoapele. Şi atunci, din nou şi la fel de prelung, ca un lucru care se reîntoarce, după ce s-a dus, şerpuirea necunoscută i se prelinse în sens invers peste faţă.

Azor şi Istoria Ştiinţei

Experienţele fuseseră întrerupte. Moartea lui Azor, survenită în plină experimentare, făcuse ca activitatea colectivului să se termine în coadă de peşte.

Părerile erau împărţite. Ştefan Leahu considerase înregistrările făcute drept un noian de oscilaţii şi unde „amestecate”, din a căror confuzie nu reieşea nimic demn să îndreptăţească bănuiala existenţei vreunui mesaj de răspuns. Francisc Năsturel, dimpotrivă, socotea că în acel inextricabil „*imbroglio*” se aflau câteva elemente ale unui probabil răspuns.

Profesorul Cartianu, remarcabilul specialist în medicină veterinară, pusese moartea câinelui pe seama unui grav accident cerebral, ca urmare a suprasolicitării nervoase la care fusese supus animalul. Asemenea accidente se mai întâmplaseră în cursul unor experienţe „intensive” de parapsihologie. Pierderea lui Azor se datora aşadar unui accident normal şi constituia în fond un simplu fapt divers. Un accident bun de pus pe seama întâmplării. Oricum însă, dispariţia câinelui fuse de natură să întrerupă experimentarea. Urmară discuţii, avură loc confruntări de păreri, încercări de punere în alt fel a problemei telecomunicaţiei dintre bănuiţii vii din adânc şi laboratorul lui Năsturel.

Biologul-şef proiecta o reluare a experienţei, dar în alt chip. Ştefan Leahu căuta să grăbească lucrările legate de montarea „Cârtiţei II”, iar Barnea, Viorel Ursu şi alţi doi sau trei iniţiaţi în experienţa cu Azor, constituiau „rezerva dezorientaţilor”. Promiţătoare ca toate experienţele de senzaţie, încercarea întreprinsă de el trebuia, aşa cum s-ar fi părut la cea dintâi vedere, să conducă sau la eşec sau la succes. Sfârşitul ei confuz, neconcludent, nu făcuse decât

să deruteze pe cei care nu cunoşteau destul – nici pentru a se încăpăţâna, nici pentru a renunţa pur şi simplu...

Dar dacă Grigore Barnea se reîntorsese la punctul său de observaţie din subteran oarecum resemnat şi convins că ştiinţele de avangardă se numesc astfel, tocmai pentru că insuccesele lor le mai pot încă scuza tinereţea, nu la fel reacţionă Viorel Ursu. Pentru el moartea lui Azor echivalase mai puţin cu catastrofa unei experienţe, cât cu semnul că trebuie urmat alt drum, cel direct. Ajunse oarecum să le reproşeze celorlalţi că în fond urmaseră propria lui sugestie, montând o experienţă. Mult prea complicată… Ce înseamnă toată această încurcătură: releul om-câine-emiţător, la dus şi detector-amplificator-câine-traductor-difuzor la întors. Parapsihologia doar este, după cum demonstraseră încă înainte de 1970 Kajinski, Suharevski, Miller şi după acea dată Tisescu, Brown şi alţii, o acţiune de contact direct. Am „tehnicizat” experienţa, îşi zise el.

Frământând mereu gânduri pro şi contra pe marginea metodei folosite de Leahu şi Năsturel, Ursu îşi reluă obişnuitele sale drumuri. Despre căutarea piesei 2006 nici nu mai putea fi vorba, ea se reproiecta doar integral. Aşa stăteau lucrurile, când – într-una din după-amiezele călduroase ale sfârşitului de iulie – ziaristul se hotărî să o viziteze din nou pe Iris Arachelian.

Tânăra îl primi cu expresia unei vădite bucurii întipărite pe faţă. Era însă o bucurie tristă, subliniată de un surâs obosit. Începură apoi să vorbească. Spre surprinderea ziaristului Iris nu mai era aceeaşi hotărâtă partizană a „sfârşitului fericit” al aventurii din subteran. Îndoiala lucrase şi aici, dar într-alt fel decât la ceilalţi. În cuvintele, fetei, Ursu recunoscu ideile pe care Costea Negrescu, nu mai departe decât cu o săptămână sau două în urmă, i le împărtăşise lui Leahu, în cursul unei consfătuiri ţinute la Institut.

— Încep să cred că încercările voastre de a stabili contacte înainte de crearea noii maşini sunt puerile. Faceţi mai întâi maşina şi apoi, urmând cu ea drumul, exact indicat în sol de resturile solidificate ale itinerarului urmat de cea dintâi „Cârtiţă” – veţi da peste ea. Şi să mai ştiţi că spre deosebire de cei care consideră mesajul pe care l-aţi primit prin intermediul unui câine doar drept un lătrat prost interpretat, eu unul cred că nu veţi întreprinde un drum zadarnic…

Ziaristul venise însă cu totul pentru altceva. Lui Iris nu-i fu greu să discearnă în întrebările puse de el, ca din întâmplare, în tendinţa lui de a aduce mereu vorba despre Sandu Văraru, şi numai într-un anumit context, legat de recentele ei amintiri despre el, un plan tăinuit. I-o luă chiar înainte ca pentru a-i devansa intenţiile.

— Văd că eşti curios. Vrei să afli cu orice preţ cum gândesc în legătură cu el, cum îmi reamintesc eu acum, în ultima vreme, de Sandu. Ei bine. Nu îl visez şi nu îmi aduc aminte decât lucruri trăite. Nimic nou, deci. Aş, putea însă să cunosc motivul interesului dumitale, dragul meu, pentru acest capitol destul de circumscris al activităţii mele cerebrale, un interes aproape… indiscret?

— Iris. Uneori oamenii încearcă orice, ca să-şi atingă scopul. Nu mă pot resemna cu ideea că experienţa cu Azor a ratat. Eu nu sunt om de ştiinţă. Sunt doar un biet ziarist: Am voie să cred orişice. În orice caz, am dreptul, prin definiţie, la un coeficient de rigurozitate mai scăzut decât cel care trebuie să se afle prezent în referatul unui specialist de laborator sau de la catedră. Noi nu am izbutit să ajungem la Sandu Văraru. S-ar putea însă ca şi el să fi încercat contactul pe drumul invers – de la ei la noi. Că s-a gândit la noi este sigur. Că a fost poate mai concentrat când făcea acest lucru decât am fi fost noi în situaţia reciprocă, iar este probabil. Prin forţa lucrurilor, el, de

acolo, joacă mai strâns decât noi. Miza noastră este succesul unei experienţe, a lui – e viaţa.

— Viorel, uneori mă entuziasmezi, alteori însă mă deziluzionezi. Eşti talentat. Se ştie. Eşti deştept. Se vede. Eşti entuziast. Asta e bine. Dar reporterul din dumneata are totuşi o mult prea mare dezinvoltură. Te aprinzi în mod nepermis pentru o idee care face un groaznic abuz de fantastic, care îşi trage mai toată seva din neverosimil.

— Dar, Iris, te laşi influenţată de cei care cred că ei s-au pierdut.

— Aş fi vrut să nu fie aşa. Încep însă să văd că nu am temei pentru altceva şi apoi, în ştiinţă, dragul meu, de obicei scopul nu scuză mijloacele. Cel puţin în cazul lui Sandu. Vreau să spun în cazul întâmplării lor nenorocite. La ce ar fi servit de pildă să-ţi spun că-l aud uneori pe Sandu vorbindu-mi. Nu mă refer la vise. Că îl văd parcă înaintea mea spunându-mi că e viu. Că e într-un loc feeric, totul numai lumină şi culoare, că trăieşte fără scafandru în adâncul Pământului, că… Până şi despre faimosul dosar mi-a vorbit, spunându-mi că proiectul lui e în registrul unui portar, că a rezolvat o problemă de matematică, că dacă nu sunteţi de acord cu egalitatea 18,5 egal 31,01, murim cu toţii şi câte şi mai câte.

— Iris!

— Puteam eu oare, continuă fata imperturbabilă, puteam să mă îmbarc în corabia acestor idei trăsnite şi să mă prezint la Institut, cerându-le să caute dosarul în registrul nu ştiu căruia dintre portari? Institutul are doar vreo zece. Sau să pretind, să solicit strângerea Consiliului ştiinţific pentru a le spune membrilor lui că Sandu Văraru însuşi mi-a transmis că 18,5 este egal cu 31,01? Viorel dragă, să fim serioşi şi să ne punem mai multă ordine în idei.

Viorel Ursu tăcea. Vorbele tinerei lui amfitrioane îşi aveau logica lor poate nu tocmai lipsită de valoare. El însă credea, simţea, *ştia* altceva şi, în timp ce-i vorbea Irisei, absent, despre altceva, îşi repetă mental de câteva ori cifrele *18,5 - 18,5 - 31,01 - 31,01*… În cele din urmă, când subiectele de interes comun fură epuizate, îşi luă rămas bun. În urma lui, cafeaua rămase rece, nebăută.

De altfel – *mutatis mutandis* – a doua zi, el însuşi îi ţinu lui Ştefan Leahu aceeaşi teorie, pornind oarecum ca de la el şi arborând un bineprefăcut sentiment de regret că se lăsase prea mult antrenat de senzaţional. Povestindu-i toate aceste lucruri doctorului Leahu, Viorel Ursu se aştepta să se deştepte în fizician o reacţie. Era gata să se lase certat, ocărât pentru cota lui de răspundere în iniţierea experienţei ratate. Dar nu se întâmplă aşa. Spre mirarea lui, spre marea lui mirare, Ştefan Leahu îl privi oarecum amuzat, se arătă interesat de ceea ce ziaristul îi reproduse din conversaţia purtată cu Iris şi apoi conchise:

— Viorel Ursu, eşti un băiat admirabil. Am înregistrat tot ceea ce mi-ai spus, cu recunoştinţa pe care o datorez unui prieten care te ajută să nu te rătăceşti, să nu greşeşti, mai departe. Ar trebui să-ţi fiu recunoscător pentru tot ceea ce-mi spui. Urăsc şi eu fantezia, fantezia nelalocul ei. De data asta însă, ca să fiu sincer am nişte rezerve la… rezervele tale!

— Rezerve? Dar nu înţeleg…

— Deocamdată nici nu trebuie. Partea ta de datorie ţi-ai făcut-o. Şi poate într-alt fel decât crezi sau ai crezut, când ai venit să-mi vorbeşti. De altfel vom mai vorbi.

Cu sentimentul că-l supărase cumva pe Ştefan Leahu, dar mulţumit foarte, Viorel Ursu se despărţi de el şi se îndreptă spre redacţie. La noapte era de serviciu. O dată ajuns, îşi comandă o cafea şi, scoţându-şi haina, încercă să schiţeze planul unui articol destinat paginii a treia.

Veşti din institute, comentate de reporter. Scrise, şterse, mototoli hârtia, o azvârli cât colo. Nu. În seara aceasta îi lipsea inspiraţia. După a doua cafea, renunţă. Se antrenă în discuţie cu un coleg de redacţie. Reveni în urmă la masa lui de lucru şi îşi reluă articolul. Deodată tresări. Apoi zâmbi îngăduitor. Fără să vrea, în locul titlului proiectat mâna lui scrisese: 18,5 = 31,01…

Plouă!

Îmbrăcaţi în scafandri, cu casca bine înşurubată, „legaţi” de punctul de releu al „staţiei numărul doi” care emitea pentru ei – permiţându-le să-şi controleze itinerarul, Sandu Văraru şi Doina Harnagea străbăteau un coridor lung, tăiat aproape geometric în rocă. Din când în când, grăbiţi, albicioşi în reflexia alb-verzui a benzilor luminoase care mai stăruiau pe pereţi, protei uriaşi aidoma unor şopârle prelungi, se furişau şerpuind prin cotloanele rocii. Văzându-i, Văraru nu putea să nu-şi aducă aminte de senzaţia de groază pe care o avusese când – cu zile în urma, în plin centru al sistemului de peşteri luminoase, unul dintre ei îi trecuse peste faţă. Inofensive, aceste biete fiinţe oarbe, dezvoltate în condiţiile ambiante, se strecurau speriate în găurile lor, din malul unor mici băltoace de apă călduţă...

Departe de a fi uniform, decorul aducea în privirile plutonauţilor mereu noi şi nebănuite aspecte ale naturii, oferite din plin de peisajul care nu se conforma de loc ideilor pe care le avuseseră ei până atunci despre subteran.

Pe măsură ce înaintau, pe drumul ales şi însemnat de Văraru, pe un soi de plan cu totul rudimentar schiţat, cu ajutorul unui creion de cărbune pe o hârtie milimetrică, luată de la unul dintre înregistratoarele de la bordul „Cârtiţei”, pe măsură ce pătrundeau mai adânc în necunoscut, obişnuita iluminaţie a pereţilor ceda pasul, estompându-se. Împărăţia ciupercilor euforice lua sfârşit pe nesimţite. Proiectorul reintră în funcţiune. Fantastice decoruri noi aduseră în lumină alte roci, în general argile; apoi apăru obişnuitul aspect al meoţianului. Dar al unui meoţian de alt fel decât acela redat de tradiţionalele carote aduse din adânc de forajele de explorare. Presiunea „atmosferică” din partea de peşteră pe care tocmai o

străbăteau se afla într-o continuă scădere. Atmosfera gazoasă specifică centrului labirintului subteran dispăruse aproape cu totul, rarefiindu-se treptat. Cantitatea de oxigen din compoziţia ei diminuase de asemenea, în favoarea gazului carbonic. Peisajul noii galerii de rocă pe care o străbăteau acum cei doi redevenise tern, cenuşiu, mult mai uniform, dominat de albastrul-cenușiu al stâncii obişnuite, lăsând ici-colo loc pentru vine largi de nisip compact, de culoare mai deschisă. Tavanul neregulat, colţuros, se apropia uneori atât de mult de solul la fel de accidentat şi el, încât erau nevoiţi să meargă aplecaţi, apoi brusc iar se repezea în înălţimi, deschizând parcă asupră-le lăcomia ameninţătoare a unor adevărate cupole de întuneric. Temperatura creştea. Solul văgăunii pe care tocmai o parcurgeau se ridica uşor în pantă. Drumul se continua destul de larg, dar sinuos. Deodată el se căscă asupra unei veritabile panorame, pătrunzând într-o nouă uriaşă deschidere. Tăiat ca de o retezătură de cuţit, drumul se oprea, sfârşindu-se ca un tunel ce iese la lumină într-o vale imensă. Jos, la poalele unui abrupt stâncos, unduiau valurile concentrice şi aflate într-o continuă şi măruntă zbatere ale unui lac parcă terestru... Ca în culisele unei imense scene dispuse în amfiteatru, în dreapta şi în stânga lor se deschideau alte văgăuni şi tunele naturale. Sus, dar la foarte mare înălţime, abia se zărea ogiva, uriaşă şi ea, cu care nemăsurata boltă îşi încheia umerii. Absenţa totală a oricărei vegetaţii dădea locurilor o înfăţişare bizară, greu de conceput pentru ochiul obişnuit.

Privind în jur, Sandu Văraru căuta un loc prin care să poată tenta fie o coborâre spre lacul din adânc, fie un ocol al nemăsuratului gol. Cu un oarecare efort ar fi fost cu putinţă încă o înaintare de câţiva paşi, dar nu mai mult. Întorcându-se, bărbatul căută privirile Doinei. Întâlnindu-i doar ochii, aceasta îl înţelese şi înainte ca el să întindă

braţul şi să arate un fel de prispă de piatră aruncată înaintea golului dinaintea lor, îi spuse:

— Acolo. Să mergem acolo. Sunt atât de curioasă să aflu ce este jos. Acolo vom fi mai aproape.

Sandu Văraru zâmbi. Prin gând îi trecuse amintirea unei discuţii pe care o purtase, cu luni în urmă, cu Iris. Iris, care socotea pe fiica lui Harnagea drept o persoană capricioasă şi în general dificilă. Integrarea Doinei în viaţa de echipaj, operase pare-se unele schimbări în felul ei de a fi... Sau, poate, Iris judecase unilateral?

— Da, Doina. Tocmai acest lucru doream şi eu să ţi-l propun. Să mergem acolo. Prea aproape de lac nu vom fi, dar, orişicum... Ajutându-se, atenţi, cei doi coborâră şi, înaintând cu precauţie, ajunseră în apropierea marginii ieşindului de piatră.

— Jos, lacul de agat vălurit şi viu, sus cerul de noapte încremenită, pe aproape de mijloc noi doi...

— ...plutonauţi, cercetători ai tainelor Pământului, îl continuă fata, încheind parcă o frază poetică, din muzicalitatea căreia imaginea realităţii din jur se reflecta ca dintr-un basm. Izbucniră în râs amândoi, cu o nouă solidaritate.

— De ce nu, Doina? În definitiv şi domeniul plutonic are dreptul să aspire la instantanee poetice. Parcă văd clipa în care...

— După ce ne vom fi reîntors noi acasă, îl completă fata, vor umbla pe aici cercetători cu aparate de măsură şi de control însoţiţi de fotografi... Şi de poeţi, nu-i aşa? Dar mai întâi...

Bărbatul însă nu mai era foarte atent la vorbele însoţitoarei lui. Privirile îi fuseseră încătuşate de marginea de piatră a lacului de sub ei.

Vălurirea concentrica se continua. În buza albiei de piatră însă, şiruri, şiruri de mărgele lichide şi mărunte se

iveau, crescând din lichidul negru, arătând aidoma fierberii şi, pe măsură ce aceasta părea a se înteţi, marginea lacului se ridica în propria sa albie, câştigând în înălţime… Creşterea de nivel continua fără oprire. Era limpede că „apa” întunecată ca noaptea, din oala de piatră săpată în adânc de cine ştie capriciu al naturii, se ridică.

Procesul de urcare era constant. Intrigat de neobişnuita panoramă oferită de lumina crudă, albă a proiectorului, care accentua contrastele, Sandu Văraru se uită la indicatorul de temperatură exterioară a scafandrului. „Afară” era mai cald. Temperatura crescuse, crescuse simţitor.

Când ochii plutonautului căutară din nou în adânc, mărgelele, suită regulată de bolboroseli gazoase, se apropiaseră, înecând în mantia lor de spumă câteva ieşinduri de rocă. Apăsarea cu care mâna fetei i se lăsase pe umeri îl făcu pe Văraru să se întoarcă spre ea.

— Uite, acolo, acolo în centru, îi arăta ea cu degetul arătător al mănuşii. Acolo…

În mijlocul oglinzii negre şi acum parcă liniştită ca faţa unui cristal îngheţat, se iscase o ciudată bolboroseală, iar din ea părea că se ridică un fel de abur uşor. Sandu Văraru urmări vălătucii alburii care prindeau din ce în ce mai mult corp, unindu-se în braţele de sfârlează ale unei spirale mereu mai largi. Urmând de aproape ridicarea lichidului, de faţa căruia părea că nu e în stare să se dezlipească, aburul din adânc se apropia încet o dată cu el, răspândindu-se tot mai mult pe faţa lacului, de la mijloc înspre margini. În curând îl acoperi în întregime, îndesindu-se.

Atunci, ca într-un efort de răbufnire, clăbuci imenşi, iscaţi din neagra fierbere subterană, reuşiră să străpungă pâsla de negură alburie, şi se amestecară cu ea, învolburând-o, învârtejind-o. O spumă uriaşă, aidoma celei

pe care o face laptele când dă în fiert, debordă din partea inferioară a peşterii, ridicându-se cu violenţă înspre nevăzutul ei tavan. Înainte de a fi avut vreme să se smulgă locului, pentru a se refugia în gura de tunel prin care ajunseseră aici, cei doi fură acoperiţi de spumă, înecaţi în clocotirea ei fierbinte, dar aproape în acelaşi moment simţiră pe scafandrii lor loviturile repezi, oarecum ritmate ale… ploii.

Ploua. Ploua cu răpăiturile repezi ale unei veritabile averse de primăvară, iar temperatura care, probabil, se ridicase foarte mult, în ultimele momente, crescând odată cu năvala de spumă fierbinte, scăzuse din nou. Indicatorul scafandrului lui Văraru se oprise, revenit din brusca lui oscilaţie, la valoarea de treizeci şi cinci de grade.

Tot atât de neaşteptat cum începuse, aversa conteni. Pe pielea de plastic metalizat a scafandrilor şiroia un lichid incolor. Produs al vaporilor antrenaţi de erupţia de spumă şi condensaţi sus, în bolta peşterii, în contact cu pereţii reci ai acesteia, lichidul fu supus deîndată unei curioase investigaţii. Micul analizor chimic tranzistorizat, din „buzunarul de lucru” al scafandrului lui Sandu Văraru nu lăsă nici o îndoială. Amestec de hidrocarburi. Mai multe amănunte nu putea furniza. Cu grijă, manipulând clapeta de alimentare a căştii, Sandu Văraru îndrăzni să simtă „organoleptic” mirosul unei picături. Benzină uşoară, distilată probabil din apele grele ale lichidului întunecat, în cursul ciudatei fierberi a undelor lacului subteran.

Cei doi mai zăboviră câtva timp pe prispa de piatră. Vreme suficientă pentru a mai asista la câteva fierberi şi condensări ale ţiţeiului din albia subterană, căci în pâlnia ei de rocă se adunase ţiţei – acesta era lichidul negru care fierbea. Aici fierberea şi condensarea se urmau, întrerupte de un răstimp m care apele Iacului se coborau şi apoi se ridicau lent. Intervalele erau egale. Sandu Văraru îşi

propuse să numească peştera nou descoperită „Grota ceasului de ţiţei”.

Cum între două fierberi consecutive intervalul de timp era aproape de două ore, Văraru se socoti totuşi dator, înainte de a părăsi locul, să coboare până la suprafaţa bizarului lac.

— Nu crezi că ar putea să fie primejdios? îl întrebase Doina, pe când fixa cel dintâi piton în buza ieşindului de rocă pe care stătuseră.

— Primejdios sau mai primejdios este demult cotidianul nostru subteran. Trebuie însă. Nu mi-aş ierta niciodată participarea la un asemenea spectacol natural, rămas fără explicaţie. E nevoie să văd de aproape faţa acestui lac. Timp am destul. Lumina mi-o vei asigura tu – cu proiectorul. Bate suficient de puternic, îi răspunse Văraru Doinei, continuând să-şi pregătească descinderea în golul de sub ei.

Alunecând uşor, agăţat de prinzătorul mecanic, a cărui sanie cobora destul de lin de-a lungul cablului subţire din oţel, plutonautul ajunse pe marginea întinderii de lichid. Se aplecă, văzu, constată. Ţiţei! Ţiţei acoperit de un strat de alte produse, rezultate din rudimentara distilare primară căreia îi fusese supus. Prin crăpăturile din buza albiei de piatră se scurgeau ici şi colo în viroage unde se decantau benzina, motorina brută, uleiurile din ce în ce mai grele. Dar de ce se întâmplau toate acestea – lui Văraru i-ar fi fost greu să răspundă.

După aproape o oră, reajuns sus, Vararu încercă să-i explice tovarăşei sale de călătorie bizarul fenomen. El reuşi uşor s-o facă să înţeleagă mecanismul afluării ţiţeiului din rocile pe care le impregnează, în veritabile pungi subterane, izbuti să o facă să priceapă mersul şi cauzele distilării primare a ţiţeiului. Pe măsură însă ce vorbea îşi dădea tot mai mult seama că motivele reale ale

fenomenului din peşteră sunt departe de a-i fi exact cunoscute. Probabil că undeva sub albie exista o pricină internă de încălzire, care, aducând undele de ţiţei la fierbere, „umfla” lichidul, potolit apoi de „duşul rece” al condensării.

Despre natura sursei de căldură însă fizicianul nu se putea deocamdată pronunţa. O provenienţă vulcanică era în orice caz exclusă.

Târziu în faptul „înserării”, convenţionale şi ea, ca şi tot ceea ce se raporta aici, în absenţa „zilei” adevărate a Pământului, la măsurarea timpului, obosiţi, cei doi se reîntoarseră prin galeriile rocii spre „staţia numărul doi”.

— Într-una din buteliile de luat probe, ale trusei scafandrului, Doina aducea cu ea câteva zeci de centimetri calzi de lichid negru, vâscos, lucios, cu ape albăstrii, „cules” de Sandu Văraru din albia lacului subteran.

O dată ajunşi aici, în timp ce fata pregătea un frugal dineu, bazat pe „carne” uscată – proteine din culturile lui Văraru de la staţia numărul unu – plutonautul controlă ţiţeiul cu ajutorul unui contor de radioactivitate. Contorul reacţionă pozitiv. Ţiţeiul prezenta slabe urme de radiaţii. Combustibilul distilatorului subteran fusese aflat! Sub pâlnia de rocă în care se adunase întâmplător ţiţeiul, migrând din straturile nisipoase din jur, se afla desigur un masiv de roci radioactive.

— Ai căzut pe gânduri? Nu mănânci? Sau poate că, acum, după noile dumitale rezultate, cauţi un alt nume lacului de ţiţei?

— Este greşit să-l numim, mărginindu-ne la unul singur dintre aspectele sale, şi doar la cel mai banal. Aici ne aflăm în faţa unui complex, din care lacul e doar un component, şi sistemul – sistemul e un…

— Un adevărat Combinat subteran, în care natura distila şi rafinează petrolul, nu-i aşa? râse Doina. Hai şi mănâncă.

Muşcând cu sete din felia de „material proteic uscat”, întinsă de Doina, Văraru, care îşi scosese scafandrul şi încerca adevărate clipe de destindere fizică, se gândi că tovarăşa lui de călătorie are perfectă dreptate şi îşi propuse să mai reflecteze la o idee, pe care i-o trezise în minte denumirea dată de ea peşterii cu lacul de ţiţei. O idee care i se părea plină de promisiuni…

Ştefan Leahu şi parapsihologia.

Doctorul Leahu nu credea de obicei decât în ceea ce îi cădea sub simţuri. Declarase de mult lucrul acesta. În domeniul aprecierii realului şi irealului din interpretarea unui fenomen, frontiera pusă de el la marginea dintre fapt şi iluzie era cât se poate de netă şi ea, în general, trecea pe terenul faptelor. Când acceptase experienţa cu Azor, o făcuse împins mai mult de curiozitate decât din convingere, şi tentat de ipoteza unui succes care i-ar fi sporit din renume – decât de propria sa părere despre astfel de fenomene, pe care în general trebuie să le priveşti, îşi zicea el, cu multă circumspecţie. Totuşi când Viorel Ursu îl lăsase după ultima întâlnire singur, fizicianul rămase victima unei reacţii cunoscute de psihologi şi pe care unii dintre ei o numesc *reacţie de întârziere*. Printr-un paradoxal simţ de apreciere a realităţii Leahu simţi pentru prima oară că tocmai acum se află, el însuşi, pe un teren solid din imperiul, atât de vast şi de nesigur încă, al parapsihologiei.

Iată pentru ce, sensibil ca nicicând altădată, la vocea instinctului, Leahu desprinsese din relatarea abătută şi obosită a prietenului său *un răspuns*, răspunsul lui Văraru, sosit la destinaţie pe o cale ocolită, la care nu se gândiseră. Nu se gândiseră poate tocmai pentru că, experimentând empiric şi el, şi Năsturel, şi toţi ceilalţi, nu restituiseră parapsihologiei ceea ce de fapt îi aparţine, rostul şi rolul „afectului” din manifestările omului. Sentimentul, atât de binecunoscut, dintre Iris şi Văraru, creaseră condiţii de recepţie pe care releul aparat-Azoraparat nu izbutise să le asigure.

Cu această certitudine în gânduri, Ştefan Leahu porni spre terenul experimental. Când un telefon de la unul dintre colaboratorii săi cei mai apropiaţi din Institut îl deranjă

pentru o întrebare, se întoarse din drum – şi-i răspunse acestuia:

— Mă duc să aduc la Institut dosarul 2006, completând apoi, în urechile mirate ale interlocutorului său, surprins de găsirea preţiosului document:

— Nu încă. Dar se va găsi. V-am spus doar că plec pentru ca să-l aduc în Institut.

Surâzând pe dinlăuntru, ca pentru o glumă izbutită, doctorul Ştefan Leahu se grăbi să iasă din clădirea Institutului. Drumul până la câmpul experimental îl făcu pe jos. Era felul lui de a-şi „filtra” bucuria viitoare, pe care de astă dată şi-o simţea sigură…

Ajunse. De serviciu era tocmai Nicolae Străjan. Îl zări prin geamul cabinei. Nu era singur. Vorbea cu cineva. Leahu intră. Străinul cu care discuta paznicul câmpului experimental, sub braţul căruia fizicianul recunoscu, prins în scoarţele sale subţiri, *dosarul 2006*…— dar nu era un străin ! Era Viorel Ursu. Se priviră. Izbucniră amândoi în râs, în timp ce Străjan îi contempla destul de nedumerit.

— Abia pe urmă mi-am dat seama că… începu oarecum jenat să explice ziaristul.

— Nu e nici o nevoie să-mi explici, îi ripostă Leahu, satisfăcut că, în fond, el i-o luase totuşi înainte proaspătului prieten.

După ce părăsiră cabina paznicului, cei doi se îndreptară spre Institut.

Soarele era fierbinte, caldarâmul, înmuiat de căldură. Aerul se încălzise şi vălurea la capătul îndepărtat al fiecărei străzi. Deşi ar fi avut atâtea lucruri să-şi spună, cei doi mergeau tăcuţi, păşind grav, preocupaţi. Când, destul de târziu, aproape de amiază, ajunseră în faţa Institutului, se opriră. Tăcerea o rupse Viorel Ursu.

— Şi acum?

— Acum, dragul meu prieten, vom reproiecta piesa aceasta, inelul de recepţie al curentului de fluid topit care trece prin maşină şi care este evazat în afară. Dar unghiul de 18 grade şi jumătate îl vom mări la 31 de grade şi 01 minute de arc. Parcă aşa i-a transmis Sandu Văraru lui Iris, dacă-mi aduc bine aminte, nu?

— Crezi că…

— M-am transformat într-un adept convins al parapsihologiei. De altfel, unul dintre obiectivele călătoriilor de probă era şi găsirea experimentală a celei mai potrivite valori pentru acest unghi. Era fix. Îl vom face modificabil din interior – dar variind în jurul valorii pe care o socotesc transmisă de Sandu Văraru. Aşa propun eu !

Un prânz de gală.

Exploratorii lumii plutonice îşi continuară „ieşirile”. Radiind în teren, din „staţia numărul doi”, complicate sisteme de galerii multietajate – unele adevărate capcane cu trape naturale, cu abrupturi neprevăzute, cu pasaje strâmte, prin care trebuia să te târăşti pe burtă – îşi dezvăluiră până în cele din urmă secretele unul după altul. Noi cercetări întreprinse în spaţiul „combinatului natural subteran”, îmbogăţiră harta complicatului labirint cu un lăcuşor de asfalt, cu câteva adevărate cisterne de motorină brută şi cu un râu de benzină, cu nivel alternativ „sus”, sau „jos”.

Schiţată în desenul lui Sandu Văraru, schema complicatei lumi subpământene nou descoperite arăta un labirint a cărei geneză ar fi fost greu să fie pusă direct pe seama unor procese de modificare „la cald” a rocilor. Procese în decursul cărora o imensă cantitate de gaze pierdute ulterior prin văgăunile Pământului creaseră la cald spaţiile acestea. Goluri încremenite pentru totdeauna prin răcire, sub forma acelei miriade de deschizături şi firide comunicante.

Schema însă îi relevă lui Văraru şi altceva. În planul de ansamblu al peşterilor succesive se puteau distinge net cel puţin patru etaje. Nivelul „staţiei numărul doi” se afla la al treilea, iar al doilea, cel mai accidentat, le făcuse surpriza întâlnirilor cu singurul reprezentant al regnului animal clasic, proteul şerpiform pe care, într-un elan de entuziasm zoologic, Sandu Văraru îl numise „*Proteus subterraneus Horridus*”, în amintirea spaimei lui din clipa când îl „simţise” dintâi.

O nouă vizitare a acestor paragini, scoase în lumina un nou talent al plutonautului, acela de echilibristică în scafandru. Fusese nevoit să-l experimenteze cu prilejul unei

spectaculoase alunecări în adâncul unei râpe oarbe, dar cu pereţii atât de lucioşi, încât abia reuşi să reajungă sus, la lumina… proiectorului, şi numai după ce Doina îi dădu un substanţial ajutor.

Echipaţi din nou pentru o „scurtă” călătorie de lungă cursă – cum o intitulase tânăra, impresionată de pregătirile făcute, cei doi străbăteau panta lină a unui îngust culoar de legătură a „staţiei numărul doi” cu cel de-al doilea nivel al complexului de goluri subterane.

Ici şi colo se deschideau strâmte intrânduri, stăpânite de umbre. Solul încăperilor subterane era acoperit de bolovăniş mărunt. Când şi când, câte o băltoacă îşi arăta în lumina proiectorului apa tulbure. Deodată umbrele – rotunde, lacome – se deschiseră chiar la picioarele lor. Se opriră. Văraru exploră cu proiectorul puţul îngust şi adânc, ce i se căsca în faţă. Lumina nu-i găsi fundul şi se pierdu undeva în drum spre el, înghiţită de întuneric.

— Parcă ne-am afla în subteranele unui castel din evul mediu, comentă timid, cu glasul puţin înfricoşat, Doina Harnagea.

— Păşeşte cu atenţie. Ai la stânga ta un puţ, vezi să nu…

Prinsă în alunecarea care-l răpi pe Văraru de lângă însoţitoarea sa, vocea bărbatului pieri în adânc, o dată cu el. Cu întârziere parcă i se păru Doinei că aude zgomotul unei lespezi subterane de piatră, spartă sub pasul omului de lângă ea.

— Sandu, Sandu… Văraru intrase cu adevărat în pământ!

Aplecându-se, fata ridică proiectorul, luminând capcana de piatră în care alunecase plutonautul. Răsuflă uşurată. Era acolo, la câţiva metri abia, ghemuit pe fundul hornului în care se prăbuşise. Doina îl chemă din nou. Într-

un târziu, revenit din zăpăceala loviturii care pur şi simplu îl ameţise, Văraru îi răspunse încet, vorbind cu greutate:

— Da, te aud. Nu cred însă că voi putea ieşi singur de aici. Piciorul meu drept… Bănuiesc că s-a întâmplat ceva cu el… Nu-l mai simt.

Vestea o năvăli pe Doina odată cu o panică greu de stăvilit. O panică pe care Doina o trăi altfel decât multe dintre spaimele prin care trecuse până atunci. Nu pentru ea, ci pentru el.

Doina încercase de multe ori să-şi analizeze sentimentul pe care-l purta tovarăşului său de călătorie. La început se mulţumise să-l admire pe Sandu. Apoi o invidiase în sinea ei pe Iris, pentru omul de care o lega, luminoasă şi caldă, iubirea mărturisită prin fiecare schimb de priviri dintre ei; în urmă se constatase îndrăgostită de acest om străin şi care nu era al ei; luptase cu propriul ei sentiment. Îl respecta parcă şi mai mult pentru graba cu care fugea de ea şi poate că şi de o anume parte din el însuşi, în clipele în care intimitatea vieţii desfăşurate în doi, în acest adânc atât de surprinzător, apropia de buzele lor cuvinte pe care poate că uneori gândurile lor le-ar fi rostit. Îl cicălise uneori, provocându-l; fusese cochetă, poate… „Îl iubesc oare? Şi nici măcar nu am vreun motiv să mă-ntreb dacă trebuie sau nu să i-l iau Irisei”, îşi spusese. “Nu. Nimic din comportarea lui Sandu Văraru nu trădează că ar fi cu putinţă asemenea lucru.”

Pentru el, Sandu, dragostea lui pentru Iris aducea un echilibru. Pentru ea, Doina, amintirea lui Ştefan Leahu nu apropia decât tot mai mult gândul că se grăbiseră. Amândoi – şi ea şi el. Logodna lor oficial cunoscută şi recunoscută de toţi unea de fapt doi străini. „Oare dacă nu s-ar fi întâmplat toate acestea, dacă nu aş fi acum aici, dacă nu aş fi trăit alături de acest om clipe care nu mai pot să fie niciodată alungate din amintirile vieţii inele, aş vorbi la fel? Oare,

dacă nu l-ar lega amintirea Irisei de tot ceea ce lăsase sus în urma lui, Sandu Văraru m-ar accepta alături de el?”

Ca într-o moară ce macină mereu, fără a se opri, gândurile Doinei Harnagea se învălmăşeau, rostogolind frânturi de viaţă, amintiri, cuvinte spuse şi mai ales nespuse încă, într-un zbucium pe cât de intens, pe atât de repede gata să iasă la lumină, arătându-şi toate feţele, sau aproape toate feţele, în răstimpuri măsurate cu clipa.

Acum, când el se afla acolo, cine ştie cum („Oare ce se va fi întâmplat cu piciorul lui?” se întreba ea speriată) Doina simţi mai mult decât oricând nu numai că îi e drag Văraru într-alt fel decât „fratele ei de drum” cum îl numea uneori, dar şi că sentimentul ei va rămâne, *trebuie să rămână* pentru totdeauna fără ecou în inima lui.

— Sandu, am să fixez coarda de coborâre.

— Doina, cred că nu voi fi în stare să urc… În glasul abia trecut printre dinţi al bărbatului, ea auzi toată năpraznica durere pe care el abia acum începu să o simtă în piciorul rănit.

— Stai liniştit, nu este nevoie să te mişti. Încet, lucrând cu o luare-aminte pe care de obicei nu şi-o cunoştea, Doina repetă întocmai, gest cu gest, operaţia pe care de atâtea ori o făcuse el în prezenţa ei. Căută în buzunarul scafandrului său pitonul cu autoimplantare, agăţă de el cablul. Montă pe cablu prinzătorul-sanie. Îşi vârî apoi curajos mâna în deschizătorul mânerului acestuia şi îşi dădu drumul în hornul în care-i căzuse tovarăşul de explorare.

Jos, lângă el, Doina înţelese toată gravitatea situaţiei. Umflat peste măsură, piciorul lui Sandu atârna moale în pantalonul scafandrului.

— Sandu, dă-mi mâna. Cuprinde-mă peste umăr, aşa, binişor. Acum încearcă, hai…

Încet, cu mişcări ce i se păreau Doinei ca extrase dintr-o secvenţă de film luată cu încetinitorul, bărbatul reuşi să se ridice. Proiectorul agăţat sus, de baza pitonului, cu ajutorul unui nod de cablu şi atârnat asupra golului în care se aflau cei doi, lumina interiorul hornului ca ziua. Pereţii lui păreau a fi tăiaţi dintr-o rocă lucioasă, ca marmura şlefuită. „E un efect al răcirii bruşte”, îi explicase mai demult Sandu aspectul rocii.

— Hai. Aşa. Am să prind unul de altul cârligele de fixare ale celor doi scafandri şi acum… Acum ţine-te strâns, aşa… Mâna fetei prinse cârligul mânerului-sanie, declanşând suişul.

Dintr-o dată, o greutate straşnică o apăsă, prinzându-i umerii ca într-o menghină. Încleştă fălcile şi, cuprinzându-şi mâna dreaptă de încheietură, cu cealaltă mână se strânse în mâner, ca şi cum ea toată ar fi fost o parte din el. Roţile saniei se derulau uşor, încet. Bărbatul, încleştat cu o mână pe după umerii fetei, cu alta peste braţul ei cu centura de la scafandru legată de centura scafandrului ei, gemu uşor. În mintea Doinei Harnagea stăruia un singur gând: „De-aş ţine! De-aş putea rezista până sus. *Rezist, rezist, rezist*!”Inima i se zbătea în tâmplă şi în coşul pieptului, o dată cu o teamă năprasnică.

Dar rezistă şi ajunse sus, aproape de buza puţului de piatră.

Ridicarea nu fu de loc uşoară. Abia izbuti să-l caţăre dincolo de buza fântânii săpate de capriciile naturii în trupul amorf al rocii. Când, în sfârşit, izbuti să-l împingă, el se ridică pentru o clipă în picioare şi apoi, o dată afară, se prăbuşi, cât era de lung, cu pieptul pe piatră şi mâinile sub el. Eliberată de greutatea care aproape o strivise, Doina îşi scăpă degetul de pe locul de comandă al mânerului şi, fără să-l lase din mână, cu centura asigurată de cablu, alunecă rapid înapoi. Contactul cu fundul hornului de piatră nu fu

prea plăcut. Dar fata strânse din dinţi şi, fără să aibă timp să mai simtă durerea, îşi reluă, de data aceasta singură, ascensiunea. Ajunse sus. Îl ridică şi, sprijinindu-l, o porniră înapoi spre baza de la „staţia numărul doi”. Penibil, drumul dură mult, întrerupt de nenumărate halte. Când, în sfârşit, ajunseră sub bolta de lumină colorată a staţiei, Sandu Văraru gemea de-a binelea şi se lăsă dezbrăcat de scafandru, aproape fără de a mai avea cunoştinţă.

Respirând aerul oxigenat al uriaşei peşteri, bărbatul păru să-şi revină. O senzaţie de destindere îi apăru pe figură. După deşurubarea căştii, urmă scoaterea costumului. Încet, cu mişcări savant intuite, fata îi eliberă întâi torsul şi mâinile, apoi, pe rând, îi trase pantalonii scafandrului.

Întâi fu eliberat piciorul sănătos, apoi celălalt.

Când, după ce îl întoarse de câteva ori, izbuti, cu nesfârşită prevedere, să-i „aducă la zi” şi al doilea picior, prin stofa sfâşiată a costumului de corp, Doina Harnagea avu în faţa ochilor întreaga grozăvie a nenorocirii petrecute, şi fără ca el s-o vadă, ducându-şi repede pumnul la gură, îşi muşcă un deget aproape până la sânge.

Atenţiune, motor!

Porunca pusă în capul acestor rânduri este desprinsă din arsenalul de comenzi al turnării unui film. O dă regizorul – operatorului: după ce şi-a aşezat personajele în decorul de recuzită apt să creeze fondul scenei filmate.

De data aceasta nu regizorul dădea asemenea poruncă, şi nu pentru un film. În cabina de comandă, special instalată undeva, pe terenul experimental, porunca o dădea Ştefan Leahu, iar motorul care începu să vibreze, deocamdată în gol, aparţinea „Cârtiţei II”, gata asamblată şi montată.

O rotire, dreapta şi stânga, altă rotire, stânga şi dreapta, acum înainte, acum înapoi, porneşte, opreşte şi în sfârşit: „stai, coborâţi!” Cei doi ingineri de la grupul de asamblare şi montaj îşi părăsiră locurile.

— Îmi daţi voie! Viorel, vii?

— Prezent, răspunse ziaristul.

Urmat de prietenul său, doctorul Ştefan Leahu pătrunse în maşină. Cabina, construită din două încăperi dispuse în vagon, dintre care una amenajată cu cuşete individuale, asigura activitatea de bord a unui echipaj de cinci persoane. Leahu trecu la comenzi, după ce închise în urma lor uşa etanşă. Vibrând uşor, „Cârtiţa II” se puse în mişcare, deplasându-se asemenea unei omizi uriaşe pe teren. Brusc vibraţiile se înteţiră.

— Ce se întâmplă? întrebă Viorel Ursu, simţind, o dată cu uşoara înclinare a maşinii, preschimbarea, vibraţiilor, într-un fel de tremurat mărunt şi surprinzător de uniform.

— Maşina muşcă pământul. Intrăm în sol. O jumătate de oră mai târziu, ridicând un muşuroi înalt cât toate zilele, noua „Cârtiţă” ieşi din nou la lumină, în admiraţia nestăpânită a lui Nicolae Străjan, care, înghesuindu-se în faţa inginerilor constructori şi a proiectanţilor, îşi trăia una

dintre zilele lui mari: doar el fusese acela care anunţase primul accidentul, pe urma căruia se făcuse această nouă maşină!

Coborând din autoforeză, doctorul Ştefan Leahu îşi arăta mulţumirea printr-un zâmbet.

Toată numai întrebare, Iris îşi pironi ochii intens albaştri (să fie oare şi concursul norilor care voalează soarele? Se întrebă pe loc Viorel Ursu) în privirile ziaristului şi, cu cel mai serios glas de pe lume, imitând un anume aer profesional, îşi ridica pumnul aidoma unui microfon imaginar, punându-i-l aproape sub nas:

— Impresiile dumneavoastră?

— Sub Pământ, e ca şi la cinematograf. Cu deosebire că te afli într-un cinematograf cu ecran îngust, într-o seară de avanpremieră. Lume puţină şi proiecţia de pe pânză, inedită. În rest mai vreau!

Leahu, care-l auzise, îl bătu peste umeri râzând.

— Eşti un incorijibil. Oricât m-aş strădui să te fac om de ştiinţă, tot ziarist de senzaţie rămâi. Se pare că reporterul din tine nu poate fi ucis.

— Ar trebui să-mi fie ruşine să îngădui una ca asta. Şi om de ştiinţă? Fie! Dar nu renunţ la dreptul de a redacta un articol. Uite, chiar despre acest drum, dragă Leahu! Ştii cum am să-l intitulez? Mulţumesc, Iris. Vei primi de la mine un coş cu flori. De jerbere, nu? Sau mai bine o cutie mare de bomboane de ciocolată. Pentru partea ta de contribuţie. Eu nu rămân dator niciodată.

Aprecieri, felicitări, comentarii urmară. Îngândurat – ca unul care întotdeauna trebuia să aibă poziţia lui singulară, Grigore Barnea continuă să contemple o vreme „Cârtiţa II”. Apoi, apropiindu-se de Ştefan Leahu, i se adresă scurt, aspru, aşa cum făcea de câte ori era confruntat cu „probleme importante”.

— Doctore Leahu, după cum l-am anunţat pe profesorul Costea Negrescu şi i-am spus şi lui Francisc Năsturel, comunicarea hotărârii mele fusese promisă pentru ziua experimentării reale a noii maşini.

— Dar vom face mai întâi o serie de probe tehnologice pe viu. Cel puţin zece zile înainte de a…

— Ştiu. Vă anunţ însă că puteţi conta pe mine. Doresc să fac parte din echipaj.

E un arc, nu-i aşa?

Aşezat între două bare de aluminiu, folosite drept atele, prins în legături care-l înfăşau solidar cu ele, piciorul lui Sandu Văraru, rupt şi repus la loc – după instrucţiunile lui – de mâinile binevoitoare şi oarecum îndemânatice ale Doinei, începuse să se dezumfle.

Temperatura rănitului scăzuse la treizeci şi opt de grade şi jumătate. Antibioticele din trusa medicală a fostei „Cârtiţe” îşi făceau efectul. Împiedicându-şi „pacientul” să ia antieuforice medicinale, obişnuitele deconectante nervoase prezente în inventarul medical al plutonauţilor, şi care reuşeau să-i scoată în afara acţiunii euforice a ciupercilor fotogene de pe pereţi, Doina Harnagea îi grăbise pornirea procesului de vindecare provizorie. Provizorie, pentru că odată „sus”, piciorul reaşezat la loc, va trebui desigur frânt din nou şi operat.

Acum stând lângă „invalidul” echipajului, Doina îi supraveghea somnul, de care în primul rând el avea atâta nevoie.

Privirile ei se jucau cu profilul bărbatului culcat, decupat ca o umbră pe fondul de lumină al peretelui apropiat. Ţinând în degetele strânse la un loc ale privirilor, un creion, Doina Harnagea parcă îl desena acum pe tovarăşul său de drum, coborând de la linia frunţii, urmând nasul drept, apoi conturul buzelor, cea de sus ridicată uşor ca pentru un protest ironic, cea de jos răsfrântă peste bărbie, conturul energic al bărbiei şi gâtului.

O dată cu zâmbetul abia ivit pe faţa, cu ochii încercănaţi şi trăsăturile obosite ale fetei, ochii bărbatului se deschiseră: pleoapele îşi zbătură de câteva ori aripile, apoi căutătura arsă de febră a lui Sandu Văraru se întoarse.

— Doina… Am visat eu, sau tu voiai să mă întrebi ceva?

— Nu ai visat. Ai adormit exact după ce îmi exprimasem o asemenea dorinţă.

— Poţi să-mi spui acum despre ce era vorba?

— Am constatat cu surprindere că printre obiectele din inventarul staţiei se află un arc. Cred că e vorba de un arc… Cu coardă şi săgeţi. Am văzut o dată unul la fel în muzeul de antichităţi. E un arc, nu-i aşa? L-am adus oare cu noi?

— Să nu te miri. Intenţionam să-ţi fac o surpriză. Îl confecţionasem dintr-o lamă de oţel şi o coardă de sârmă. În timpul în care mutam aici o parte din bagaje, mă gândeam să plec cu el la vânătoare. Ştii, pentru a avea o hrană mai variată…

— La vânătoare? Aici…

— Proteul descoperit de noi în lumea peşterii intermediare dintre cele două staţii nu poate să nu fie comestibil… Dar acum…

— Ei, „acum” ai să te faci bine, uite! Dar astăzi după-amiază nu ţi-am urmărit temperatura. Uite termometrul. Ridică braţul.

Sandu Văraru se mişcă. Gemu uşor, apoi, dându-şi la o parte cămaşa, „înghiţi” în căuşul subsuorii un aparat electronic de măsurat temperatura mediului ambiant, de forma unui ceas de buzunar.

Start!

Grupul celor rămaşi în urmă, afară, sus, a fost destul de restrâns. Patru-cinci constructori şi proiectanţi, Costea Negrescu, câteva rude apropiate ale noilor plutonauţi şi Nicolae Străjan.

Momentul în care, unul după altul, îmbrăcaţi în costume de corp, potrivite de purtat pe sub scafandrii individuali de explorare, cei cinci membri ai echipajului intrară în pântecele „exterior" al „Cârtiţei II" (cel „interior" gol urma să vehiculeze prin el curentul de materie topită) îşi trăi însemnătatea printr-o gravitate lipsită de ridiculul solemnului, dar şi de entuziasmul ridicolului.

Cei cinci? Şeful de echipaj doctorul Ştefan Leahu, şeful adjunct de echipaj doctorul Francisc Năsturel, apoi membrii echipajului, plutonauţii de bord Grigore Barnea, mecanic, Viorel Ursu, plutonaut de serviciu, Iris Arachelian, laborant-fizician şi responsabilă de întreţinerea sănătăţii echipajului.

Deşi discutată de atâtea ori, mai înainte, pe când „Cârtiţa II" nu era decât un proiect, componenţa echipajului ridicase o serie de obiecţiuni peste care nu se trecuse prea uşor.

Priceperea lui Ştefan Leahu şi faptul că el condusese lucrările de construcţie şi montare a agregatului îl impuseseră de la bun început drept „şef al bordului" şi responsabil direct de organizarea şi mai ales de sperata reuşită a expediţiei.

Francisc Năsturel participa la rândul său la drum, mai puţin din cauza prieteniei sudată între el şi ceilalţi „prezenţi" la bord, cât datorită prilejului unic de a întocmi un studiu psihologic pe viu, asupra comportării unui grup uman restrâns într-o călătorie „ruptă" de contextul normal al marilor drumuri curente realizate până atunci în Cosmos

sau chiar pe... Pământ. Despre psihologia omului aflat într-un raid „plutonic” nu scrisese doar încă nimeni pe lume vreun rând.

Cele mai mari piedici le întâmpinaseră însă alegerea Irisei Arachelian printre membrii echipajului.

Pericolele din cursul expediţiei, dificultăţile legate de prezenţa unei femei la bord, neobişnuitul cererii formulate de tânăra preparatoare fură însă învinse, toate, de stăruinţa ei încăpăţânată; o încăpăţânare din plin susţinută de Viorel Ursu şi sprijinită cu o admirabilă simpatie de către însuşi Francisc Năsturel, „experimentatorul” interesat desigur în prezenţa la bord a unei femei.

O dată constituit echipajul şi „armată” nava plutonică cu toate cele necesare fu dat semnalul de plecare. Era într-o amiază însorită a acelei veri, când s-a pornit cea dintâi călătorie în grup a unor plutonauţi pe un itinerar de urmărire. Pornind, „Cârtiţa II” o luă pe urmele surorii sale mai slabe şi mai mici, dar mai vârstnice.

„Atenţie, motor!” comanda pe care de astă dată o dădu din interiorul navei sale doctorul Ştefan Leahu răsună în gândurile şi în mintea celorlalţi patru membri ai echipajului, ca semnalul unei despărţiri de „cunoscut”.

Ştefan Leahu – pe care ultimele zile din experienţa trăită a construirii noii „Cârtiţi” îl înăspriseră în alt chip decât fusese, voit, până atunci – apăsând pe butonul de pornire al blocului motor, întrevăzu pentru o clipă momentul în care, după lungi căutări va descoperi epava primei „Cârtiţi”. Iar dacă cineva i-ar fi citit atunci în gând, ar fi descifrat acolo o căldură ascunsă, îndreptată asupra tuturor celorlalţi, şi în umbra căreia înmugurea parcă o mulţumire la adresa lui Viorel Ursu pentru neostentativele lecţii de omenie pe care i le ţinuse mereu, de trei luni încoace.

Francisc Năsturel nu putu să se desprindă de lumea dinafară fără a-şi închipui cum va încerca să transmită unui asistent al său câteva ordine mentale printr-un procedeu care, bineînţeles, trebuia să-i verifice o ipoteză.

Grigore Barnea se văzu explorând cu ajutorul ecranului panorama componenţei geochimice a rocilor prin care se va desfăşura itinerarul.

La rândul său Viorel Ursu croia şi răscroia – din frânturi de închipuite comunicate de senzaţie, titluri şi texte de reportaje-bombă – pe care le şi vedea exprimate în aldine, verzale sau litere corp 6, în coloanele ziarului său.

Cât despre Iris, aceasta nu avea în faţa ochilor deschişi spre înlăuntru decât înfăţişarea lui Sandu Văraru. Acum îi părea că el o cheamă şi parcă îl şi vedea aievea, ca să-i răspundă mişcându-şi imperceptibil buzele: *venim, venim, venim*; acum o cuprindea iar îndoiala: e-n zadar, totul e-n zadar!

Motorul mergea din plin. Pe ecranul care prinsese viaţă, trecând de la întuneric la roş-albul magmei topite, secvenţele itinerarului începură să-şi depene imaginile fantastice pentru oricine pricepea ce se întâmplă acolo în faţa maşinii şi în ajutajul ei. Un dispozitiv electronic special menţinea maşina pe drumul predecesoarei sale, orientându-se după „vârsta” extrem de proaspătă a şarpelui de materie nu demult topită şi apoi. Solidificată – şi care fusese drumul „Cârtiţei”.

„Cârtiţa II”, după cum arăta indicatorul de adâncime, începuse să se îndrepte spre mai adânc şi cobora lent, progresiv.

Diana din adâncuri.

Durerea, ascuţită, neiertătoare, sfâşiindu-l din talpă şi până în creieri îl trezi. Sandu Văraru se întoarse în culcuşul său. Deschise ochii. Apoi îşi dezveli faţa, acoperită până atunci de o pânză care, sprijinită pe câteva nuiele metalice, îi ţinuse „umbră”, ferindu-i privirile de lumina prea vie, radiată de pereţi şi mai ales de tavanul peşterii. Se săltă, cu destulă greutate, în cot şi, privind de jur împrejur, îşi căută tovarăşa de drum. Doina nu era nicăieri. Pentru o clipă îl cuprinse neliniştea. Infirmitatea lui i se părea parcă şi mai apăsătoare. Îngândurat îşi ridică privirile spre jocul de lumini din tavan, de pe pereţi. Sentimentele de nedumerire, de tulburare şi apoi de grijă, încercate de plutonaut, se topiră însă într-un zâmbet. Chiar acolo, pe peretele din dreapta, nu departe, scrisese anume pentru el câteva cuvinte: „FII LINIŞTIT. SUNT LA STATIA-UNU. ADUC ALIMENTE. CONTROLEZ INSTALAŢIILE. EŞTI CUMINTE? DOINA.”

Încercă să se întoarcă, aşezându-se într-o poziţie mai comodă. Gândurile începură din nou să-i hoinărească departe. Sus, jos, la „Staţia numărul unu”, la Combinatul natural subteran, la Institut, la propriile lui planuri.

Sandu Văraru îşi închipui, încercă să-şi închipuie o clipă înfăţişarea instalaţiilor de sus, de a căror întreţinere se ocupa Doina. De la instalaţii, gândurile îi trecură la aceea care acum le supraveghea mersul.

„Este o superficială…” Judecata poate prea aspră, dar dreaptă pentru o etapă trecută, judecata Irisei despre prietena ei nu trebuia oare revizuită? Trecându-şi prin minte scene trăite, replici ale fiicei lui Harnagea, pe care şi le rejucă în faţa ochilor ca pe o scenă, Văraru se întristă. Simţise de mult, crezuse că simte sau chiar *ştie* ce se întâmplă cu Doina. Câtă vreme fusese zdravăn, întreg, nu

avusese timp să se gândească – sau poate că tocmai activitatea fiecărei zile îl ferise de prilejul unor asemenea gânduri – oricum nu le avusese. Refuzată mereu, ipoteza – pe care de fiecare dată revolta şi speranţa din el, unite într-o carapace de voită siguranţă, o azvârleau înapoi ca pe o minge mereu aţintită spre îndoială – i se înfăţişă iar. *Şi dacă nu vor mai ieşi de aici niciodată? Doina îl iubeşte doar*... De undeva – intrând în imagine aşa cum pătrundea de obicei în hala de montaj, în halatul lui de lucru, oficial, rigid i se proiectă în minte Ştefan Leahu... Logodnicul Doinei... Ştefan Leahu? Nu!

Pe Ştefan Leahu el nu-l judecase niciodată. Îi fusese indiferent. Admira în el câteva calităţi. Ştia cum se ridicase în Institut. Nu totdeauna pe calea cea mai dreaptă. Dar la urma urmei acest lucru nu mai prezenta prea mare importanţă, câtă vreme, o dată ajuns la locul lui, Leahu îşi consolidase poziţia lucrând la început cu sârg, apoi temeinic. Se afirmase apoi. Şi asta *pe drept*. Lumea, „unii", comentau desigur începuturile şi erau porniţi să nu i le ierte. Dar asta era o prostie. Personal, Văraru nu avusese de suferit prea mult de pe urma aroganţei reci şi a acelui aer de afinată superioritate cu care fizicianul îşi trata de cele mai multe ori colaboratorii.

Se făcuse chiar că nu le observă. Cercetările lor, experimentarea „Cârtiţei" erau mai însemnate. Pentru o clipă o judecă aspru chiar pe Iris. Da, uneori Iris aproape că îl şi pornise împotriva lui Leahu. Avea parcă o predilecţie să demaşte egoismele şi intenţionatele răceli ale acelora cu care venea în legătură – Iris. El o certase. Ce rost avea să observe lucruri care în fond nu depindeau de ea! Că Leahu îşi făcea rău? Treaba lui! Nu era rostul lui Sandu Văraru să se amestece. Nu fusese angajat la Institut ca să-l corecteze pe şeful lui de sector. Auzi glasul înciudat al Irisei: „Dar dacă nu-i spune nimeni nu se va îndrepta niciodată".

Filosofia Irisei îşi avea logica ei. Logică feminină desigur – şi poate că uneori mai bună decât a celor care, preocupaţi de propriile lor probleme, nu mai văd nimic altceva în jurul lor. Mai în urmă prietenia dintre Iris şi Doina Harnagea apropiase cele două cupluri. Nu prea profund însă. Văraru ţinea la experimentare şi Leahu la teoriile şi prestigiul său. Fiecăruia, preocupările acestea îi măcinau tot timpul, şi cel acordat profesionalului şi cel liber. Când să mai fie vreme pentru găsirea unei platforme comune? Doina însă, Doina, în tot cazul merita, ar fi meritat mai mult…

Zgomotul paşilor scafandrului îl smulse din lumea gândurilor. Acoperind lumina peretelui opus, tânăra se ivi în faţa lui. Ia te uită! Într-o mână fata ţinea arcul improvizat, iar în cealaltă – o legătură confecţionată dintr-un nod al cablului de oţel derulat, de care atârnau şase protei de toată frumuseţea.

— Doina!

— Am fost la vânătoare. Aveai dreptate. Vorbele tale m-au făcut să mă analizez şi iată că şi eu am constatat că mă săturasem de proteine uscate. O mâncare consumată după o variantă la propriu a expresiei „muieţi îs posmagii”, nu-i aşa? Şi apoi este o plăcere să tragi cu arcul. Uite, aşa îl struneşti: pui săgeata şi… zbârrr ! Cade proteul !

— Doina, după câte văd ai strunit arcul invers. Totuşi a mers.

— Ce să-ţi fac. Trebuia să afişezi pe el un regulament de folosire. Am făcut şi eu cum m-am priceput. Dar de gătit să ştii că nu mă pricep. Va trebui să mă înveţi cum să-i prepar. Să nădăjduim cel puţin că nu sunt otrăvitori. Sau ai studiat între timp şi această chestiune?

— Doina, eşti admirabilă. O adevărată Diană redivivă. Sunt foarte mândru de dumneata!

Glasul lui Văraru tremură uşor. Doina însă trecuse undeva în spatele lui şi el nu avu cum să-i vadă ochii deodată deveniţi umezi.

„Cârtiţa II” înaintează…

Drumul se urma fără accidente. „Cârtiţa II” înghiţea rocile, retopind şi azvârlind în urmă materialul prin care înaintase pe drumul său echipa celor doi înaintaşi. Fericita desfăşurare a drumului nu ţinu însă prea mult. După exact o oră şi patruzeci şi cinci de minute, alarma dată de pilotul automat răsună la bord.

Ştefan Leahu, ajutat de Grigore Barnea, în timp ce motorul funcţiona în loc – fără să înainteze – înşiră calcule grăbite, măsurători înfrigurate, iar calcule. Adevărul era unul singur. „Itinerarul” – şarpele de materie întărită – încetase pur şi simplu să mai existe.

Panglica de substanţă recent întărită, care ar fi trebuit să marcheze mai departe drumul „Cârtiţei I”, luase sfârşit. Înaintea lor, în jurul lor, se afla rocă nouă. O rocă nestrăbătută încă de nimeni. Adâncimea pe verticală a locului în care făcură tulburătoarea constatare, nu depăşea 200 de metri.

— Ei, Barnea? Ce spui? Cum îţi explici dumneata această ciudată întâmplare? Crezi că ar trebui să cerem un consult prin canalul balizajului de la Costea Negrescu? Geologii, vorbesc de marii specialişti în problemă, ar putea oare să dezlege un asemenea mister?

— Eu nu cred altceva decât că suntem mai aproape de cheia adevăratului mister decât am crede, îi ripostă biologul-şef. Acest drum se taie… ca şi când l-ar fi retezat cineva cu cuţitul, ca să fie reluat probabil undeva, pe un nivel mai jos.

— E limpede că, dacă-i vorba de un nivel mai coborât, atunci el nu poate fi decât cel puţin de ordinul adâncimii la care era amplasat postul detectorului dumitale din subteran, dragă Barnea, interveni Leahu în discuţie.

— Dar cum putem ajunge la un asemenea nivel?

— Mă întreb dacă nu cumva „Cârtiţa I” a intrat într-un soi de „teren nestabil” şi a alunecat în adânc, o dată cu el. Nu se va fi produs un seism, care să determine o asemenea lunecare? încercă Iris să se amestece în discuţie.

— Ideea dumitale, Iris, mi se pare demnă de luat în discuţie. S-ar putea să ai dreptate. În acest caz însă ar trebui ca noi să ne aflăm tocmai în stratul de pornire al alunecării, observă Grigore Barnea. Cât despre seism, continuă tot el, nu-l văd absolut necesar, pentru a ne putea deplasa. Teza simplei alunecări de teren în subteran are fundamente ştiinţifice.

— Vă pierdeţi în teorii ! Iacă, vedeţi, de aceea a avut dreptate Jean Bart când a zis că, dacă toţi lupii de mare ar fi căpitani de cursă lungă, nu ar mai fi cine să dea şmotru la spălatul punţii şi la curăţatul cartofilor pentru iahnie. Parcă am fi la o sesiune de referate a nu mai ştiu cărui Institut. Vorba e că terenul alunecă, nu? Apoi dacă pentru a ne mişca mai departe, trebuie să mai alunece încă şi nu o face, să-l obligăm noi să continue s-o facă.

Cu toată situaţia alarmantă în care se află nava plutonică, sfârşitul inimoasei tirade a ziaristului fu salutat de un hohot de râs. Ştefan Leahu, care-şi reveni primul, îl bătu peste umeri pe orator, recomandându-l atenţiei celorlalţi…

— Să nu credeţi că Viorel Ursu nu are dreptate. Şi apoi eu unul nu-mi însuşesc concluziile lui Barnea în ceea ce priveşte seismul. S-ar prea putea ca un seism să fi determinat alunecarea unui strat cu prima „Cârtiţă” în adânc. Cred însă că noi înşine putem să producem un asemenea efect, putem hotărî stratul în care ne aflăm să o pornească – bineînţeles dacă el are „vocaţia naturală” necesară alunecării, dacă este cu adevărat nestabil.

— Te gândeşti la mişcări provocate de du-te vino, cu deplasarea pe direcţie şi maximum de foraj activ posibil, nu-i aşa? se interesă Barnea.

— Este exact soluţia la care mă gândeam. Încercăm, nu?

Docilă, maşina ascultă de poruncile imprimate comenzilor bordului, de mâinile pricepute, şi energice ale doctorului Ştefan Leahu. Muşcând cu putere din stratul de rocă ea înaintă, apoi, smulgându-se într-un puternic recul, se repezi din nou, dar pe o direcţie puţin deplasată şi muşcă iarăşi în masa de substanţă minerală care-o înconjura. Repetate, manevrele obosiră agregatul, care de câteva ori cunoscu vibraţii neprevăzute şi desigur primejdioase. Nu se întâmplă însă nimic. Indicatorul de adâncime continua să arate aceeaşi dimensiune măsurată şi mai înainte.

— Să nu oprim acest exerciţiu? Omorâm maşina în zadar. Ce zici, prietene, i se adresă lui Leahu, afectuos dar oarecum distant, Francisc Năsturel.

— Mă întreb dacă ar trebui să facem cale întoarsă pentru ca să restudiem situaţia straturilor din subsolul acestei regiuni. Vă mărturisesc că îmi închipuiam geologia drept o ştiinţă cu mult mai exactă. Văd însă că şi în domeniul ei, presupunerile au acelaşi rang ca şi în unele ramuri ale biologiei, comentă Leahu; sunt dezolat.

Cu toate protestele lui Viorel Ursu, în timp ce maşina cu motorul aprins măcina în gol, funcționând pe combustibil şi deci consumând preţioase rezerve de autonomie, la bord se încinse o discuţie savantă. Ea nu dură prea mult. O întrerupse Iris.

— Indicatorul de adâncime! Indicatorul, priviţi! Ce se-ntâmplă?

Încet, foarte încet, „altitudinea negativă” creştea. Încet, dar sigur şi pe tot atât de inexplicabil, „Cârtiţa II”

cobora, cobora mereu: 220, 230, 250, 260, 290, 300, 340. Zeci de metri pe verticală rămâneau în urmă. Iar coborârea se continua inexorabil, spre nedumerirea celor cinci care nu înţelegeau din ce se pornise o asemenea mişcare descensională. Pe ecran stăruia aceeaşi imagine constituită din o mie şi una de nuanţe stacojii, amestecată cu dungi albe – esenţa pură a luminii dată de roca topită. Nimeni însă nu privea cu atenţie ecranul. Unii erau preocupaţi de conjunctură: partizanii Inexistenţei fenomenului rupt de propria sa teorie - Leahu şi Năsturel; alţii căutau argumente şi explicaţii noi şi, prinşi de nevoia de a le găsi mai întâi înlăuntrul lor, nu încetaseră să se-ntrebe, substituind logica observaţiei şi intuiţia logicei: Barnea şi Viorel Ursu. Singură Iris, invadată de „neliniştile” ei şi dornică de un refugiu, de o izolare din lumea aflată în plină bătălie a principiilor şi argumentelor ştiinţifice, se lăsase atrasă de ecran şi îşi căutase o evadare de moment în jocurile lui de nuanţe. Nu izbutise să şi-o afle. În schimb fu surprinsă de constanţa imaginilor. Dar aceasta însemna că, timp de minute întregi – de două sferturi de oră, de o jumătate de oră, se aflau în straturi asemănătoare sau poate într-un acelaşi strat. Izbucni:

— Vă bateţi cu argumente şi nu vă daţi seama că vorbiţi despre un fenomen care de fapt se şi produce. Priviţi ecranul. Nu vă spune oare nimic?

Francisc Năsturel contemplă lumina roşcat-albă a ecranului din bordul „Cârtiţei II”, dar nu sesiză ceva deosebit. În schimb doctorul Leahu îşi dădu pe loc seama de fenomen.

— Mergem, şi în acelaşi timp stăm pe loc. Asta vrea să ne arate ecranul! Fălcile de înaintare ale „Cârtiţei” muşcă în permanenţă din acelaşi strat - iată, priveşte cadranul din stânga. Viteza de trecere prin ajutaj a materiei minerale este neînsemnată, în schimb coborâm! Straşnic!

Ideea dumitale, Barnea, a fost foarte bună. Prinşi într-o coajă de straturi telurice aflate în curs de alunecare ne-am transformat în sâmburele unei porţiuni de teren subteran, aflat într-o continuă alunecare.

400, 420, 500, 540, 580... Coborârea se continua şi, timp de o oră şi jumătate, uneori mai grăbită, alteori mai înceată, ea nu conteni. Urmărind creşterea altitudinii negative pe indicatorul de nivel de „lucru” al bordului, Iris Arachelian, mişcându-şi imperceptibil buzele, citi mecanic, încet, ca pentru sine, cifrele care se schimbau, crescând într-una: 720, 740, 760, 800 de metri...

— Aştept viitoarea apariţie a unui studiu despre alunecările de „teren” din subteran – comentă sec evenimentul Francisc Năsturel, adăugând: se pare că părerea lui Shakespeare, după care între cer şi Pământ există ceva mai multe lucruri decât ni le închipuim, este adevărată şi pentru lumea subsolului terestru.

920, 940, 960 de metri. Deplasarea pe verticală, destul de oblică de altfel, se continua. Se continua şi nu se opri decât târziu, după mai mult decât două ore la nivelul de minus 2450 de metri sub nivelul solului.

Aparatul de semnalizare a direcţiei – regăsindu-şi terenul de funcţionare, îşi reporni clipitul vioi, iar „Cârtiţa II”, mestecând cu convingere din carnea rocii în care intrase, începu să-şi sfredelească itinerarul deodată regăsit, înaintând din nou pe urmele autoforezei pierdute...

Intermezzo nocturn.

Cu ochii închişi, închipuindu-şi constelaţiile de culoare înflorite pe tavanul „Staţiei numărul doi”, Sandu Văraru nu-şi găsea liniştea. Durerile nu-l mai încercau decât arar, la mişcări bruşte. Oboseala pe care, orişicum, un îndelungat zăcut pe spate o adusese cu sine, se manifesta ziua prin somnolenţă, iar noaptea prin lungi ore de nesomn. Tot calendarul timpului său convenţional era întors pe dos. Acum, târziu – erau doar ceasurile două după miezul nopţii – nesomnul îl prinsese din nou în ghearele sale. Doina dormea. În culcuşul ei, aşezat într-un intrând al peretelui.

De patru săptămâni încheiate, de când zăcea pe solul peşterii, Sandu Văraru căutase să-şi umple timpul, mai puţin prin discuţii cu tovarăşa lui de călătorie, cât prin nesfârşite meditaţii asupra celor văzute în lumea atât de bogată a labirintului subteran. Proteul cel urât şi inofensiv, dar atât de gustos (proteu rasol, proteu fript la cuptorul electric, proteu cu ciuperci şi toate celelalte), pietrăria sterilă de la „Staţia numărul unu”, peştera de lumină şi lacul de ţiţei îi reveneau pe rând în faţa ochilor minţii, crescând din amintiri şi impresii, din care încerca în răstimpuri să distile câte o idee.

Printre puţinele concluzii valoroase pe care izbutise să le închege la un loc, câteva – poate cele mai multe – vizau lacul subteran din sistemul „Combinatului”. Tot ceea ce văzuse şi trăise, în afară de explorarea căuşului umplut cu ţiţei, putea fi socotit de fapt drept un tribut pe care i-l plătise *lui* – aventura. Lacul cu produse petrolifere însă era cu totul şi cu totul altceva. El devenise, în gândurile lui Sandu Văraru, un izvor de „nou” tehnic şi ştiinţific. Plutonautul îşi ocupase multe ceasuri socotind, calculând chiar date preliminare, pe care după socotelile sale s-ar fi putut baza un proiect nu numai de senzaţie, dar şi de o

serioasă actualitate economică. Sub pleoapele închise ale plutonautului, tot mai des prindea trup şi se întărea o imagine, aceea a unui uriaş Combinat industrial care, funcţionând în locul şi numai oarecum aidoma complexului de la ultimul nivel al sistemului de peşteri, va prelucra ţiţeiul în subteran, trimiţând sus, direct prin conducte, produsele distilării lui: benzină, lampant, motorină, uleiuri, păcură. O uriaşă uzină automată care, amplasată în inima unei pungi gigantice de petrol, a unei pungi care să se alimenteze din straturile din jur şi care, pe măsură ce se epuizează se reumple, ar putea să funcţioneze în adâncul Pământului, livrându-şi produsele la suprafaţă prin arterele conductelor de oţel. Sute de sonde, săpate la adâncimi mai mari sau mai mici, ar putea înlocui o asemenea construcţie. O uzină care ar scuti tehnica petrolului de forare şi exploatare. O fabrică mare care ar prelucra materia primă direct pe locul în care ea se adună, migrând din straturile ei de provenienţă. O uzină deci, care…

Un zgomot uşor îl făcu pe Văraru să-şi întrerupă gândurile. O simţi, fără să-şi deschidă ochii. Părăsindu-şi culcuşul, Doina se apropiase încet de el. Se prefăcu adormit. Paşii ei uşori se apropiară şi mai mult, călcând pe pâsla cu care erau căptuşite tălpile ciorapilor traşi peste pantalonii strimţi ai costumului de corp. Încercă să-şi închipuie gesturile ei. Căută să-i prindă printre gene silueta. Nu izbuti să-şi imagineze în continuare ce face. Îi simţi pentru o clipă răsuflarea apropiată, sau îşi închipui numai că i-o simte. Dezlipindu-şi uşor pleoapele, reuşi s-o prindă într-o imagine de-o clipă. Se oprise lângă el şi îl privea. Nemişcată. Apoi o simţi cum se întoarce şi o auzi păşind la fel de uşor înapoi, spre colţul ei.

Un gând îndepărtat îi aduse în nări parfumul unei crenguţe de liliac înflorit. Era alb. Alb ca zăpada prin care umblase să i-l aducă lui Iris în preziua revelionului. Anul

trecut. Deschise ochii. Dădu zăbranicul la o parte şi-şi pironi privirile în tavan. Feeric, acesta îl îmbia parcă să se bucure. Trase adânc aer în piept şi se simţi mai puternic decât oricând. O clipă gândurile în care surprinse o grăbită trecere a siluetei Doinei Harnagea, proiectată negru pe roşul aprins al peretelui peşterii fermecate, stăruiră asupra unui cuvânt rătăcit parcă printre secvenţele închipuite ale amintirilor viitoare… „*Să-i rămână*?” Ce? Ei, oare *ei, Doinei*; *ce-i va rămâne* în aducerile-aminte din toată această întâmplare, atunci când… Vor reuşi! Nu se poate să nu vină! Îi vor salva şi apoi… Apoi gândurile îi plecară din nou spre lacul cu ţiţei.

Întâlnire în adânc.

Când automatul alarmă din nou bordul, nu se împliniseră încă nouă ore de la plecarea celei de-a doua „Cârtiţe” la drum. Itinerarul descris de prima „Cârtiţă” la nivelul adâncimii de minus 1450 nu fusese prea lung. Ajuns la capătul lui, noii plutonauţi opriră motorul maşinii (în condiţiile constructive, funcţionarea noului agregat îngăduia o asemenea oprire); „Cârtiţa” cea nouă ajunsese la marginea unui gol subteran.

Îmbrăcaţi în scafandrii lor individuali, plutonauţii ieşiră pe rând din corpul maşinii. Golul văgăunii scunde era bogat în unghere nebănuite. Proiectoarele îi luminară pe rând pereţii şi bolta colţuroasă. O rocă dură, cenuşie, aspră la pipăit şi cu spărtura sticloasă, prezentând din loc în loc părţi sfărâmicioase, formată ca printr-o cimentare la mare presiune a unui nisip compact. Dezolant, peisajul nu le hrăni prea mult optimismul. Nici o singură descoperire nu fu anunţată când, reveniţi fiecare din părţile peşterii prin care îşi purtaseră paşii grei ai scafandrilor, se adunară lângă trapa maşinii. Singură Iris avu ceva de semnalat: o bănuială.

— Acolo, la capăt, unde se zăresc pragurile acelea de piatră mai înalte, mi s-a părut că s-ar deschide o crăpătură îngustă, acolo aproape de tavanul sălii. În prelungirea ei. Luminând, şi arătând în acelaşi timp cu proiectorul, Iris îşi îndemnă tovarăşii de drum la un supliment de cercetare, cu toată opoziţia lui Năsturel. Acesta, socotind zadarnică orice nouă zăbovire, dorea cât mai grabnic să se îmbarce pentru a porni în regăsirea adevăratelor urme – probabil pierdute – ale vechii „Cârtiţe”.

Leahu aprobă. Iris se îndreptă prima spre cotlonul întunecat. Viorel Ursu o urmă.

Din ce în ce mai colţuroase, spărturile de stâncă păreau adevăraţi ţepi de arici, îndreptaţi împotriva intruşilor care ar fi încercat să pătrundă tainele misterioasei crăpături. Trecând peste „bordul” unei ridicături de piatră, tânăra se îmbarcă prima în necunoscutul încăperii următoare. Era la fel de scundă şi cu pereţii apropiaţi, gata-gata să se unească de sus în jos, ori de la dreapta la stânga. Înaintarea continua.

Urmată de Viorel Ursu şi păşind cu şovăirea cu care se intră în necunoscut, tânăra se aventură mai departe prin încăperea subterană, preschimbată acum într-un îngust coridor. Când, după douăzeci sau treizeci de paşi, acesta se deschise într-o sală, cei doi se văzură – nu fără oarecare surprindere – în faţa intrărilor, multe şi negre, căscate înaintea lor, a unui adevărat labirint.

Şovăirea fu doar pentru o clipă. Iris o învinse, angajându-se în primul intrând. Viorel Ursu o urmă, dar prin altul. La lumina proiectoarelor, cărările de lumină descrise de plutonauţi luminară două încăperi deosebite. Din loc în loc însă luminile se reînfrăţeau – străbătând prin deschizăturile multe şi mari dintre cotloane şi dând întregului ansamblu străbătut aspectul interior al unui burete cu pereţii capricios tăiaţi, în trupul de zgură arsă şi încremenită al unei roci cenuşiu-albăstrui. Fără să se mai preocupe de cei care trebuiau să le vină în urmă, îşi continuară înaintarea. Aceiaşi pereţi de rocă, când sticloşi, când numai poroşi, le înregistrau trecerea, deschizându-le drumuri, până cu o clipă mai înainte nebănuite, înaintea paşilor grei ai scafandrilor. Ici-colo, culoarele adiacente se uneau în câte o încăpere comună, pentru a se despărţi din nou, după o cale de câţiva paşi.

Splendidă şi sclipind multicolor, o pată de cristalizaţii îl ului pe Viorel Ursu care, oprindu-şi drumul se apropie să o examineze. Mai făcu doi-trei paşi, trecând peste un mic

prag de rocă. În fundul noii săli în care pătrunsese, îmbrăcată în scafandru, însoţitoarea lui, aplecată, părea a trebălui ceva. Cu gândul să-i spună impresiile pe care i le deşteptase strălucita viziune a cristalelor din rocă, se apropie de ea.

Am văzut nişte cristale fantastice. Nu vrei să ţi le arăt?

Când fata, surprinsă, cu o tresărire pe care masca scafandrului nu o putu ascunde, se întoarse, ridicându-se drept în faţa bărbatului, acesta rămase descumpănit. Nu. Nu era Iris. Înainte-i se afla o figură necunoscută. Prin transparenţa căştii îl privea cu uluire altcineva…

Avalanşa unei mirări, poate şi mai de nemăsurat, îl năvăli şi-l cuprinse. Viorel Ursu înţelese. Înţelese. Se reculese cu greu dar repede şi, înclinându-şi fruntea într-un gest de salut, destul de zăpăcit şi tocmai din această cauză mai mult bizar decât caraghios, o salută pe necunoscută. O dată cu salutul el îşi regăsi şi calmul şi trăi scena cu „obiectivitatea fierbinte” a reporterului de profesie:

— Doina Harnagea, nu? Îmi dai voie: Viorel Ursu. De pe plutonava „Cârtiţa II” plecată în căutarea dumitale şi a însoţitorului dumitale. Ca ziarist – lucrez la „Globul” – îmi vei ierta o primă întrebare: Cum te simţi acum când…

Strălucitori, ochii fetei, mari cât ziua adusă-n încăpere de farul proiectorului, dobândiră o incandescenţă parcă şi mai puternică. Buzele ei se mişcară, vrând să rostească nişte cuvinte. Acestea însă nu reuşiră să treacă peste pragul unui nod ce i se pusese în capul gâtului şi… alunecă. Braţele deschise la timp ale ziaristului o cuprinseră sprijinind-o.

Când Iris, repetat chemată de Viorel Ursu, îl întrebă prin radioul căştii de ce o strigă, ei îi răspunse cu glasul redevenit foarte calm:

— Ca să mă înveţi ce este de făcut cu cineva care a leşinat în scafandru. Dar vino mai repede! E vorba de prietena dumitale Doina.

Un consiliu în subteran

...iar Doina vă va trasa acum schema. Ca să-mi înţelegeţi ideea. Am discutat cu ea de atâtea ori acest proiect! Dungile întunecate de pe peretele din spatele nostru, trase la mai puţin decât înălţimea unui stat de om, sunt epurele pe care mi le făcea Doina. E în această schemă planul unei construcţii care, de când ne-am întâlnit cu lacul de ţiţei din adânc, nu-mi mai iese din cap, încheie Sandu Văraru, întins pe culcuşul lui suferinţă, în centrul unei „potcoave" de auditori: Iris, Leahu, Barnea, ziaristul şi Francisc Năsturel. Întorşi dintr-o scurtă explorare a lumii subterane, în cursul căreia Doina le servise drept ghid – îl ascultau acum pe Văraru cu cea mai mare atenţie. Folosind întinderea luminată a peretelui din faţa lor ca pe o „tablă pozitivă", mâna îmbrăcată într-o mănușă de scafandru a Doinei trasa cu un deget linie după linie, schema de funcţionare a viitorului combinat subteran, aşa cum îl gândise şi răsgândise, de atâta vreme şi de atâtea ori, Sandu Văraru.

Drepte sau curbe, liniile creşteau de sub degetele Doinei Harnagea, unindu-se în contururile unui desen care-i devenise de mult familiar. Despre fiecare dreaptă, fiecare unghi, fiecare literă sau cifră cu care-şi însemna o schiţă, fostul pilot al celei dintâi „Cârtiţe" dădea explicaţii, vorbea trăind parcă o puternică febră interioară. Erau răstimpurile pe care le folosea Doina Harnagea pentru a-i privi şi mai ales pentru a se privi între ei toţi, ca într-un nemaiînchipuit film desfăşurat pe plan interior. Într-un fel, de-abia acum începuse să gândească limpede. Senzaţiile noi le primise în avalanşă, dar nu una după alta, ci, aproape de fiecare dată, reînnoite, dar fiecare făcând parte dintr-un singur bloc, un singur val, mereu mai bogat.

Imensă – bucuria părerii de bine, o dată cu îmbrăţişarea Irisei, îşi află şi un ecou invers, într-o anume tristeţe. O tristeţe în care îi apărea acum aventura subterană ca un *intermezzo*. Un timp care însemnase pentru ea un fel de viaţă.

Revederea cu Ştefan Leahu? Ia te uită! Îi stă mai bine în costumul de plutonaut decât în halatul de laborator. Fusese prima imagine. Plăcută. Vorbele lui? Ale ei. Ale lor. Primele lor vorbe? Pe dinăuntru Ştefan Leahu se schimbase. Mult – şi totuşi pentru ochii ei de acum, încă prea puţin. Ivită chiar de la început, în mintea ei, contrarietatea crescu şi sfârşi repede prin a-i cuprinde toate gândurile. O întrebase desigur despre împrejurările plecării. Mărturisindu-i adevărul, Doina ştia că îl îndepărtează. O făcu calm, fără şovăire, şi la modul detaşat al povestirii despre o a treia persoană. Găsise chiar puterea unei ironii la adresa ei însăşi:

— Mă plictiseam probabil acolo sus. Din răsfăţ...

Rece şi uşor umedă, sărutarea buzelor lui, abia apăsată pe frunte, Doina o simţi nu ca pe o iertare necerută – asemenea idee i se părea de nesuportat – ci ca pe un fel de rămas-bun, solemn. Tiparul acestei sărutări, protectoare, a fost ca de gheaţă. Şi tot protocolare fuseseră în momentul regăsirii şi cele câteva fraze de declarată bucurie. Banale. O bucurie fluturată cu ostentaţia unui surâs care dă din mâini ca să-şi dovedească existenţa. Prima ei întrebare despre profesor primi un răspuns evaziv. O îngrijoră. O intrigă apoi. El îi spusese doar că e grav bolnav. Hm! Probabil că-i promisese să-i readucă fata rătăcită la lumină. Se hotărî să nu-l întrebe mai mult. O va descoase pe Iris, Restul cuvintelor lui? Nu. Nu erau seci. Leahu câştigase în substanţă. Ce curios! Surprinsese, în stângăcia lui nouă, nu asperităţile obişnuitei poze de „scientist” pedant, cât semnalmentele unei anumite

tulburări, trădau un zbucium pe care nu i-l cunoscuse încă şi trebui să-şi mărturisească, aproape cu ciudă, că o impresionase cumva această zbatere nereuşit stăpânită. Totuşi felul în care Ştefan o primise, atitudinea lui plină parcă de stânjeneala celui care caută – în apele reci ale unei oglinzi nevăzute, dar simţit prezente – modelul fiecărui gest următor îi arăta ei înşişi, limpede, acum pentru prima oară, cât de departe era de el…

Iris? Ce linişte! Calmă, întâlnirea acestor doi îndrăgostiţi. Se consumase totul din ochi. Şi câtă încredere era în zâmbetul acela din privire şi răsfrânt pe faţa ei albă. Cum o învolburaseră privirile lui! Tăcuseră. Amândoi. Frăţească, înlănţuirea lor, în clipa în care îngrijorată Iris se aplecase asupra rănitului, fusese doar un fel de traducere dezamplificată a unei explozii lăuntrice. Dar totul din ei striga! Totul din ei şi din jurul lor, împletindu-se cu o tăcută mărturisire a aceleiaşi Iris, dar pe care Doina o vedea trăindu-şi bucuria marii împliniri. O împlinire care-i ridica Doinei, drept în faţă şi pentru totdeauna, un zid.

Inteligentă, înfăţişarea obosită a lui Năsturel îi relevă savantul absorbit de hora întrebărilor şi răspunsurilor, care se cereau lămurite. O privise ca pe o pradă de preţ, numai bună să-i sature foamea de a şti, de a cunoaşte desfăşurarea vieţii robinsonilor din adânc. Oare la fel îşi privea acest psiholog şi cobaii?

Dar Viorel Ursu? Zgomotos, aidoma tuturor celor de-o breaslă cu el, ziaristul îi păru ca un mânz priponit, gata să zburde pe câmpul întrebărilor care te încurcă şi la care – vrei sau nu – trebuie să răspunzi, dezvăluind mereu taine. Taine pe care tu însuţi poate că încă nu le cunoşti. Mai ales atunci când este vorba despre tine. O îndelungată experienţă dobândită din familie o obişnuise pe Doina cu presa. Ziariştii? Erau oamenii care nu trebuiau lăsaţi să

treacă pragul; care nu aveau voie să vorbească decât cu un singur om al casei, tatăl ei, academicianul. Ei şi?

Pregătiri de plecare. Probele de rocă sunt împachetate. Se iau mostre din tapetul luminos viu, probe de fracţiuni de ţiţei, distilat natural, în zona lacului subteran.

Plecarea, apoi. Spre „Staţia numărul 1”. Reîmbrăcarea lui Văraru în scafandru, transportul lui însemnară tot atâtea greutăţi şi prilejuri de retrăire a unor clipe destinate acelui capitol din amintiri ce nu se pierde nicicând.

Târziu, când – ajunşi în faţa trapei de acces a „Cârtiţei II” – cei şapte (atâţi erau de data asta) pătrunseră pe rând în corpul namilei de oţel, ea şi cu Ştefan Leahu rămaseră ultimii. Mirarea, bărbatului o surprinse, aruncând o ultimă privire în jur.

— S-a întâmplat ceva? se interesă el.

— Mi-am luat rămas bun.

— De la împrejurimi? La drept vorbind prea îmbietoare nu par şi nici prea vesele.

— Nu de la ele, Ştefan. Mi-am luat rămas bun de la mine. De la mine de aici şi de până aici. De la mine, care într-un fel sunt aidoma acestor împrejurimi.

O încruntătură văluri pentru o clipă fruntea fizicianului. Şi-o stăpâni însă repede. Şi-o alungă şi spuse simplul

— Intră….

Cu o ridicare din umeri, pe care el nu o mai luă în seamă şi care ar fi putut să însemne mai multe lucruri în acelaşi timp, Doina păşi peste pragul maşinii. Precis, stăpân pe el, hotărât – ca întotdeauna – doctorul Ştefan Leahu o urmă, închizând trapa după el. O dată ajuns în compartimentul intermediar, şeful echipajului porni motorul.

„...Îţi mai aduci aminte? ”

...Uşa de metal a liftului se închise. Obişnuit, uruitul surd îşi jucă rolul banal de zgomot de fond, din ce în ce mai slab, în urechile celui rămas în faţa uşii închise. Cei din urmă reprezentanţi ai oficialităţilor plecau. Peste şaisprezece minute, socoti Grigore Barnea, se vor afla sus, „afară”. Se întoarse şi, păşind pe mocheta vişinie care acoperea podeaua culoarului, se îndreptă spre cele trei birouri. Masivă, uşa reflecta de acolo, din dreptunghiul acela de culoare deschisă, înscris cu litere metalice, titlul pe care de câteva zile îl purta el însuşi: *dispecer şef*. Grigore Barnea, dispecerul şef al Combinatului Subteran. Apăsă pe clanţă, cu gestul familiar al celui care, după oboseala unei solemnităţi cu invitaţi şi lume multă, reintră în obişnuitul propriei sale linişti. Cei trei îl aşteptau.

— În sfârşit singuri, începu Barnea pe un ton glumeţ. Vreau să spun că...

— Ţi-ai jucat rolul cu cea mai perfectă ţinută, îl asigură zâmbind Iris.

— Mă gândeam că satisfacţia, dacă este vorba de vreuna, ţi se cuvenea totuşi dumitale. Uriaşul acesta subpământean, care prelucrează o imensă pungă subterană de ţiţei, livrând sus, pe sorturi, produsele distilării primare, de la benzina uşoară la cele mai grele uleiuri, şi atâtea alte materii prime şi finite petrochimice, este doar întruchiparea proiectului lui Sandu Văraru!

— Are tot dreptul să nu roşească de modestie, comenta Doina Harnagea.

— Să nu exagerăm, draga mea, o îndemnă lăudatul, cu faţa însorită de obişnuitul lui surâs, la fel de luminos, pornind din nişte trăsături mai asprite. Cât de mari merite îmi atribuiţi cu toţii! continuă el. De fapt nu am făcut altceva decât să mă apăr, decât să încerc să rămân eu. Şi

în zilele de nesiguranţă din interiorul Pământului, atunci – îţi mai aduci aminte, Doina? — şi mai ales *după aceea*, de îndată ce lucrurile treptat deveneau mai puţin nesigure… Dar te rog să mă crezi că un rol de erou nu mi-ar veni prea bine. Nu sunt făcut pentru el. Cred că Iris, sau poate, mai bine decât ea, dumneata, Doina, poţi să întăreşti acest fel al meu de a vedea lucrurile. Nu?

— Nu ştiu dacă ai dreptate, Sandu. În ceea ce mă priveşte, îţi mărturisesc că ziua de azi m-a făcut să mă simt ca în epilogul unui roman, în care autorul vrea să explice cititorilor săi ceea ce intenţionat a omis să le comunice din filele cărţii. Este… da, da, îmi pare că trăiesc într-un fel „ultima oră” a explicaţiilor, în care mă văd datoare totuşi să dau câteva lămuriri.

— Doina, cred că nu e nevoie, încercă să o întrerupă Barnea.

— Ba da, ba da! În ultimul timp, după ce „sus” – îţi mai aduci aminte, Sandu, cum pronunţam noi odată acest cuvânt „*sus*” sau omonimul lui, pentru noi cei de atunci, „*afară*”? Ei bine, da, în ultimul timp, după ce „sus” am luat viaţa în piept şi am renunţat la o logodnă ce se dovedise formală, redându-i libertatea lui Ştefan, m-am izolat o vreme de cei care mi-au fost, sau îmi deveniseră, prieteni buni. A fost în vremea în care, renunţând la litere, m-am apucat de geologie. Îngrijirile pe care i le datoram tatălui meu şi studiile au fost pretextele majore ale unei izolări de care am avut multă nevoie. Şi toate, toate s-au întâmplat aşa, pentru că...pentru că…

Iris fu cea dintâi care simţi uşorul tremur din glasul Doinei Harnagea şi tot prima care ştiu dinainte ce ar fi vrut aceasta să spună. Poate că ar fi trebuit să o oprească. Nu o făcu pentru că ea ştia poate cel mai bine că măcar acum şi o dată pentru totdeauna va trebui ca Doina să-şi cheltuiască efortul de reţinere care timp de atâtea luni, şi

chiar ani de-a rândul – mai bine de trei – îi măcinase gândurile, făcând-o să sufere. O îndemnă:

— Spune, Doina, sigur că trebuie să spui…

— ...în după-amiaza în care m-am îmbarcat dintr-un capriciu nesatisfăcut al curiozităţii mele de copil razgâiat, în ziua aceea în care m-am strecurat clandestin pe bordul „Cârtiţei”, mă închipuiam grozavă. Mă socoteam de neîntrecut. Îmi purtam ifosele – şi printre ele, şi logodna – ca pe un blazon de nobleţe din vremurile vechi. Aici în adânc am învăţat să fiu om. În robinsonada subterană am descoperit un model de viaţă. Sună cam patetic, dar e exact. Ani de zile din viaţa mea dinainte, lipsiţi de griji, au fost înlocuiţi de cele câteva *zeci de zile*, în care primejdia şi necunoscutul m-au învăţat să fiu şi să rămân eu, la fiecare pas. Iar aici, şi poate că tocmai de aceea m-am îndrăgostit. De-adevăratelea…

— „*Doina… Iris*… *Te iubesc*”… murmură mai mult ca pentru sine Grigore Barnea, învăluind-o în căldura unei bucurii, rar descoperite în privirile lui de obicei reci.

— Da… Dar de unde ştii dumneata asta?

— Răspunsul e prozaic. Când s-au montat condensatoarele secţiei de distilare complexă, am asistat. Încă destul de bine păstrate de covorul de lumină ce căptuşea peştera, cuvintele acestea mi-au povestit, în felul lor, despre întâmplările din viitoarea cărora apăruseră pe perete…

— Aceasta a fost numai o vreme, se înroşi Doina, întorcându-se şi cuprinzând-o pe Iris pe după umeri. Atunci când am revenit „sus”, aflând tot ce se întâmplase în lipsa mea, m-am ascuns în mine însumi, am fugit de toţi, am rupt logodna, am plecat împreună cu tatăl meu bolnav din Bucureşti. Vroiam să uit. Să şterg o urmă. Să schimb. Să schimb totul. Vroiam…

— Am dorit din toată inima să reuşeşti, vorbi cu glasul uşor voalat Sandu Văraru. Şi eu, şi Iris doream atât de mult acest lucru. Nu-i aşa, Iris?

— Au venit mulţi să mă sfătuiască. Ştefan nu a avut nevoie de vreo explicaţie. A înţeles. Faţă de voi însă, faţă de tine, Iris, m-am simţit vinovată. Aş fi vrut, dacă aş fi putut, să-ţi spun încă de atunci că te rog să mă ierţi.

— Te iertasem încă de atunci… Nu era nimic de iertat…

— Vestea că Doina a renunţat la litere, că studiază geologia m-a uluit. Dar numai la început. Apoi…

— Doina, nu-i aşa că oamenii ăştia vorbesc prea mult? întrebă deodată Grigore Barnea. Şi dacă e vorba de mărturisiri, apoi, drept să-ţi spun, eu cunosc pe cineva care a descoperit în cuvintele acelei inscripţii de pe pereţii peşterii de jos, nu numai o joacă a degetelor, ci cumpăna gândului care se frământă dacă trebuie să ceară sau să renunţe, pentru a rămâne el.

— Dar ce melodramatic mai vorbeşti, frate, se miră din colţul lui Sandu Văraru. Nu cumva pledezi ca şi cum ai fi avocatul unei cauze proprii? Bravo, Barnea… Te pomeneşti că…

— Ce vrei, răspunse inginerul, cu inevitabilul lui creion apărut ca prin minune între degetele lui lungi şi subţiri. Fiind unul dintre oamenii lui Năsturel, era firesc să fiu şi eu tentat, o dată şi o dată, de psihologie.

— ...şi te-ai gândit poate să studiezi temeinic firea sau comportările cuiva, zâmbi Iris.

— Nu. De loc. M-am studiat pe mine însumi.

— Şi ce-ai găsit în dumneata? Continuă să-l provoace soţia lui Sandu Văraru.

— Faptul că am aptitudini pentru viaţa din adânc era cunoscut mai dinainte… M-am gândit însă că Doina… în sfârşit, dacă…

— Ştiţi ce… Mai bine să continuăm o discuţie care îmi face impresia că se complică, sau devine chiar foarte importantă, „sus”, la noi, la Bucureşti. Cred că voi doi acceptaţi să fiţi invitaţii noştri, nu-i aşa, Doina? Ce zici, Barnea? îl privi ţintă pe acesta din urmă Sandu Văraru…

Barnea dădu câteva telefoane. Comunică prin radio-televizorul de serviciu dispoziţiile de rigoare, apoi, zgomotoşi, se îndreptară cu toții spre gura ascensorului. Ajunseră în holul central. Încheind şirul, Sandu Văraru, cu o expresie ciudată, în care o nostalgie alterna cu zorii unei reţinute bucurii, întipărită în trăsăturile obrazului – păşea rar, la braţul Irisei, trăgându-și după fiecare pas piciorul drept, ţeapăn din îndoitura genunchiului.

SFÂRŞIT

Bucureşti, decembrie 1967

Post-scriptum

Adaug aici o explicaţie. Cred că cititorii pentru care m-am străduit să împlinesc acest roman sunt desigur mai puţin curioşi să afle împrejurările în care a fost zămislită cartea de faţă decât pricinile din care am ales, drept scenă a întâmplărilor ţesute în jurul unui accident de călătorie subteran, domeniul plutonic. Nu o reacţie la „obişnuitul” din *science-fiction* – poate îndreptăţit – m-a împins să evit Cosmosul, pentru a coborî, o dată cu eforturile eroilor mei, înspre adâncul acela unde se petrec atâtea pe care încă nu le cunoaştem decât mult prea puţin. Nu ! Am procedat astfel pentru a mă încadra legii care conduce dinamica de dezvoltare a anticipării ştiinţifice : printr-un obişnuit joc istoric al contrastelor, nu lipsit de oarecare logică – una dintre primele concluzii practice ale reuşitelor din Cosmos va fi şi aceea a realizării condiţiilor optime pentru explorarea *à fond* a interiorului globului. Racheta va furniza motorul ca realizare şi principiu, cosmonauţii vor împrumuta mezinilor lor plutonauţi costumul şi experienţa menţinerii vieţii în condiţii azoice, iar exemplul curajului şi eroismului va genera noi emulări, într-o direcţie în care oamenii nu se vor sătura niciodată să ostenească, oricât de mare le-ar fi truda : *cunoaşterea* !

La această înfăţişare a lucrurilor adaug convingerea că fenomenele ce se produc la numai câțiva kilometri sub-tălpile noastre pot furniza fantasticului o „benzină" de calitate tot atât de superioară ca şi aventurile desfăşurate la sute, mii şi sute de mii de kilometri deasupra capetelor noastre, sau poate la zeci, sute sau – de ce nu? – mii de ani-lumină. Dar alegerea făcută mai poate reprezenta şi un tribut sentimental plătit chimiei şi mineralogiei, două ştiinţe care mi-au fost şi mi–au rămas dragi. Iată motive suficiente

pentru care aventura noastră, în loc să fie planetară, stelară sau intergalactică – este numai subpământeană.

Cinstit vorbind, mobilelor de mai sus ar mai trebui să le adăugăm unul : convingerea că peste vreme, cândva, o asemenea uzină, precum a fost cea născută din gândul lui Sandu Văraru, ar putea funcţiona în măruntaiele Pământului, poate chiar undeva pe sub Carpaţi sau Bărăgan...

Autorul

Redactor : HERTA SPUHN

Tehnoredactor : MARIANA PUŞCAŞU

Dat la cules 09.06.1968. Bun de tipar
21.10.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 7759.
Tiraj 24.140. Hârtie tipar înalt B de
63 g/m^2. 700 x 1ooo/32.. Coli editoriale *16,35.*
Coli de tipar 8,75. *A. 7142. C.Z.* pentru
bibliotecile mici *8R—31*

Tiparul executat sub comanda nr. 80 459
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”
Piaţa Scînteii nr. 1. Bucureşti – Republica
Socialistă România

Cuprins :

La cota minus două mii patru sute şaptezeci..........................3
O partidă întreruptă..20
Nicolae Străjan informează..22
Ştefan Leahu refuza...29
Dionisie Harnagea nu înţelege...39
Prea târziu..43
Un scafandru se blochează..48
Aici apare Viorel Ursu...54
Azor a spus: „Doina, încearcă singură! ”................................61
Explozia..76
O evadare nocturnă..83
Masa e servită...88
„Tăcere ... e ora laşităţii”..98
Cel mai potrivit titlu..107
O bucătărie fără precedent..113
O lecţie de parapsihologie..119
Iris nu era singură..124
Lipseşte o carte de bucate..131
Unde e dosarul 2006?...135
Viorel Ursu ancheteză...143
Un nou prieten...147
Robinson şi epava...156
Nici Iris nu ştie nimic..166
Plutonauţii au timp liber..173
Viorel Ursu are o idee...177
Cutremurul..179

Dosarul... Deodată cifrele, cele patru cifre, un *doi*, un *zero*, alt *zero* și un *șase*, urmîndu-se, înlănțuindu-se, amestecîndu-se, se înscriseră parcă pe peretele grotei feerice, pe al cărei fond dungile de întuneric ale celor patru cuvinte: DOINA, IRIS, TE IUBESC, stăruiau... «Ce tînără e Doina! se gîndi el... Iris e mai înțeleaptă... Doina... Iris... Are nevoie de ocrotire Doina... poate chiar că ea are nevoie mai multă de mine... aici... *Aici*!» se grăbi el să completeze. Apoi se sperie și își spuse: «Mare păcat că am cu mine o femeie!» Pe nesimțite, un zîmbet îi înflori în colțul buzelor, cuprinzîndu-i încet întreaga căutătură... Și totuși... sfîrși el cu voce tare, «dosarul acesta...»

Lei 5,50